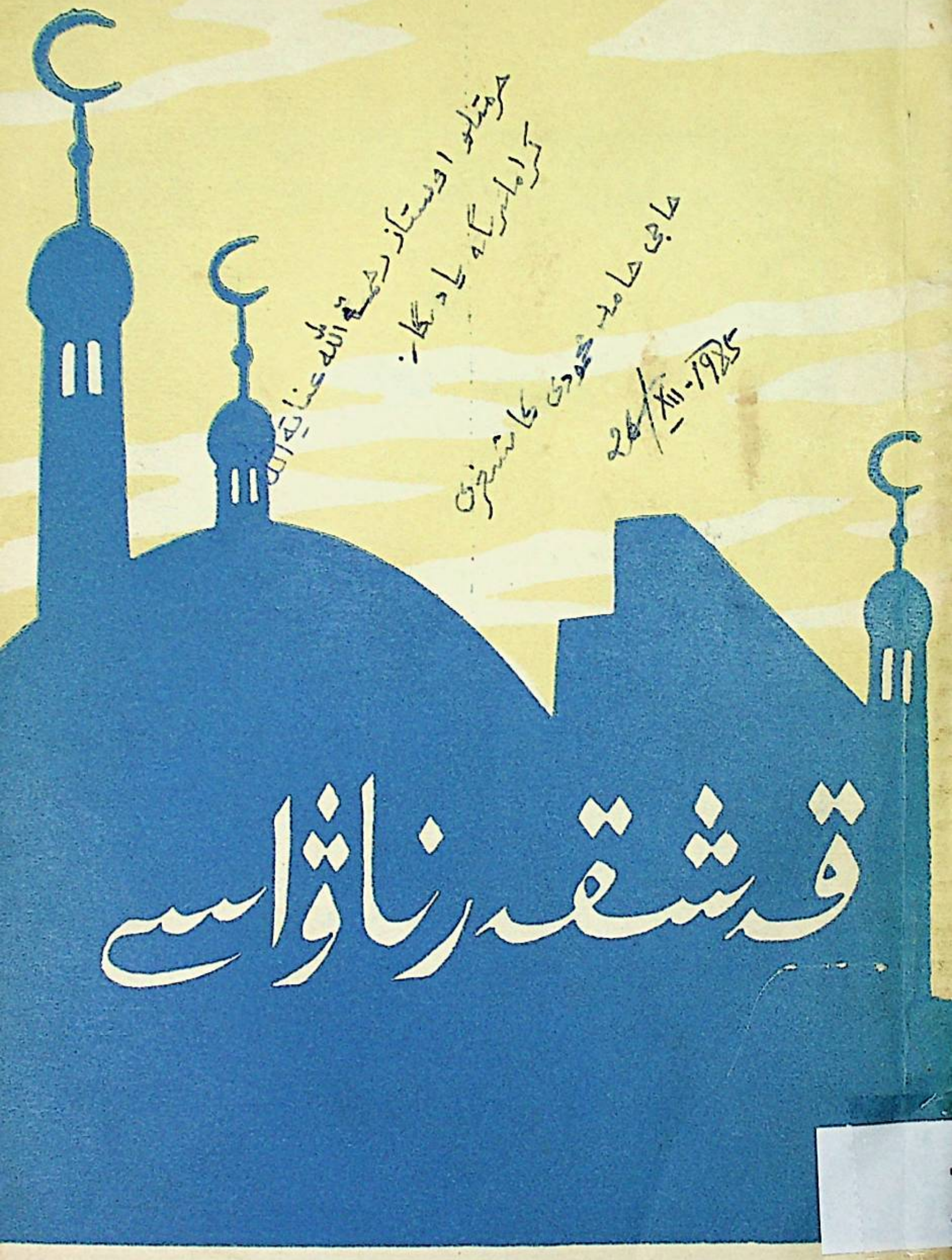

قەشقەر ناۋاسى

26/XII-1985

قەشقەر ناۋاسى

(شېئىرلار توپلىمى)

☆

مەسئۇل مۇھەررىرى: ھاجى ئەخمەت

قەشقەر ۋىلايەتلىك ئەدەبىيات-
سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى
«قەشقەر ئەدەبىياتى» ژورنىلى
تەھرىر بۆلۈمى تۈزدى

1985

كىرىش سۆز

بۇ يىل شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى قۇرۇلغانلىقىغا
30 يىل توشتى . بىز بۇ شانلىق بايرامنى قىزغىن تەبرىكلەيمىز
ۋە ئۇنىڭغا تەنتەنە قىلىمىز !

پارتىيە مىللى سىياسىتىنىڭ پارلاق نۇرى ئاستىدا 30 يىل
مابەينىدە ئاپتونوم رايونىمىزنىڭ، جۈملىدىن، دىيارىمىز— قەش-
قەرنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت ئىشلىرىدىمۇ باشقا ساھەلەرگە
ئوخشاشلا كىشىلەرنى خوشال قىلارلىق گۈللەپ-ياشناش مەنزىرى-
سى بارلىققا كەلدى. بولۇپمۇ، پارتىيە 11- نۆۋەتلىك مەركىزىي
كومىتېت 3 - ئومۇمى يىغىنىدىن بۇيان ، ئەدىپلىرىمىز تولۇپ -
تاشقان قىزغىنلىق بىلەن ئۆزلىرىنىڭ ئىجادچانلىق روھىنى جارى
قىلدۇرۇپ، زوق - شوق بىلەن قوللىرىغا قايتىدىن قەلەم ئېلىپ ،
شەكلى مىللى ، مەزمۇنى سوتسىيالىستىك ، بەدىئىلىكى يۇقۇرى
بولغان كۆپلىگەن مۇنەۋۋەر ئەسەرلەرنى يارىتىپ، سوتسىيالىس-
تىك مىللى ئەدەبىياتىمىزنىڭ راۋاجلىنىشى ئۈچۈن زور تۆھپىلەر-
نى قوشتى .

ئەدەبىيات - سەنئەت قوشۇنىمىزغا بىر تۈركۈم قابىلىيەت -
لىك ، ئىجتىھاتلىق ياش يازغۇچى - شائىرلار يېڭى كۈچ بولۇپ
قوشۇلدى . ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئەقىل - پاراسىتى ۋە بەدىئى
ماھارىتىنى ئىشقا سېلىپ ، مول ، ياخشى ئىجادى مېۋىلىرى
ئارقىلىق ، ۋىلايىتىمىزنىڭ ئەدەبىيات - سەنئەت گۈلزارىدا

كىشىنى مەپتۇن قىلىدىغان ئاجايىپ رەڭدار، كۆركەم گۈل-
غۇنچىلارنى ئېچىلدۇردى. بۇنىڭ بىلەن يازغۇچىلار قوشۇنىمىز
تولۇقلىنىپ كۆچەيدى ۋە زورايدى. ئەدەبىيات-سەنئەت سېپى-
مىز تېخىمۇ مۇستەھكەملەندى.

«قەشقەر ناۋاسى» ناملىق بۇ توپلامغا ۋىلايىتىمىزدىكى
پېشقەدەم، ئوتتۇرا ياش ۋە ياش شائىرلارنىڭ بىر قىسىم ئە-
سەرلىرى تاللاپ كىرگۈزۈلدى، بۇ-ئاپتونوم رايونىمىز قۇرۇل-
غانلىقىنىڭ 30 يىللىق توي مەرىكىسىگە سۇنۇلغان رەڭگا-رەڭ،
خۇشپۇراق بىر گۈلدەستىدۇر.

بۇ- ۋىلايىتىمىزنىڭ ئەدەبىيات-سەنئەت ئىشلىرىنىڭ
كۈنسېرى روناق تېپىپ، بەرق ئۇرۇپ گۈللەپ-ياشناۋاتقانلى-
قىنى مەلۇم دەرىجىدە گەۋدىلەندۈرۈپ بەرگۈسى!

قەشقەر ۋىلايەتلىك ئەدەبىيات-سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى
«قەشقەر ئەدەبىياتى» ژورنىلى تەھرىر بۆلۈمى

مۇندەرىجە

ئەھمەد زىيائى

نەي ساداسى 2
غەزەللەر 9

تۇرغۇن ئالماس

جەنۇپ سەپىرىدىن خاتىرىلەر 14
ئىككى شېئىر 18

قۇربان ئىمىن

مېنىڭ ناخشام 22
تولۇن ئاي 23
ياڭرات يېڭى ناخشاڭنى 24
مۇخبىر ئىنىمغا 25
ئىز باسارىم بولۇپ قال 25
گۆھەرقىز 26
يېقىملىق 27
رۇبائى ۋە پارچىلار 28
ئەينەك 31

تۇرمەھەممەت ئېركى (ئۆزبېك)

ۋەتەن ھەققىدە شېئىرلار 34
شائىرلىق توغرىسىدا پاراڭ 41

سۆزۈك

سۆي ۋەتـەننى جان بىلەن 46
ھايات قانۇنى 47
كەكلىك بىلەن قاغا (مەسەل) 48
تارىم دەرياسى 49
بەخـت ـ كۈرەشـتە 51
ھەرگىز 51
بىلىم ئـال، ئوغلۇم 52
كەتـسە 53
چال ، ئى سازەندە! 53

ھامىد مەھمۇدى

ئانا ـ ۋەتەن (قەسىدە) 56
ۋەتەن ئىشقىدا 62
ئىلـەمگە 63
ئۆمۈر 64

ئابدۇرېھىم توختى

سۆيگۈ ناخشـىسى 66
ئەمالار ئارىسىدا ساھىپجامال 67
سەن ئۈچـۈن 68
ھەرىكەتتە ـ بەرىكەت 70
رۇبائىـلار 71

مۇھەممەت ئىمىن قۇربانى (ئىشقى)

نازاكەتلىك خىيـال 74

تاك ئاتقۇنچە 76

كۆكۆل تەمەننالىرى 77

بىر كۈن باھارىم بار 78

ئىزدىنىش يولى 81

مېنىڭ ئارمانلىرىم 81

رۇبائىي ۋە پارچىلار 83

ھوشۇر ئىبراھىم

تۆھپىكار (داستان) 88

ئابلىمىت ھاجى

دادامنىڭ نەسىھەتى 104

ئىككى غەزەل 105

قەشقەر قىزى 106

مېھمان 111

چولپان قىز 111

شاخ مانتىسى 112

قارىغايغا قاراپ 113

ئاتۇش ھەققىدە ناخشا 114

يامغۇردىن كېيىن 117

ئوقۇتقۇچىمەن 118

ئابدۇسەمەت خېلىل

كۆڭۈل ئارزۇسى 122

ساۋاق 122

ئالتۇن ۋە يالـقۇن 123
يۇلـغۇن چېچىكى 124
ئانا يەر ھەققىدە 125
ئىنسان ھەقـقىدە 125
ۋەتەن ھەققىدە 126
ياشلىق كۆچـۈپتۇ 127
رۇبائىيلار 127
ۋەتەن مېـھرى 128
ئىتتىپاق بولايلى 129
باغـۋەن ناخشىسى 130
يۈرۈگۈمنىڭ پارىسى قالدى 131
يولـداش 132
چېچەكنى كۆرۈپ 132
رۇبائىيلار ۋە پارچىلار 133

مەمتىلى زۇنۇن

غەزەلـلەر 138
تۇيـۇقلار 142
قوياش مۇھەبـبىتى 148
لەيـلى 148
شەپـەرەڭ 149
ئىچەيلى 150

مىرزاھىد كېرىمى

باھارنى كۈيلەپ تۇرسـام ياز كېلەر 160
قەلەم ۋە مەن 163

ھەممىلا يېرىڭدە مېنىڭ يارىم بار 165
لاچىن ھەققىدە باللادا 168
قاناتلانغان تىلەك 170
دوستۇمغا مۇۋەششە 173
ئاھۇ كۆز قەسىدىسى 174

ھاجى ئەخمەت

نوزۇگۇم (باللادا) 180
تۆمەن دەرياسى 188
قەشقەر قىزى 189
ئابدۇخالىق ئۇيغۇر غەزىلىگە مۇخەممەس 191
يۈرەك مۇڭلىرى 192
ھايات توغرۇلۇق ئويلار 193
ئۇچراشقاندا 194
تۆمۈرنىڭ زارى (مەسەل) 195
توخۇ بىلەن بۈركۈت (مەسەل) 196
بىر تىرىك مۇردىنىڭ قەۋرە تېشىغا ئويۇلغان
بېغىشلىمىلار 198
سەپەر خاتىرىلىرى 200

ئابدۇرېھىم ئىسمايىل

سېنى سۆيمەك مېنىڭ بەختىم 208
ۋەتەننى سۆيسە كىم دىلدىن 210
خەلقىم 211
گۈل 213

كەمتەرلىك ھەققىدە غەزەل 215
چىقتىمك 216
شائىرغا 217
قامىغاقنىڭ ئىپتىخارى 219
كۆزلىرىڭ 221
رۇبائىلار 222
كۆلگە قاراپ 224

ئەسقەر ھۈسەيىن

ئانا دىسەم 226
سەن بەردىڭ ۋەتىنىم ئىشقىنى ماڭا 226
بۇلبۇل ئىدىڭ 227
بەختىم 229
كۆردۈم 230
باھار كېچىسى 230
قەلەم ئالدىم يەنە قولغا 231
تاڭ سەھەر 232
ۋەتەن ئىشقى 233
پارچىلار 234

ئابلىز ئۆمەر

يىللار سىرى 236
سۆيگۈم 238
لياڭشەن دالىسى 239
بىر شائىرنىڭ ھەسرىتى 240
كوچا سۈپۈرگۈچى قىز 241

بەختىم	242
يېڭى يىل شارابى	243
ئەلۋىدا، باغۋەن	244

جېلىلى

سۆيگۈ نەزمىسى	248
ئۇستاز	249
چېچەك	251
دېخان كۈيى	252
كەچتە	252
گۈللىنىپ	253
نۇر ئاكام	254
كۆرۈپ	255
يېزا ياشلىرى	256

ئۇچقۇنجان ئۆمەر

بىباھا مېھنەتنىڭ بىباھا قەدرى	258
ئالىم ھەققىدە مۇخەممەس	260
مېھرىنىڭ قالدى يۈرەكتە	263
گۈل ۋە باغۋەن	264
بۇ دەرتكە نېمە چارە؟	264
شورلۇق مۇھەببەتتىن ئىز	265
ۋەتەن قىزلىرىغا	266
شۇڭا، ئادەم دېمە	267
گۈل لېرىكىسى	270

مۇھەممەتسىدىق تۆمۈرى

شەنبە ئاخشىمى	272
مۇھەببەت	276

هايات - بىپايان دېڭىز 277
قەشقەر يوللىرى 278
ئاق توشقان 281
يۈرىكىمدە لاۋۇلدار بىر ئوت 282
شەپەق بولۇپ قىزاردى يۈزۈڭ 283
ئانا تىلىم 284
لەۋلىرىڭدىن ئېچىلدى غۇنچە 285

تۇرسۇن نىياز

غەزەللەر 288
كىتاپ ھەققىدە مۇخەممەس 296
رۇبائىلار 298

ۋاھىتجان غوپۇر

پەزىلەت بۇلاقلىرى 302
مەسەللەر 305
كېچىكىپ كەلگەن ئېشەك 305
يەتتە باشلىق ئېيىق 308
سوۋەت بىلەن ئېيىق 309
لاچىن بىلەن قوزغۇن 310
قانلىق ساۋاق 312
تۈلكىنىڭ ھىيلىسى 315

دىلبەر قەييۇم

تاڭ ئالدىدىكى چولپان (باللادا) 318
غەزەللەر 331
ئاي ۋە مەن 335

تاھىر تالىپ

ۋاپا چاچقۇسى (چاتما شېئىر) 338
سۆيۈن ۋە شېئىر 344

345 .... ئورمان بولسام
346 .... ئىمتىھاندىن ئۆتىمەن
348 .... يۇلغۇن چېچەكلىرى
350 .... ئىشقى بارغا قىشمۇ ھەم باھار
350 .... يالپۇز ئېيتىدۇ
351 .... ھايات ئىشقى
351 .... " چىقمايمەن " دېدىم
352 .... كۈننى تۇققان "ئۇپۇق" ئاشۇ ـ غۇ!
352 .... مېھرىگىيا
353 .... كۆڭۈل
354 .... ئەجەپلەنمە

ئابلىكىم روزى

356 .... بىل
357 .... ئىشچان قىزغا
357 .... كەينىدىن
358 .... ئەمەس
359 .... مېھرىم تەسەددۇق
359 .... زەرەپشان دەرياسى
360 .... يېڭى يىل چاچقۇلىرى (چاتما شېئىر)
363 .... تەنقىت توغرىسىدا پارچىلار
365 .... سىنچاي قۇيۇپ ئىچكىلى بولماس
365 .... ئىمزگە
366 .... قاسساپ دوستىغا سۆگەك بېرەمدۇ؟
367 .... يېزام
367 .... ئۈمىت كۈتكىن
368 .... ئۆرە تۇرماس بوش تاغار

ئەھمەد زىيائى

ئەھمەد زىيائى 1913 - يىلى قەشقەر يېڭىشەھەر ناھىيىسىنىڭ خانىرىق يېزىسىدا، دېھقانچىلىق بىلەن شۇغۇللىنىدىغان بىر ئائىلىدە دۇنياغا كەلگەن. ھازىر شىنجاڭ ئىجتىمائىي پەنلەر ئاكادېمىيىسىدە ئىلمىي تەتقىقات ئىشلىرى بىلەن شۇغۇللىنىدۇ.

ئەھمەد زىيائىنىڭ ئىجادىي پائالىيىتى 1935 - يىللاردىن باشلانغان. ئۇ ئەدەبىي ئىجادىيەت بىلەن شۇغۇللانغان 50 يىل مابەينىدە «توزىماس چېچەكلەر»، «لاداخ يولىدا كارۋان»، «ۋىجدان ۋە مۇھاكىمە»، «رابىيە - سەئىدىن»، «قارا كۆز -

دۇنيا تەسەۋۋۇر
...رى بىر دۇنيا تەسەۋۋۇر
...رى تۇرغۇن ئىرۇر ھەيرەتتە ھارغاندىن
...شلىرى تۇرغۇن ئىرۇر ھەيرەتتە ئاجىزدۇر،
...چە سىرلار بار، ئەقىل بىلمەكتىن ئىمكاندىن.
...ا چۇشەنمەك تاشقىرىدۇر ھەددۇ – ئىمكاندىن.
...ى ھاياتنىڭ ئەيشۇ – ئىشرەتلەر ئارا ئۇيناپ،
... ساز، مەھبۇبلار بېزەلگەن لالە رەيھاندىن.
...لدىڭغا گاھى شۇ قەدەر مۇدھىش باياۋانكىم،
...ھەر ماڭدىمى تولغان پىراقۇ – دەردى ھىجراندىن.
...نىڭ نىشى، گۈلنىڭ خارى، راھەتنىڭ جاپاسى بار،
...نىڭ بار خازانى، يازغىدۇر ئازار زىمىستاندىن.
... ئىستەر ھايات سەبرۇ – ساباتۇ ئەقلۇ چىڭلىقنى،
...شنى، ئىلمۇ – غەيرەتنى، پىداكارلىقنى ئىنساندىن.
...ەر سەن ئۇشبۇ خىسلەتلەردە مەھكەم تۇرمىساڭ دائىم،
...زەلمەيسەن مۇراتنىڭ غۇنچىسىنى بۇ گۈلۇستاندىن.
...ىرىش، ئىشلە، يىقىلساڭمۇ قوپۇپ قايتا يولۇڭنى ماڭ،
...ىشى ھەر نەرسىكىم تاپتى، ئۇنى تاپتى تىرىشقاندىن.
...كبىرەكلىك شەخسى بول جەمىيەتىڭگە سەنئىتىڭ بىرلە،
...لاچىن ئەل ئالدىدا ھەر ۋاقىت ئۇستۇندۇر سېغىزخاندىن.
تۆزەڭدە يوق ھۈنەر، سەن سەنئەت، ئەھلىگە ھەسەت قىلما،
كۆرۈپتۇ كىم ياسالغاننى چىمەن ئالەمدە جىنغاندىن.
كامالەت پەزىل توپلاپ، شۇ بىلەن ماختانغىنىڭ ياخشى،
ساڭا بوق پائىدە ئانچە قۇرۇق گەپلەرنى ساتقاندىن.
تىرىشماستىن بېغىڭنىڭ گۈللىقى ھەرگىز چىچەك ئاتماس،
بۇ سۆزنىڭ مەنىسىنى سەن سوراپ كۆر گۈلچى باغباندىن
ھورۇنلۇق ھەمدە تەييارتاپ بولۇش بەكمۇ يامان ئادەت

، نۇرلۇق ھايات »، « ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىنىڭ
لەت ۋە سەنئەت ئۈنچىلىرى »، « تارىخى مىراس » قوتادغۇ
لىك » توغرىسىدا مۇھاكىمە ۋە بايان » قاتارلىق ئەدەبىي ۋە
ىلمى ئەسەرلەرنى يېزىپ؛ كىلاسسىك ئەدەبىيات تەتقىقاتى بىلەن
شۇغۇللىنىش جەريانىدا « رابىيە - سەئىدىن »، «زەپەر نامە»
قاتارلىق كىلاسسىك ئەدەبىيات نەمۇنىلىرىنى ۋە «قوتادغۇ بىلىك»
نىڭ نەزمى يەشمىسىنى نەشرگە تەييارلاپ؛ ئۇيغۇر ئەدەبىياتى
تارىخىغا مۇناسىۋەتلىك ئۇنلىغان ئىلمى ئەسەر -
لەرنى تەرجىمە قىلىپ، ئۇيغۇر ھازىرقى زا -
مان ئەدەبىياتىنىڭ راۋاجلىنىشى ئۈچۈن ئۆچمەس تۆھپە قوشتى.
ئۇنىڭ 10 نەچچە مىڭ مىسرالىق شېئىرىي رومانى « رابىيە -
سەئىدىن » پات ئارىدا كىتابخانلار بىلەن يۈز كۆرۈشىدۇ.

نەي ساداسى

كەل ئىدوست،نەي ئۈنىنى ئاڭلا ھەر تاغدا تىيانشاندىن،
چىقار بۇ ئۈن جاراڭلاپ ياڭرىتىپ شاۋقۇننى ھەر ياندىن.
ئەجەپ جان كۆيدۈرەر بىر ئۈن بىلەن كۆيلەيدىكەن ھە، ئۇن،
ئۇنىڭ مۇڭلۇق ساداسى تىترىتىپ دىلنى ئۆتەر جاندىن.
قىلىپ ھەيران قۇلاق سالدىم بۇ ئۇنلەرگە بولۇپ تەشنا،
ئالاي دەپ ھەسسە بۇ نەيدە كۆمۈلگەن سىرى پىنھاندىن.
دېدىكىم: ئى نادان! گەر ئىستىسەڭ ئۆمرۈڭگە بىر مەنا،
ۋۇجۇدىڭنى مۇنەۋۋەر قىل پۈتۈنلەي ئىلمۇ - ئىرپاندىن.
يېتەكلەيدۇ ھەقىقەت سەيرىگاھىغا سېنى بۇ نۇر،
تاپالمايسەن بۇ نۇرنىڭ سىرىنى خۇرشىدى تاباندىن. ①

① خۇرشىدى تابان - پارلاق قوياش.

دىلىڭدۇر كەڭرى بىر دۇنيا تەسەۋۋۇر قىلغىلى بولماس،
تەپەككۇر قۇشلىرى تۇرغۇن ئىرۇر ھەيرەتتە ھارغاندىن.
ھاياتتا قانچە سىرلار بار، ئەقىل بىلمەكتىن ئاجىزدۇر،
بۇ سىرلارغا چۈشەنمەك تاشقىرىدۇر ھەددۇ ـ ئىمكاندىن.
ئۆتەر بەزى ھاياتىڭ ئەيشۇ ـ ئىشرەتلەر ئارا ئويناپ،
شارابۇ ـ ساز، مەھبۇبلار بېزەلگەن لالە رەيھاندىن.
كېلۇر ئالدىڭغا گاھى شۇ قەدەر مۇدھىش بايابانكىم،
ئۇنىڭ ھەر ماڭدىمى تولغان پىراقۇ ـ دەردى ھىجراندىن.
ھەسەلنىڭ نىشى، گۈلنىڭ خارى، راھەتنىڭ جاپاسى بار،
باھارنىڭ بار خازانى، يازغىدۇر ئازار زىمىستاندىن.
شۇڭا ئىستەر ھايات سەبرۇ ـ ساباتۇ ئەقلۇ چىڭلىقنى،
كۆرەشنى، ئىلمۇ ـ غەيرەتنى، پىداكارلىقنى ئىنساندىن.
ئەگەر سەن ئۇشبۇ خىسلەتلەردە مەھكەم تۇرمىساڭ دائىم،
ئۈزەلمەيسەن مۇراتىڭ غۇنچىسىنى بۇ گۈلىستاندىن.
تىرىش، ئىشلە، يىقىلساڭمۇ قوپۇپ قايتا يولۇڭنى ماڭ،
كىشى ھەر نەرسىكىم تاپتى، ئۇنى تاپتى تىرىشقاندىن.
كېرەكلىك شەخسى بول جەمىيەتىڭگە سەنئەتىڭ بىرلە،
لاچىن ئەل ئالدىدا ھەر ۋاقىت ئۇستۇندۇر سېغىزخاندىن.
ئۆزەڭدە يوق ھۇنەر، سەن سەنئەت، ئەھلىگە ھەسەت قىلما،
كۆرۈپتۇ كىم ياسالغاننى چىمەن ئالەمدە جىغاندىن.
كامالەت پەزىل توپلاپ، شۇ بىلەن ماختانغىنىڭ ياخشى،
ساڭا يوق پائىدە ئانچە قۇرۇق گەپلەرنى ساتقاندىن.
تىرىشماستىن بېغىڭنىڭ گۈللىرى ھەرگىز چېچەك ئاتماس،
بۇ سۆزنىڭ مەنىسىنى سەن سوراپ كۆر گۈلچى باغباندىن.
ھورۇنلۇق ھەمدە تەييارتاپ بولۇش بەكمۇ يامان ئادەت،

لەر، نۇرلۇق ھايات »، « ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىنىڭ خىسلەت ۋە سەنئەت ئۇنچىلىرى »، « تارىخى مىراس ‹ قۇتادغۇ بىلىك › توغرىسىدا مۇھاكىمە ۋە بايان » قاتارلىق ئەدەبىي ۋە ئىلمى ئەسەرلەرنى يېزىپ؛ كىلاسسىك ئەدەبىيات تەتقىقاتى بىلەن شۇغۇللۇنۇش جەريانىدا « رابىيە ـ سەئىدىن »، «زەپەر نامە» قاتارلىق كىلاسسىك ئەدەبىيات نەمۇنىلىرىنى ۋە «قۇتادغۇ بىلىك» نىڭ نەزمى يەشمىسىنى نەشرگە تەييارلاپ؛ ئۇيغۇر ئەدەبىياتى تارىخىغا مۇناسىۋەتلىك ئونلىغان ئىلمى ئەسەر ـ لەرنى تەرجىمە قىلىپ، ئۇيغۇر ھازىرقى زا ـ مان ئەدەبىياتىنىڭ راۋاجلىنىشى ئۈچۈن ئۆچمەس تۆھپە قوشتى. ئۇنىڭ 10 نەچچە مىڭ مىسرالىق شېئىرىي رومانى « رابىيە ـ سەئىدىن » پات ئارىدا كىتاپخانلار بىلەن يۈز كۆرۈشىدۇ.

نەي ساداسى

كەل ئى دوست، نەي ئۈنىنى ئاڭلا ھەر تاڭدا تىيانشاندىن،
چىقار بۇ ئۈن جاراڭلاپ ياڭرىتىپ شاۋقۇننى ھەر ياندىن.
ئەجەپ جان كۆيدۈرەر بىر ئۈن بىلەن كۈيلەيدىكەن ھەر تۈن،
ئۇنىڭ مۇڭلۇق ساداسى تىترىتىپ دىلنى ئۆتەر جاندىن.
قىلىپ ھەيران قۇلاق سالدىم بۇ ئۈنلەرگە بولۇپ تەشنا،
ئالاي دەپ ھەسسە بۇ نەيدە كۆمۈلگەن سىرى پىنھاندىن.
دېدىكىم: ئى نادان! گەر ئىستىسەڭ ئۆمرۈڭگە بىر مەنا،
ۋۇجۇدىڭنى مۇنەۋۋەر قىل پۈتۈنلەي ئىلمۇ ـ ئىرپاندىن.
يېتەكلەيدۇ ھەقىقەت سەيرىگاھىغا سېنى بۇ نۇر،
تاپالمايسەن بۇ نۇرنىڭ سىرىنى خۇرشىدى تاباندىن. ①

① خۇرشىدى تابان ـ پارلاق قوياش.

كېلەمدۇ مۇشكى ـ ئەنبەرنىڭ ھىدى ئەخلەتچى ـ گوداڭدىن.
ھەقىقى تۇيغۇ يوق دىلدا مۇھەببەت گۈللىرى ھىدسىز،
ئىچۇككىم ئاينە بىبەھرى چۈشكەن ئەكسى بوستاندىن.
مۇھەببەت گۈل تۇرى سانسىز سۆيەر ھەر دىل ئۆزى بىر گۈل،
ئۇنىڭغا ئىشتىياق باغلاپ ھوزۇرنى كۈتەر ئاندىن.
ۋەتەنپەرۋەر يىگىت بول، بولمىغىن ئەلدىن جۇدا ھەرگىز،
كۈيەر گۈل شاخى گۈلخاندا، كېسىلگەندە گۈلۇستاندىن.
مۇھەببەت ـ چىن مۇھەببەت، مانا شۇدۇر: بىباھا گۆھەر،
ئەجەپ راھەتلىنۇر جانلار قوشى شۇ گۈلگە قانغاندىن.
خىيال ھەرگىز سىنىڭ تەشنالىغىڭنى قاندۇرالمايدۇ،
بولامدۇ تەشنالار سىراپ، ساراپ① دەرياسى ئاققاندىن.
تەپەككۇر باشقا، ئەقىل باشقا، خىيال باشقا بۇنى ئايرى،
كىشى ۋەيران قىلۇر ئۆزىنى خىيالى خامنى قىلغاندىن.
كۆڭۈل نازۇك خەزىنە قىلمىغىل ھەرگىز ئۇنى ۋەيران،
ھەزەر قىل زۇلۇم تىغىدىن دىلى ئازاردا بولغاندىن.
غېرىپلار، خانىۋەيرانلارنى كۆرسەڭ ياردەمدە بول،
ئېچىلغاي بەختى ئىنسانىنىڭ رىياسىز خەيرى ـ ئىھساندىن.
ئىزىلگەن مەزلۇم ئەللەر ئاھىدىن قىلغىل ھەزەر، ياققاي ـ
بۇ ئاھ تەشكەن تۇشۇكلەردىن بالا باشىڭغا ئاسماندىن.
ئۆزەڭگە دوست تۇتۇپلا بولمىغىل مۇمكىن قەدەر دۇشمەن،
ۋاپادار دوست يېقىش ياخشى كۆمۈش ـ ئالتۇننى يىققاندىن.
ۋە لېكىن، دوست ـ دۇشمەن ساقلىنىپ بولمايدىغان ئەھۋال،
بولۇر دۇشمەنلىرىڭ دوست، دوست دۇشمەن دەۋرى ـ دەۋراندىن.

① ساراپ ـ ھاۋا قىزىغاندا چۆلدە كۆرۈنىدىغان ھارارەت دەرياسى. يىراقتىن سۇ كۆرۈنىدۇ، يېقىن بارسا ھېچ نەرسە يوق.

ئىبارەتتۇر بۇ ئىككىسى يىگىتلىكنى يوقاتقاندىن.
ئۇپۇققا هال شەپەقتىن هەر سەهەر شۇ خەت يېزىلغايكىم:
"ئەمەس هېچ نەرسە تاتلىقراق ئۆزى ئىشلەپ يېگەن ناندىن"-
ئەقىللىقلەر بىلەن بول، قىلما جاهىللار بىلەن سۆهبەت،
زىيانلىقراق ئەمەستۇر هېچ نەرسە دوست ناداندىن.
ئىلىم-جەهىل كۈن ۋە تۈندەك بىر- بىرىگە قارشىدۇر دائىم،
جاهىللار بىر شەپەرەڭدۇركى رەنجىيدۇ تاڭ ئاتقاندىن.
بىلىمسىزدىن ئەقىللىق قانچىلىك نەپرەت بىلەن قاچسا،
ناداننى شۇنچە نەپرەتتە بىلىملىك بىرلە بولغاندىن.
تاپالمايسەن هەقىقەت جەۋهەرىنى چەكمىسەڭ مېهنەت،
قاچان چىققاي مۇشەققەتسىز باهالىق لەئلىلەر كاندىن.
قىيىنلىق تارتمىغىچە تاپقىلى بولمايدۇ راهەتنى،
بوتا ① دا ئېرىگەن چاغدا تاپار ئالتۇن باها ئاندىن.
كۆڭۈل مەقسەتلىرىڭگە يەتمىگەندە بولمىغىن مەيۇس،
داۋاملىق كىم ئۈزەلەپتۇ؟! مۇرات غۇنچىسىنى دەۋراندىن.
مۇهەببەت سىرى- ئەسرارى ئېرۇر سىرلار ئارا بىر سىر،
ئاقىللار ئەقلى هارغاندۇر بۇ سىرنى كۆپ قېدىرغاندىن.
مۇهەببەتكە سەۋەپ يالغۇز ئەمەستۇر نازىنىنلارلا،
چۈشەر هەر دىلغا بىر ئىشق شۇ نەنىڭ ئەكسى ئۇرغاندىن-
يۈزى گۈلدەك قىزىل دەپ، دائىما ماختايسەن يارىڭنى،
نەدەرسەن بۇ قىزىللىق بولسىچۇ ئالداپ ئۇيالغاندىن.
پەرىشان خاتىرەمنى جەم ئىتەر دەپ ئويلىما ئەسلا،
ئىچۈك يەتكەي خاتىرجەملىك ساڭا زۇلفى ② پەرىشاندىن.
ئاتالماس ئارۇ- ئىففەتسىز كۆڭۈلنىڭ خاهىشى سۆيگۈ،

---

① بوتا - ئالتۇن ئېرىتىدىغان قاچا. ② زۇلفى - چاچ.

يىراقنى ئويلا، ھەرگىز قىسقا ئويى بى ئاقىۋەت بولسا،
كىشى بى ئاقىۋەتلىكتىن تولا چاغ ئايرىلۇر جاندىن.
«تومۇرنى قىسقا كەس ئۈيىنۇر، ياغاچ كەسسەڭ ئۇزۇنراق كەس» ①
بۇۋاڭ شۇنداق سالاتتى چار ئۆتمۈشتە ئىيانشاندىن.
ئۈمىتلىك بول، ئۈمىتسىزلىك كىشىگە ئەڭ ئېغىر ئاپەت،
نەسىۋىسى ئۈمىتسىزنىڭ مۇرادسىزلىق بۇ داسقاندىن.
ئۈمىتتۇر روھ پەرۋەر تەن بىلەن جېنىڭغا زور قۇۋۋەت،
قارا ئۈمىت كۆچمىنى سەن ھوسۇل خۇشتارى دىخاندىن.
قاناتى بىرلە قۇش ئۇچسا، ئۇچۇر ھىممەت بىلەن ئادەم،
زىيانلىقراق ئەمەس ھېچ نەرسە پەس ھىممەتتە بولغاندىن.
كۆرەش دۇنياسىدا مەخسەت قۇشىنى ئۇۋۇ قىلۇر بولساڭ،
يىتەلەيسەن بۇ مەقسەتكە ئۈمىت تورىنى قۇرغاندىن.
كۆزى ئاچ تويمىغۇرلىقتىن ئۆزۈڭنى ساقلىغىل زىنھار،
بولۇپ قالما چۈمۈلدەككى چىشلەر ئۇچرىغان داندىن.
قانائەت تاغىغا قون، بول! ھۇما ② دەك ھەممىدىن ئازات،
كېتەر قەدرىڭ چىۋىندەك شىرىلىك ھەر جايغا قونغاندىن.
ئۆزۈڭنى تۇت كىچىك، ھەرگىز تەكەببۇرغا ئورۇن قويما،
نەھاسىل مىۋىسىز شاختەك ئۆسۈپ شۇنداق غادايغاندىن.
غۇرۇرى بار كىشىلەرنى يەنە ئېيتما تەكەببۇر دەپ،
مەزەللەتكە ③ تاۋازۇ ـ نام ئىبارەت سىرنى يالغاندىن.
غۇرۇرى بولمىغان شەخسدە كۈرەش روھىنى تاپماق تەس،
مەزەللەت قولىلىرىدۇر نا ئۈمىت ئىززەت‌شەرەپ ـ شاندىن.

---

① «دىۋان لۇغەت تۈرك» تىكى خەلق ماقاللىرىدىن.
② چىرىكەن سۆڭەك يەيدىغان قۇش، قانائەت سىمۋولى.
③ مەزەللەت ـ خارلىق.

دېمەك، ھەر ئىككىسىدە ئۆزگۈرۈش يۈز بەرگۈسى دائىم،
بۆلەك بىر باشقا يول يوقتۇر بۇڭا تەييار تۇرغاندىن.
دېمىش بىر پەيلەسوپ: " دوستۇڭغا بەرمە ھەممە سىرىڭنى،
ئەگەردە دۈشمەن ئولسا سىقلىنالماي قالىسەن ئاندىن.
شۇنىڭدەك دۈشمىنىڭگە ئەيلىمە ھەممە يامانلىقنى،
ئەگەر دوستۇڭغا ئايلانسا خىجىلسەن كۆڭلى سۇنغاندىن.
كۈچۈم بار: بىر يولى يەنجىپ قىلۇرمەن يوق دېمە ھەرگىز،
ھەزەر قىل دەرت چەككەن قەلبىدىكى دەھشەتلى ۋولقاندىن.
ئېنىق بىلكى، پەلەك چەرخى داۋام ماڭمايدۇ مەيلىڭچە،
ھىساۋات بىرىسەن بىر كۈن زۇلۇم تىغىنى چاپقاندىن.
يېقىن دوستتىن كۆرۈلسە نامۇۋاپىق ئىش، كېچىر ئانى،
ئەمەس ئەيىپلىك سۈزۈك سۇ، ئانچە - مۇنچە خەس ئېقىتقاندىن.
غازاڭسىز بىر گۈلۈستاندۇر ئەدىپلىك باغۇ - بوستانى،
ئۇڭا يەتمەس زىيان - زەخمەت جاھان جۇتلارغا تولغاندىن.
كىشىنىڭ ئېتىۋارى، ئېپتىخارى، قۇدرىتى سۆزدۇر،
بىلۈرسەن پەرق ئېتەر ئىنسان مۇشۇ سۆز بىرلە ھايۋاندىن.
شۇڭا، بۇ قۇدرىتىڭنى نامۇۋاپىق جايغا سەرپ ئەتمە،
قەلەم تەگلىك چىكەر ئىلكىڭدە، ناچار سۆزنى يازغاندىن.
يامان سۆز سۆزلىگۈچە سۆزلىمەي قويغان ئېرۇر ياخشى،
بويۇن زۇننارىسىز خوپراق ئېشەك مۇنچاقنى ئاسقاندىن.
تەپەككۇر قۇشلىرى شۇنداق ئاجايىپ تىز پەرۋازكىم،
پۈتۈنلەي تاشقىرىدۇر تىزلىگى ئۆلچەم ۋە مىزاندىن.
مانا بۇ قۇش سېنىڭ ئىلكىڭدىدۇر، ئى يازغۇچى بىلسەڭ،
تىرىش! پەرۋازىدىن قايتسۇن ئېلىپ سىر مارس، چولپاندىن-
تەپەككۇر ئەيلە! ياز! يازغان سۆزۈڭ كۆپ مەنىدار بولسۇن-
نە ھاسىل پايدىسىز سۆزدىن قۇرۇق قۇرلارنى تىزغاندىن.

دېدى: قۇرىغان قۇمۇشمەن چىقتى مەندىن شۇ قەدەر ھېكمەت-
بۇنىڭ ئەسرارى شۇدۇركىم، سۆز ئىچكەنمەن نىستاندىن.①
ئۆزۈم ئۈنگەن توپا ھەم ئەسلى نەسلىمدىن قۇۋۋەتلەنگەن،
ۋۇجۇدۇمدا تۇشۇكلەر، نەغمە - سازدۇر بەھرەلىك ئاندىن.
شۇڭا، مۇڭلۇق سادايىم ھەم پۈتۈنلەي بىر ھەقىقەتتۇر،
تەپەككۇر قىلغۇدەك بولساڭ، قىممەتلىك ئۈنچە - مارجاندىن.
ئىشتىكەچ بىباھا شۇنچە نەسىھەتلەرنى شۇ تاغدا،
كۆڭۈل ئاينەسى تاپتى جۇلا ھەر تۈرلى توزاڭدىن.
تەپەككۇر قۇشلىرى قوندى قەلەمنىڭ ئۇچىغا ئەگىپ،
دېدى: ئىلھامغا چاپىمىسەن، مۇشۇنداق مەنىلىك داندىن.
ئۆزۈلدى نەي ساداسى، بۇ زىيائى ئىنتىزارلىقتا،
تىزۇپ ئۆتسە گۈزەل گۈلدەستىلەر ئىلمى گۈلىستاندىن.

غەزەللەر

يار كىمەرەك بولسا ساڭا بار ياخشىلىقنى يار تۇت،
ئەل ئۈچۈن خىزمەت قىلىشنى دىلبەرۇ - دىلدارى تۇت.

نازىنىن قىز ھۆسنىگە سەن بولما مەغرۇر، ئەي يىگىت،
گەر تەرەققى ئىزدىسەڭ راھەتنى سەن ئەغيار تۇت.

بولما ئاشىق ھەر گۈلىستان گۈلىگە بۇلبۇل كەبى،
تۇل ئۆزەڭ بۇلبۇل، ۋەتەننى بىر گۈزەل گۈلزارى تۇت.

① نىستان - قومۇشلۇق.

غۇرۇر بىرلە تەكەببۇر، خارلىق بىرلە تاۋازۇنىڭ،
چېكى بار پەرق ئېتەر ھەركىم ئېقىل شەئمىنى ياققاندىن.
كىچىكلەرگە ھاقارەتلىك قاراشتىن دائىما ساقلان،
قىلۇر بەزىدە يىڭنە ئەڭ مۇھىمراق ئىشنى بازغاندىن.
كىشىلىككە زىت ئولغان ھەممە ئىشتىن تۇت يىراق ئۆزنى،
تىرىش بارلىق جەھەتتە پاك بولۇشقا ئەيىپ ـ نۇقساندىن.
ئۆزىنى پاك تۇتماي باشقىلاردىن رەنجىسە بولماس،
ناھاسىل يۈزدە كىر، ئەينەك قاراپ، ئەينەكنى چاققاندىن.»
ئاخىردا نەي ساداسى شۇ قەدەر مۇڭلۇق تۇس ئالدىكىم،
بۇ ئۈن تەسىرىدىن تولدى يۈرەكلەر ھىس، ھاياجاندىن.
دىدى نەي: ئى كىشى ئويغان! غەپلەت ئۇيقۇدا ياتما،
كېتەر بىر خىش ھاياتىڭدىن مىنۇت ئۆمرۈڭ يوقالغاندىن.
غەنىمەتتۇر ھاياتىڭ، ياشلىقىڭ؛ ھەگىز زايا قىلما،
نە پايدا ۋاقتى ئۆتكەندە يىگەن قاتتىق پۇشايماندىن.
بولۇر بىر كۈن قارا باشىڭ چېچەكلىك شاخلىدەك ئاپپاق،
ئىگىلۇر سەرۋىدەك قەددىڭ، قالۇرسەن ھەممە دەرماندىن.
ئىپار باشىڭغە سۈرتۈلگەي زامانىڭ قولىدىن كافۇر،
كۆرەرسەنكىم تېنىڭدە ئۆزگۈرۈش ياشلىق يوقاتقاندىن.
ئاچۇرسەن شۇندا ئۇيقىدىن كۆزۈڭنى سەسكىنىپ، ئەمما-
تاپالمايسەن بۇ دەردىڭگە داۋا ئەيسا ۋە لوقماندىن.
نەتىجە شۇ ئىكەن ئەمدى نىمە ئىش قىلغۇلۇق ئاخىر؟
ئۆزۈڭ تاپ چارىسىنى تەكشۈرۈپ سەن ئەقلى دىۋاندىن.
يېشىل كۆك گۈمبەزى گىرۋەكلىرى ئالغاچ شەپەقتىن رەڭ،
چىقاردى نەي ئاخىرقى ئۈن، ئىبارەت ھىجرۇ ـ ئارماندىن.

خەلق يولىدىكى بىر مىننەت قايغۇ،
مىڭ يىللىق راھەت ئۈچۈن يەتكۈلۈك.

جاھان شۇ جاھان كەلگەنلەر كىتەر،
ئۆزدىن ياخشى ئىز قويۇپ كەتكۈلۈك.

ياخشى ئىز نىمە؟ ئەل ئۈچۈن خىزمەت.
ئەمەس ياخشى ئىز مال ئىلە مۈلۈك.

ئەلنىڭ ھاياتى ئەگەر تىلەركەن،
جاننى شادلىنىپ ئۇنى بەرگۈلۈك.

تىرىشىپ ئالغا چەكسە ھەم مىھنەت،
تارىخ چارخىنى ئالغا سۈرگۈلۈك.

زامان گەرچە، ئۇ ، نا مەرت زاماندۇر،
مەرت يىگىت بولۇپ دەۋران سۈرگۈلۈك.

ھايات كۈرەشتىن ئىبارەت ئىرۇر،
توسالغۇلارنى كۆرۈشۈپ يەڭگۈلۈك.

غايىلىق شەخسكە دۈشمەن كۆپ بولۇر،
ئۇنداق دۈشمەننى تۇزاقىغا كۆمگۈلۈك.

شەخسى دۈشمەنلىك يىگىتلىك ئەمەس،
يۇرت ئەل دۈشمىنىنى دۈشمەن بىلگۈلۈك.

تاڭ سەھەر گۈل شاخىدا بۇلبۇل قونۇپ سايراپ دېدى،
گۈلغا كىم «ئەي گۈل ئۆزەڭنى ئويلا بىئازار تۇت».

تۇت دىلىڭدا ئەي زىبائى، ئۇشبۇ سۆزنى ھەر زامان،
ئىزدىسە ھەركىم ھەقىقەتنى، ئۇنى سەن يار تۇت.

× × ×

قېنى تاڭنىڭ نەسىمى كەلسە كۆڭلۈمنى باھار ئەيلەپ،
خازان بولغان يۈرەكنى قايتىدىن بىر لالىزار ئەيلەپ.

قىزىل گۈل غۇنچىسىدەك دەرتلىك كۆڭلۈم تەبتە قاندۇر،
ئۈمىدىم بۇلبۇلغا ئۆتتى ئۆمرۈم ئىنتىزار ئەيلەپ.

بويۇن ئەگمە سەن چىمەندە سۇمبۇلۇنەرگىسكە مەھبۇبۇم،
نازاكەت بىرلە ئەسىرۇسۇمەنگە ئىپتىخار ئەيلەپ.

مېنىڭكى مەقسىدىم بولماق ئىرۇر يار كويىدا قۇربان،
ۋە لېكىن ئۇ يۈرەردائىم يەنە ئەغيارنى يار ئەيلەپ.

تىلەر مەنكىم كۆنى بولغايمۇ يارىم بىر نەزەر تاشلاپ،
ئىچۈك ھالىمنى دىگەي بارچە رەقىپنى شەرمىسار ئەيلەپ.

زىبائى دىلبىرىڭ ئاسان ئەمەستۇر كەلمىگى قولغا،
كىلورمۇ قولغا يا كەتكەيمۇ دۈشمەنلەرگە خار ئەيلەپ.

× × ×

يۇرت ئەل ئۈچۈن تارتقان ئەلەمنى،
شاھلىق تەختىگە قىياس ئەتكۈلۈك.

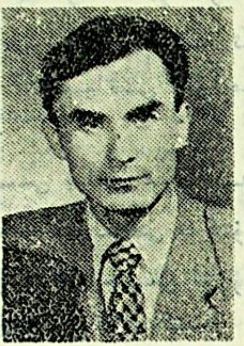

تۇرغۇن ئالماس

تۇرغۇن ئالماس 1924 ـ يىلى قەشقەردىكى بىر شەھەر كەمبەغىلى ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن. ئۇنىڭ ئىجادى پائالىيىتى لۇتپۇللا مۇتەللىپ بىلەن بىرگە ئۆلكىلىك دارىلمۇئەللىمىندە ئوقۇۋاتقان 1940 ـ يىلدىن باشلانغان. ۋەتەن ـ خەلقىنىڭ ئازاتلىغى ۋە بەخت ـ سائادىتى ئۈچۈن ئۆمۈر بويى كۈرەش قىلغان. جەڭگىۋار شائىر ئەدەبىي ئىجادىيەت بىلەن شۇغۇللانغان 40 نەچچە يىل مابەينىدە «تارىم شامالىرى»، «تاڭ سەھەر» قاتار-

ئۇتۇق ئالماققا چىداملىق شەرتتۇر،
قىيىنچىلىققا چىداپ كۆرگۈلۈك.

تاماگەر بولۇپ تىرىك تۇرغۇنچە،
قانائەت قىلىپ ئاچتىن ئۆلگۈلۈك.

بۇمۇ ھەم يەنە يىگىتلىك ئەمەس،
ئىشلەپ لوقما يەپ ئازات يۈرگۈلۈك.

سەئى غەيرەتكە تايىنىپ تۇرۇپ،
مىراد غۇنچىسىنى زاماندىن ئۈزگۈلۈك.

تۈلكىلىك قىلىپ ھايات سۈرگۈنچە،
شىرانە سۆلەت بىلەن ئۆسكۈلۈك.

ئەلنىڭ بەختىنى كۆزلەپ ئەي زىيا:
يىغلىسا يىغلاپ، كۈلسە كۈلگۈلۈك.

كەلگەندە مۇقەددەس قەۋرە تۈۋىگە،
جۇغرۇقۇپ تەنلىرىم، ئېگىلدى بېشىم.
قوشۇلدى دولقۇنلۇق دەريا سۈيىگە،
ھەسرەتتە تاراملاپ ئاققان كۆز يېشىم.

سەن ئىدىڭ بىر يۇلتۇز قاراڭغۇ تۈندە،
بۇلۇتلار كۆكسىنى يېرىپ چاقنىغان.
سەن ئىدىڭ بىر بۇلبۇل ئەلنى ئويغىتىپ،
ئازاتلىق كۈيچىسى بولۇپ سايرىغان.

سېنىڭدىن ئۆلگەندەك چۈچىگەن قانخور،
بېشىڭنى كەسكەندە كۈلدى قاقاھلاپ.
ۋە لېكىن كۈلكىسى بارمىدى ئۇزاق،
ئازاتلىق مەشئىلى ياندى پاراقلاپ.

ھەيۋەتلىك خان تەڭرى قىيا تاشىغا،
شۇ ئۆلمەس نامىڭنى نەقىشلەپ ئويدۇق.
قەۋرەڭنىڭ ھەسرەتلىك، مۇڭلۇق باشىغا،
ياپ-يېشىل ئارچىدىن كۆچەتلەر قويدۇق.

ھەر كېچە رۇجەكتىن باقسام يىراققا،
چاقنايدۇ بىر يۇلتۇز قەۋرەڭ ئۈستىدە.
شۇ يۇلتۇز غايەڭگە بولۇپ بىر نىشان،
ئەبەدىي چاقنايدۇ ۋەتەن كۆكىدە.

1983 - يىل 22- ئىيۇل، ئاقسۇ.

لىق شېئىر توپلاملىرىنى؛ «پىچاق» دىراممىسىنى؛ «لەيلى»، «قەشقەر قىممىسى»، «ئەخمەتجان قاسىمى قەشقەردە» قاتار-لىق رومان ۋە ھىكايىلارنى؛ «ھونلارنىڭ قىسقىچە تارىخى»، «ئۇيغۇر خاقانلىقى»، «قاراخانىلار تارىخى» قاتارلىق كۆپ-لىگەن ئىلمى ئەسەرلەرنى يېزىپ، خەلققە تەقدىم قىلدى بىلەن ئۇيغۇر ھازىرقى زامان ئەدەبىياتىنى راۋاجلاندۇرۇش يولىدا تۆچمەس تۆھپە قوشتى.

شائىر خەلق ئاممىسى بىلەن ھەمنەپەس ۋە تەقدىرداش بولغاچقا، خەلق ئۇنىڭ ئەسەرلىرىنى بەكمۇ ياقتۇرۇپ ئوقۇيدۇ. ئۇنىڭ «تەنلىرىم ياپراق» ناخشىسى ئۇزۇن يىللار مابەينىدە تېغىزدىن چۈشمەي، ئەيتىلىپ كەلمەكتە.

جەنۇپ سەپىرىدىن خاتىرىلەر

ئازاتلىق كۆيچىسى

(ل. مۇتەللىپنى ئەسلەپ)

خانتەڭرى باغرىدىن كېلىدۇ ئېقىپ،
گۆكىرەپ، دولقۇنلاپ ئاقسۇ دەرياسى.
شۇ دەريا بويىدا، يالغۇز قەۋرىدە،
ياتىدۇ مۇتەللىپ-ھۆرلۈك سىماسى.

سەل ئۆتۈپ تۇمانلار قوينىدا گويا-
مەن سېنى كۆرەلمەي كەتتىم ئاھ... ئۇرۇپ.

× ×

ئېھ... بۈگۈن ئۇچرۇشۇپ قالدۇق تويۇقسىز،
چېچىڭغا قونۇپتۇ كۈمۈشرەڭ قىرو.
ۋە لېكىن نۇرلىنىپ كېتىپتۇ ھۆسنىڭ،
بىلمىدىم، بەختىڭنىڭ بەلگۈسىمۇ بۇ؟

1983 - يىل 24- ئاۋغۇست، كورلا.

پارچىلار

ئۈزۈلمىسە ئۆمرۇم سازىنىڭ تارى،
ئېرىتالماس ئۆمۈرنىڭ چاچتىكى قارى.

× ×

ئىچى تار مەخلۇقتىن چىقمايدۇ ئادەم،
ئۇيۇل تاش ئىچىدىن چىقمىغاندەك سۇ.
ساتقۇنلار بولىدۇ رەسۋايى ئالەم،
تۈلكىدىن مىڭ ھەسسە بولمىغاندىمۇ قۇۋ.

× ×

دەپتىكەن دانىشمەن: «تەسادىپ ئامەت-
ئىنسانغا ئۇشتۇمتۇت يولۇقماس ئاسان».

ئەسلەش

(كورلا قىزىغا)

I

بىلمىدىم نە سەۋەپ سېنى چۈشۈمدە،
پات ـ پات تلا كۆرىمەن ئايدىڭ سەھەردە.
تۇرىسەن، ياشلىقنىڭ چېچەك ئاتقان شۇ،
قىرق يىل بۇرۇنقى گۈزەللىكىڭدە.

ئويغىنىپ قارىسام كېلەر يادىمغا،
دەل ئەشۇ چاغدىكى ھۆسنى ـ جامالىڭ.
ھەر قاچان ئەسلىسەم سېنى ئەي دىلبەر،
ئوت بولۇپ كىرىسەن قەلبىمگە مېنىڭ.

II

قىرقىنچى يىللىرى باغراش دولقۇنى،
غەزەپلىك قوزغىلىپ گۈكىرەپ تۇرغان.
تۇمانلىق كۆنلەرنىڭ قىممىتى بەزنى،
زار ـ زار قاخشىتىپ، يىراقلاشتۇرغان.

شۇ كۈنى كېتەردە قارىسام ئارتقا،
سەن قالدىڭ ياش تۆكۈپ، ماڭا تەلمۈرۈپ.

يورۇق، جىم- جىت دېرىزىمىنىڭ ئالدىدا،
ئۈستى ئالما، سېنى ئەسكە سېلىپ، يار.
چېچىگىدىن كەلسە خۇشبۇي ھىدلىرىڭ،
كەپتۇ دەيمەن ئالدىمغىلا گۈلباھار.

قاچتى ئۇيقۇ، تاشتى ئارمان بۇلاقىم،
باغدا بۇلبۇل سايرىماقتا يېقىملىق.
سەھەر باقسام يىراق تاغدىن قۇياشىم،
چىقىپ كەلدى خۇددى سەندەك چىرايلىق.

1964 -يىل، ئوكتەبىر، قەشقەر

مېھمان

ھاياتلىق قىسمىتى قىلدىمۇ شەپقەت،
ئەجەبا، يولۇقۇپ قالدۇق ئىككىمىز.
ئۇزۇندىن سېغىنىپ يۈرگەن يۈرەكتەك،
شۇ كېچە سىردىشىپ قالدى مېھرىمىز.

گۈل بەرگى شامالدا پىچىرلىغاندەك،
نىمانچە تىترەيدۇ سېنىڭ ئاۋازىڭ؟
چىمەندە كېپىنەك قوغلىغان قىزدەك،
نىمانچە يېقىملىق سېنىڭ شوخ سازىڭ.

بەختلىك، بەختسىز بولۇشمۇ بەلكى،
تەبىئى تەقدىرمۇ، جاۋاپ قىل ئىنسان.

× ×

قىزغۇنغا ياندىشىپ لاچىنىنىڭ قاچان،
بىر شاخقا قونغىنىنى قېنى كىم كۆرگەن؟
بۆرىنى دوست تۇتۇپ مەردانە سەركە،
ئۆمرىنى تېنچ ئامان قەيەردە سۈرگەن؟

1983-يىل 4-ئاۋغۇست، قەشقەر.

ئىككى شېئىر

گۈلباھار

كەتكىنىمدە باغلار ئارا كۆرۈندۇڭ،
كۈلۈمسىرەپ قولۇڭ سوزۇپ يىراقتىن.
يېنىپ ساڭا باققىنىمدا تەلمۈرۈپ،
غايىپ بولدۇڭ كۆز گۆھىرىم چىراقتىن.

تاڭدا كەلدىم باراقسان باغ هويلىغا،
يوق ئىكەنسەن، باشلاندىمۇ جۇدالىق؟!
شاختا ئالما مارشىدۇ قىزىرىپ،
تەبەسسۇمى سېنىڭكىدەك خۇمالىق.

قۇربان ئىمىن

قۇربان ئىمىن 1914 – يىلى قەشقەر شەھرىدە ئوقەتچى ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن. 1937 – يىلدىن باشلاپ ئەدەبىي ئىجادىيەتكە كىرىشىپ، ئەسەرلىرى ئېلان قىلىنىشقا باشلىغان.

ئۇ، 40 نەچچە يىلدىن بىرى شېئىرىيەت ئىجادىيىتىدىن باشقا سەھنە ئەسەرلىرى، خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى، بالىلار ئەدەبىياتى، نەسىر ۋە ئەدەبىي ماقالىلارنى يېزىش بىلەن شۇغۇللىنىپ، جامائەت ئارىسىدا بەلگىلىك تەسىرگە ئىگە بولغان. ئازاتلىقتىن بۇرۇن «شىرىن» ناملىق شېئىرلار توپلىمى (باشقىلار بىلەن بىرلىكتە)

ئىككىمىز جاھاندا قانچە كۈن مېھمان،
ھازىرچە بۇ بىزگە سىرلىق تېپىشماق.
بىر كۈنى يا سېنىڭ، يا مېنىڭ كۆزۈم،
يۇمۇلسا ھاجەتمۇ ئۆكسۈپ يىغلىماق.

1964 - يىلى ئوكتەبىر، قەشقەر

ئوقۇيدۇ مەدھىيە دائىم
كۆرەشچان ئەلگە دۇتارىم.
يېڭى مەزمۇن- ھايات بەردى،
مېنىڭ ناخشامغا دەۋرانىم.

تولۇن ئاي

(ناخشا تېكىستى)

ئاسماندىكى تولۇن ئاي،
سەن نىمانچە خۇشچىراي؟
نۇر چاچىسەن ئالەمگە،
سەيلە قىلىپ توختىماي.

توسسا بۇلۇت يۈزۈڭنى،
رۇجەكلەردىن مارايسەن.
كۆرسىتىپ سەن قېشىڭنى،
زوقمۇ بىلەن قارايسەن.

سۇ تۇتسام سەن بېشىمدا،
ئىلھامچى سەن قېشىمدا.
ھەممۇ ئەلگە نۇر چاچاي،
ئىجادىمدا- ئىشىمدا.

1980 - يىل، 31- دېكابىر، ئۈرۈمچى.

نەشر قىلىنغان بولسىمۇ، ئەكسىيە تچىلەر تەرىپىدىن قامال قىلىنى كۆيدۈرۈۋېتىلگەن.

پارتىيە 3- ئومۇمىي يىغىنىدىن كېيىن، شائىرنىڭ «تارى غەزەللىرى»، «قەشقەر ئاۋازى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى ئارقا ئارقىدىن نەشر قىلىنىپ، جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتى.يەن «مېنىڭ ناخشام» ناملىق 3- شېئىرلار توپلىمىنى نەشرىياتقا تاپ شۇردى.

قۇربان ئىمىن ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ،جۇڭ گو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

مېنىڭ ناخشام

(ناخشا تېكىستى)

جاراڭلايدۇ مېنىڭ ناخشام،
تىيانشاندىن سەھەر، ئاخشام.
يۈرەك يايرايدۇ شاتلىقتا،
ئۇلۇغ بېيجىڭگە مەن باقسام.

مېنىڭ ناخشام بىلەن سىرداش،
ۋەتەننىڭ تاغۇ - دەرياسى.
غۇلاچ ئاتقان ئىلىم - پەنگە،
تۆمەنىمىڭ گۈلى رەناسى.

مۇخبىر ئىنىمغا

خوش كېلىپسىز!
ھال سوراپ مۇخبىر ئىنىم،
يايرىدى سىزنى كۆرۈپ جانۇ تېنىم.
سىزگە نەدىن سۆز ئاچاي، دەپ ئويلىدىم،
يۈز كۆرۈشتۇق گال پىچاق بولدى تىلىم.

ئېيتتىڭىز:
«قانداقچە تۆھپەڭ بار سېنىڭ؟»
بۇ خىجالەتتىن قىزاردى يۈزلىرىم.
خۇددى ئۇچراشقان كەبى باغدا "سەنەم"،
ھەن "غېرىب" ئاشىق مىسال سۆزلەلمىدىم.

1982- يىلى، قەشقەر.

ئىز باسارىم بولۇپ قال

ئىز باسارىم بولۇپ قال، ئىلمۇ پەننى ئۆگىنىپ،
يورۇسۇن قەلبىڭ تولۇق مەرىپەتتىن نۇرلىنىپ!
ئىلمۇ-ئىرپان بۇلىقى تەشنا دىلنى قاندۇرار،
ئاچ بۇلاقنىڭ كۆزىنى شىجائەتنى قوللىنىپ!
ئىلىم-بىلىم بىلسەڭ سەن بولالايسەن مۇنەۋۋەر،
يېتەلەيسەن مۇراتقا مېھنەت قىلىپ كۆللىنىپ.

ياڭرات يېڭى ناخشاڭنى!

(مەكىت ناھىيىلىك ئەدەبىي ئىجادىيەت يىغىنىغا بېغىشلايمەن)

خۇشتارلىق بولۇپ كەلدىم، ياڭرات يېڭى ناخشاڭنى،
ئىجات گۈلىگە پۈركە بۇ گۈزەل گۈلۈستاننى!
ئالتۇن قەلىمىڭ تىزغىن ئۈنچە - دۇردانە،
خەلقىمىزگە تەقدىم قىل، كۈتكەن ياخشى داستاننى!

دەۋرىمىز ئۈمىدى زور بارچە قېرى، ياشلاردىن،
يېڭى مىۋىلەر بىرلە تولدۇر سەنمۇ داسقاننى!
يېنىڭدە قۇدۇق كولاپ، سۈزۈك سۇ چىقارغاندا،
گۈللەتمەك ئەمەس مۈشكۈل قەلب دۇنياسى- بوستاننى.

تارىم بويىدا كۆردۈم، جۈرئەتلىك ئوغۇل - قىزنى،
دەستە - دەستە قەغەزگە مەرۋايىتنى تىزغاننى.
سايراشلىرى گوياكى يېڭى باغدىكى بۇلبۇل،
قالىغاچلىرى ئويناپ، ئوت چاقناتتى مەيداننى.

سازەندىلىرى مەشرەپتە كۆڭۈللەرنى شاد ئەتتى،
سالدى لەرزىگە ئاخشام داپ، راۋابى... ئاسماننى.
چوققىغا قاراپ ئۆرلە، مېھنىتىڭ بىلەن گۈللە،
سەنمۇ تۆھپە قىل قۇربان ئەلگە يېڭى چولپاننى!

ئىلھامغا تولۇپ قەلبىم، ئاقتى خۇددى تارىمدەك.
دولان خەلقىغە تۇتتۇم، خۇشپۇراق بۇ رەيھاننى.

1982-يىل، 27-ئاۋغۇست، مەكىت

سەن ئۆزۈڭ بىر كەمتەر قىز،
ئەل ئىچىدە گۆھەر قىز.
پەزىلىتىڭ خۇلقۇڭغا،
ھەممىدىن بەك خۇشتار بىز.

1983- يىل، 27- مارت، قەشقەر.

يىقىملىق

(ياش ناخشىچى ھەبىبە ئىبراھىمغا بېغىشلايمەن)

تۇرغاي دىسەم، سەھەردە سايرىشىڭىز يېقىملىق،
قەلبىم بېغىدا ھەر كۈن يايرىشىڭىز يېقىملىق.
سىز ئېيتسىڭىز ناخشىنى قۇلاق سالۇر پەرىشتە،
كەلگەي زىمىن لەرزىگە ئاۋازىڭىز يېقىملىق.
ئۆزۈمىزاردا تۇرۇپ سىز، بەزمىلەرنى قۇرۇپسىز،
ئاپىرىنلار ئوقۇپ بىز، يوللاشىمىز يېقىملىق.
ئۆزىڭىزنى كۆرمىدىم، غۇنچە گۈل دەپ ئويلىدىم،
دىللاردا بار نامىڭىز، پەرۋازىڭىز يېقىملىق.
ھەن ئۇزاقتىن مۇشتىرى ناخشىڭىزغا ئەزەلدىن.
ئالتۇن كەبى تاۋلانغان ئەشئارىڭىز يېقىملىق.
سىزنىڭ ھەر بىر ناخشىڭىز جانغا ھوزۇر ـ ھالاۋەت،
روھى ئوزۇق ئالامەت، مۇزىكىڭىز يېقىملىق.
رادىيودىن ئاڭلىدىم، سىزنى راستىن داڭلىدىم،

بۇ دەۋردە نومۇستۇر-بىلىمسىزلىك، نادانلىق،
پەن - تېخنىكا ئىگەللە، سەن ئەقلىڭنى ئىشلىتىپ،
دەۋرىمىزگە مۇناسىپ مۆجىزىلەر بەرپا قىل،
ئال تارىختىن مۇكاپات ئەلگە ياخشى ئىش قىلىپ!
ئىز باسارىم بولساڭ سەن، بولالايسەن شەرەپلىك،
بىللە مېڭە بىرەيلى مەرىپەتنى كەڭ يېيىپ!
ئىلىم - پەننىڭ چېكى يوق، خۇددى چوڭقۇر دېڭىزدەك،
ئۈنچە - گۆھەر سۈزۈپ ئال، شۇ دېڭىزنى سەن كېچىپ!

1984 - يىل، 29- ئوكتەبىر.

گۆھەر قىز

(ناخشا تېكىستى)

ھەجەپ يىمۇ چىرايلىقسەن،
قانچە كۆرسەم تويمايمەن.
قايىل قىلغاچ جۇر ئىتىڭ،
ياخشى يار دەپ ئويلايمەن.

باغدا كاككۇك سايرايدۇ،
تاغدا كەكلىك يايرايدۇ.
ئىش- ئىزىڭنى كۆرگەنلەر،
سېنى ئەلگە داڭلايدۇ.

ئەگەر بولسا كىشىكى خۇلقى كەمتەر،
شۇدۇر چولپان كىشى قەلبىدە ئەختەر.
باھانى بەرمىسەڭ توغرا ئۆزۈڭگە،
رەقىپ سەمرىپ ساڭا سانچىيدۇ نەشتەر.

×

چىراي بولغان بىلەن ئەنبەر ئەمەس ئۇ،
سېسىق سۇدۇركى ئۇ كەۋسەر ئەمەس ئۇ.
مۇناپىققا ئىشەنچ قىلسا ئەگەر كىم،
پۇشايمانغا قېلىشىنى ئويلىماسمۇ؟

×

بۇگۈن دوست، ئەتە دۈشمەن بولغۇسى كىم؟
سوئال قويسام بۇ ھەقتە تۇرما سەن جىم.
ئادەم، چىلبۆرىنى پەرق ئەتكۈچى بول،
گويا ئالدىن بىلەر ئالىم، مۇنەججىم!

×

ئىتلەرنىڭ ئادىتى كىشىنى قاۋاش،
قورقما ھېچ، سەن بولغىن يۇۋاش!
دانىشمەنمۇ سەن ياكى جاھىلمۇ؟
ئىتقا بەرىبىر ھەممىسى ئوخشاش.

×

قەلەمنى ھەر كۈنى تەۋرەتكۈم كېلەر،
ھەسرەتلىك قەلبىمنى شاد ئەتكۈم كېلەر.
ئىلھاملار لەشكىرى تەڭ قىلغاچ ھۇجۇم،
ئۆزۈمنى ئىت كەبى يىغۇەتكۈم كېلەر.

×

كۆرۈشەرمىز تۇرپاندا، ـ ئويلاشىمىز يېقىملىق.
ياخشى تىلەك تىلەيمەن، كۆللەپ كىتىك دىگەيمەن،
ياخشى كەسپىنى تاللاپسىز، ئارزۇيىڭىز يېقىملىق.
ناخشىڭىزنى تۇرپاننىڭ كىشمىشىگە ئوخشاتتىم،
دىلدا قالدى تاتلىغى، ئىجادىڭىز يېقىملىق.
ئىجادىيەت تېغىدىن ئالتۇن، كۈمۈش، دۇر ئېلىڭ،
بولسۇن ئىلىم ـ بىلىمگە بەرداشىڭىز يېقىملىق!
روناق تېپىڭ ھەببەم، غەيرەت قىلىپ ھەمىشەم،
سالام يازدى قەشقەردىن قۇربانىڭىز يېقىملىق.

(1984 - يىل، 2-ئاپرىل، قەشقەر)

رۇبائىي ۋە پارچىلار

كوممۇنىستمەن ئىرادەم چىڭ،
چوققىلارغا ئۆرلەيدىغان.
مۇشەققەتنى تاغ سۈيى دەپ،
چوغلۇق كەبى كۆللەيدىغان.

×

يەپ تۇرسەن خەلقىنىڭ تۇزىنى،
ئاڭلىمايسەن توغرا سۆزىنى.
قانۇن-تۈزۈم بىلەن كۆدەكمۇ،
چەكلىيەلىسۇن مەڭگۈ ئۆزىنى!

ئەينەك

كىشى رۇخسارىنى ئەينەن ئۆزىدە كۆرسىتەر ئەينەك،
چىرايلىقمۇ ۋە يا سەتمۇ، شۇئان تېز ئەكس ئېتەر ئەينەك.

كىشىلىك تۇرمۇشىدا شۇنچە لازىملىق ئىكەن ھەر كۈن،
يىگىت قىزلار ئاراسىدا تولاراق مۆتىبەر ئەينەك.

ئەگەردە قايسى بىر كىمنىڭ يۈزىدە زەررە داغ بولسا،
يېقىن يولداش كەبى شۇدەم ئۇنى سۆزلەپ بىرەر ئەينەك.

جامائەت ئىشلىرىدا شۇنچە مەرغۇپ ھەم گۈزەللىك كۆپ،
مۇساپپا ئۇنچىدە بارمۇ بىرەر قۇم، ئەسلىتەر ئەينەك.

دىمەك: خالى ئەمەس ئادەم ھاياتى ئىچرە نۇقسانىدىن،
شەرەپ قايسى، نومۇس قايسى؟ كىشىگە ئۆگىتەر ئەينەك.

بۇ ئەينەك بولسا تەنقىتتۇر، زۆرۈر تۇرمۇشتا ئۇ بىزگە،
باھارنىڭ يامغۇرى ئوخشاش چەمەنگە سۇ سىپەر ئەينەك.

قەدىردان دوستقا ئىلھامچى، توسالغۇ رەزىلگە قامچى،
تارازۇ ھەق ۋە ناھەققە، دۇرۇس تەنقىت گۆھەر ئەينەك.

ئادەمنىڭ ئادىمى ياخشى كىشىدۇر،
ياخشىلىق دانىشمەن زاتىنىڭ ئىشىدۇر.
كىبىردىن، غەيۋەتتىن خالى بولماقلىق
يۈكسىلىش يولىدا ئىشنىڭ بېشىدۇر.

×

كوممۇنىست — ۋەتەننىڭ پولات تۈۋرىكى،
ھەم پويىز ھەم تۆگە... ئۆتەر كۆۋرىكى.
نۇرانە قوياشنى يەرگە تىكلىمەك —
ئىنسانلار مەنپەئەتى ئۇنىڭ يۈرىكى.

×

خوشاللىق، قايغۇ، گويا شامغا ئوخشاش،
كىشىلىك لەززىتى مەي — جامغا ئوخشاش.
كىشىنىڭ قەلبىگە مەنمۇ تارالسام،
قىشىن — ياز غۇنچە گۈللۈك جانغا ئوخشاش.

×

كۆزۈمگە ياش كېلەر ئۆتكەن كۈنۈمگە،
ئۇنى يازدىم يۈرەكتىن راس كۆيۈمگە.
مېنى بىلمەكچى بولسا ھەر كىشىكىم،
قۇلاق سالغاي تولۇق ناخشام — ئۇنۇمگە.

1983 - يىل، قەشقەر.

نۇرمەھەممەت ئېركى

(ئۆزبېك)

مەرھۇم نۇرمەھەممەت ئېركى 1927 - يىلى قەشقەر شەھرىدە بىر زىيالى ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن.

شائىرنىڭ ئىجادىي پائالىيىتى 1944 - يىلى «قەشقەر گېزىتى» باسما زاۋۇتىدا نابورشىك بولۇپ ئىشلەۋاتقان چاغلىرىدا باشلىنىپ، "ئېركى" تەخەللۇسى بىلەن جامائەتچىلىككە تو-

كىشى ئايرىلسا ئەينەكتىن قەيەر مەينەت بىلەلمەيدۇ،
ھېمىشە ياخشى دەرسلىكتۇر، خاتانى تۈزىتەر ئەينەك.

ئومۇملۇقنى تۇتۇپ كۆزدە، قەلەمدىن چاقنىدى چاقماق،
يۈرەككە نۇرىنى چاچسۇن بولۇپ گويا قەمەر ئەينەك.

ۋاراقلاپ كۆرگىنە دوستۇم، يۈرەكتىن چاقنىغان ئوتنى،
ئاچار كۆڭۈلنى بۇ سەنئەت- نەپاسەتلىك ھۈنەر، ئەينەك.

"قايدا بولسام كۆن ئۆتەر" دەپ، ئويلىماق ھايۋان ئىشى،
بىر قوساق دەپ ياشىغاندىن بولغىنىڭ ھايۋان تۇزۇك.
پادىشالىق ئوردىدا، ئالتۇن قەپەزدە باقسا ھەم،
بۇلبۇلى شەيداغا ئاندىن، ساددا بىر بوستان تۇزۇك.
بەختۇ ـ ئامەت ئۆز ئىلىكىدە كەلسە، ئۇ بولغاي لەزىز،
يات ئىچىدە كۈلگىنىڭدىن ئۆز ـ ئارا ئەپغان تۇزۇك.
ئۆتتى ئۆمرۇم بىر زامان ھەرخىل مۇساپىرلىق ئارا،
ياقمىدى نى ـنى مەئىشەت، نى گۈزەل جانان تۇزۇك.
ئۆيگە كەلدىم مەن قاچان، سۆيدۇم ئۆيۈمنىڭ تېمىغا،
مەن دىدىم: ئەي ۋەتىنىم، سەن ھەممىدىن ئوبدان ـ تۇزۇك...
"ئۆز ئۆيۈمنىڭ خوشلىغىدۇر، پۇت قولۇمنىڭ بوشلىغى"،
يىغلىغاي ئۆلگەندە سەن، مۇشتلاشىمۇ تۇققان تۇزۇك.
ياقا يۇرتتا سەيلى قىلغاندىن چۇشۇپ پىكاپىقا باغ،
ئۆز ۋەتەن ئىچرە ياتاي، ھەتتا ماگا زىندان تۇزۇك.
مەرت كىچەر دوستۇم ۋەتەن دەپ، خانۇ ـ ماندىن ھەرقاچان،
ياخشى ئادەمگە ئەمەس ئۆز يۇرتىدىن بىرجان تۇزۇك.
ھەممىدىن ئىنسانغا شەكسىز مەرىپەت شۇنداق ئولۇغ،
سۆيمىسە ئالىم ۋەتەننى، سۆيگۈچى نادان تۇزۇك.
ئەيتتى بۇنداق "ئىبركى" بىر چاغ تەختكە چىقتاندا يۇسۇپ:
" مىسىرنىڭ پادىشالىغىدىن، غۇربىتى كەنئان تۇزۇك".

2

,, كەنئان ,, توغرۇلۇق ھىكايە

بىر شەھەرنىڭ ئىسمى "كەنئان"، بۇ شەھەردە بارئىكەن،
"كاتتا پەيغەمبەر" ئاتالغان بىر كىشى "ياقۇپ" ئىكەن.

نۇلغان. ئۇ ئازاتلىقتىن ئىلگىرى «قايىنام ئۆركىشى غەزىلىگە مۇخەممەس»، «ياشاش ئۈچۈن كۈرەش»، «ئاڭ» قاتارلىق شېئىرلىرى ئارقىلىق خەلقنى گومىنداڭ ئەكسىيەتچىلىرىگە قارشى كۈرەشكە ئۈندىگەن، ئازاتلىقتىن كېيىن، يۇقىرى بەدىئى سەۋىيىگە ئىگە كۆپلىگەن شېئىرلارنى يازغان. ئۇ پىشقەدەم شائىر بولۇپلا قالماستىن، بەلكى يەنە كۆزگە كۆرۈنگەن تىلشۇناس ۋە چەت تىل ئەدەبى تەرجىمانى ئىدى. ئۇ پارس شائىرى ئۆمەر ھەييامنىڭ رۇبائىيلىرى بىلەن «تىببى يۇسۇپى» ناملىق كىتاپنى پارىسچىدىن تەرجىمە قىلغان. 1983 - يىلى قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى ئۇنىڭ «بۇلبۇل ۋە باھار» ناملىق شېئىرلار توپلىمىنى نەشر قىلدى. شائىر ھايات چېغىدا جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى، «قەشقەر گېزىتى» نىڭ مۇھەررىرى ئىدى. ئۇ 1984 - يىل 4 - ئاينىڭ 14 - كۈنى مېڭىگە قان چۈشۈش كېسىلى بىلەن بەختكە قارشى ۋاپات بولدى.

ۋەتەن ھەققىدە شېئىرلار

1

مىسىرنىڭ پادىشالىقىدىن كەنئاننىڭ گادايلىقى ياخشى

ئىت ئۈچۈن ھەر جايدا بولسا، بىر سۆڭەك بىرنان تۈزۈك،
تەڭ دىمەس ئۆز يۇرتىغا جەننەتنى ھەم ئىنسان تۈزۈك.

ھېچ مۇھەببەت ئۆز ۋەتەنىنىڭ ئىشقىدىن ئەلا ئەمەس.
ئەمما ئۇ «شېرىن»، ۋەتەن شېرىنلىكىنىڭ ئالدىدا،
قانچە «زوھرا»لەر ۋەتەن زوھراسىدەك رەنا ئەمەس.
ئىلمۇ ھېكمەتتە ئەگەر كىم ئىبنى سىنا بولسىمۇ،
گەر ۋەتەننى سۆيمىسە ئەخمەق دېگىن، دانا ئەمەس.
ئىزدىسەڭ ئەڭ ئاقىلانە ئىشنى سەن ۋەتەننى سۆي،
ھەر نېچۈك قۇربان بېرىش بۇ يولدا بىمەئنا ئەمەس.
سەن ئەگەر سۆيسەڭ ۋەتەننى، سېنى سۆيگەي كائىنات،
دوست چىققار ھەتتاكى مەھبۇس چاغدا، سەن تەنھا ئەمەس.
كىم ۋەتەننى سۆيسە ئىشلەر ئۇ ۋەتەن راۋاجىغا،
ئىشلىگىن سۆيسەڭ ۋەتەنگە، «ئېركى» سەن مەددا ئەمەس.

4

توڭلىماسلىقنىڭ سىرى

چېگرا ساقلامدۇ سوغۇقتا، دىلدا ئاتەش بولمىسا،
قەلبىدە ۋەتەن ئوقىدىن كاتتا بىر مەش بولمىسا.
خۇددى بۆركۈتتەك قونۇپ تاغ ئۈستىگە باتۇر يىگىت،
يېڭەلەي ئاچچىق سوغۇق، ئەل يۇرتىنى ئەسلەش بولمىسا.
مۇز قۇچاغلامدۇ يىگىت، قەلبىدىكى ۋەتەن ئوتى،
ياخشى قىزنىڭ ئوتىدىن بەك ئۇنى ئۆرتەش بولمىسا.
ياشلىقىڭ چىققاي خۇمادىن، ياش كۈچۈڭنى ئەلگە بەر،
ياش ئاتالماس «ياش» بىلەن، ياشلىقتا ئۆرلەش بولمىسا.

ئوغلى ئون بىر، ئەڭ كىچىك ئوغلى بولۇپ ئىسمى "يۈسۈپ"-
جان ئىكەن ئۇ، بارچە پەرزەنتلەر ئاڭا بولغاندا تەن.
ئايرىلىپتۇر ئوغلى يۈسۈپ بۇ شەھەردىن تىستا گەپ،
مىسىر ئاتلىق مەملىكەتكە، چاپلىنىپ تۆھمەت ئىۋەن.
بەختىگە ئاخىردا بولمىش كاتتا سۇلتان مىسىرىگە،
كۆتۈرۈپتۇ ئۇنى ھەممە تاكى ئاسماندىن بەلەن.
ئىككى يۇرتنىڭ پەرقى ئۇچاغ: مىسلى خۇدئاسمان-زېمىن-
چۆل دىسەڭ كەنئاننى گويا، مىسىرى ھەييھات بىر چىمەن.
گەرچە كەنئاندا يۈسۈپنى خارلىمىش تۇققانلىرى،
مىسىردا سۇلتان بولۇپ، غەم ئورنىغا ئۇ يەپتۇ قەن.
كۆڭلىگە سىغماپتۇ شاھلىق، سېغىنىپتۇ يۇرتىنى،
"ياخشى،- دەپ ئەيتىپتۇ يۈسۈپ،- زاغرا يىسەممۇ ۋەتەن"-

3

ئەڭ يۈكسەك مۇھەببەت

قايسى بىر دىلدا ۋەتەن ئىشقى ئەگەر پەيدا ئەمەس،
بىر قۇرۇق گۆش دەپ قىياس قىل! ئۇ يۈرەك ئەسلا ئەمەس-
دەل ۋەتەننىڭ سۆيگۈسىدۇر ھەر يۈرەكنىڭ ئۆلچىمى،
ئايرىلار چۈشكەندە بۇ مىزانغا ئىنسان، يا- ئەمەس.
چاغلىغىن سەن قانچىلىك باغرىڭدىكى ۋەتەن ئوتى،
كۆز، قولاق، بۇرۇن بىلەن ئادەم ئۆزۈك ھەتتا ئەمەس-
شۇنچە سۆزلەيسەن مۇھەببەت ماجراسىدىن ئاداش،

بولدى غەش كۆڭلۈم يېرىم، بىر نەچچە كۈن كەلمەي، كۈتۈپ،
سورۇدۇم ئەھۋالنى مەن ئەتراپلىرىمدىن ئۆتكىنىپ.
يادلىنىپ نەر ھىدىسىنى، چۆرگۈلۈپ ئۇ ئۈنلىدى...
يىغلىدىم مەنمۇ ئاڭا، شۇ يولدۇشۇمدىن ئۆتكىنىپ.
ئۆتتى ئايلار، ئۆتتى يىللار ياتقا ئۇ بولدى ئەسىر،
دەيتتى كەچمەيمەن بىراق، ئۆسكەن يېرىمدىن ئۆتكىنىپ.
ئىزدىدى قاچماقا پۇرسەت، ئۇ بوغۇلغان ئەردى چىك.
دەيتتى ئۇ: بىر كۈن قاچاي، كادالىك پىرىمدىن ئۆتكىنىپ.
كەلدى ئاخىر بىر كۈنى ئۆزگەمگە بەش يىلدىن كېيىن،
بولدى ئۇ-شۇنداق ۋاپادار قىردىشىمدىن ئۆتكىنىپ.
قوندى ئۇ پەغەزگە بىر چاغ، ھاسىراپ كەتمىش ھېرىپ.
بىل دىدى كەلگەن يېرىمنى چارچىشىمدىن ئۆتكىنىپ.
دانلىغان، ئۆسكەن يېرىنى ئۇ كۆرۈك ئۇنۇتمىدى...
قىلدى تەسىر بۇ ماڭا، شۇ جانىۋىرىمدىن ئۆتكىنىپ.
ئاھ ۋەتەن شۇنداق ئىزىز: چۆرگەلدى كەپتەر ئۆزگىنى.
قۇمىسىن قىلدى تاۋاپ، ئۇچتى بېشىمدىن، ئۆتكىنىپ.
بولدى شۇ كۈن كاتتا بايرام ئىككى كەپتەرگە ئەجەپ.
يوردى قەلبىم ۋەتەنپەرۋەرلىرىمدىن ئۆتكىنىپ.
قىلدى ھايۋان جىنىدا دان ھەققىنى شۇنداق ئادا،
مەن نىچۈك بىلمەي بۇ ئىشنى، جان-تېنىمدىن ئۆتكىنىپ.
نان ۋە سۇ بەرگەن زىمىن ھەققىنى بىلمەس-كور بولۇر،
«ئېركى» بولدۇم بىر ۋەتەنچى كەپتىرىمدىن ئۆتكىنىپ.

بولما ئۇلپەت ، قىلما سۆھبەت، دوس بولۇشقا ئەرزىمەس،
ئۆز ۋەتەنىنىڭ بەختىنى ھەركىمدە ئىزلەش بولمىسا.
قىلسا كىم ئۆز زىكرىنى ، قىلماي ۋەتەنىنىڭ پىكرىنى
دىمە ئادەم «ئەل» دىگەندە، ياخشى تەۋرەش بولمىسا.
شېئىر يازماق بىرلە «ئېركى» سەن ئەمەس شائىر تېخى،
جان-دىلىڭدىن ۋەتىنىڭ ئۈستىدە سۆزلەش بولمىسا.

5

كەپتىرىمدىن ئۆگىنىپ

مەن قىزىقتىم يۇرت سۆيۈشكە كەپتىرىمدىن ئۆگىنىپ،
قىسسە يازدىم سىزگە يانچۇق دەپتىرىمدىن ئۆگىنىپ.
ئىككى كەپتەر بار ئىدى، باقتىم ئۇنى سالدىم قۇما...
بەزى كەپتەرۋاز بۇرادەر - دوسلۇرۇمدىن ئۆگىنىپ.
بىرسى نەر، بىرسى مىدە، ئەمما كىچىك ئەردى يېشى،
قالدى ئۆگزەمگە كۆرۈك، بەرگەن دىنىمدىن ئۆگىنىپ.
ئۇچتى كۆككە، سەيلى قىلدى كۈندە نەچچە ئىككىسى،
چۈشتى قايتىپ بەلگە بەرسەم: چىك-چىكىمدىن ئۆگىنىپ.
كۆپ قېتىم تەكرارلىدى بۇ ئىشنى ھەر كۈن بىخەتەر،
بولۇشۇپ قالدى كۆكۈللۈك دىلبىرىمدىن، ئۆگىنىپ.

× × ×

ئۇچتى بىر كۈن كەچقۇرۇندا، بىرسى قايتىپ كەلمىدى-
بولدى غايىپ ئۆزى ئۆسكەن پەغىرىمدىن ئۆگىنىپ.

ى ۋەتەنپەرۋەر جاھاندىن ئۆتتى ئەمما ئۆلمىدى...
شۇ ئېزىزلەرگە بۇ كۈندە كىمدە ھۆرمەت يوق ئىكەن؟!
كەل «مۇھەببەت»لەر تاماممىڭ! باشىنى قويغىن سەن ئاغا-
سۆيگىندە ئەل سۆيگىسىدەك زور مۇھەببەت يوق ئىكەن.
يارنى تۇتتۇم، سەيرە قىلدىم، چايندىم ئەنجۈر، ئانار،
قارىسام ۋەتەن سۆيۈشتەك كاتتا نىمەت يوق ئىكەن.
بىر كۆپۈك ئوخشاش ھاياتىڭ ئۆتكۈسى... جەريان ئاشۇ،
ۋەتىنىڭگە بىر تۇتاملىق سەندە خىزمەت يوق ئىكەن.
ۋەتىنىڭ يولىدا ئىشلەپ قىل قازا، بولسا نەسىپ...
مەرت يىگىت سەن ئۆز ئىشىڭغا سەندە مىننەت يوق ئىكەن-
«ئىركى» ئاختارسام دىلىمنى، بەلكى ئالەمگە پۈتۈن،
پادىشالىققا ۋەتەنسىز، مەندە رىغبەت يوق ئىكەن.

1982 - يىل، ئوكتەبىر، قەشقەر.

شائىرلىق توغرىسىدا پارالا

— ھەۋەس قىلسام شائىرلىقنى،
بولامدىكەن ئۆگىنىشكە...
دىدى شۇنداق بىر ئاغىنەم،
— بىركىم بولسا ئۆگىنىشكە.

ۋەتەننىڭ ئىززىتى - سىنىڭ ئىززىتىڭ

كىشىگە ئاخىر ۋەتەندەك ياخشى ئولپەت يوق ئىكەن،
كىم ۋەتەنسىز، ئەل ئىچىدە ئاڭا ھۆرمەت يوق ئىكەن.
ئىززىتى ئۆسسە ۋەتەننىڭ، ئىززىتىڭ ئۆسكەي سىنىڭ،
ئەل ۋە يۇرتىنىڭ ئىززىتىسىز، ساڭا ئىززەت يوق ئىكەن.
ياخشى يۈز، كۆركەم لىباس... بەرمەس ھەقىقى بىر جۇلا،
دىل ئارا ۋەتەن سۆيۈشتەك زىبۇ - زىننەت يوق ئىكەن.
نىمە بولساڭ بول ئاداش، ئالما ۋەتەننىڭ قاغىشىن!
بارچە ئىللەت ئىچرە بۇنداق ئەسكى ئىللەت يوق ئىكەن.
كىشىلىك مەناسى چوڭدۇر دەل ۋەتەن سۆيمەك بىلەن،
ئەكسىچە ئىنسانلىغىڭدا زەررە قىممەت يوق ئىكەن.
ئابىرۇي - ۋەتەن ئۈچۈن يەيت كەلسە كۆرمەگىلىك جاپا...
قارشى ئال ئىزدەپ ئۇنى، شۇ بىر غەنىمەت يوق ئىكەن.
ئوقۇدۇم مەن پەلسەپە ھەم خىمىيە ... ھەر ياغزا پەن!
نەكىرەك؟!... ۋەتەن سۆيۈشتەك ئىلمۇ - ھىكمەت يوق ئىكەن.
كۆزدە تۇت ھەر ئىشتا ياران سەن ۋەتەننىڭ نەپئىنى،
ئۆلگە تەڭ بارلىق ئىشىڭ، شۇ بىر پەزىلەت يوق ئىكەن.
ئۆلسەن بىر كۈن بىراق، ئۆلمەي دىسەڭ بىر چارە بار:
ئىشلىگىن ۋەتەن يولىدا ... غەيرى نىيەت يوق ئىكەن.
ئۆلمىگەي ھەرگىز ۋەتەنچى، زاھىرەن ئۆلگەن بىلەن،
ئۆلتۈرۈشكە ھىچ كىشىدە ئۇنى قۇدرەت يوق ئىكەن.

سولدۇرالماس پەلەكنى.
كەسسە كېسەر قىلىچ، ئەمما ـ
قايرىيالماس بىلەكنى...
ئېقىن سۇدەك توختىمايدۇ،
تۈندە ئايدەك ئۇخلىمايدۇ...
شائىر يۈرەك شۇنداق بىر ئوت،
ئاددى ئوتقا ئوخشىمايدۇ...
كىشى تارتقان ئەلەم ئۈچۈن،
شائىر يۈرەك جىمزىلدايدۇ...
ھەقسىزلىقنى قىلچە كۆرسە،
پارتلايدۇ ئۇ، شۈك تۇرمايدۇ...
تۇرسا بۇ ئىش ئالەم ئارا:
ھەر ئىككىسى ئادەم تۇرسا،
تۇرسا بىرسى كۆلكە ئىچرە...
بىرسىگە كۈن ماتەم تۇرسا...
بىرى قىشتا يالاڭ ئاياق،
بىرسى «نان» دەپ سازا قىلسا،
بىرى يۈرسە شىكەر سىڭمەي،
بىرىگە كېسەل جازا قىلسا...
ناھەق دەيدۇ شائىر يۈرەك،

بەك تەرىشسام ساڭا ئوخشاش،
يالغۇز ئۆيگە كىرىۋېلىپ،
مەلمىڭ ئۆچۈرسەم، مەلمىڭ كۆچۈرسەم،
ئالتە قۇرنى يېزىۋېلىپ...
دېدىم: مۇمكىن ئۆگىنىشكە،
تىلىسىم ئەمەس شېئىر دېگەن.
"شېئىر" ئاتاش بىراق قىيىن،
شېئىر يازدىم دېگەن بىلەن.
شېئىر يېزىش ئۈچۈن پەقەت ـ
شائىرلىق بىر يۈرەك كېرەك.
يۈرىكىڭنى ئۆلچەپ باقمىن،
شائىرلىقنى قىلماسلىق تىلەك.
ــ قانداق يۈرەك ئېيتماسلىق،-دېدى ـ
شائىرلىق بىر يۈرەك دېگەن؟
ئاڭلاپ باقسام، چاغلاپ باقسام،
يۈرەكنى شۇ ئۆلچەم بىلەن.
ــ ۋۇلقان چىقار ھارارەت تاغ،
ئويلا شائىر يۈرىكىنى!
ئاتىيالماس ھېچكىم ئۇنىڭ،
ھېچ ئۆلۈك دەپ ئۆلۈكىنى.
ئەسىرلەرنىڭ كۆز پەسلى ھەم،

مۇھەممەتئىمىن توختىنياز
(سۆزۈك)

شائىر سۆزۈك 1920 - يىلى خوتەن ۋىلايىتىنىڭ چىرىيە ناھىيىسىدە قول ھۈنەرۋەن ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن. 1929 - يىلى ئاتا - ئانىسى بىلەن يەكەنگە كېلىپ ئولتۇراقلىشىپ قالغان.

شائىرنىڭ ئىجادىي پائالىيىتى 1943 - يىلى باشلانغان ۋە ”سۆزۈك» تەخەللۇسى بىلەن ئەسەرلىرى ئېلان قىلىنغان. ئازاتلىقتىن كېيىن، بولۇپمۇ ”4 كىشىلىك گورۇھ» تارمار قىلىنىپ،

ھەممە ئادەم دەپ يارالغان.
ئالەم ئۈچۈن بىر ھاياتتىن،
ئۇ پەرۋاسىز بولۇپ قالغان...
شائىر ئىشى، دىدىم پەقەت،
بىر ھەقىقى يۈرەك ياساش.
ھايات ئۈچۈن بىر يۈك ئەمەس،
تالمايدىغان بىلەك ياساش.

1959 - يىلى، مارت، قەشقەر.

قۇژغۇنەك بولماقنى ئار بىل، بول كۆرەشنىڭ بۈركىتى،
تېرە ـ زۇلمەتنى پاچاقلا خەنجىرى بۇرران③ بىلەن.

ھايات قانۇنى

كىم تىرىشچاندۇر تاپار روناق ـ بۇ قانۇنى ھايات،
كىم ھورۇن بولسا ئەگەر، بولغاي سائادەت ئاڭايات.
كىم جاپاسىز بەخت ئىستەر، تاپمىغاي ھەرگىز ئۇنى،
"ئۇۋمە پىش، ئاغزىمغا چۈش"ــ دەپ تەلمۈرۈپ ياتماق ئۇيات.
ئەمگەكنىڭ بىرلە ياشا، تەييار غەنىمەت كۆزلىمە،
ئەمگەكنىڭ بىرلە يېگەن لوقماڭنى بىل قەندۇ ـ ناۋات.
ساقلا ئىنسانى شەرەپنى چىن كىشى بولساڭ ئەگەر،
ئەمگەكنىڭ بىرلە گۈل ئۇندۇر، تەر تۆكۈپ بوستان يارات!
يۈگۈرۈپ ئاسانغا ـ تەييارغا ئىگە بولماق ئۈچۈن،
باشقىلارنىڭ يېنەسىگە كۆز قىزارتما، بولما مات!
كىرمە ئى دوستۇم ئىجازەتسىز بىراۋنىڭ بېغىغا،
بى ئىجازەت كىمكى باققا كىرسە ئالغاي ئوغرى ئات.
ئى سوزۈك، قىلما تاجاۋۇز غەيرىنىڭ ھەققىگە سەن،
ئۆز كۈچۈڭ ـ ئۆز ئىقتىدارىڭ سايىسىدا قىل ئىجات!

1981 ـ يىل.

---

③ ئوتكۈر خەنجەر

يېڭى باھار باشلانغاندىن بۇيان، ئۇ قولىغا يېڭىۋاشتىن قەلەم ت
ىلىپ، سالامەتلىكىنىڭ ناچارلىقىغا قارىماي ئىجادىيەت بوستانى
يېڭى - يېڭى گۈللەرنى ئېچىلدۇردى. شائىرنىڭ شېئىرلىرى ئار
ۋەزىندە يېزىلغان بولۇپ، ئۇ ئۆز شېئىرلىرىدا ئۇيغۇر ئەدەبىيا
تىدىكى كىلاسسىكلارنى ئۈلگە قىلىپ، كىلاسسىك ئەدەبىياتنى
ئېسىل ئەنئەنىلىرىگە ۋارىسلىق قىلغان. 1983 - يىلى ئۇنى
«يادىگار» ناملىق شېئىرلار توپلىمى نەشر قىلىندى. ھازىر ئ
2 - توپلام ئۈستىدە جىددى ئىشلىمەكتە.

ئۇ، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

سۆي ۋەتەننى جان بىلەن

ئى كىشى، سۆيمەكچى بولساڭ، سۆي ۋەتەننى جان بىلەن،
قىل ۋەتەننىڭ خىزمىتىنى جان تىكىپ ۋىجدان بىلەن.
ئۇرنىتىپ مېھرى ئوتۇڭ، قەلبىڭنى رۇشەن ئەيلىگىن،
مىسلى زۇلمەت يورىغان يەڭلىغ ماھىتابان① بىلەن.
كىمكى مەزلۇم ئەل تەرەپتە، بول ئاڭا مۇشپىق، رەپىق،
تارتما بوي بۇ جايدا ئەلنىڭ غېمى يوق نادان بىلەن.
سال دىلىڭغا ئارزۇ - ئارمانىڭ يەكتا ② گەۋھىرىن،
قىممىتى بولغاي ھاياتىنىڭ ئارزۇ - ئارمان بىلەن.
كەل ئۆلۈم مەيدانىغا پۇرسەت تەقەززا ئەيلىسە،
ئەرنىڭ ئالەمدە سىنالغاي ئەرلىكى مەيدان بىلەن.

① تولۇن ئاي ② بىرلا، يالغۇز.

ئۇرگۈنەلمەي قالدى كەكلىك يۈرۈشنى ھېچ قىلىپ.
كىم قولىدىن كەلمىگەن بىر ئىشقا ھەركەت ئەيلىسە،
يوق ئەجەپ، بۇ قارغىدەك ئاخىر نادامەت ئەيلىسە.

1981 - يىل.

تارىم دەرياسى

ھەۋج ئۇرۇپ ئاقىسەن تارىم دەرياسى،
شاۋقۇنۇڭ خەلقىمنىڭ يۈرەك ساداسى.
دوستلارغا شەربەتسەن، دۈشمەنگە ئوغا،
ۋادىلار باغرىنىڭ سۆيۈك داۋاسى.

سەن بىلەن بۇ دىيار بولغاندۇر گۈلشەن،
سەن بىلەن بۇلبۇللار قاققاندۇر قانات.
سەن بىلەن ھاياتنىڭ كۆزلىرى رۇشەن،
سەن بىلەن توقچىلىق تاپقاندۇر ھايات.

ئامەلۇم زاماندىن بېرى ئاقىسەن،
گاھ تېشىپ، گاھ پەسلەپ، چاقىسەن گىرۋەك.
دالىلار باغرىنى قاندۇرۇپ سۇغا،
ئازۇ - نېمەتلەرنى بېرىسەن ئەلۋەك.

قوينۇڭدا زۇمۇرەت كەبى سۇلىرىڭ،
ئۆزەگىنىڭ قولىدا تىزگىن - چۇلۇۋۇرۇڭ.

كەكلىك بىلەن قاغا

(مەسەل)

يورغىلاپ كەكلىك يۈرەتتى جىلغا ئىچرە شاددىمان،
نازىنىنلارچە نازاكەت كۆرسۈتۈپ ئويناپ ئامان!
ئۇ، تەبىئەت قۇچىقىدا ئەرك بىلەن يايرار ئىدى،
تاغۇ ـ تاشلارغا جاراڭلاپ كۈلكىسى ياڭرار ئىدى.
بىر كۈنى كۆردى ئۆزىنىڭ ئارقىسىدا ناگىهان،
بىر قارا مەخلۇق ئۇنى دوراپ يۈرەتتى هەر قايان.
دىدى: «كىم سەن مېنى دوراپ مۇندا يۈرگەن، ئى قار
قايسى مەقسەت بىرلە كەلدىڭ سەن بۈگۈن بۇ تاغ ئار
دىدى: «مەن پەررەندە جىنسىدىن ئېتىم قارغا بولۇر،
مەن ئەمەس يوچۇن كىشى بەلكى مېنى هەممە تونۇر.
مەن سېنىڭ گۈزەل سىياقىڭنى كۆرۈپ بولدۇم ئەسىر،
بۇ چىرايلىق يۈرۈشىڭنى ئۆرگىنىشكە مۇنتەزىر».
دىدى كەكلىك قاغىغا: «ئاۋارە بولما، ئى نادان!
كەلمىگەي بۇ ئىشنى ئۆرگەنمەك قولۇڭدىن هېچ قاچان
تۇغمىدۇر مۇنداق چىرايلىق يورغۇلاپ يۈرمەك ماڭا،
يارىشىملىق قەهقەلەر ئەيلەپ بۇ خىل كۈلمەك ماڭا».
كۆنمىدى بۇ سۆزگە قارغا ئۆز كەينىدە چىڭ تۇرۇپ،
چۈشتى كەكلىك يۈرۈشىنى ئۆرگىنىشكە يەڭ تۇرۇپ.
قارغا كەكلىكتىن ئۆگەنمەكنى ئاسان قىلدى گۇمان،
ئارىدىن ئۆتتى بۇ سەۋدالار بىلەن نەچچە زامان.
قارغا ئەسلى يۈرۈشىنى ئۇنۇتۇپ، قولدىن بىرىپ،

بەخت - كۈرەشتە

ئىستىمەك بەختىڭنى، بول ئوت ئىستىگەن پەرۋانىدەك،
تۆك تېرىڭنى بەخت يولىدا، تۆكمە ياش خۇنابىدەك.
بارمىغىن ئىستەپ يىراق، بەختتۇر ئۆزەڭنىڭ ئىلكىدە،
ئۇ كېلور قولغا، كۈرەش قىلغاندىلا مەردانىدەك.
بەخت قاچار كۆز ياشىدىن، يىغلاڭغۇنى ئۇ خۇشلىماس،
قايسى كۆز بولسا قۇرۇق بولغاي ئاڭا جانانىدەك.
سارغىيىپ يۈرمە تەرەھھۇملار① سوراپ ھەر كۈي ئارا،
ئۆلگۈنىڭ ياخشى ئەمەسمۇ يۈرگىنىڭدىن سايىدەك.
تىلىمە شەپقەتنى، شەپقەتچىڭ ئۆزەڭنىڭ ئەمگىكى،
بىلمىسە ئۆز قەدرىنى كىم بولغاي ئەزىز دۇردانىدەك.
باغلا ئۆز بەختىڭنى ئەل بەختىگە تەقدىرداش بولۇپ،
كىم تاپار بەختىنى بىر چەتتە تۇرۇپ بىگانىدەك ؟
ئى سۆزۈك، دۇنيا كۆرەشتىن بىر مىنۇت خالى ئەمەس،
بىلمە سەن تىپ - تىنچ ئۇنى ئۇخلايدىغان بىر خانىدەك.

ھەرگىز

كۆڭۈل ئاينەدۇر پاك ساقلا - كىر قوندۇرمىغىن ھەرگىز!
ئۇنى ئاسرا، جاھالەت ئىلكىدە سۇندۇرمىغىن ھەرگىز!
ئىلىم - پەندىن يورۇت، نۇر چاچسۇن، ئەتراپقا چىراق يەڭلىغ،
ئۇنى بۇ ياخشى خىسلەتتىن قۇرۇق قالدۇرمىغىن ھەرگىز!

---

① رەھىم قىلىش، ئىچ ئاغرىتىش.

ئاقسەن ئېقىننى بۇزۇپ ئۆزگەرتىپ،
ئاجايىپ كۈچلىكتۇر سېنىڭ غۇرۇرۇڭ.

مەغرۇر قىياپەتتە ئېقىپ ھەر قاچان،
جىمىرلاپ، تىنىمسىز بوپ كەلدىڭ راۋان.
يېشىڭ كۆپ ئۇزۇندۇر سېنىڭ بى گۇمان،
كۆزۈڭدىن تارىخنىڭ سىرى نامايەن.

قۇشلار تەلپۈنۈپ قاقاندەك قانات،
قىرغاقلار، داللار تەلپۈنەر ساڭا.
سېخى سەن، لىۋىڭدىن تۆكسەن ناۋات،
شۇڭلاشقا لەززەتلىك لوقماڭ ھاياتقا.

ئۇ يەرنىڭ چامىنى تولدۇرۇش ئۈچۈن،
نۇرلۇنۇپ ئاقىدۇ سەندە سىماپسۇ.
ھۆسنۈڭگە تىكىلىپ قانماس يۈرەكلەر،
ھاياتقا ھاياجان، ئىپتىخار تۇيغۇ.

ئاق تارىم دەرياسى، ئاق ئابى ھايات!
ھەر قەترە سۈيۈڭنىڭ قىممىتىدۇر قان.
ئۆركەشلە مەۋج ئۇرۇپ دىلنى ئەيلە شات،
سەن ئەزىم دەريا سەن، تونۇيدۇ جاھان!

نىلۇپەر گۈمبەزدۇر تاكى بەر قارار،
داۋالغۇپ، مەردانە ئۈزۈپ ئېقىۋەر!
سەن بىلەن گۈللەنگەن بىزنىڭ بۇ دىيار،
سەن بىلەن ھەمنەپەس بىزنىڭ قانۇ ـ تەر.

1982 – يىل

كەتسە

ئەبەدىيەت - قانۇنىدۇر، — كېتىدۇ ھەركىم قاچان كەتسە،
ئەجەب بولدۇركى ياخشى نامى قالماستىن يامان كەتسە.
ئەگەر بىر ياخشى زات ئۆلسە، تۇتار ئەل قايغۇرۇپ ماتەم،
خوشاللىقلار قىلۇر ئەمما چىقسىمچى — بىر چايان كەتسە.
جاھاندىن ئۆتسە بىر ئادەم ۋەتەننى، خەلقىنى ئويلاپ،
كۆمۈلمەس نامى تارىختا ئەگەر قانچە زامان كەتسە.
ھەقىقەت يولىدا ھەركىم يولۇقسا قارا كۈنلەرگە،
دەقىقلىقتۇر بوران - چاپقۇن،سۈزۈلگەي كۆن بوران كەتسە.
تۆكۈپ تەر بەلكى قان يۈتسا ئادالەت قوغداپ ھەركىم،
قاچان زايا بولۇر ئەجرى، ئېچىلغاي غۇنچە قان كەتسە.
ئۇزۇن يىللىق ھاياتىڭدىن ساۋاقلار ئال، ئېچىل ئى كۆز!
بولۇر ئاسلىق،- ئۆتكەن كۈن ئېسىڭدىن ناگەھان كەتسە.

1982 - يىل.

چال، ئى سازەندە!

چال ئى سازەندە، سازىڭدىن كۆڭۈلنى بەھرىمەن ئەيلە،
ئۇنۇڭ تەشنالىقىنى قاندۇرۇپ كۆكلەت، چىمەن ئەيلە.

پورەكلەپ گۈل ئېچىلغان باغقا ئايلاندۇر بۇ كۆڭلۈمنى،
بۇ گۈلزارنى زىمىستان قولىدا سۇندۇرمىغىن ھەرگىز!
ۋەتەن ئىشقىدا يانغان بۇ كۆڭۈلنىڭ شەمئىنى، شائىر،
ۋەتەندىن ئۆزگىنىڭ يادى بىلەن ياندۇرمىغىن ھەرگىز!
ئۇنى تولدۇر ۋەتەن مېھرى، ساداقەت ھەم ۋاپا بىرلە،
سۆزۈك قەلبىمنى پاك ساقلا، توزاڭ قوندۇرمىغىن ھەرگىز.

1983 - يىل

بىلىم ئـال، ئوغلۇم

ئەگەر بولماقچىسەن، بولغىن ئى ئوغۇل!
مەرىپەت بېغىدا سايرىغان بۇلبۇل!
بىلىم ئال، نادانلىق چاھىدىن قۇتۇل!
چىق يورۇق دۇنياغا ـ يېڭىدىن تۇغۇل!
ئىجادى ئەمگەكتىن ئەل ئىچرە تونۇل!

كۆچلىنىپ بىلىمى بىلەن ھەر ئادەم ـ
تەبىئەت سىرىغا بولىدۇ مەھرەم،
بىلىم ئال، ۋەتەنگە بول ياخشى خادىم،
بىلىمگە مۇھتاجدۇر ۋەتەن ۋە ئالەم،
بىلىمدىن بەختكە ئېچىلىدۇ يول!

1983 - يىل

ھامىد مەھمۇدى

ھامىد مەھمۇدى 1924 - يىلى قەشقەر شەھرى قازانچى مەھەللىسىدە كىچىك تىجارەتچى ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن.

ئۇ ھازىر دەم ئېلىشقا چىقىپ، ئائىلىسىدە ئىجادىيەت بىلەن شۇغۇللانماقتا.

شائىر قەشقەر دارىلمۇئەللىمىنىدە ئوقۇۋاتقان چېغىدىلا ئەدەبىي ئىجادىيەتكە كىرىشىپ، شېئىر ۋە دىراما يېزىشقا باش- لىغان. دەسلەپكى شېئىرلىرى غۇلجا مەتبۇئاتلىرىدا ئېلان قىلىنغان،

كۆڭۈل قۇشنى سەيد ئەت، دىلرەبا چالغۇ ناۋاسىدىن،
يېقىملىق بۇ ناۋاغا جىسمىم ئويىنى ۋەتەن ئەيلە.
يۈرەك تارىغا تەگكەش ئەيلە چىرتىپ سۆيگۈ تارىنى،
بۇ ئاۋاز رىشتەسىن جان بۇرغى بوينىغا كەمەن ئەيلە.
ئەجەپ ئەييامى گۈلشەن بولدى، بىزنىڭ بەختىمىز كۈلدى،
ۋەتەن گۈلزارىدا بۇلبۇل كەبى شىرىن سۇخەن ئەيلە.
تۈزۈپ سازىڭنى ماسلا دەۋر سازىغا، ئاڭا ئەگەش،
سۆزۈك، پارتىيىگە دىلدىن تەشەككۈرۈڭ تۇمەن ئەيلە.

1982 - يىل.

ئۆزەمنى ھەر مىنۇت - ھەر بىر سېكونتتا نەچچە ئۆلچەيمەن...
سېنىڭ ھەر بىر سۆزۈڭ بولغاي مېنىڭكى توغرا مىزانىم.
" بالام بول مەڭگۈ ۋىجدانلىق!" - دىگەن ئەردىڭ قوشۇپ ھەتتا،
شۇڭا بولغانىمدى، بولغانىمغاي ئوتلۇق بۇ ۋىجدانىم!
" بالام بولغىن ۋەتەنپەرۋەر!" - دىگەن ئەردىڭ يەنە ھەرئان،
بۇ يالقۇنلۇق خىتابىڭدىن يېزىلدى ئۇشبۇ داستانىم.
قىلىپ ئەردىڭ سۇباتلىق بولمىقىمنى ھەممىدىن تەكىد،
ئۈزۈلمەيدۇ يېرىم يولدا مېنىڭكى ئەھدۇ-پەيمانىم!
يۈرەگىم خۇددى مىڭ ۋاتلىق چىراغدۇر شۇل سۆزۈڭ بىرلە...
يورۇتقايكى، كۆڭۈل سەھنەمنى كۈندەك ئۇشبۇ نۇرانىم!
ئانا! مەن تەربىيەڭنى بوشقا كەتكۈزمەيمە ھېچ ۋاقتا،
يولۇڭنى قانچە ماڭسامۇ ئۈزۈلمەس قىلچە دەرمانىم.
مۇبادا دۇچ كېلىپ قالسام جاپالىق تاغ-داۋانلارغا،
ئېشىپ مەنزىلگە يەتكۈنچە بىلىنمەس بەلكى ھارغانىم.
ئېسىمدىن زادى كەتمەيدۇ بوۋاق چاغىم - ئوماق چاغىم،
بۆشۈكتە سۈت ئىمىپ «ئەللەي» ئىچىدە بەلكى ياتقانىم...
يۇدۇپ بارسام ھەرەمگە، شۇندىمۇ بەلكى قالۇر ھەققىڭ،
ئېغىر كەلمەس مۇشەققەتلىك قىيىن يوللاردا ماڭغانىم...
ھەقىقەت ھەمدە تارىخ ئالدىدا مۇتلەق گۇناھىم يوق،
گۇۋا بولغاي مېنىڭ باسقان ئىزىمغا بەلكى سۇبھانىم!
لېكىن، ئاپپاق سۈت تۆككىنىڭ ئالدىدا ئوغلۇڭ خىجالەتتۇر،
سېنى رازى قىلىشتا چۈنكى بارغۇ بەزى نۇقسانىم...
جېنىم تەندە ئامان بولسا يۇيارمەن ئۇشبۇ نۇقسانىنى،
تەسەددۇق سەن ئۈچۈن بارلىق كۈچۈمدىن يۈزدە توقسانىم.

بىر قىسىم شېئىرلىرى ئالمۇتىدا بېسىلغان ئۇيغۇر ئەدەبى-
ياتى دەرسلىكىگە كىرگۈزۈلگەن. 3 ۋىلايەت ئىنقىلاۋىغا بېغىشلانـ
غان «تارىخى ساۋاق»غۇلجىدا نەشر قىلىنغان.
ئۇ ھازىر «كۆرەش كۈيلىرى» ناملىق شېئىرلار توپلىمىنى
نەشرگە تاپشۇردى.

ئانا - ۋەتەن

(قەسىدە)

1

سېغىندىم مەن سېنى چوڭقۇر يۈرەكتىن ئى، ئانا جانىم!
ئانا دىسەم كېتەر ئۇيناپ تومۇرلاردا قىزىل قانىم...
تۇغۇپ سەن چوڭ قىلىپ قوشتۇڭ قاتارغا مىڭ مۇشەققەتتە-
ئۇنۇتمايمەن شۇڭا ھەر جايدا بولسام ئى، قەدىردانىم!
«ئانادەك مېھرىبان قايدا؟ ئانادەك غەمگۇزار قايدا؟...»
دىبان دۇنيانى كەزسەم يوق سىنىڭدەك كاتتا غەمخانىم!
ئانا دىسە جاھاندا مېھرىدىن كۆيمەيدىغان كىم بار؟
پەلەكنى قاپلىغاي ئۆچمەس ئوتۇڭدىن ئاھۇ - ئەپغانىم...
بوۋاق چاغدىنلا ئاپپاق سۈت بىلەن سىڭگەچ سېنىڭ مېھرىڭ-
ئانا دىسەم، شۇئان ئۆرلەپ، بېسىلمايدۇ ھاياجانىم...
ئانا دىسەم، يېپىلغاي دىللىرىم ئاق شايىدەك ھەريان...
ئانا دىسەم، باھارغا ئايلىنۇر كۆڭۈل زىمىستانىم!
كۆڭۈل باغىمدا ئاچىلغاي ئانالىق يالقۇنۇڭدىن گۈل...
بۇ گۈلزارنى سەير ئەتسەمەن قاچار قايغۇ - پەرىشانىم.

ئېرىشتۈرگەي سائادەتكە ۋەتەننى ئىلمۇ-ئىرپانىم.
ۋەتەن سۆيمەس بىلىملىكتىن ئۆزەمنى تارتىمەن چەتكە،
ۋەتەنپەرۋەر يىگىتلەر ھەر قاچان داستىخاندا مېھمانىم!
بوشاشمايمەن ۋەتەنگە باغلىغان تاغدەك ئىرادەمدىن،
ئەگەر يەر تەۋرىسە، ھېچ تەۋرىمەس مەۋقەيى-مەيدانىم!
ۋەتەن گويا چىراق بولسا، بولۇپمەن خۇددى پەرۋانە،
ئۆكۈنمەيمەن پەقەت، ھەتتا كۆيۈپ كۈل بولسا جىسمانىم.
لېكىن بىھۇدە كۈل بولماقنى ئەسلى خالىماس كۆڭلۈم،
ئۈمىتۋارلىق ئىچىدە توختىماس بۇ ئىشقى جەۋلانىم!...
ئانام سۈت بىرلە سىڭدۈرگەن "ۋەتەنپەرۋەر" دىگەن روھنى،
ئانام ئۆلگەندىمۇ، ئۆلمەيدۇ مەڭگۈ ئۇشبۇ ماكانىم.
ماڭا ئەڭ مېھرىباندۇر جان ئانامدىنمۇ — ئانا تۇپراق،
شۇڭا مەن قەدىرلەيمەنكى، ھامان ئۇستۇن قويۇپ دائىم...
لېكىن، ياشلىق باھارىمنىڭ تېگى بىھۇدە كەتكەچكە،
مۇجۇيدۇ يۈرىگىمنى دىلدىكى ھەسرەت ۋە پۇشمانىم...
بىراق، شۇنداقتىمۇ ئۆچمەس ئۈمىتنىڭ چىرىغى مەندە،
ئاشار ئاخىر ئەمەلگە كۆزلىگەن كۆڭلۈمدىكى سانىم!

3

تەبەسسۇم كۈز بىلەن جىلۋە قىلاتتى كۆكتە ئاي، چولپان...
ئۇنىڭغا تەلپۈنەتتى بارچە بىدار ئەھلى ئىنسانىم.
قارايتتىم، زادى قانمايتتىم،... ئۇنىڭ گۈلھۆسنىگە مەنمۇ،
بىلىنمەيتتى كۆزۈمگە تاغ - داۋاننى قانچە ئاشقانىم!
قىلىپ سەييارە بۇ تاڭ ئەلچىسى باشىمغا تىكلەشتى...

2

سېنىڭ نامىڭ ئانامنىڭ نامىغا چىن مەنىداش بولغاچ،
ۋەتەن دېسەم كۆز ئالدىمغا كېلۇر بىر باغى - بوستانىم…
ئەگەر بولغاندىمەن گويا سەھەردە سايرىغان بۇلبۇل،
ئەمەسمۇ مەن ئۈچۈن سەن ئاچىلىپ تۇرغان گۈلۈستانىم!
قىزىل گۈلگە بولۇپ رەڭداش تۆكۈلگەچكە قېنىم مۇندا،
تۇيۇلغاي بۇ مۇقەددەس جاي مېنىڭ فىردەۋسى، ئەدنانىم!
سېنىڭ ھەتتاكى بىر چىمدىم توپاڭمۇ تۇتىيا كۆزگە،
بولۇر ھەتتا قۇمۇڭنىڭ دانىسىمۇ مىسلى دۇردانىم.
يورۇپ تۇرغاي پۈتۈن قەلبىم - دىلىممۇ سەن بىلەن ھەردەم-
ماڭا سەن كۈندۈزى كۈن، ئاخشىمى ئاي، تاڭدا چولپانىم.
سېنىڭسىز شامى يوق گويا كى بىر پانۇس بولۇر گەۋدەم،
سەۋەپ سەندىن مىنۇتلاپ ئاجرىسام گويا كى يوق جانىم!
تىلىپ بۇ چاغدا بىر ھەسرەت - نادامەت تىغلىرى تەننى،
ۋۇجۇدۇمنى تامامەن كۆل قىلىپ تاشلاركى ھىجرانىم…
پۈرايدۇ ئەترە - ئەمبەردەك يىراقتىن بەشكېرەم باغى……
ئەمەسمۇ ئۇ مېنىڭكى ئەسلى «خان ئۆي»بار ئەزىزانىم!
يۈسۈپ خاس… ھەمدە مەھمۇت قەشقەرىنى ئىزلىسەم ھەتتا،
گۇۋا - شاھىد بولۇپ تۇرغاي، ئەنە ئاتۇشتا سۇلتانىم!
"سۈرۈپ سۈرئەتتە تارىخ چەرخىنى سەن ئالغا ئىلگىرلە…"
دېبان ئۈستۈمگە تاغدەك يۈك-ۋەزىپە ئارتتى دەۋرانىم!
پۈتۈن ئۆمرۈمنى سەرپ ئەتسەم، ۋەتەن، قەرزىڭ ئادا بولماس-
ئادا قىلماق ئۈچۈن بەلكى تۇغۇلدى ئەمدى ئىمكانىم.
جۈگۈن تۆرتتە زامانلاشماق ئۈچۈن پەنگە يۈرۈش قىلدۇق،

بۇ چاغ ئۇچتى تۆمۈر قۇشلار بېشىمدا ئايلىنىپ مەغرۇر،
ئۇنى تېز قىلدى جەلپ، بەلكى قولۇم شىلتاپ ئۇزاتقانىم!...
تۆۋەنگە قارىسام پويىز، ماشىنا بەسلىشىپ ئۇچقاي...
توشۇيدۇ يۈكلەرنى توختىماستىن يولدا كارۋانىم.
بىكار تۇرغان خالايىقنى پەقەت ئۇچراتمىدىم قاراپ...
"ۋەتەن!» دەپ ئىشلىگەي ھەر ساھەدە ئىشچان ـ تىرىشچانىم!
جاھانغا ياڭرىتىپ سەنئەتتە ئۇن ئىككى مۇقامىمنى،
كۆرەشچان كۈيلىرىنى كۈيلىمەكتە كەڭ غەزەلخانىم!...
ئاجايىپ ھەم غارايىپ مۆجىزاتلارنى كۆرۈپ مۇندا،
بىلىندى مەن ئۈچۈن گويا ئۇيۇقلار كىنو ئېكرانىم...
شۇ بۇ ئېكرانغا چۈشكەن بارچە ئوبرازلارنى يازماققا،
قەلەمىم تەۋرىسە مىڭ كۈن، تۈگىمەس بەلكى جەريانىم.

4

مىسال: جەننەتنى كۆردۈم، ئۆز كۆزۈم بىرلە بۈگۈن گويا،
مېنى جەلپ قىلدى ئۆزىگە بىر پەرىزات ھۆرى غىلمانىم!
يۈزى توغاچ، لەۋى ياقۇت، كۆزى ئاھۇ، چېچى سۇمبۇل...
كۆرۈپلا "ئاھ!» دېدىم، بولدى "ۋەتەن»دەردىمگە لوقمانىم.
دېمەك، بۇ چاغ ۋەتەن ئىشقى كېلىپ يار ئىشقىدىن غالىپ،
ئۆزىنى ئۇرىدى مۇنداق كىچىك ئوتلارغا پەرۋانىم...
"ۋەتەن!» دەپ سوقتى بۇ چاغدا يۈرىكىم جۇش ئۇرۇپ ھەر دەم،
كۆڭۈلنىڭ مەيلىنى توستى خىتابىم، ئەمرى ـ پەرمانىم!
"كۆڭۈلنىڭ كەينىگە كىرمەك، كۆڭۈل ھەر جايغا باشلايدۇ،
سەمەرقان ئالىمىدەك ئاپىرىپ چۆللەرگە تاشلايدۇ..."
ئىگەن خەلقىنىڭ قوشاقى دەرماھال ئەسكە چۈشۈپ بۇ چاغ،

قوياشمۇ يالتىراپ چىقتى، سۆزۈلدى كەڭرى ئاسمانىم.
كۈمۈش ئۈستى، تېگى ئالتۇن، ئەتەكى پارلىغان[3] يالقۇن...
مېنى جەلپ قىلدى ئۆزگە ھۆر گۈزەل مەغرۇر تىيانشانىم.
ئېچىلغان غۇزىلارنىڭ تەھتىگە مۈككەن چېكىتلەردەك،
ياتار قار ئاستىدا بۇغداغا ئوخشاش گەۋھەرى كانىم...
چېكىت چىغرىق بىلەن تاشلاپ لىباسىن يەرگە چۈشكەندەك
ئېچىلغاي ئاقۋەت مۇز ـ قارتېگىدىن ئۇشبۇ پىنھانىم...
سەھەر پەيزى ساباسىدا ئىگىز بۇغداغا ياماشتىم،
ھاياجانلار ئارا ئاقتى كۆزۈمدىن ئۈنچە ـ مارجانىم...
يۈرەك تەشنالىقىم شەربەت كۆلۈكىدىن سۇ ئىچىپ قاندى،
تۆكۈلگەن ياشلىرىمدىن ئۈلگۈيۈپ، ئۇ بولدى ئوكيانىم.
قويۇلغان ئۆپكىدەك، ئۆپكەم ئېچىلدى ساپ ھاۋايىدىن ـ
يېرىپ تۇردى دىماقنى خۇش پۇراقلىق لالە ـ رەيھانىم...
چىقىپ ئەڭ چوققىغا ئەتراپ ئېتىزلارغا نەزەر سالسام،
تىراكتور، كومبايىنلار ھەيدىمەكتە ئىشچى ـ دېخانىم...
تۇراتتى يالتىراپ گويا كى مەرۋايىت سەدەپلەردەك...
ئەشۇ بۇغدا بىلەن بويلار تالاشقان قانچە خىرمانىم!
ئېقىپ تۇرغاي گۈزەل باغرىڭدا گويا ھەۋزى كەۋسەردەك...
ئەجەپ دولقۇنلاپ ـ ئۆركەشلىنىپ تارىم، زەرەپشانىم!
يېشىل يايلاقلىرىڭدا باش كۆتەرمەي ئوتلۇشۇپ يۈرگەي،
مىسال سايىنىڭ تېشىدەك سان ـ ساناقسىز چارۋا ـ ھايۋانىم...
"پۈتۈن تۆرت پەسىلدە قىش ـ ياز دەمەي قارىغاي كەبى كۆكلەر
دېبان ئىلھام بېرىپ تۇرغاي كۆرۈنگەن بارچە ئورمانىم...
ساما تۈرۈكلىرىدەك مىڭلىغان تۇرخۇن كۆتەرگەي قەد،
جاراڭلاپ سىتانوك، ماشىنغاي كۆرۈلدەپ زاۋۇت ـ كارخانىم...

ۋەتەندۇر ئۇ مېنىڭ جانىم،
ئېزىز جاندىنمۇ جانانىم.
شۇڭا مەن ئىنتىقات باغلاپ،
يۈرۈيمەن ھەممە ۋاخ دائىم.

ۋەتەن ئىشقىدا قاينايدۇ،
كۆيۈپ تۇرغان بۇ ۋىجدانىم.
ۋەتىنىم دىسەم ھەر ئان،
چىدىمايدۇ يۈرەك قانىم.

ۋەتەن دەپ ئىشلىسەم ھەردەم،
ئۇزۇلەس مەڭگۇ دەرمانىم.
ئۇنىڭ يولىدا جان بەرسەم،
پەقەت قالمايدۇ ئەرمانىم.

يەنە يازسام تۈگىمەيدۇ،
ۋەتەن ئىشقىدا ئىلھامىم.
ۋەتەن دەپ ئىشلىسەم دائىم،
قالار تارىختا بىر نامىم.

ئىلەمگە

ئەي ئېزىز ئېلىم سىنى،
مەن كۆپ سېغىندىم ياد ئېتىپ.
ھەر قېتىم قەشقەر دىسە،
ئىشقىڭدا مىڭ پەريات ئېتىپ.

چۈنكى سەن ئانا ماكانىم،
تۇغۇلۇپ ئۆسكەن يېرىم.
مەن تۇغۇلغاندا تۆكۈلگەن،
قېپ - قىزىل كىندىك قېنىم.

ئەگەر ئۇ بولسا بىلمەس، تارتمىدى كۆڭۈل سۆلەيمانىم!…
ۋەياكى بولمىدىم بىر لەيلىنىڭ ئىشقىدىكى مەجنۇن…
پەقەت كەلمەسكە كەتتى، بولدى مەغلۇپ ئىشقى شەيتانىم.
«ۋەتەن ـ خەلق ھەممىدىن ئەلا!» دىگەن ئوتلۇق شۇئار بۇچاغ،
ماڭا بولدى پۈتۈن مەپكۇرىۋى جەڭدە قوماندانىم.
ۋەتەننىڭ ئىشقىغا دۇنيادا تەڭداش ئىشقىيات يوقكەن،
ئەشۇ ئىشق ئەھلىدىن بولماق مىنىڭ زور شانى-ئۇنۋانىم!
بۈگۈن چوڭ پەخىرلەنگەيمەن ئۇلۇغۋار شۇ ئىلىم بىرلە،
ۋەتەننىڭ شۆھرىتى ھەر چاغ مىنىڭكى ئەڭ شەرەپشانىم!
جاھاندا بەلكى ئەرمانسىز كىشى ئۆتكەنمىدۇ زادى؟
ۋەتەن يولىدا جان بەرسەم مىنىڭ قالمايتتى ئەرمانىم!
ماڭا ئۇچاغ ئۆلۈم بولماي ۋە بەلكى بىر تويئۇم بولغاي،
چىلىنغاي بەلكى ماتەم سازىنىڭ ئورنىغا شادىيانىم!!
تۆرەلدىم ئەسلىدە سەندىن، يەنە ئەسلىمگە قايتارمەن،
شۇ چاغ قوينۇڭغا ئالغاندا دىگەيسەن "كەل، ئى قۇربانىم"…
مۇيەسسەر بولغىنىمدا بۇ شەرەپلىك بىر ئۆلۈمگە مەن،
ئەبەت گۈللەرگە پۈركەنگەي مىنىڭ ياتقان گۆرۈستانىم!.
ۋەتەن پەرۋانىسى كۆيگەي ۋەتەننىڭ ئىشقىدا دائىم…
مۇرادىم ھاسىلىغا ھەر قاچاندا كامىل ئىمانىم!

ۋەتەن ئىشقىدا

ۋەتەندۇر باغۇ بوستانىم،
گۈزەل بىر گۈل ـ گۈلۈستانىم.
بۇ باغدا سايرىشۇر بۇلبۇل،
ئۇ بۇلبۇل مەنمۇ ـ كانىم.

ئابدۇرېھىم توختى

ئابدۇرېھىم توختى 1919 - يىلى ئاتۇش ناھىيىسىنىڭ تارقۇت يېزىسىدا دىخان ئائىلىسىدە تۇغۇلغان، 1937 - يىلىدىن باشلاپ ئەدەبىي ئىجادىيەتكە كىرىشكەن، ھازىر قەشقەر دارىلمۇئەللىمىندە پىنسىيىگە چىقتى.

ئۇ، 40 نەچچە يىلدىن بۇيان كۆپلىگەن شېئىرلارنى يېزىپ، بىر قىسمىنى گېزىت - ژورناللاردا ئېلان قىلغان. 1983 - يىلى شائىرنىڭ «ئۆچمەس تىلەكلەر» ناملىق شېئىرلار توپلىمى مىللەتلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىنىپ، جامائەتچىلىك

سەن گۈزەل ئېلىم مېنىڭ،
تەۋرەنمەس چىڭ تۇرۇۋگۇم.
بەلكى مېنىڭ ئۇ ھاياتىم،
قان تومۇر ھەم يۈرىكىم.

ئۆمۈر

دۇنياغا بىر قېتىم كېلىدۇ ئىنسان،
تىرىلمەس ئۆلسە ھەم ھەر قانداق مەخلۇق.
ئۆمۈرمۇ چەكلىكتۇر — مىڭ ياشقا كىرمەس،
مېنىڭدەك نادانلار چۈشەنمەس تولۇق.

ئۆلمەكلىك — دۇنيادا تەبىئى قانۇن!
ئۇنىڭغا تېپىلماس ھېچقانداق ئاغى.
ئۆلۈمگە بويسۇندى كاتتا ئەپلاتۇن،
ئۆلۈمدىن يامانىدۇر ھەسرەتنىڭ داغى.

شۇڭلاشقا ئۆمۈرنى مەنىلىك ئۆتكۈز،
جانان چىمەندەك جاراڭلاپ ياشنا!
قاداقلار چۈشمىسۇن ھەتتا كېتىپ دەز،
ئورنىغا كەلمەيدۇ كېيىنكى پۇشمان.

ھاياتنىڭ قەدرىگە يەتكەنلەر ھامان،
بولىدۇ يىراقنى كۆرگۈچى دانا.
ياشلىقنىڭ بىھۇدە ئۆتسە ھەر قاچان،
ئۇنداق ھاياتتا بولمايدۇ مەنا.

ئويلىسام بىر سېكۇنت بىر سەر ئالتۇندۇر،
ياق، لېكىن ئۇ ۋاقىت ئالتۇندىن قىممەت!
ئۆمۈرنىڭ مېھرىمۇ كۈندەك يالقۇندۇر،
ئەنىسىز ئۆتمىسۇن بىر مىنۇت پەقەت.

ۋەسىل يار بولغاچ خوشاللىق كۆكىدە جەۋلان قىلىپ،
ئۆرلىگەچ پەرۋاز بىلەن شۇ دەمدە ئەرش،ئەلادەمەن.

چىن مۇھەببەت گۈللىگىدە چېچەك ئاتسا بىر گۈلۈم،
باقىدۇرمەن دۇنيادا ھەرگىز ئەمەسمەن پانىمەن.

1980 - يىل، 5 - ئاي.

ئەمالار ئارىسىدا ساھىپجامال

ئۆتتى چوڭ كوچىدىن بىر ساھىپجامال،
چاچتى نۇر كوچىغا، تولۇن ئاي مىسال.
قۇياشمۇ يا ئايمۇ ھۆرمـو يا پەرى؟
تىكىلگەن جۈپ كۆزلەر بىرەتتى سوئال.

باغدىكى سۇۋادان قەددىگە ھەيران،
كۆزىدىن خىجىلدۇر كۆكتىكى چولپان.
قاشلىرى قۇندۇز ھەم ھالقىدار كاھان،
زۇلفىنى يايغاندا چەكسىز بىر ئورمان.

گۈزەلگە قارىماي ئۇنامدۇ كۆڭۈل،
تىكىلىپ تەلمۈردى ھەيرەتتە كۆزلەر.
چېچىلدى گۈزەلنى تەرىپ، تەۋسىپلەپ،
ئۈنچىدەك ھەر ياقتىن مەدھىيە سۆزلەر.
• • •

بىلەن يۈز كۆرۈشتى. ئۇ «مەنتقۇتتەيىر» (قۇشلار تىلى) نى
نەشرگە تەييارلاپ «بۇلاق» مەجمۇئەسىدە ئېلان قىلدى.
ئۇنىڭ «قەشقەرنىڭ يېقىنقى ۋە ھازىرقى زامان مائارىپ تارىخى» دى
گەن ئىلمى ماقالىسى «قەشقەر مائارىپى» دا ئېلان قىلىندى. ئۇ
ھازىر ناۋايىنىڭ «مەھبۇبۇل قۇلۇب» ئەسىرىنى جىددى نەشر-
گە تەييارلىماقتا.

ئابدىرېھىم توختى قەشقەر ۋىلايەتلىك ئەدىبىيات تېچىلار جە -
مىيىتىنىڭ ئەزاسى.

سۆيگۈ ناخشىسى

سۆيگۈنۈمدۇر ئىپتىخارىم شۇ گۈزەل رەئنانى مەن،
يەرق ئۇرۇپ تۇرغان قوياشتەك شۇ ئېسىل بەرنانى مەن.

ياد ئوقۇرمەن سۇبھى شام ئىخلاس بىلەن جان كۆيدۈرۈپ،
شۇ گۈزەل رەئنا يۈزىدە سۆيگۈدىن مەئنانى مەن.

سۆيگۈنۈم ئاچقاندا يۈز، نۇرى جامالى تەپتىدىن،
تەكشىسىز يەردە سىماپتەك بى تىنىم لەرزانە مەن.

دىلبىرىم كۆلگەن ھامان، تىرەمگە سىغمايدۇ تېنىم،
دەيمەن شۇ چاغ مەن ئۆزەمنى سۆيگۈنىڭ سۇلتانى مەن.

تۈرسە ئۇ قوشۇمىسىنى "تىت - تىت" بولۇپ مەن تەلمۈرۈپ،
شەمئىدەك يانسا كۆزى ئەتراپىدا پەرۋانىمەن.

لەۋزە قىلدىم سەن ئۈچۈن دەپ كىشىنىڭ لەۋزى ھالال،
تەۋرىسەم نامەرت بولاي، شۇ لەۋزى ـ ئەھدىم سەن ئۈچۈن.

قانچە قىلسام ياندۇرالماسمەن زۆرۈر قەرزىڭنى مەن،
بەختىيارمەن يەتسە گەر زەررىچە نەفئىم سەن ئۈچۈن.

ئۆستۈمە يۈكلەنسە تاغ ـ بەختۇ ـ ئىقبالىم ساناپ،
دەۋرىنىڭ ئارزۇسىغا سازىمنى تۈزدىم سەن ئۈچۈن.

چۆلنى بوستان، تاغنى تالقان قىلدۇ غەيرەت ـ سۇبات،
سەندىن ئەپ پۈتمەس قۇۋۋەت قەلبىمگە يىغدىم سەن ئۈچۈن.

ئۇلۇغ، غالىپ، مەدەتكار كۈچ قولۇڭنى تۇتتى،يول پارلاق،
غالىبىيەت، شان ـ شەرەپ خاس ۋە تەقدىم سەن ئۈچۈن.

نۇرى بەختىڭ يالتىرار ئالدىڭدا زەر قۇياش بولۇپ،
ۋەسلىدۇر قىسمەت ساڭا، مۇتلەق ئىشەنچىم سەن ئۈچۈن.

2

ۋەدە قىلدىم ۋەدىنى ئاقلاش ئۈچۈن ئەيلەي قەسەم،
ئەۋۋەلا ئال تاپشۇرۇپ، قەلبىمنى تۇتتۇم سەن ئۈچۈن.

ئەقلۇ ـ ئىدرىكىم سىنىڭدۇر، جانۇ ـ تىنىم ھەم سىنىڭ،
ھەممىنى مەن سەندىن ئاپتىم، يەنە تەقدىم سەن ئۈچۈن.

تەندە جانىم سەن ئۆزەڭ، يۈرەكتە قانىم سەن ئۆزەڭ،
چىن مۇھەببەت رىشتەسىن جانىمدا! ئەشتىم سەن ئۈچۈن.

تۆت ئەماجەم بولۇپ ئېرىق بويىدا،
شۇ گۈزەل ھەققىدە قىلىشتى تالاش.
بىرى دەر: بويى پەس،جىلۋە ساز ئەمەس،
بىرى دەر: كۆزى كۆك،قېشى بەك قىسپاش.

بىرى دەر (تاياقتا بىرىنى نوقۇپ):
قامىتى كېلىشكەن،ئەمما چېچى ئاز.
بىرى دەر: كېلىشكەن بىرمۇ يېرى يوق،
سىرتىنى يالتىراق كۆرسەتكەن پەداز.

ھەر بىرى سۆزىدە مەھكەم تۇرۇشتى،
قىزىشىپ ھاسىسىنى يەرگە ئۇرۇشتى.
كۆرۈشتىن بى نەسىپ بۇ بىچارىلەر،
گۈزەلنىڭ ئەيۋىنى قانداق كۆرۈشتى؟......

1980 - يىل -

سەن ئۈچۈن

(مۇۋەششەھ)

1

خەت مۇشۇ: دىل ھەم تىلىمدىن جانىنى تىكتىم سەن ئۈچۈن -
نەدىسەڭ شۇنى قىلاي ئۆزەمنى تۇتتۇم سەن ئۈچۈن.
ئەمگىكىم بىلەن قۇراي دەپ دىلدىكى گۈل باغچىنى،
بەلنى مەھكەم باغلىدىم يېگىمنى تۇردۇم سەن ئۈچۈن.

ئېرىق ـ ئۆستەڭدە سۇلار شاقىرايدۇ،
قوياش كۈلسە كۈمۈشتەك پاقىرايدۇ.

دەرەخلەر بەرگىدىن سۆيۈپ شامالار،
ھاياتنىڭ مەنىسىن ئەيلەر بايانلار.

قۇرۇت ـ قۇمۇرۇسقىمۇ جىرلاپ بىرەر ساز،
ئۇچار قۇشلار قىلار يان ـ ياندا پەرۋاز.

يېگى بىر تۇس ئالار ھەر كۈندە ئورمان،
تۇرامدۇ ھاك بېقىپ بىر جانلىق ئىنسان.

تېرىلغۇ پەسلىدە كىم قىلسا ھەرىكەت،
ھوسۇللار مول بولۇر،ھەرىكەتتە بەرىكەت.

1944 ـ يىل، قەشقەر.

رۇبائىيلار

ئۆمرۈڭدە بىر قېتىم قىلمايسەن پۇشمان،
ئاچچىقنى ـ غەزەپنى يۇتساڭ ھەر قاچان.
كۈندە نەچچە ۋاخ چېكىسەن ھەسرەت،
تەنتەكلىك، ئورۇنسىز ئاچچىقتىن ھامان.

× × ×

ئاقىللار جەم بولۇشسا دوستلۇق ئۆلپەتتىن،
قويار ھەيرەت ئىچرە تاغنى قۇدرەتتىن.

ئەقلىۋ-ئىدرىكىمىڭ جاھانىنىڭ مەرىپەت گۈلزارىدا،
ئەڭ بۇرۇن ئاچقان چېچەك، پەخرىم- غۇرۇرۇم سەن ئۈچۈن.

نامىڭ بىلەن ئاقسام ئەگەر مېھرىدىن دەريا ياساپ،
ئەتىۋا ئۇغلۇڭ بولۇپ ياشنار ۋۇجۇدۇم سەن ئۈچۈن.

ئۈمىت - ئارزۇ بۇلىقىنىڭ مەڭگۈ يۇمماس كۆزىدە-
مەنمۇ شۇنداق كۆز بىلەن ئىقبالىغا باقتىم سەن ئۈچۈن.

چاغلىماي دۈشمەن ئالايتسا كۆزىنى، كىرپىكلىرىم-
ھەر تالى بىر پاسىۋاندۇر تاغ ۋە دەشتىم سەن ئۈچۈن.

ئۇخلىماي خۇاھىم كەبى ئويغاق ۋە ھازىر تۇردىمەن،
ھەركىتىم، ئويۇم - خىيالىم، پىكرۇ - زىكرىم سەن ئۈچۈن.

نى كۆڭۈللۈك، شات، گۈزەل ئالدىڭدا ئىستىقبال تۇرار،
ئىنتىزار مىڭ كۆز بىلەن ھازىرقى ئەسرىم سەن ئۈچۈن.

1956 - يىل.

ھەرىكەتتە بەرىكەت

باھارى قەدرى-قىممەتلىك ئۇلۇغۋار،
پەسىللەر غۇنچىسى خىسلەتلىك داڭدار.

بۈگۈن ھەر پەردە بار شاتلىق ناۋاسى،
كىشىگە زوق بىرەر ئەمگەك ساداسى.

مۇھەممەت ئىمىن قۇربانى (ئىشقى)

مۇھەممەت ئىمىن قۇربانى 1914 - يىلى قەشقەر شەھىرىدە تۇغۇلغان، 1948 - يىلدىن باشلاپ ئەدەبىي ئىجادىيەت بىلەن شۇغۇللانغان، 1980 - يىلى قەشقەر ۋىلايەتلىك 1 - خەلق دوختۇرخانىسىدىن پېنسىيىگە چىقتى.

ئۇ، 40 نەچچە يىلدىن بۇيان، شېئىر ئىجادىيىتىدىن باشقا ھېكايە، نەسر، سەھنە ئەسەرلىرى، ئەسلىمە ۋە تارىخى خاتىرە قاتارلىقلارنى يېزىش بىلەن شۇغۇللىنىپ، جامائەت ئارىسىدا بەلگىلىك تەسىرگە ئىگە بولدى. شائىر ئازاتلىقتىن بۇرۇن ۋە

كۆكۆللەر بىر ـ بىرىدىن سۇ ئىچەشىپ،
باغى گۈلزار ياسىلار ياخشى سۆھبەتتىن.

× × ×

ئۆتەر دۇنيادىن رەنجىپ ھەسەتخور،
خاپىلىقتا دائىم ئالجىپ ھەسەتخور.
ئۆزىدىن ئارتۇقلۇق كۆرسە كىشىدە،
كۆل قىلسام دەيدۇ يەنچىپ ھەسەتخور.

× × ×

ئىززەت ـ نەپسىڭنى ئۇرىدۇ يەرگە خوشامەت،
نومۇستۇر، خارلىقتۇر چىن ئەرگە خوشامەت.
گەر بىر شەخسكە خوشامەتتىن گۈل كۆرۈنسەڭ،
سەت كۆرۈنۈر نىجاسەتتىن، ئەلگە خوشامەت.

قېشىمنىڭ ياسىدىن بىر ئوقنى ئاتتى تەگدى كۆكرەككە،
دېدىم: رەھىمسىز كەلمەس تەلمۈرۈپ تۇرغان قاراشىمغا.
دېدى: تاشلا! بۇدەم قايغۇڭنى يارىڭ ياندا تۇرغاندا،
دېدىم: بولۇتقىنىڭىز بائىس ئۆمرۈر مەڭگۈ ياشاشىمغا.

ۋىسالىڭ ئىلتىماسىدىن – دېدىم – قويما مېنى مەھرۇم،
دېدى: كۆز تۇتما مۇندىن سۆڭ سېنىڭدىن يۈز بۇراشىمغا.
دېدىم: بۇ ئىلتىماسقا قانچىلەپ قىلسام تەشەككۇر ئاز،
دېدى: ھېچ بىشۋاپالىق قىلمىغانمەن سەن ئاداشىمغا.

ۋىسالىم ئىزلىسەڭ ۋەسلىمگە يەتمەكلىككە قىل ھەركەت،
ھەقىقى ئاشىق ئەرسەڭ باقما يالغۇز كۆز ۋە قاشىمغا.
كۆرۈۋپمەن سەن كەبى كۆيگەننى ئۆمرۈمدە تولا، ئەمما،
چىدام يوق ۋەسىل يولىدا مېنىڭ تۇرلۇك سىناشىمغا.

ئەگەر مەرت سەن، دىلىڭنى ئۆزگە مەھبۇبلەرگە قايلاتما،
يېتىشكەيسەن ئۇچاغدا بەختلىك تۇرمۇش قۇراشىمغا.
ۋاپاسىزلىققا قارشى ئەھدە قىلدىم، قىلدى ئۇ مەقبۇل،
كاپالەت بەردى ۋەسلى بىرلە راھەتلىك ياشاشىمغا.

ئىكەيلەن باغ سىرى قويدۇق قەدەمنى ھەر تەرەپ گۈلزار،
چىمەندە رەڭلىك ئوتىنى چاچتى گۈللەر ھۆر ئاداشىمغا.
قولىنى تاشلىدى يار بويىنىمە، ئىخ!! قالمىدى تاقەت،
ئەجەپ شوخلۇقلە سىلكىندى مەن ھەم بەلدىن تۇتاشىمغا.

كەرەشمە بىرلە كۈلدى- ئالدى گويا بۇ تېنىمدىن جان،
دېدىم لۇتىپ ئەيلە! جايىز كۆرمە! ئارماندا قالاشىمغا.
لىۋىن كەلتۈردى سۆيمەككە كەرەشمە بىرلە ئۇ دىلبەر،
بىلى تولغاندى ئاھ شىرىن لىۋىدىن بىر شوراشىمغا.

كېيىن « كۆرگەن ـ بىلگەنلىرىمدىن پارچىلار » ناملىق ھېكايە ۋە « نومۇس داغلىرى »، « ئاچچىق كۈنلەر خاتىرىسى » ناملىق پوۋېستلارنى،« ئازدۇرۇش كومېدىيىسى » ، « قۇتلۇق ھاجى شەۋقى » ، « ئابدۇقادىر داموللام ھەققىدە » ، « قەشقەردە 6 ـ فېۋرال ۋەقەسى » ، « روزەكباشى ھەققىدە ئەسلىمە » قاتارلىق تارىخىي خاتىرىلەر، ئەسلىمىلەر، ئىلمىي ماقالىلارنى يازدى. ھازىر « ئاچچىق كۈنلەر پاجىئەسىدىن پارچىلار »دىگەن ئەسىرى ئۈستىدە ئىشلىمەكتە.

ئۇ، قەشقەر ۋىلايەتلىك ئەدىبىياتچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى

نازاكەتلىك خىيال

چېلىپ سازىنى مۇڭلۇق دىلرەبايىم كەلدى قاشىمغا،
ئاجايىپ ناز بىلەن سەۋدانى سالدى قايتا باشىمغا.
قىلىپ ۋەدە ۋىسالى نەشىسىدىن دىلنى خۇش ئەتتى،
شۇڭا كۆڭلۈمنى بەرگەنتىم ئۇ ئاييۈزلۈك قوياشىمغا.
كۆزۈمنى تاشلىدىم رەنا جامالىغا بولۇپ مەپتۇن،
ھەسەت ئەيلەيتتى كۆكتە "زوھرە" ھەردەم بۇ قاراشىمغا.
قاراشتىن مۇددىئا تەشنا يۈرەككە ئىردى سۇ سەپمەك،
تەئەسسۇف ئوت تۇتاشتى بىر قاراشلە ئىچ ۋە تاشىمغا.
يۈرەك دولقۇنلىدى بىتتى بەدەندە قالمىدى تاقەت،
ئورۇن قالدۇرمىدى شەھلا كۆزى تەندە چىداشىمغا.
خۇسۇسەن مىيىغىدا كۈلمەكلە جانىم ئالدى ئويلايمەن،
سەۋەپ ئەردى ئەزەلدىن جىلۋىسى دايىم ياداشىمغا.

كۆزۈمدە جىلۋە ئەيلەيتتى نىگارىمنىڭ گۈزەل ھۆسنى،
يۈرەككە ئوتنى تاشلايتتى ماڭا ئۇ كۆرسىتىپ يۈزنى،
دېدىم: ۋەسلىڭدە كۆرسەتكىل ھاياتلىق ئىچرە كۈندۈزنى،
جاھان كۆرگەن ئەمەس سەندەك پەرۋەش سېھرىگەر كۆزنى،
ۋە لېكىن لۇتف ئورنىغا دېدى يۈرسۈن تاڭ ئاچقۇنچە.

ئۈمىدىم زور ئىدى ئاندىن ئىكەن يوق روھى جىسمىمدە،
ئىزىش ئادەت ئىكەن دائىم ئىزىلگەنلەرنى رەسمىدە،
بۇ سىنىغان دىل نى بولغاي بولسا خوش بىر كەررە بەزمىدە،
قويۇپ ئۆلسەم ئىدىم كاش، بۇ بېشىمنى يار كۆكسىدە،
تەئەسسۇف بولدى توسقۇن "ئىشقى"غا قوزغۇن تاڭ ئاتقۇنچە.

1949 - يىل، فېۋرال، قەشقەر.

كۆڭۈل تەمەننالىرى

چۈشۈپ يادىمغا ئۇ نازۇك بەدەننىڭ ناز ئىماسى،
سېلىپ ئوتلارنى قايتا قايغۇلۇق كۆڭلۈمگە شەيداسى.
ئىدى ھەر لەھزە ئارام، بۇ ۋۇجۇدۇم ئىچرە نەيلەيكىم
كۆرۈنسە بىر تەبەسسۇم بىر لە گاھى كۆزى شەھلاسى.
بولۇپمۇ ئالمىلىق باغى ھاياتىمغا كېپىل ئەردى،
ئۇنىڭ ئايدەك يۈزى سۆيگەن دىلىمنىڭ سۆيگۈ رەناسى.
ۋىسالى نەشئەسى كۆڭلۈم ئارا مەۋج ئۇردى ھەر دائىم،
ئۇنىڭ مەۋجىگە تارلىق ئەيلىدى كۆڭلۈمنىڭ سەھناسى.
ئاجايىپ مەھلىقا ئۇ، جان پىدا قىلسام يوق ئارمانىم،
نىچۈك ئارمان؟ يولىدا تاپسا دىل پىردەۋس مەئۋاسى.

يوقالدى ئۆرتەمىزدا تارتىنىش چۈنكى كەرەملىك بار،
جاھان رەنالىرى تەڭ كەلمىگەي مۇنداق ياۋاشىمغا.
پىغان ئاۋازى چىقتى باغ ئىچىدىن رەشىك ئىتىپ بىزگە،
دىدى بۇلبۇل: ئورۇن قالدۇرمىدىڭ باغدا تۇراشىمغا.
قىزىل مەگزىنى كۆرگەچ گۈل ئانارخان ئەيلىدى ھەسرەت،
چىمەن گۈل ئەيلىدى تازىم، پىغان بىرلە ئاداشىمغا.
ئۇنىڭ تۈپتۈز بويى، گۈل سەرۋىنىڭ باغرىغا ئوت قويدى،
دىدى رەيھان: ئىجازەت قىل! سىنى قارشى ئالاشىمغا.
ئۇنىڭ ھەر جىلۋىسى ئالەمنى سەرگەردان قىلىپ ھەردەم،
شۇڭا ياغدى ھەسەتنىڭ تاشلىرى قۇمدەك بۇ باشىمغا.
بەدەندە قالمىدى سەبرىم، ئۇنى باستىم كانارىدىغا.
كۆرۈڭ بۇ شۇم پەلەكنى! توپا سالدى پىشقان ئاشىمغا.
يۈرەك سىلكىندى، كۆز ئاچسام قېشىمدا يوق ئۇ جانانىم،
بېشىمدىن ئۇچتى ھۇش - ئەقلىم، پىغانلار چۈشتى باشىمغا.
خازاندەك گۈل يۈزۈم سارغايدى يارنىڭ «ئىشقى»دا يىغلاپ،
جاھان غەرق بولغىسى ئەمدى، كۆزۈمدىن ئاققان ياشىمغا.

1951- يىل، فىۋرال، قەشقەر.

تاڭ ئاتقۇنچە

نىگارىم يادىدا كۆز يۇممىدىم ھەر تۈن تاڭ ئاتقۇنچە،
خىيال ۋادىسىدا يۈردۈم بولۇپ مەجنۇن تاڭ ئاتقۇنچە،
ئىتىپ چىققان يېشىمدىن بولدى يەر جەيھۇن تاڭ ئاتقۇنچە
پىغانىم بۇ جاھاننى ئەيلىدى دولقۇن تاڭ ئاتقۇنچە.
نىگارىمغا دىدىم: يادىڭدا مەن مەھزۇن تاڭ ئاتقۇنچە.

نېسىپ بولغايمۇ كۆرمەككە ھاياتتا ماڭا دىدارى،
مەگەر ھەسرەتتە كەتكەيمەن كۆرەلمەي ئۆلسەم بىر بارى،
شۇڭا تەشنا لىۋىمچۇن ۋەسلىدىن مەي ئىنتىزارىم بار.

مۇبادا ئىستىسە دىلبەر كەرەمدىن لۇتفى ئەتمەكنى،
پىراق دەشتىدە كۆرمەسمۇ بىتالەي ھىجرى مەندەكنى،
ئەگەر ئىستەر ئىسسەشەنگە دۇشمەن داغ چۇشۇرمەكنى،
بۇ يولدا جان پىدالەر تائەزەل تىككەنتى كۆكرەكنى،
كۆرەشلەر بىرلە كۆز يۇمغان تۇمەنمىڭلاپ مازارىم بار.

"چىمەن دوپپا كىيىپ مەغرۇر تەبەسسۇم ئەيلىسە جانان»
ئۇنىڭ شوخ كۈلكىسى ئۆلگەن يۈرەكنى ئەيلىگەي خەندان،
گۈزەللىكتە جاھان رەنالىرى قۇل، ئۇ ئىرۇر سۇلتان،
دىگەي شۇڭلاشقا ئاشىق، يولىڭىزدا سەدىقە بولسۇن جان،
بۇ يولدا مەنمۇ ھەم مەجنۇن كەبى بىر جان نىسارىم بار.

چىمەن گۈلزارىنىڭ بۇلبۇللىرى سايراپ ناۋا قىلسا،
ئۇنىڭ ئاۋازىدىن سۇنغان كۆڭۈل زەۋقۇ ـ ساپا قىلسا،
ئەگەر دىلبەر كەرەمدىن سۆھبىتىگە ئاشىنا قىلسا،
چالاي بەزمىگە سازىم، ئاڭلىماقنى مۇددىئا قىلسا،
مىراس مۇسقىيۇندىن چاڭ، غىجەك، تەمبۇر دۇتارىم بار.

ھىكايە ئەيلىگەي مەن يارغا تارىخنىڭ مىراسىدىن،
جاھان ھەيران قالۇر سۆزلەرئىسسەم يىللار ئىرادىسىدىن،
كۆرۈنگەي ئىپتىخارىم نۇر چىچىپ مەشئەل ئارارسىدىن،

كۆڭۈل ئارمانى شۇلكىم يەتمىسە ۋەسلى ھايات ئىچرە،
ئۇنىڭسىز بۇ تىرىكلىكنىڭ جاھاندا نىمە مەئناسى!؟
ئىرۇر تەشنا لىۋى بارلىق ھاياتقا "ئىشقى" ئىشقىلە،
ئەگەر تۇتماس ئىكەن ۋەسلى مەيىدىن قەترە زوھراسى.

1948 - يىل، نويابىر، قەشقەر.

بىر كۈن باھارىم بار

(بىر شائىرغا تەقلىت)

غەزەلخان بۇلبۇلۇم كۈلگەن گۈلۈستان نەۋ باھارىم بار،
گۈلۈستانىم ئارا يايراش ئۈچۈن شوخ گۈلئۈزارىم بار،
گۆزەللىك بىرلە داغ كەتكەن مېنىڭ مەھبۇبە يارىم بار،
مۇشۇنداق يار بىلەن ئالەم ئارا زور ئىپتىخارىم بار،
ۋىسالى گۈلشىنىدە يايرەماقچۇن چىن قارارىم بار.

گۈزەل يارىم جامالىڭدۇر تولۇپ چىققان تولۇن ئايدەك،
ئۇنىڭ ھۆسنىگە مەپتۇنمەن، ۋىسالى مەندىكى ئىستەك،
شۇڭا ئۈستۈمگە پەرز ئولدى جاھاندا مەن ئاڭا كۆيمەك،
مۇيەسسەر بولسا بىر كۈن ۋەسلى باغى ئىچرە بەزم ئەتمەك
مۇھەببەت باغىدا شۇڭلاشقا يايراشقا خۇمارىم بار.

گۈزەل يارىم قىزىل گۈلگە ئەجەپ ئوخشايدۇ رۇخسارى،
شۇڭا گۈلشەندە گۈللەر ئەيلىشەر رەشكىنى ئىزھارى،

ئىزدىنىش يولى

ئاغرىماس ـ بىلمەس كىشى ساقلىقتا ساقلىق قەدرىنى،
دەرت كىشىدە بولمىغان بىلمەيدۇ شاتلىق قەدرىنى.
بەختلىك چاغلاردا ئىنسان قاپلىشاچ كىبرو ـ غۇرۇر،
بىلمىگەي دەۋراندىكى راھەتنىشاتلىق قەدرىنى.
كەمبەغەللىك قەدرىنى مۇھتاج بولغاندا بىلۇر،
باي ـ دۆلەتمەن چېغى بىلمەسكى بايلىق قەدرىنى.
يايرىماس ھېچبىر كۆڭۈل گەر بولمىسا ئاندا ئۇيات،
ئەھلى ۋىجدانلار بىلۇر شانلىق ھاياتلىق قەدرىنى.
ياردەپ يۈرمەك جاھاندا ئىشقىسىز ـ بىھۇدىلىق،
ئىشق ئىلە ئىنسان بولۇر، بىلسە نىجاتلىق قەدرىنى.
ئەي يۈرەك! مەي ئىچ ئىلىگىدىن، بەخت ئىرپاندىن كېلۇر،
چىن مۇھەببەتلىك كىشى بىلگەي ئۇياتلىق قەدرىنى.
باس قەدەمنى توغرا يولغا، بولمىغىل سۆلەتكە دوست،
سەن ئۇنۇت بىھۇدە ئۆتكەن دەۋرە ياشلىق قەدرىنى.
ئىشقىيا! سەن دەھردىن ئۆتتۈك پىغانلىق غەم بىلەن،
بىلمىگەچ ياشلىقتا ئۆتكەن ئىتىبارلىق قەدرىنى.

1981 - يىل، ئاۋغۇست، قەشقەر.

مېنىڭ ئارمانلىرىم

تۇيمىدىم مەن بۇ جاھاندا نەچچە يىل دەۋران سۈرۈپ،
سالمىدىم ھېچ بىر قۇلاق، خەلقىمنى مەن گىريان كۆرۈپ.

گۇۋالىق كۆرسەتەرمەن "خاس"، "مەھمۇد"،نىڭ ئاساسىدىن،
« قۇتادغۇ بىلىك»ھەم«دىۋان»كەبى مەشئەل تۇمارىم بار.

كۆرۈپ يارىنى مەيدە ھەرزامان كۆڭلىنى شاد ئەتكەن،
بۇ يارىنىڭ ئىشقىدا سايراپ ئۇنىڭ شەۋقىدە دات ئەتكەن،
پۈتۈن ئۆمرىدە ھەق دەپ،چىن ھەقىقەتنى مۇراد ئەتكەن،
بولۇپمۇ ئۆز ئېلىگە قايغۇرۇپ ئۆز تىلنى ياد ئەتكەن،
"ناۋايى"، ئۇل ئېلى شىردەك دىلاۋەر نامدارىم بار.

غەزەلخاندۇر ئېلىم گۈلزارىدا "نازىم"نى كىم بىلسە،
مۇسا يازمىش، كەچۈرگەن ئەل بېشىدىن بىباھا قىسسە،
«فارابى»يۈكسۈلۈشچۈن ئالەمگە قوشتى كۆپ ھەسسە،
ئۇلۇغ «سەككاكى» دەۋرىدە ئېلىم يۈكسەلدى يۈز ھەسسە،
«غېرىبى»«لۇتفى» «يۈكنەكى»... كەبى كۆپ شەھمۇۋارىم بار.

يەنە ئالىم ئۇلۇغلارنىڭ گۈزەللىك يادىنى تىلغا،
«ئەزىزى» «شەۋقى» نى... ئۇچراتتى تەقدىر شۇم ئازازىلغا،
تەمەننايى ۋىسال بىرلە ئۆتۈپ كەتكەچ يىلى - يىلغا،
پەلەك رەھىم ئەتمىدى ھەرچاغ، ئەلەملىك-قايغۇلۇق دىلغا،
جاپالەرتارتىسمۇ "ئىشقى" دىدى بىر كۆن ناھارىم① بار.

1957 - يىل، سەنتەبىر، قەشقەر تۇققۇزاق.

---

① ناھار — كۈندۈز.

رۇبائىي ۋە پارچىلار

كىشى قەلبىگە ئورناشسا ھورۇنلۇق،
ۋۇجۇدىغا سىگەر ھەرخىل قوبۇللۇق.
دۇنياتنى تاشلىغان ئىنسانىنى " ئىشقى "
ھاياتتىن چەتتىنگەن دەپ ئېيتسا يوللۇق.

× ×

ياشاش ئالىمىگە كېرەك ئىتتىپاق،
يوقالماق جاھاندىن سەۋەپتۇر نىپاق①
ياشاشچۇن ئۇممەت " ئىشقى " بولسا ئەگەر
ئۇنىڭ شەرتىدۇر ئىلىم ھەم ئىتتىپاق.

× ×

ئەدەپسىز بولمىغىل ئەي ياش! ئەدەپنى ئۆزگەيار ئەيلە،
گۈزەل ئەخلاق بىلەن ياشناپ ئېلىمگىنى بەختىيار ئەيلە.
نومۇسنى بىلمىگەي ئالەم ئارا كىم بولسا ئەخلاقسىز،
ئەدەپ ـ ئەخلاق بىلەن " ئىشقى"جاھانغا ئىپتىخار ئەيلە.

× ×

ھەر كىشى بولسا شېھىنشاھ، كەيسە ئالەم تاجىنى.
ئۆرلىسە پەرۋاز ئېتىپ كۆككە كېزىپ مىراجىنى.

① نىپاق — ھۆنا پىقلىق

بولسا بەسدۇر مەنگە تاپماق پۇل ۋە مەنسەپ ـ ئابرۇي-
نى كېرەك دۇنيادا ئەلنىڭ قايغۇسى دۆلەت تۇرۇپ.
ئايدا ئالسام نەچچە قىزنى بۇ ئەمەسمۇ دۆلىتىم ؟!
بەخش راھەت ھەر كېچە بەزم ئەيلىسەم ئويناپ كۈلۈپ-
ئەيلىسە كۆڭلىنى ھەركىم ئەيشىدىن خەندانۇ ـ شات،
ئالمىدىمۇ؟! دەۋردە شاھانە دۆلەتنى قۇرۇپ.
تولدۇرۇپ تۇرسا شاراپنى رۇمكا ـ جامغا لەۋمۇ ـ لەپ،
جان قوراتسام ھېچ كېرەك يوق نازىنىنلارنى قۇچۇپ.
«دەردى كەم!» دەپ سۆز توقۇپتۇ ئۇل قىمارۋازنىڭ پىرى،
دەرت ئەمەسمۇ؟! تاۋىكا①دا قويسا بارنى ئۇتتۇرۇپ.
قويسا چوغنىڭ ئۈستىگە مېھرى گىيانى②دەمبەدەم،
بىر چېكىپ چىقسام ساما③غا نەشىنى كۆرسەم ئۇچۇپ.
قىلسىلا ئىززەت مېنى، خوش ـ خوش دىسە بەلنى ئېگىپ،
كىم ماڭا بوي ئەگمىسە ئەتسەم چىشىنى سۇندۇرۇپ.
ئارزۇيۇم كۆپ ئىرۇر ـ دۇنيادا ئارمانىم تولا،
ئىخ!!! ماڭا كەيپۇ ـ ساپادىن ئۆزگىسى چامغۇر، تۇرۇپ-
ئەمدى ئىنساپ ئەيلە «ئىشقى» كەلگۈسى ھالىڭغا باق!
سايرىماس بۇلبۇل قۇشۇڭ باغىڭدا نادانلىق تۇرۇپ.

1984 ـ يىل، مارت، قەشقەر

---

① تاۋىكا ــ قىمارۋازلارنىڭ سەھنىسى.
② مېھرىگىيا ــ نەشە ، ئەپيۇن قاتارلىق چېكىملىكلەردىن كىنايە.
③ ساما ــ ئاسمان.

ياشاش بارلىق دىمەك، بارلىق ياشاشتا،
ئەمەس ھايۋان كەبى ئاش ـ نان ئاشاشتا.
ياشاش «ئىشقى» شۇڭا بارلىق ئاساسى،
جاھان ئۆتكەن ئەمەسمۇ شۇ تالاشتا.

× ×

ۋەتەن! دىگەندە مۇھەببەت يۈرەكتە مەۋج ئۇرۇدۇ،
ئۇنىڭ چىرايلىق ئىچىدىن كۆڭۈلگە زوق تولىدۇ.
گۈزەل جامالىغا «ئىشقى» قاچانكى تەلمۈرسە،
سۆيۈملۈك مېھرى بىلەن قوينىنى ئېچىپ كۈلىدۇ.

× ×

ماختىدىم دۇنيادا بىرغىنا سېنى،
بارمىدۇر؟ جاھاندا مەندەك كۆيگىنى.
بۇلبۇلدەك سايرىدىم كۈيۈگنى كۆيلەپ،
باقمىدىڭ!سەندىكى مېھر ـ ۋاپا قېنى؟

× ×

كۈلۈپ ئۆلسەم دىدىم غەمدىن قۇتۇلغاچ،
ۋە لىكىن كۈلمىدىم، يەغلاپ تۇغۇلغاچ.
قاچان كۈلسەڭ بالام، بارغىل مازارىم،
بۇ «ئىشقى» روھى خوشلانسۇن ئېغىز ئاچ!

× ×

خەلق ئۈچۈن جان كۆيدۈرۈشتەك «ئىشقى» ئاندا بولمىسا،
كىم ئۇنى ئىنسان دېگەيكى ئۇ كەبى «قۇنتاج»نى.

× ×

ھەر كىشى مەجنۇن كەبى بولسا ساداقەتكە ئېگە،
بولغۇسى ئالەمگە مەنزۇر ھەم سائادەتكە ئىگە.
چۈنكى ئۇ جان ـ دىلدا سۆيدى «لەيلى»نى تا ئۆلگىچە،
بولدى سادىق «ئىشقى»دا بولدى كامالەتكە ئىگە.

× ×

ئۆلمىمدىن قىلچە قورقمام چۈنكى ئۇ قانۇنىيەت،
قورقمىغان مەرتلەر ئۆلۈمدىن، قالمىغان بولغاچ ئەبەت.
قورقىمەن لېكىن ھاياتتا بولسا ئارمان يار ماڭا،
«ئىشقى» دا غەم، ئارزۇغا يەتمەيىن كىرسە لەھەت.

× ×

قەدىردان يارىڭنى تاشلاپ ساقتىمنى يارىم دېمە،
يار دېسەڭ ئارماندا قالساڭ، ئاغرىدى جانىم دېمە.
چىن ھەقىقىي يارىدۇر ئىنسان ھاياتىغا كېپىل،
بىۋاپانى «ئىشقى»سەن ھەرگىز ۋاپادارىم دېمە!

× ×

ھوشۇر ئىبراھىم

ھوشۇر ئىبراھىم 1937 - يىلى قەشقەر يېڭىشەھەر ناھىيىسىنىڭ ئاچۇق يېزىسىدا دېخان ئائىلىسىدە تۇغۇلغان، ھازىر قەشقەر دارىلمۇئەللىمىن مەكتىۋىدە ئوقۇتقۇچى بولۇپ ئىشلىمەكتە.

ئۇنىڭ ئىجادىي پائالىيىتى 1951 - يىلى قەشقەر دارىلمۇئەللىمىن مەكتىۋىدە ئوقۇۋاتقان چاغلىرىدا باشلانغان. شۇندىن بۇيان ئۇ ھازىرغىچە كۆپلىگەن شېئىر، داستانلارنى ۋە بىر قانچە پارچە ھېكايە، دىراممىلارنى يازدى. شائىرنىڭ 1981 - يىلى «چېلىش تەنتەنىسى»، «باھار ئىشقى» ناملىق شېئىر توپلاملىرى

زامان غەمىلە يۇرسەن قاچانغىچە مەھزۇن،
يۈرەكنى پارە قىلىپ ھەم تۆكۈپ كۆزۈڭدىن خۇن.
ئۈمىتنى ئۈزمە ۋە ئىشلە! گۈزەل ھايات تاپقىل،
ھەگەركى "ئىشقى" چىلىشماس، يوقالمىغى قانۇن.

ھاياتلىق ئۈزۈلمەس بىر ئەزىم دەريا،
ئۆمۈرلەر قوشۇلۇپ ئۇلايدۇ ئۇنى.
قولۇمدا بوۋامنىڭ ئويما ئەسۋىپى،
ئاتامنۇ مىراس قىپ قالدۇرغان بۇنى؛
ھاياتلىق قانۇنى ئەزەلدىن شۇنداق،
تۆۋەنكى قۇرلاردا يازىمەن شۇنى.

1 - باپ

ئارزۇ

ياش رەسسام ئىلھامجان ئالتە يىل بۇرۇن،
رەسساملىق مەكتەپنى پۈتتۈرۈپ كەلگەن.
مەدىنىيەت يۇرتىدا ئىشلىگەن يىللار،
شجائەت، ئەجردىن مىۋىلەر بەرگەن؛
جاپالىق تەردىن يارىتىپ ئىجات،
گۈلزارلار ئىچىدىن سەرخىل گۈل تەرگەن.

ئۇ ئىدى كەم سۆز ۋە كەمتەر ھەر قاچان،
باشقىلار ئالدىدا بىر سەبى بالا.
بۇرۇتى خەت تارتقان يۇمران مايسىدەك،
قاشلىرى ئۆسكىلەك، كۆزلىرى قارا.
تەپەككۇر كۆكىدە قىلاتتى جەۋلان،
يوش ۋاقىت تاپسىلا ئايلىنىپ دالا.

نەشىر قىلىندى. ئۇنىڭ يەنە "قەلب كۈيى» ناملىق شېئىر توپلىمى نەشرىياتتا سۈنۇلدى.

ئۇ، ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزا

تۆھپىكار

(داستان)

(«ئۇيغۇر بىناكارلىق سەنئىتىدىن ئۆرنەكلەر» كىتاۋىغا بېغىشلاپ

مۇقەددىمە

ئاتىنىڭ ئىزىنى باسمىسا ئوغۇل،
نەۋرىگە بۇۋىدىن قالىدۇ نېمە؟
نەۋرە كەر ئاتىغا بولمىساۋارىس،
چەۋرىلەر بوۋىنى بىلىدۇ دېمە؛
دېمەككى، نەۋرىنى بوۋىغا چاتقان،
ئوغۇلنى دېگىنىكى كۆۋرۈك ياكېمە.

ئەجداتلار كۆچىتى ئەۋلات ئەجرىدە
ياشىرىپ ئەڭ گۈزەل ئاچىدۇ چېچەك.
ئەۋلاتلار كۆچەتنى باراقلاتمىسا،
چوقۇمكى ئۇ چېچەك قالىدۇ پۇچەك.
تونۇگۈن بۈگۈنگە ھامىلدار ھامان،
بۈگۈنسىز بولمايدۇ پارلاق كېلەچەك.

تارىخى ئويمىلار — نەقىشلەر ئۇنىڭ،
قەلبىگە ئۇلۇغۋار ئارزۇنى سالدى.

بۇ ئارزۇ مەزمۇنى شۇنچىلىك چوڭقۇر:
تارىخىي مىراسنى خاتىرگە ئېلىش،
تەتقىقات يۈرگۈزۈپ ئويما ئۈستىدە ،
نەقىشلەر رەتلەنگەن كىتاپچە قىلىش؛
بۇ مېھنەت — ئەجرىدىن ئەجدات ئىشىنى،
ئەۋلاتنىڭ ئېسىگە مۇكەممەل سېلىش.

ئۇ بىردىن جانلىنىپ كەتتى شۇ بىلەن،
قەلبىدە ھېسسىيات باھار دولقۇنى.
دۇنياۋى ئورۇنغا ئىگە سەنئىتىنى ،
رەتلەشكە قوزغاتتى ئۈممەت يالقۇنى؛
ئەجداتلار ئىشىنى ئەۋلاتقا ئۇلاش،
دېمەككى ئۇلۇغ ئىش —
پارتلاش ۋۇلقىنى!

ياش رەسسام مۇھەببەت ئوتىدا كۆيۈپ،
ئىشتىياق باغلىدى ئۇلۇغ ئىشلارغا.
بۇ يولغا ئۆمرىنى پىدا قىلدى ئۇ،
چىقسىمۇ قىلىچتەك ئىگىز تاغلارغا؛
جاسارەت يامغۇرى ياغدى شاقىراپ،
ئىشەنچى گۈل ئاچقان چىمەن باغلارغا!

شۇ ۋەجدىن موبىنى قىلدى ئۇ شەمشەر،
ئايلاندى قەغىزى ئۇچار گىلەمگە.

ئېخ ! گۈزەل تەبىئەت، رەڭدار تەبىئەت،
خىلمۇ ـ خىل رەڭ ـ بوياق تارتقان يۈزىگە.
كۆرۈنەر ئىدىكى، سىرلىق بىر دۇنيا،
رەسسامنىڭ خىيالچان، ئوتكۈر كۆزىگە؛
قايسى كۈچ قىلغان ـ ھە؟
شۇنچىلىك گۈزەل،
دەيتتى ئۇ، سوئاللار قويۇپ ئۆزىگە!

تەسەۋۋۇر ئىلكىدە قىلاتتى پىكىر،
ھەر يېڭى نەرسىنى گۈزەتتەتتى ئۇ.
ئومۇمى نەرسىلەر ئىچىدىن خاسلىق ـ
ئىزدەشكە كۈچ بىلەن تىرىشاتتى ئۇ؛
ئۆزگىچە يېڭىلىق سېزىپ قالسا گەر،
يىلىمدەك چاپلىشىپ يېپىشاتتى ئۇ.

ئىجات ۋە خىزمەتكە قىلمايتتى ھىلە،
"ئەستايىدىل" بولۇشتى خۇيى ـ خىسلىتى ـ
زەررىچە سەۋەنلىك سېزىلسە ئەگەر،
كۆچۈرۈم قىلماسلىق ئىدى زىننىتى؛
باشقىلار ئىشىچۈن چەكسە رىيازەت،
چىقمايتتى ئاغزىدىن ھەر چاغ مىننىتى!

كەسپىگە ئىخلاسمەن، تىرىشچان يىگىت،
مىسرالار ئۈستىدە ئويلۇنۇپ قالدى.
باغچىلار، مەسچىتلەر، مەقبەرە ئارا،
ئايلىنىپ نەك گۈزەل نۇسخىلار ئالدى؛

خىلمۇ - خىل ئوبرازلار تامغا قويۇلغان؛
ئەۋلاتتىن - ئەۋلاتقا ئالتۇن ھەل - بوياق،
قورغۇشۇن سۈيىدەك دىلغا قۇيۇلغان!

كۆردى ئۇ "بىلىمگە ھۆددىگەر پىرىم"-
قەۋرىسى نەقىشنىڭ گۈل - گۈلىستانى.
ئەجداتلار ئەجرىدىن قالدۇرغان مىۋە،
دەۋرىمىز ئۈچۈنمۇ ئىجات بوستانى؛
دىمەككى، ھاياتنىڭ جەۋھىرى قەشقەر،
دۇنياۋى سەنئەتنىڭ تاجۇ - سۇلتانى!

يەركەننى جاي قىلىپ ياتقان چىلتەنلەر-
مازىرى ئۇيغىكار ئەجرىنىڭ بىرى.
يالىلدار جۇلالاپ نەفىس سەنئەتتىن،
تۆھپىكار ئۇستازنىڭ كۇمۇشرەڭ تېرى؛
پەخىرلەن، دۇنياغا ئەي ئېزىز تۇپراق،
ئۇيغىكار ئۇستازنىڭ تۇغۇلغان يېرى!

ھېيتگاھ جامەسى ھەممىگە تونۇش،
زەرھەللىك ئۇيمىدىن كۆزلەر چاقنايدۇ.
سەرراپ ۋە جەگىلەر نەقىشلىرىدە،
قوياشنىڭ نۇرلىرى كۆلۈپ يايرايدۇ؛
مېھراپ ۋە تۇۋرۇكنىڭ ئۆزى بىر كىتاپ،
نەمۇيان① نەقىشى نۇردەك پارلايدۇ!

① نەمۇيان نەقىشى - بىر خىل بىناكارلىق نەقىش تۈرى.

رەڭ - بوياق بەپايان ۋەتەن تۇپرىغى -
ئاتلاندى تەشنا بوپ ئابى زەمزەمگە؛
نەقىشلەر ماكانى قەدىمى يۇرتلار،
ئايلاندى ئۇ ئۇچۇن شىپالىق دەمگە.

2 - باپ

ئىزدىنىش

نەقىشلەر تارقالغان جاي - ئورۇنلارنى -
ئايلىنىپ چىقتى ئۇ، زىيارەت چېكىپ.
نۇسخىلار تاللاشتا ئۆتتى قانچىلاپ،
تاغ - دەريا، چىرادا سۇلارنى كېچىپ؛
سىزدى ۋە سۈرەتكە ئالدى ئىخلاستا،
ئويمىلار شەكلىنى چوڭقۇر ئىزدىنىپ.

ئەنە ئۇ، كۆرمەكتە نۇرلۇق كۆز بىلەن،
"كاشىغەر" - ئەزەلدىن كاھىش ماكانى.
گۈللىگەن بۇ يەردە ئويما - نەققاشلىق -
رەڭ بەرگەن ئويمىغا بوۋىلار قانى؛
ئاتىمىنىڭ ھۈنىرى بالىغا مىراس،
شۇ سەۋەپ قەدىم يۇرت ئويمىكار كانى.

ئەسىرلەر مۇقەددەم سۇتۇق بۇغراخان،
دەۋرىدە كاھىشقا نەقىش ئويۇلغان.
قەدىمى سۈرەتلەر ئەندىز قىلىنىپ،

چاقنايدۇ ھۆسنىدە قۇياش يەلكىنى؛
ئۇندىكى خىلمۇ - خىل رەڭدار نەقىشتە،
مۇجەسسەم پاقىراق گۆھەرلەر كېنى!

دىللارنى لەرزىگە سالىدۇ ھەرئان،
ئۇيغۇرلار دىلىكىشى راۋاپىنىڭ تارى.
كۆزلەرنى چاقنىتار ئۇندىكى نەقىش،
سۆگەكتىن چىرايلىق قويۇلغان بارى؛
ياڭراق داپ گەردىشى، ساتار دەستىسى،
تەمبۇرنىڭ قارنىمۇ ... نەقىش سۇۋارى.

كۆز سالدى چىمەنزار چىمەن دوپپىنىڭ،
نەقىشنى گۈل قىلغان جىيەكلىرىگە.
كۆز سالدى ئۆسمۇرلەر كۆينەكلىرىنىڭ
نەقىشلەر تىكىلگەن كۆكرەكلىرىگە؛
چۈشەندى:
نەقىشكە ئىشقىۋاز خەلقىم،
ئويۇشقان نەقىشنى يۈرەكلىرىگە...!

رەسسامىنىڭ قەلبىدە ھېسسىيات قىيان،
ئۈزىدۇ دولقۇنلار ئۇستىدىن ھالقىپ.
قاناتتۇر ئۇ ئۇچۇن سىزىش تاختىسى،
ئۇچىدۇ ئۇ بىلەن جاپادىن بالقىپ؛
ئىرادە - پەللىگە چىقىش شوتىسى،
ئۆرلەيدۇ ئۇ بىلەن پەلەككە قاڭقىپ!

تۇرپاندا «بېزەكلىك»
قورغاستا «تۆمۈر...» ①
نەقىشلەر بېغىنىڭ گۈزەل لەيلىسى.
ئۇلاردا مۇجەسسەم ئويمىكار ئەجرى،
گويا ئۇ تارىخنىڭ ئۆچمەس قامۇسى؛
رەسساملىنىڭ قەلبىدە تۇغۇلدى بىر ئوي:
«ئويمىكار پىرىدۇر ئۇيغۇر قەۋمىسى».

كىتاپلار مۇقاۋى زەركەبى چاقنار،
چىرايلىق نەقىشلەر چېكىلگەن ئاڭا.
شۇنچىلىك مەزمۇنلۇق، شۇنچىلىك گۈزەل:
ھەسسىيات بېغىشلار قەلبىڭگە شۇڭا؛
كىمخاپنىڭ ئۈستىگە گۈل بېسىلغاندەك،
تۇيۇلار بۇرادەر ماڭا ۋە ساڭا.

ئۈرۈمچى تىياتىرى، قەشقەر باغچىسى،
بەختىيار دەۋردە تىكلەنگەن بىنا.
ئۇندىكى نەقىشلەر نەفىس ۋە گۈزەل،
بۇنىڭدىن گۈللەنگەن ھۈنەرنى سىنا؛
بۇرۇنقى ئويمىلار زەر ئۈزۈك بولسا،
بۇندىكى نەقىشلەر ئالماس كۆز گويا!

خوتەننىڭ گىلىمى ئالەمگە داڭلىق،
دولقۇنلار ئۇنىڭدا باھار كەلكۈنى.
مەھلىيا قىلىدۇ ئۇندىكى ھۈنەر،

---

① قورغاستىكى «تۇغلۇق تۆمۈر خان» قەۋرىسى.

ئۇ ئېقىل جامىدىن دىلدار شارابى —
ئىچىشچۈن بېرىلىپ قىلىدۇ ئىجات.
تەمكىنلىك ئىلكىدە مېھنەت ئەجرىدىن،
تاپىسىن دەيدۇ ئۇ كىتاۋىم نىجات؛
ئالىدۇ مەسلىھەت قەلەمداشلاردىن،
مۇجمەل تۇيغۇلار ئۇستىدە پات - پات.

× ×

قانچە كۈن ، قانچە ئاي ئۆتتى ئايلىنىپ،
دەسلەپكى ئارگىنال چىقتى قولىدىن.
پېشقەدەم ئويمىكار ئۇستىلار كۆرۈپ،
تەسىرات ئېلىشتى ئۇنىڭ روھىدىن؛
ۋە لېكىن چىقىشتى يەنە قانچىلار،
مەسخىرە ئىلكىدە ئۇڭ ۋە سولىدىن:

— شۇنچىلا چوڭ ئىشنى ئىلھام ئالدىراپ،
بىر يولىۋۇجۇتقا چىقىرالامدۇ؟
قەلبىمىز قانائەت ھاسىل قىلغىدەك،
تارىخنى ھازىرغا باغلىيالامدۇ ؟
چۆجىنى كۈزلىككە سانايمىز تېخى،
كىتاپنى نەشىردىن چىقىرالامدۇ؟!

دېيىشتى بەزىلەر بۇرۇننى قېقىپ :
— پاھ، تېخى قونداققا چىقامدۇپاقا؟
بۇ ئىشنى ۋۇجۇتقا چىقارماق قېيىن،

3 - باپ

قان ۋە تەر

ئىلھامجان تاللانغان نۇسخە ئۈستىگە،
قېنى ۋە تېرىدىن بەرمەكتە بوياق.
تەپەككۇر كۆكىدىن ياغدۇرۇپ يامغۇر،
سىزماقتا قەغەزگە،
ئويلۇنۇپ ئۇزاق؛
كۈندۈزنى كېچىگە ئۇلىماقتا ئۇ،
كۆزلىرى قىزارغان - ئۇيقىدىن يىراق.

كەچتە ئاي شولىسى يورۇتسا سىرتنى،
ئۆي ئىچى چىراقتىن يورۇيدۇ ئاپتاپ.
بەدىنى ئېرىيدۇ قورغۇشۇن كەبى،
ھەر سىزىق قان - تەردىن پۈتىدۇ شۇ تاپ؛
ھېرىقىش تۆپەيلى بوشىسا بەدەن،
چىداملىق بابىدىن قىلىدۇ خىتاپ.

قانچە بەت قەغەزلەر بولىدۇ نابۇت،
قانچە تال موبىنىڭ ئۇپرايدۇ قىلى.
تاماققا چاقىرىپ چىقىرالمىغان،
دىلدارنىڭ زارلاشتىن سايرايدۇ تىلى؛
ئىلھامنىڭ قادىلىپ ئولتۇرىشىدىن،
قاتىدۇ تاياقتەك بويىنى ۋە بېلى.

سەرپ قىلىپ ماھارەت ـ ئىقتىدارىنى،
موبى ۋە بوياقتا قىلدۇردى جەۋلان.
ئاجايىپ زېھنى كۈچ، ئىجتىھات بىلەن،
ياراتتى نەقىشلەر بېغىدا بوستان؛
كۈنلەرنىڭ ئۆتىشى بىلەن قايتىدىن،
قەغەزلەر ئۈستىدە كۈلدى گۈلىستان.

4 - باپ

شان - شەرەپ

نەشىرگە سۇنغاندا،
رەھبەرلەر كۆرۈپ،
ئىلھامغا يۈرەكتىن ئوقۇشتى تەھسىن.
ئاڭلاپ بۇ خەۋەرنى بېيجىڭ باسمىسى،①
بېسىشنى ئۈستىگە ئالدى چىن دىلدىن.
خوش خەۋەر تارقالدى پۈتۈن رايونغا،②
ياغدى شان،
ئاپىرىن!
ھەممىلا تىلدىن.

ئۈرۈمچى قوينىغا ماڭدى ئىلھامجان،
مەدەت ۋەرىغبەتنىڭ ئېتىغا مىنىپ.

① بېيجىڭ مەھەللىلەر باسمىسى ››قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى‹‹ غا
ۋاكالىتەن بېسىپ بېرىشنى ئۈستىگە ئالدى.
② ئاپتونوم رايوننى دېمەكچى.

بىز تۇرۇپ، ئۇ قانداق ئىشلەيدۇ،
يا قا!؟
ئۇرغاندەك بولىدۇ تۇخۇمنى تاشقا ،
كۆدەكلىك قىلىپ ئۇ ئۇيىنىسا ساقا!

ئاغزىدا كۆلكە بار، قەلبىدە زەھەر،
ئادەملەر غەۋغامۇ قىلمىدى ئەمەس.
ئاڭلاپ ئۇ گەپلەرنى مۇنداق دىدى ئۇ:
"ئاق نىيەت ئادەملەر ئۇنداقمۇ دىمەس"
ۋە لېكىن، تەمكىنلىك ، ھوشيارلىق بىلەن،
ئەمگىكى ئۈستىدە قىلدى كۆپ پەخەس.

× ×

تەشۋىقات، نەشرىيات، ئىدارە كۆرۈپ،
ئىلھامغا سەممنى كۈچ - قۇۋۋەت بەردى.
ئىشەنچىنىڭ يوپ - يورۇق چىرىغىن يېقىپ،
قەلبىگە ئۈمىتنىڭ گۈلىنى تەردى.
پىشقەدەم نەققاشلار بىلەن سۆزلىشىپ،
كەم نۇسخە - تامغىنى ئەكىلىپ بەردى.

ئاتاقلىق رەسسام ۋە ئۇستىلار كۆرۈپ،
دىيىشتى: "ئىشمىدىن كۆكۈل يايرىدى.
ئەجداتلار مېھنىتى ئەۋلاد ئەجرىدە،
مۇناسىپ باراقلاپ گۈلدەك ئايىندى..."
ئىلھام بۇ سۆزلەردىن رىغبەتكە تولۇپ،
ئىجادى ئۈستىدە قايتاچامدىدى.

كەلدىمەن بۇ قېتىم خەلق تاپشۇرغان
ئۇلۇغۋار ۋەزىپە مېنىڭ زىممەمدە!

× ×

پايتەخت قارشىلاپ ئوغلىنى قىزغىن،
بېشىدا كۆتەردى چوڭقۇر ھۆرمەتتە.
ئويمىلار ساقلانغان مۇزېيلار ئارا،
ئىشىكنى كۇشادە ئاچتى رىغبەتتە؛
ئۇنىڭ ھەر كۇنلىرى ئۆتتى ئىش بىلەن،
غۇبارسىز باشلانغان مېھرى شەپقەتتە!

يۇسۇپ خاس ھاجىپنىڭ مەقبەر نۇسخىسى
تېپىلدى مەركىزى مۇزېيخانىدىن.
قايتىدىن ئەڭ گۈزەل بولۇپ چاقنىدى،
ئىلھامنىڭ ئەجرىدىن تەر ۋە قانىدىن؛
كىتابقا يېڭىچە ھۆسۈن قوشتى ئۇ،
ئويمىلار گۈللەنگەن تارىخ بابىدىن!

مەركەزنىڭ رىغبىتى، ئىلھام ئەمگىكى-
ئارقىلىق ئويمىلار جانلىنىپ كەتتى.
ئىزاھات بېرىلدى ئۈچ خىل تىل① بىلەن،
بۇ ئىشتا لوۋاڭنىڭ خىزمىتى يەتتى؛
ئاخىرقى تۈزۈتۈلۈپ كۆرۈشتىن كېيىن،
دېيىشتى باشقىلار „ ۋايىغا يەتتى“.

---

① ئۈچ خىل تىل — ئۇيغۇرچە، خەنزۇچە، ئېنگلىزچە.

قىسمەن كەم جايلارنى تۈزەتتى دەرھال،
ئالىم ۋە ئۇستازلار پىكرىنى ئېلىپ.
ئىشلىدى قانچە كۈن نۇخسان ئۈستىدە،
ھەر سىزىق، بوياققا زېھنىنى بېرىپ.

كىتاۋى ياسىمىغا مېڭىپ ئاز ئۆتمەي،
بېيجىڭدىن چاقىرىق كەلدى ئىلھامىغا.
تيانشان سالامىن يۈرەككە تېڭىپ،
چىقتى ئۇ تۇنجى رەت كۆمۈش لاچىنغا:
قەلبىدە خوشاللىق ياسىدى دولقۇن،
ۋۇجۇدى چۆمۈلدى زور ھاياجانغا!

بارىدۇ بۇلۇتلار ئۈستىدە ئىلھام،
شەرققە — ۋەتەننىڭ پايتەختىگە.
بارىدۇ، قەلبىدە مېھرى — مۇھەببەت،
ئاتالغان بېيجىڭنىڭ ئىشچان خەلقىگە.
كۆزىدىن ئىسسىق ياش ئاقماي قالامدۇ
ھەر كىشى يەتكەندە ئارزۇ — بەختىگە؟

ئەسسالام! بېيجىڭىم — گۈزەل پايتەخت،
ئەسسالام! قەلبىمدىن، قولۇم كۆكسۈمدە —
سېغىنىپ يۈرەكتىن،
كۆرەتتىم سېنى
ئاق ئايدىڭ كېچىلەر شېرىن چۈشۈمدە:

ئابلىمەت ھاجى

ئابلىمەت ھاجى 1937 ـ يىلى ئاتۇش ناھىيىسىنىڭ ئوكۈرنىق يېز ـ سىدا مەرىپەتپەرۋەر ئائىلىدە دۇنياغا كەلگەن، 1953 ـ يىلدىن باشلاپ ئەدەبىي ئىجادىيەتكە كىرىشكەن، ھازىر قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتىنىڭ مۇھەررىرى.

30 نەچچە يىلدىن بۇيان ئۇ، نۇرغۇن شېئىر ۋە ھېكايىلارنى يازدى، ئىلگىرى كېيىن بولۇپ «چىلىش تەنتەنىسى» ناملىق شېئىر ـ لار توپلىمى، «تۇتىيا» ناملىق ھېكايىلار توپلىمى، «ئاتا ئىزى ـ دىن» ناملىق پوۋېستى، «قەمبەرنىسا» ناملىق شېئىر ۋە داستانلار

بۇ ئالى مۇكاپات، ئالى شان ـ شەرەپ،
ئىلھامىنىڭ جاپالىق مېھنىتى ئۈچۈن.
ئۇستاز ۋەرەھبەرلەر مەدەت ـ كۈچ بەردى،
ئىلھامغا
كىتابىنىڭ ھۆرمىتى ئۈچۈن.
شائىرمۇ قەلبىدىن داستان توقۇدى،
" ... ئۆرنەكلەر توپلىمى "قىممىتى ئۈچۈن!

خاتىمە

"...ئۆرنەكلەر توپلىمى" نەشردىن چىقىپ،
جاھان بازىرىدا شان ـ شەرەپ قۇچتى.
ئەجداتلار روھىمۇ ياساپ پەر ـ قانات،
شاتلىقتا پەرۋاز قىپ پەلەككە ئۇچتى؛
ئىلھامجان ئارزۇسى تېپىپ كامالەت،
كۆڭلىمۇ خاتىرجەم ئىزىغا چۈشتى!

1984 ـ يىل، قەشقەر

پاقىرايتتى شۇ ئەزىم
تۇمەن دەريا سۇلىرى؛
دولقۇنىغا كۈمۈش ھەم
زەردىن ئۈنچە چاچقاندەك.

يولداش ئىدى يېنىمدا
قەشقەر قىزى ئانارخان؛
نەقىزكى ئۇ، ھۆر ـ پەرى،
ئون بەش كۈنلۈك تولۇنئاي.
ۋاھ، قانچىلىك خىسلەتلىك،
بۇ گۈزەلنى ئۆستۈرگەن؛
مۇشۇ ھاۋا، مۇشۇ سۇ،
مۇشۇ دىيار ـ ئېزىز جاي؟!

ئوڭ مەڭزىدە ياراشقان
بۇغدايچىلىك مېڭى بار؛
قەلەم قاشلىق، گىلاس لەۋ،
ئوقيا كىرپىك، بۇلاق كۆز.
تامىغىدىن پاقىراپ
ئىچكەن سۈيى كۆرۈنەر؛
خۇش تەبەسسۇم نۇر چىراي،
ئاق پوستلاق، ئانار يۈز.

قارا سۇمبۇل چاچلىرى
تاپىنىغا چۈشىدۇ؛

بۇ جاھاننىڭ خورلىغى باستى مېنى بىر تاغ كەبى،
ۋادەرىخا بولدى زەپ ياشلىق گۈزەل باغىم خازان.

ئەدىكى چۇپرەندىلەر تارتقۇشلىشىپ خار ئەيلىدى،
بۇ ئېزىز مىڭ بىر جېنىمدىن قالدى ئىم جانىم ئاران.

شۇندىمۇ مېھرىڭ سەبى كۆڭلۈمگە ئوت ياققاچ ۋەتەن،
ئەگمىدىم تۆھمەتكە باش، قەددىمنى تىك تۇتتۇم ھامان.

1966-يىل، 10-ئاي، قەشقەر.

قەشقەر قىزى

ئەجەپ گۈزەل ئەتتىگەن،
ئاسمان سۈزۈك لالىرەڭ،
ئالتۇن ۋادا شامىلى
سۆيۈپ ئۆتەر مەڭزىمنى.
كۆز ئالدىمدا تاناپتەك —
تۈپ - تۈز ئۇزۇن ھەر - ھەر يول
گۈل چىمەنزار ئىككى يان
تارتار ئىدى مەيلىمنى.

شوخ ئويانچى كەپتەردەك،
پەرۋاز قىلىپ باراتتىم؛
چوغلىناتتى ئەتراپىمۇ،
ئوتقاش گىلەم ياپغاندەك.

ۋۇجۇدىدىن-بەستىدىن
ئۇرغۇپ تۇرار جاسارەت؛
قارىشىدىن ئايانىدۇر
بىر دانالىق پاراسەت.
تەبىئەتلىك، سۈلكەتلىك،
خىسلىتىدۇر نازاكەت؛
سۆيگۈ، ۋاپا ئالدىدا،
ئۇ سەممىي، ساداقەت!

بارار ئىدىم يانىمۇ-يان،
دىدىم: قاراڭ ئانارخان!
بىر گەپىم بار ئاڭلىڭىز،
ئەمدى بايان ئەيلىبان:
بۇ جاھاندا بارمىدۇ،
پەر كەلگىدەك خىلىڭىز؟
سىزنى سۆيەر قەلبىمىز،
سىزگە قايىل يەر-جاھان.

"4 زىياندىش" ۋاقتىدا،
بوغۇلغان پۈت-قولىڭىز؛
تۇۋاقلىنىپ تىلىڭىز،
غازاڭ بولغان گۈلىڭىز.
گۈنا بولغان مىللىچە،
كىيىم كىيىپ يۈرسىڭىز،
ئەمدى مانا قايتىدىن
كەڭ ئېچىلدى يولىڭىز.

ساناپ باقسام 40 ئۆرۈم،
ھەر ئۆرىشى بىر بوستان.
قارىغانچە زوقلۇنۇپ،
ھوزۇرلۇنۇپ، روھلۇنۇپ،
دولقۇنلايدۇ دەريادەك.
يۈرىگىمدە ھاياجان.

تاۋلىنىدۇ ئوتقاشتەك،
سىرىق ئەتلەس كۆينىكى؛
چىمەنلىككە ئوخشايدۇ
كىيگەن چىمەن دوپپىسى.
بىلىگىدە بىلەيزۈك،
جارمىغىدا ئۈزۈكى؛
قولىغىدا چاقنايدۇ،
چېچەك نۇسخا ھالقىسى.

ۋىژدانىغا سۆيگىدۇر
چىن ھەقىقەت، ئادالەت؛
مېھنىتىدىن-ئەجرىدىن
تاپسام دەيدۇ سائادەت.
دۈشمەنلەرگە يۈرىگى
زىمىستان قىش داۋامەت،
ئۆز خەلقىگە قەلبىدە
بار مۇھەببەت شاپائەت.

مېھمان

مېھمان دىگەن ئۆينىڭ ھۆرمىتى،
دىلنى يايرىتار مېھمان سۆھبىتى.
مېھمانى يوق ھەر قانداق ئۆينىڭ،
بولمايدۇ يۇرتتا قەدرى ـ قىممىتى.

ئۆزى تېپىپ، ئۆزىلا يىسە،
بولامدۇ ئۇنىڭ تەمى ـ لەززىتى.
تۇتۇنىنى بۇلۇت، يۇندىسىنى ئىت ـ
كۆرمىگەن ئۆينىڭ نىمە زىننىتى؟!

ھەممە تىلىك كىشىلەر تاپىدۇ ھۆرمەت،
مېھمانلارنى كۈت، قولىغا سۇ بەر!
گىزى كەلگەندە ئاچ قالساڭمۇ گەر،
ياخشى نەرسەڭنى مېھمانلارغا بەر!...

1980 ـ يىل 12 ـ ئاي، قەشقەر.

چولپان قىز

يۇلتۇزلار پەرىسى ـ چولپان ئاي جامال،
پارلىداپ چاقنايدۇ ئاسمان قەھرىدە.
خورازلار چىللىشى يېقىملىق ئەجەپ،
باغرايدۇ ۋەتەننىڭ گۈزەل سەھرىدە.

دىدى: قەشقەر قىزلىرى-
دېگىز بولسا ، مەن تامچە؛
ئۇلار بولسا گۈلباغچە،
مەن پەقەتلا بىر غۇنچە.
بىراق، ئوخشاش مېھرىمىز،
ۋىجدانىمىز ، پىكرىمىز،
ۋەتەن ئىشقى دىللاردا
ئاسمان پەلەك گۈلخانچە.

بارار ئىدۇق بىز راۋان،
دىلدا چوڭقۇر هاياجان.
هېيتكاغا بىز كەلگەندە،
ئايرىلىشتۇق شادىمان.
ئۇ، ئىشىغا - دۇككانىغا
كەتتى مەغرۇر شۇ زامان.
مەن زاۋۇتقا سالدىم يول،
بولۇپ گويا قەهرىمان.

دەيتتىم: قەشقەر قىزى مەرت،
مەردانىلىق ئەندىزى؛
بارچە گۈزەل گۈللەرنىڭ
گۈزەللىكى ، پەدىزى.
ئېيخ ، ئەجەپمۇ نۇرانە
قۇياش قىزى ، ئاي قىزى،
نۇزۇگۇمنىڭ ئەۋلادى،
قاموۇس بولار بىر ئۆزى.

1980 - يىل، قەشقەر.

قاربغايغا قاراپ...

چوققىدا ھەيۋەتلىك بىر توپ قارىغاي،
تۈت يەسىل شۇنچە ئۇز ياشىرىپ تۇرار.
قارايمەن تىكىلىپ، زوقلىنىپ قانماي،
قەلبىمدە دولقۇنلاپ چەكسىز ئىپتىخار.

تەۋرەنمەي جۇت، قۇيۇن، دەھشەت زەربىگە،
بوي سوزغان شاخلاپ ئاسمان قەرىگە.
ئوخشايدۇ ئۇ خۇددى باھار پەسلىگە،
يۈرەكلەر تەلپۈنەر گۈزەل ۋەسلىگە.

ئۆتكۈزگەن قانچىلاپ شىۋىرغان - قارنى،
ئۇزاتقان شۇنچىلىك كۆكلەم باھارنى.
بولغاچقا خىسلىتى - باتۇرلۇق - چىدام،
يەڭگەن ئۇ ھەر قانداق مۇشكۈل - خەتەرنى.

قۇشلارمۇ ھۆرمەتتە ئۆتەر ئەگىشىپ،
ئادەملەر ئاپىرىن دەيدۇ قارىشىپ.
قوزغايدۇ دىللاردا ھاياجان، ئىلھام،
چوققىغا گۈزەل تۈس بېرىپ، يارىشىپ.

ياش دوستلار بويىغا ئۆلچەر بويىنى،
بالىلار ھەيرەتتە سوزار بويىنى.
بوۋايلار، مومايلار سۇنار قولىنى،
قىسىشار چىرايلىق، خۇشبۇي گۈلىنى.

يېزىمىز چولپىنى ـ بىزنىڭ چولپان قىز،
چولپاندەك نۇر چېچىپ كېلەر ئەتراپقا.
ئۇ بەرگەن ئىشقىنى، يۈرەك باغرىنى،
بۆندىكى ھەر گىيا، ھەر بىر ياپراققا.

كېلەر ئۇ،
دولىدا پولات كەتمىنى،
قەلبىدە مول ھوسۇل تەلەپ ـ ئارزۇسى.
« ئۆزۈمنى بەختىيار سانايمەن » ـ دەيدۇ،
ۋەتەنگە قېتىلسا بىر ئۇلۇش كۈچى...

1978 ـ يىل 4 ـ ئاي، قەشقەر.

شاخ مانتىسى

ئىچىدىن شەرۋەت ئېقىپ تۇرغان ئېسىل شاخ مانتىسى،
ئالدىدا پولۇ ـ ناۋات بولغاي خىجىل، شاخ مانتىسى.
تىنىسى سۈررەك بولۇت، ھەر يانغا كەڭ يايغان قانات،
ياپرىقى يۈرەك مەسەللىك، ياپ ـ يېشىل شاخ مانتىسى.
دانىسى ئالتۇن تاۋاقتەك ئېسىلىپ غول بەرگىدە،
ياشىنىپ تەشنا يۈرەكنى، دەيدۇ: «يېگىل» شاخ مانتىسى.
ھەر يېزا، ھەر ئۆيدە گۈلباغ، قارىسام باش ـ ئۇچى يوق،
مۇشۇ باغلار ئەنجۈرىنى سەن دېگىل: «شاخ مانتىسى».
ئەنجۈر ۋەتىنى ئاتۇش ساڭا چىن يۈرەكتىن ئاپىرىن!
توختىماس شەرۋەت بۇلاق بول، ئايىنىغىل شاخ مانتىسى.

1977 ـ يىل 7 ـ ئاي، ئاتۇش.

ناخشا ئۇ ـ مۇھەببەت ، ئەقىدە،
يالقۇنلۇق ھاياتىنىڭ خۇش سازى.
ناخشا ئۇ ـ غەزەپ ھەم نەپرەتنىڭ ـ
دىللاردىن ئۇرغىغان ساداسى.

× × ×

ئېخ ئاتۇش ! سۆيۈملۈك ئانامسەن،
ئېخ ئاتۇش ! مەن سېنىڭ ئوغلۇڭمەن.
قوينۇڭدا تەربىيەت ، كۈچ تېپىپ،
پورەكلەپ ئېچىلغان گۈلۈڭمەن.
مۇھەببەت ـ ئىشقىڭدا پەرۋانە ـ
بوپ سېنى كۈيلەيمەن ، بۇلبۇلمەن.

قەدىمدىن ۋەتەننى دەيمىز بىز،
سۆيۈنۈپ ، ئېيزىزلاپ : ئانىجان.
شۇ ئۇلۇغ نام بىلەن مەن سېنى ـ
ئاتىدىم ، قەلبىمدە ھاياجان.
يۈرىگىم تېپىدۇ سەن ئۈچۈن،
تومۇردا ئۇرغۇيدۇ قىزىل قان.

بىر يېقىڭ كۆك سۆيگەن "ئۇستۇن تاغ"،
بىر يېقىڭ قاتمۇ ـ قات "قۇمالتاغ"
قاپ بېلىڭ چىمەنزار ، گۈل ـ ئاتۇش،
شەرقىتى ئەنجۈرلۈك گۈزەل باغ.
قوينۇڭدا ھاياتىمىز مەمنۇن بىز،
راۋابىڭ شوخ سايراپ ئۆتەر چاغ.

ئېيتىپتۇ رىۋايەتتە بىر تال ئۇرۇغى-
چۈپ قالسا چۆللەرگە، ياكى سۇنۇغى؟
بىخ سۇرۇپ، كۆكىرىپ سالاركەن سايە،
بۇ — ئۇنىڭ خىسلىتى، چىن باتۇرلىقى.

× × ×

مىڭلىغان، ئون مىڭلىغان قەھرىمان — مەرتلەر
ئوبرازى — مەن يازغان قەيسەر قارىغاي.
ناخشامدا مۇھەببەت ئېھتىرامىمنى،
ئىزھارلاپ ئۈستىگە گۈل دەستە ياپاي.

قەھرىمان ئۆلمەيدۇ، ياشايدۇ ھايات،
سۆيۈنەر روھىدىن ۋەتەن خەلقى شات.
نەقىش بوپ دىللارغا شانۇ — شۆھرىتى،
ئۇنتۇلماس ئەبەدى، ياد ئېتەر ئەۋلات.

تىرىكلەر چامدايدۇ ئۇلۇغ غەلىبىگە،
يېتەكلەر، كۈچ بېرەر قەھرىمان روھى.
چېچەكلەپ داۋامەت بېرىدۇ مېۋە،
ئەل ئۈچۈن ئاققۇزغان ئۇنىڭ قان — تېرى.

1977 - يىل، قەشقەر

ئاتۇش ھەققىدە ناخشا

ناخشا ئۇ — يۈرەكنىڭ ناۋاسى،
ناخشا ئۇ — قەلبنىڭ ئاۋازى.

گۈللەنگەن بەختىمىزنىڭ كېپىلى—
خەلقىمىز ـ دەۋرىمىز داناسى.

پارلاق ھەم گۈزەلدۇر كېلىچەك،
كۆكلەردە بۇركۈتتەك ئۇچ، ئاتۇش.
ۋەتەندە باشلاندى زور ئىشلار،
غۇلاچلاپ قاينامغا چۈش، ئاتۇش.
قوينۇڭغا ئەڭ يېڭى سۈرەت سىز،
تېخىمۇ شان ـ زەپەر قۇچ، ئاتۇش!

1977 ـ يىل، ئاتۇش.

يامغۇردىن كېيىن...

يامغۇردا يۇيۇندى زېمىن پاكىزە،
گويا قاش تېشىدەك گۈزەلدۇر ئاسمان.
ھەسەن ـ ھۈسەن نۇرىدا تاۋلىنار تاغلار،
ئۇيۇقتا قالغاچلار شۇڭغىشار راۋان.
بى پايان، زۇمرەتتەك دېڭىزلار كەبى،
دولقۇنلار زىرائەت، دەل ـ دەرەخ ئورمان.
چاچىدۇ ئەترابقا خۇش پۇراق ئەتىر،
گۈلزارۇ، چىمەنۇ، ئاۋات باغ ـ راۋان.
ئۆتمەكتە شوخ سالقىن، ھاۋا خوي ياخشى،
كۈلمەكتە كائىنات، نابات، جاھان.
تۇرىمەن كۆز تىكىپ چەكسىز شاد ـ خورام،
قەلبىمدە جۇشقۇنلاپ ئۇتلۇق ھاياجان.

تېغىڭدىن ، جىلغاڭدىن ، بۇلاقتىن،
يىغىلىپ زۇمرەت سۇ ـ كەۋسىرى؛
تاش يالاپ، گۈل سۆيۈپ توختىماي،
ئاقىدۇ دولقۇنلاپ يىل بويى.
سىڭدۇ ھاياتقا قان بولۇپ،
ياڭرايدۇ ھاياتنىڭ شات كۈيى.

قارايمەن ھۆسنۈڭگە زوقلىنىپ،
پايانسىز مۇنبەتتۇر يەرلىرىڭ.
قىممەتلىك بايلىققا پۈركۈنۈپ،
ياتقاندۇر مويسىپىت تاغلىرىڭ.
گۆھەردۇر ھەر پارچە تاشلىرىڭ،
ئوخشايدۇ تاشلىقتا ئاشلىرىڭ.

تارىختا شۆھرەتلىك نامىڭ بار،
ناخشىۋاز ، ئۇسۇلچى شانىڭ بار.
شۇ توققۇز ھوجرىدەك قەدىمى-
يادىكار، مىراسىڭ ، جايىڭ بار.
كۆڭلۈڭ كەڭ، سىلكەتلىك، مېھماندوست،
مېھنەتچان ، تىرىشچان ھالىڭ بار.

گۈزەل سەن بۇ ئىقلىم رەناسى،
قۇچىغىڭ باتۇرلار سەيناسى،
شۇڭلاشقا قويىنۇڭدا ھەر زامان،
ياڭرايدۇ زەپەرنىڭ ناۋاسى.

بىرىدۇر- خەلققە قەلبداش باشچى،
كۆرەشتە، مېھنەتتە، جەسۇر قەھرىمان.
بىرىدۇر - جەڭگىۋار، ئاۋانگارت ئىشچى،
مۈشكۈللەر، زەپەرلەر ئالدىدا ھامان.

بىرىدۇر- كۆكسىمىز گۈلزارلىغىدا،
قاناتلار قاققۇچى سۆيۈملۈك دېخان.
بىرىدۇر - تەگداشسىز، يېڭىلمەس جەڭچى،
ئۇ بىلەن ۋەتەن، خەلق تۇرار تىنچ ئامان.

بىرىكى - ئالىم ۋە ئىنژىنېر، تېخنىك،
ئۇي - پىكرى ھەمىشە تەتقىقات بىلەن.
ى سىرلىق تىلسىملار سىرىنى چۇۋۇپ،
يىللارغا ئىز سالار كەشپىيات بىلەن.

بىرلىرى - شائىردۇر، ياكى سەنئەتچى،
دۇرىمگە كۆيلىرى دولقۇنلاپ ئاقار.
بىرلىرى - سىنىپتا ئىز باسار ماڭا،
ئىلىمدىن دىللارغا پارلاق نۇر چاچار.

ېزا، تاغ، چۆل-جەزىرە ھەم شەھەرلەردە،
شاگىرتلار تۆھپىسى تۇرىدۇ چاقناپ.
ئەجرىمنىڭ مېۋىسى - ۋەتىنىم ئۈچۈن،
بەرىكەتتە ھارارەت قۇياشتەك پارلاپ.

ياMغۇردىن كېيىنكى كۆركەم بۇ ھالدىن،
ۋەتەننىڭ جامالى ئالدىمدا ئايان.

1977 - يىل، قەشقەر.

ئوقۇتقۇچىمەن

قانداقمۇ شاتلانماي ئۇلۇغ ۋەتەندە،
شەرەپلىك ئوقۇتقۇچى بولۇپ تۇرۇقلۇق؟
نېمىشقا ئېيتمايتتىم ئوتلۇق ناخشامنى،
ئالەمچە ئىشلارنى كۆرۈپ تۇرۇقلۇق؟

« ئىنسانلار روھىنىڭ ئىنژېنېرى » مەن،
بۇ ناماغا خەلقىمىز بەرگەن زور ئۇنۋان.
رازىمەن بىر ئۆمۈر مەكتەپ - باغچىدا،
تەربىيىچى - باغۋەن بوپ ئاققۇزسام تەر-قان.

ئىلىم - پەن بېغىدا « بۇلبۇل گويا » بوپ،
سۆزلەيمەن زوق بىلەن بۈيۈك داستانلار.
ئالدىمدا ئىلىم - پەن، ھېكمەتتىن بىلىم،
قەلبىنى يورۇتۇپ مىڭلاپ ياش بالىلار.

مەن قويغان كۆچەتلەر ۋەتەن قوينىدا،
بەرق ئۇرۇپ ھەر سەپتە قىلىدۇ جەۋلان.
ئۇلارغا خەلق ئەلا، ۋەتىنىم ئەلا،
تەييار دۇر نېمىنى كۆتەركىن دەۋران.

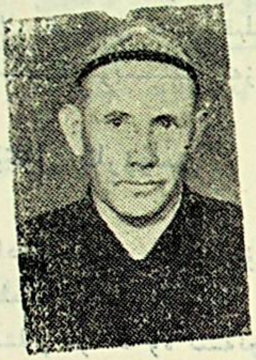

ئابدۇسەمەت خېلىل

ئابدۇسەمەت خېلىل 1937 يىلى قاغىلىق ناھىيىسىنىڭ شەيخ باغ يېزىسىدا بىر دىنىي ئائىلىدە دۇنياغا كەلگەن، 1954- يىلى يەكەن دارىلمۇئەللىمىن مەكتىۋىنى پۈتتۈرۈپ، يەكەن ناھىيىلىك مەدەنىيەت يۇرتى، «يەكەن گېزىتى» ئىدارىسىدا مەدەنىيەت خادىمى، تەھرىر بولۇپ ئىشلىگەن، ھازىر ناھىيىلىك پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمىدە ئىشلەۋاتىدۇ.

شائىر ئابدۇسەمەت خېلىلنىڭ تۇنجى شېئىرى 1952- يىلى

قانچە يىل «تۆت ئاپەت»، سېسىق دەپ غاجاپ،
قىلسىمۇ يۈرەكنى لەختە - لەختە قان.
ئۈمىتۋار كۆز بىلەن باقتىم مەن ئۇزاق،
پارتىيە مېھرىدىن ھوزۇرلاندى جان.

ئىپتىخار، ھېسسىمنى قىلاي مەن بايان،
مەن ئۈچۈن شەرەپلىك، بەخت بۇ كەسپ.
ئىرادەم - مەڭگۈگە بار كۈچۈم بىلەن،
ئىلىم - پەن بېغىدا ئۆتۈش نۇر چېچىپ.

1978 - يىل، قەشقەر.

شۇ ھامان ئۇيلىسامۇ ئۆلتۈرمەكنى،
دىدىم مەن: "قويە ئۇمۇ ئىكەن بىرجان..."

لېكىن ئۇ ئۇچۇپ كېلىپ چاقتى مېنى،
بۇ بىر ئىش بولدى ماڭا ئاچچىق ساۋاق.
ئەزەلدىن دۈشمىنىڭگە رەھىم قىلساڭ،
دىگۈزەر مىڭ پەندىيات سېنى ھەرۋاق.

1960-يىل، ماي.

ئالتۇن ۋە يالقۇن

گەر نىمەرسە چاقنىتىپ كوز، يالتىراپ تۇرغان بىلەن،
چاڭ ـ توزاڭدا كىرلىشىپ داتلاشسا، ئۇ ئالتۇن ئەمەس.
دىلدا ئوت بولغان بىلەن ئۇ كۆيمىسە ئەل ئىشقىدا،
ئۇ گوياكى ئىس ـ تۈتەكتۇر، ئوت ئەمەس، يالقۇن ئەمەس.

كىمكى جەڭنىڭ ئوچىغىدا چىققىسا گاڭدەك تاۋلىنىپ،
شۇكى ئەلنىڭ چىن غۇرۇرى، داتلىماس جىڭ ئالتۇنى.
كىمكى كۆيدۇرسە رەقىپنى قەھرىدىن ئوت ياغدۇرۇپ،
شۇكى شانلىق ئىنقىلاپنىڭ مەڭگۈ ئۆچمەس يالقۇنى.

1960- يىل، نويابىر.

مەتبۇئاتتا ئېلان قىلىنغان، شۇندىن بۇيان ئۇ «زەرەپشا
«ياشلىق كۆچۈپتۇ»، «لەيلىگۈل» قاتارلىق نۇرغۇن شېئىر، با
دا، داستانلارنى يازدى. 1982- يىلى قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىيا
ئۇنىڭ «زەرەپشان» ناملىق شېئىرلار توپلىمىنى نەشر قىلد
شۇ يىلى مىللەتلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن «زەرەپشان چېچەكل
رى» ناملىق شېئىرلار توپلىمى نەشر قىلىندى. ئۇ، جۇڭگو يا
غۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

كۆڭۈل ئارزۇسى

شائىر ئىجادى ياڭراق كۈي بولۇپ،
دىلنى شاتلىققا چۈمدۈرەلىسە؛
ئەلگە بېغىشلاپ ئۈمىت ۋە ئىشەنچ،
گۈزەل مەنزىلگە ئۈندىيەلىسە؛

"ئاپىرىن!" — دەيتتىم شۇنداق شائىرغا،
ھۆرمەت تۇيغۇسى تېشىپ قەلبىمدە.
سۆيۈپ ئوقۇيتتىم شېئىرلىرىنى،
چىن يۈرىكىمدىن باغلاپ ئەقىدە.

1955- يىل سىنتەبىر

ساۋاق

ئويغانسام سەھەر ۋاقتى دەرىزەمدە،
بىر ھەرە تۇرۇپتىكەن بولۇپ نىمجان.

ئانا يەر ھەققىدە

مەن كۆلۈپ ئېچىلغان بىر تال قىزىل گۈل،
يىلتىزىم ئورناشقان ئانا تۇپراققا.
ئۇنىڭسىز ئېچىلىپ چاچماسمەن پۇراق،
كۆچۈرسە ھەتتاكى ئالتۇن يامچاققا.①

مەن بىر تال قىزىل گۈل خۇشبۇي ئېچىلغان،
ئېلىمگە، دوستلارغا چاچىمەن پۇراق.
تىكىنىم گوياكى خەنجەر، ئوق بولۇپ،
قادىلار دۈشمەنلەر باغرىغا ھەر ۋاق.

1963-يىل، دېكابىر.

ئىنسان ھەققىدە

ئىنسان تۇغۇلۇپ ئۆلىدۇ بىر كۈن،
تۆھپىسى ئۇنىڭ ئۆلمەيدۇ بىراق.
كىم ئۆلسە ۋەتەن خائىنى بولۇپ،
ئۇنى قوينىغا ئالمايدۇ تۇپراق.

×

ھۆرمەت تەبىئى ئەلنىڭ ئىشەنچى،
ئۇندىن ئايرىلىش ئۆلۈم بىلەن تەڭ.

---

① يامچاق ــ تەشتەك.

يۇلغۇن چېچىكى

يۇلغۇن ئۆسەر چۆللەردە ـ سايدا،
ئانا يەردىن كۈچ ـ قۇۋۋەت ئېلىپ.
زەپ چىرايلىق ئۇنىڭ چېچىكى،
زوقلاندىم مەن تويماي كۆز سېلىپ.

قىلمىسىمۇ پەرۋىش ئۇنىڭغا،
ئاسانلىقچە كەتمەيدۇ قۇرۇپ.
سوقالمايدۇ بوران ـ چاپقۇنلار،
ئالالمايدۇ ئۇنى قومۇرۇپ.

شۇنداق مەزمۇت يۇلغۇننىڭ تېنى،
يىلتىز تارتقاچ تۇپراقتا چوڭقۇر.
جەسۇرلۇقنىڭ سىمۋولى ئۇ،
تۇرار شۇڭا تەمكىن ۋە مەغرۇر.

يۇلغۇن كەبى مەردانە ياشاش ـ
دىلىمدىكى ئوتلۇق قارارىم.
بەختىم ئىدى يۇلغۇنغا ئوخشاش،
چېچەكلىسە ئۆمرۈم ـ باھارىم.

1963-يىل، ئاۋغۇست

ياشلىق كۆچۈپتۇ

مەنزىل قوغلاپ ھەش ـ پەش دىگىچە،
تالاي يىللار ئۆتۈپ كېتىپتۇ.
يېشىم تېخى ئەللىككە بارماي،
يۈزلىرىمنى قورۇق بېسىپتۇ.
چاچلىرىمغا قىرولار قونۇپ،
مەندىن گۈزەل ياشلىق كۆچۈپتۇ.

پۇشايماندىن خالىمەن لېكىن،
ئۆتسە مەيلى ياشلىغىم مېنىڭ.
ئىجادىمدىن ئۇنچىلەر تىزسام،
شۇ ئەمەسمۇ شاتلىغىم مېنىڭ.
زارلانمايمەن قېرىپ قالدىم دەپ،
ھۆر كېلىچەك ئالدىمدا مېنىڭ.

1967-يىل، ماي.

رۇبائىلار

تەكەببۇر بولمىغىن زىنھار، تەكەببۇرلۇق يامان ئىللەت،
كىشىنى ئىلمىساڭ كۆزگە ياغار جەزمەن ساڭا نەپرەت.
«ئاكاڭ قارىغاي بىرىنچى» دەپ ئۆزەڭنى چاغلىساڭ ئۈستۈن،
سېنى كىممۇ قەدىرلەپ چىن، قىلۇر ھەر دائىما ئىززەت؟

× ×

ئاقلىسا كەمكى ئەل ئىشەنچىنى،
ئىقبال يولىمۇ بولار شۇنچە كەڭ.

1964-يىل، دېكابىر

ۋەتەن ھەققىدە

1

ۋەتىنىم، خەلقىڭ باتۇر، ھەممە تىلىك،
قۇچىغىڭ كەڭرى، نازۇ - نېمە تىلىك.
سېنىڭدە ئۆسكەن ھەر بىر تال گىيا،
كۆھەردىن ئېسىل قەدرۇ-قىممەتلىك.

2

ۋەتىنىم، سېنى كۈيلەيمەن ئەبەت،
قەلبىمدە ساڭا ئۆچمەس مۇھەببەت.
ياۋغا باش ئەككەن خائىنلىرىڭغا،
غەزىۋىم قايناپ، دەيمەن: مىڭ نەپرەت!

3

كېچەلەيمەن ۋىسالىم - بارىمدىن،
كېچەلمەيمەن ئۆز دىيارىمدىن.
كۆككۈم - تالقان بولسامۇ ئەگەر،
يانمايمەن ھېچ شۇ قارارىمدىن.

1965-يىل، ئوكتەبىر

قانداق تۇراي ۋەتەن ھەققىدە،
يېڭى ناخشا قىلماستىن ئىجات.

1979-يىل، فېۋرال.

ئىتتىپاق بولايلى

ئادەملەر چوكىنى ئىشلىتەر پەقەت
ھەر قېتىم ئالدىغا كەلگەندە تاماق.
بەزىلەر چوكىنى ئۇنىڭ ئەكسىچە،
«كوچىلاش» ئۈچۈن-لا ئىشلەتتى بىراق.

تەگرىنىڭ ئالدىدىن چوكا ئالغانلار
«كوچىلاپ» بولالماي كەتتىغۇ ھېرىپ.
نەقەدەر شەرەپلىك بولاتتى ئۇلار
ئىشلىسە ئەل ئۈچۈن جان پىدا قىلىپ.

چوكىدىن چىقمايدۇ ئەمەل - مەرتىۋە،
ئۇنىڭغا ئۈمىتنى باغلاش بەك زىيان.
قۇچىمىز شەرەپ - شان بولساق بىر گەۋدە،
تارىخىي پاكىت بۇ، ھەممىگە ئايان.

ئىتتىپاق بولايلى چوكىنى ئۆشتۈپ،
ئەۋلاتقا قالدۇرۇش ئۇنى ئەڭ خەتەر.
تۆگىمەس كۆلپەتلەر كەلدى چوكىدىن،
ھە، بۇنىڭ زىيىنى ئېغىر شۇقەدەر.

تەمەننا ئېلكىدە يۈرمەي ھېمدىشە ئەلگە قىل خىزمەت،
كېلور شۇ تەرۇ - ئەجرىڭدىن ۋەتەن - خەلقىڭگە شان-شۆھرەت،
بېشىڭگەر يەتسەمۇ ئەرشكە، ئۆزەڭنى كەمتىرىن تۇتقىن،
ئۇلۇغلۇق-كەمتىرىنلىكتە، كۆرەڭلىكتىن كېلۇر ھەسرەت.

1969-يىل، دېكابىر

ۋەتەن مېھرى

ئاڭلا دوستۇم، كۆڭلۈم بىرگىنە،
ئۇ مىسالى بىر ئالتۇن چىنە.
ئاڭا تولغان ۋەتەن مېھرى لىق،
سىغماس ئۇنىدىن ئۆزگە ھېچنىمە.

ۋەتەن قوينى دائىم باھار - ياز،
چىمەنلىرى ئەلگە پاياندار.
باغلىرىدا پۇرايدۇ ئەنبەر،
بۇلبۇلىمەن ئۇنىڭ خوشئاۋاز.

ۋەتەن ئۈچۈن لاۋۇلدار ئىشقىم،
باغلانغان چىڭ ئاڭا دىل رىشتىم.
جان پىدا قىپ ئۇنى قوغدايمەن،
مەيلى كۆلگە ئايلانسا جىسمىم.

ۋەتىنىمدە ھامان دىلىم شات،
ئۇندا تاپتىم بەخت ۋە نىجات.

زامانلاشماق يولىدا پەيدا بۇ ئېزىز جانىم،
ۋەتەن ئۈچۈن ئىشلىمەك ئەھدىم بار-قارارىم بار.

1982-يىل، ئىيۇن.

يۈرۈگۈمنىڭ پارىسى قالدى

گۇما قىزى كەلسەم يۇرتۇڭغا،
كۈتۈۋالدىڭ ئالدىمغا چىقىپ.
تولۇن ئايمۇ خىجىلدۇر سەندىن،
تۇرۇپ قالدىم چېھرىڭگە بېقىپ.

بىر پىيالە چاي تۇتتۇڭ ماڭا،
ئىچسەم دىلغا بال كەبى ياقتى.
ياق!
چاي ئەمەس مېھرىڭنى تۇتتۇڭ...
يۈرۈگۈمدە دولقۇنلاپ ئاقتى.

مەپتۇن بولدۇم بىر كۆرۈپ سېنى،
يالقۇن ئىكەن ۋۇجۇدۇڭ، جىسمىڭ.
نەقىش بولۇپ دىلغا ئويۇلدى،
خوش مۇلايىم خىسلىتىڭ سېنىڭ.

كېتىپ قالدىم قېشىڭدىن، لېكىن،
ئىشقى - مېھرىڭ ئىلكىڭگە ئالدى.
ئەي ئۇماق قىزسەن بىلەن بىللە،
يۈرۈگۈمنىڭ پارىسى قالدى.

1982- يىل، ئاۋغۇست، گۇما.

چوكىدىن ئىزدىسە كىمكى "مەنپەئەت"
بولىدۇ ئاقىۋەت بازىرى كاسات.
خەلق ئۇنى كەچۈرمەس ئەبىدىل - ئەبەت
ئۇرىدۇ تارىخ ھەم يۈزىگە كاچات.

1980-يىل، ئوكتەبىر، ئۈرۈمچى

رۇبائىي

ئىناقسىزلىق ئەڭ ناچار ئىللەت،
كەلتۈرەر ئۇ، خارلىق ۋە كۈلپەت.
گەر بولمىساق ئويۇلتاش كەبى،
قانداق راۋاج تاپار ئەل - مىللەت؟!

باغۋەن ناخشىسى

ۋەتىنىم ئۆزى بەرگەن «باغۋەن» دىگەن نامى بار،
پەخىرلىنىمەن دىلدىن، شەرىپىم بار، شانىم بار.
ئۆسمۈرلەرگە بالامدەك كۆيۈنىمەن يۈرەكتىن،
دۇر قازغۇچى مەن ئۆزۈم، مەكتەپ بىلىم كانىم بار.
قايغۇ - ئەلەم ماڭا يات، ئەندىشىدىن خالىمەن،
سۈرۈلدى جۇت - زىمىستان، سۆيگەن گۈلباھارىم بار.
پەن - مەرىپەت بېغىدا ئۆستۈرىمەن گۈل - كۆچەت،
ئەخلاقلىق ھەم ئەقىللىق باتۇر ئىز باسارىم بار.

ئەيتتىم كۆلۈپ: "سەۋر قىل بالام،
بۇ چېچەكلەر سىنىڭدەك سەبى.
ئۆزۈپ بىرەي يازدا مىۋىدىن،
يىتىلگەندە پىشىپ بال كەبى."

1984- يىل، ئاپرېل

رۇبائىيلار ۋە پارچىلار

1

ۋەتەن مېھرىك بىر ئەزىم دەريا،
ئۇندا ئۈزگەن بېلىقمەن گويا.
ئۈستۈم مۇنبەت قۇچىغىڭدا مەن،
چىمدىم توپاڭ ماڭا تۇتىيا.

2

ۋەتىنىم، سىنى سۆيگۈنۈم-سۆيگەن،
ئىشقىڭدا ئوتتەك كۆيگۈنۈم-كۆيگەن.
ئۇنتۇسام مېھرى-شەپقەتلىرىڭنى،
ھايات تۇرسامۇ ئۆلگۈنۈم-ئۆلگەن.

3

تاغ كەبى دوۋلەنگەن ئالتۇن - كۆمۈشمۇ،
بەربىر تۈگەيدۇ، بۇ چىن ھەقىقەت.
ۋە لېكىن تۈگىمەس بىلىم بايلىقى،
ئۇنىڭغا يېپىشقان خار بولماس ئەبەت.

يولداش

نەقەدەر قىممەتلىك "يولداش» دىگەن سۆز،
چۈنكى ئۇ ھەممىگە باراۋەر — ئورتاق.
كۆپچىلىك بۇ سۆزنى ياقتۇرسادىلىدىن،
بەزىلەر كۆڭلىدە ياقتۇرماس بىراق.

ئۇنداقلا ئاڭلىسا "يولداش» سۆزىنى،
ئوت ئالار ۋۇجۇدى زەنجىش - غەزەپتىن.
(بولار ئۆز ئىسمىغا «جاڭ» ① قوشۇلمىسا،
ئايرىلىپ قالغاندەك خۇددى مەنسەپتىن).

تەڭلىكنىڭ سىمۋولى "يولداش» دىگەن سۆز،
ئاڭلىنار قۇلاققا يېقىملىق شۇنچە.
"يولداش» دەپ ئاتىساڭ، دوستۇم، سەن مېنى،
قەلبىمدە شاتلىقتىن ئېچىلار غۇنچە.

1983-يىل، يانۋار.

چىچەكنى كۆرۈپ...

بېغىمدىكى ئۆرۈك دەرىخى،
چىچەكلىدى كېپ يەنە باھار.
"ئۈزۈپ بەرگىن ئاۋۇ چىچەكتىن»
دىدى ئوماق قىزىم گۈلباھار.

① «جاڭ» - باشلىق مەنىسىدە.

8

مەردانە ياشىغىن ئەبىدىل ـ ئەبەت،
خوشامەت ـ قۇللۇققا ياغدۇرۇپ نەپرەت!
بىشىڭغا كەلسىمۇ مۇشكۈل قىيامەت،
نامەرتتىن كۈتمىگىن قىلچىلىك شەپقەت.

9

بەزىلەر ياشايدۇ ۋىجدانىنى بۇلغاپ،
قىلمايدۇ ھېچقاچان نۇمۇس ۋە ئىنساپ.
ئۇنداقلا ئەقلىنى تاپمىسا ئەگەر،
پۇشايمان ئىلكىدە قالىدۇ يىغلاپ.

10

بولالماس نىسىپ بەخت ئۆزىچە،
ئۇ تۇغۇلار ئەجىردىن ـ قاندىن.
بەخت ئۇچۇن كۆرەشمىگەنىنىڭ،
بەتتەر ئۆتەر كۈنى ھايۋاندىن.

11

ۋىجدان توغرۇلۇق سۆزلەيدۇ ھەركىم،
"ۋىجدانسىزمەن» دىمەيدۇ ھېچكىم.
كىمدە ۋىجدان بار ـ يوقلىغىنى،
تارىخ ئۆزى ئۆلچەيدۇ بەلكىم.

12

ئىتلار قاۋاپ توسسىمۇ يولنى،
توختىمايدۇ كارۋات سەپەردىن.
توسقۇن يېرىپ، داۋان ئاشقانلار،
گۈل قىسىدۇ شانۇ ـ زەپەردىن.

13

ئويۇشمىساڭ بىر گەۋدە بولۇپ،
جەڭگىۋارلىقنى يار ئېتەلمەيسەن.

4

ئۇزۇن ئۆمۈر كۆر ۋە ياكى قىسقا،
ھەر دەقىقەڭنى مەنىلىك ئۆتكۈز.
ئىچىلدۇرۇپ سەن ئەجرىڭدىن چېچەك،
ئەلگە مېۋە بەر، ئەلگە نەپ يەتكۈز.

5

ھاياتتىن ئىز قالدۇرۇپ ئۆتسەڭ،
غېرىپسىنىپ قالمايدۇ قەۋرەڭ.
ئاڭا قىزىل گۈللەر قويىدۇ،
يادلاپ سېنى نەۋرە ھەم چەۋرەڭ.

6

تۇرمۇش مۇرەككەپ، يىللار ئۆتىمۇ،
ئۇنىڭ سىرىنى بىلىش بەكمۇ تەس.
ناخشىلار ئېيتىپ ئۆتكىنىڭ بىلەن،
قېرىتار سېنى بىھۇدە ھەۋەس.

7

بولسا كىمكى ئىككى يۈزلىمە،
ئۇندىن ۋاپا كېلىدۇ دېمە.
ئېھتىيات قىل!
ئۇ باركى يەردە،
كۆڭۈلۈڭدىكى سۆزنى سۆزلىمە.

مەمتىلى زۇنۇن

مەمتىلى زۇنۇن 1939 ـ يىلى قەشقەر شەھىرى «ساقىيە» مەھەللىسىدە بىر تىجارەتچى ئائىلىسىدە تۇغۇلغان، ھازىر ۋىلايەتلىك سەنئەت ئۆمىكىدە كەسپىي ئىجادىيەتچى بولۇپ ئىشلىمەكتە.

شائىرنىڭ ئىجادىي پائالىيىتى 1952 ـ يىلى باشلانغان، 1955 ـ يىلدىن ئېتىبارەن ئەسەرلىرى مەتبۇئاتتا كۆرۈلۈشكە باشلىغان. ئۇ، ئۆزىنىڭ 30 نەچچە يىللىق ئىجادىيەت ھاياتىدا كۆپلىگەن شېئىر، داستان، باللادا، ناخشا تېكىستلىرى ۋە ھېكايە، دى‑

دوستلىرىڭنى كۈلدۈرۈپ خۇشال،
دۈشمىنىڭنى خار ئېتەلمەيسەن.

14

بىر قېتىم سوئىغان چىنە
بولماس پەقەت ئەۋۋەلقىدەك،
نەچچە يەردىن سالسىمۇ
ھەتتا ئالتۇن قاداق.
كۆڭلى ئادەمنىڭ كۆياكى —
بىر نەپىس - نازۇك چىنە،
سەن ئۇنى چاك ئەيلىسەڭ
ئۇ ئەسلىگە كەلمەس بىراق!...

15

سەممى بولساڭ تاپتىڭ ئېتىۋار،
ساختىلىق قىلساڭ يولۇڭ بولۇر تار.
تىكەن تېرىماي، گۈللەر ئۇندۇرگەن،
ئۆمرۈڭدە ئەگەر بولماي دېسەڭ خار.

16

ھەرتىمۇەڭ تاغدەك ئۆسسىمۇ گەرچە،
دوستۇم، كەمتەر بول، غادايما قىلچە.
چىن ئىنسان بولساڭ، ھايات بېغىدا
ئېسىل خىسلەتتىن ئېچىلدۇرغۇنچە.

17

ھەۋەسكە بېرىلىپ شېئىرلار يازدىم،
شۇ يولدا ئىلھامىمنىڭ كانىنى قازدىم،
ئويلىسام خىجىلمەن ئۆزۈمدىن-ئۆزۈم،
خەلقىمگە ياقىمدەك نېمىنى يازدىم؟!

1984-يىل، ئىيۇن.

تاغ بېسىپ تۇرغاندا ھەم بەرگەچ بىمىننەت بەھرى-نەپ-
ھېچنىمەرسە يوق باھاسىز ئەتىۋا، يەردىن بۆلەك!

2

بارمىدۇ زەرگەرگە قىممەتلىك نىمە زەردىن بۆلەك؟
چاڭقىغان سەيياھقا ئاتەش چۆلدە كەۋسەردىن بۆلەك؟

خەلقى - ئالەم ئالدىدا قىلغاي جاكا قەلبىم مېنىڭ:
ھېچنىمەم يوقتۇر قەدىرلىك شۇ ئانا يەردىن بۆلەك!

ئۆز ئېلىم - تەختىم مېنىڭ، تەخت ۋارىسى - شاھزادىمەن-
كىم بولاتتىم، بولمىسا يۇرتۇم، قەلەندەردىن بۆلەك؟

جان كېرەك، ۋىجدان كېرەك ئاقلاش ئۈچۈن يۇرت مېھرىنى-
ئاقلىيالماس ھېچنىمە ۋىجدانۇ، قان - تەردىن بۆلەك!

3

يەرگە باققان سا نىمەرسە ئىزلىسۇن يەمدىن بۆلەك؟
كۆيچى بۇلبۇل گۈل ئېچىلغان بەختىيار دەمدىن بۆلەك؟

قىش - زىمىستان، نەۋ باھارنىڭ پەرقى يوق توڭ قاغىغا،
ئىزلىسۇن قالغاچ نىمەرسە يازۇ - كۆكلەمدىن بۆلەك؟

دەيدىكەن بال ھەرە تىنىماي گۈل شوراپ، شەرۋەت بېرىپ-
"ئەل ئۈچۈن بەردىم نىمەرسە تامچە زەمزەمدىن بۆلەك؟»

رامىلارنى يازدى. 1979 ـ يىلدىن بۇيان ئۇنىڭ « گۈلمىھر
« ۋىسال سەھىرى»، « كارۋان ناخشىسى » قاتارلىق توپلا
ئارقا ـ ئارقىدىن نەشر قىلىندى. ئۇ يېقىندا يەنە بىر دىرا
لار توپلىمى، بىر ھىكايىلار توپلىمىنى نەشرگە بەردى. ئۇ
غان « ئۈچ نەۋقىران » ناملىق تېلېۋىزىيە تىياتىرى شىنجا
لېۋىزىيە ئىستانسىسى تەرىپىدىن سۈرەتكە ئېلىندى.

ئۇ ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى،
يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئىجرائىيە ھەيئەت
زاسى.

غەزەللەر

1

كىم كۆتەرسۇن قاتمۇ ـ قات تاغنى ئانا يەردىن بۆلەك
بارمۇ بىر پالۋان يەنە ئالەم ئارا يەردىن بۆلەك؟

تاغ كۆتەرگەن شۇ زىمىن مىننەت ـ تەمەننادىن يىراق
بارمۇ خىسلەت ئالەمىدە بىباھا، يەردىن بۆلەك؟

قىلدى بەخش رىسقى ـ نىمىۋە بارچە جان ـ جانلىققا
مۇنچە نەپ بەرگەيمۇ نى ـ نى ئەۋلىيا، يەردىن بۆلەك؟

رىسقى بەرگەن شۇ زىمىن مىننەت ـ تەمەننادىن يىراق
نەپ بېرىپ، كىم قىلمىسۇن رەھمەت تاما، يەردىن بۆلە

تېپىلغايمۇ كېپىنەك جىسمىدە چىن سۆيگۈدىن زەررە،
كېپىنەكتەك بىبەھرى بەندىلەر ئوخشايدۇ ئاسىيغا.

بىلەر پەرۋانە تەقدىرىنە بولغاي ئوتتا ـ ئاتەشتە،
ياقار ئۇ كۆكسىنى يەتكەچ ۋاپا ـ سۆيگۈ باھاسىغا.

ئۆزىنىڭ نەپسىنى كۆزلەپ، قۇرۇق شاختىن قىيام ئىزلەپ،
ھاماقەت يىگناغۇچ يەتكەن قاچان ئۆز مۇددىئاسىغا؟

پەخىرلىك بىز جايالىق ئەجرىمىز بىر مەڭ قوشار بولسا،
كىلەچەك دىلراباسىنىڭ گۈزەل ھۆسنى ـ سىماسىغا.

6

جانۇ ـ تەن ئالغايمۇ لەززەت، تاڭ ساباسى بولمىسا،
ناز بىلەن كۈلگەيمۇ گۈل، بۇلبۇل ناۋاسى بولمىسا.

نالە قىلماس قايسى بۇلبۇل، ئاھىدىن ئۇچقۇن چىچىپ،
چىن يۈرەك مېھرى بىلەن سۆيگەن زىباسى بولمىسا.

شۇل زىبا ھۆسنىگە زوق ئەيلەش ئۈچۈن جۈپ كۆز كېرەك،
كۆز دىگەن قوزۇق ئىزىدۇر نۇر زىباسى بولمىسا.

كۆزگە نۇر نەدىن كىلۇر؟ سۆيگۈ ساداقەت شامىدىن،
باغرى تاش ئەما دىگىن مېھرى ـ ۋاپاسى بولمىسا.

كىم يېتەر مېھرى-ۋاپانىڭ قەدرىگە، يارانلىرىم،
شۇ ۋاپا دەرياسىنىڭ كەلكۈن ـ جاپاسى بولمىسا.

ھەيدىكەن ئاپپاق غوزا قويندا جان بەرگەن قۇرۇت
"راھىتىم يوق ئەلگە بەرگەن بەھرى - مىۋەمدىن بۆ

يەيدۇ نامەرت ئۆزگىلى - نەپسى ئۈچۈن غەم دائىما،
مەرت يىگىت يىسۇن نىمە ئەل بەختىچۈن غەمدىن بۆ

4

بارمىدۇ قىممەتتە تەڭداشىمىز نىمە قاندىن بۆلەك؟
قان بىلەن بىر يىپقا باغلانغان ئەزىز جاندىن بولەك؟

قانىمىدى لوقمان ياشاپ مىڭ يىل ھاياتلىق ۋەسلىگە،
كىم يىتەر جان قىممىتىگە ئۇشبۇ لوقماندىن بۆلەك؟

ئۆلمىسەم دەيمەن ياشاپ مىڭلارچە لوقمان ئۆمرىنى،
ئارمىنىم يوق بۇ ئۇلۇغۋار ئارزۇ - ئارماندىن بۆلەك.

شۇ ئەزىز، شىرىن ھاياتىم بىر يولى كەتسۇن قۇرۇپ،
ئىزلىسەم سەپداش بۈيۈك مەردانە كارۋاندىن بۆلەك.

بولغىنىم پەخرىم بۈيۈك كارۋانغا ھەقدار - ئىزباسار،
ئۆلگىنىم ئەۋزەل ياشاشتىن بۇ شەرەپ - شاندىن بۆلەك

5

كىمكى جان پىدا قىلسا كىلەچەك دىلراباسىغا،
قوچاق ئاچقاي كىلەچەك دىلراباسى جان پىداسىغا.

2

شەرەپ قۇچقان ھامان كىمكى ئۇچۇپ كەتتى،
دېگىن: تەلەي قۇشى قولدىن ئۇچۇپ كەتتى.
تەپەككۇر قىل، تەكەببۇرلۇق قىياسىدىن
ھالاكەت دەشتىگە كىملەر ئۇچۇپ كەتتى!

3

كىشىلىك رىسقىنىڭ كانى ئانا يەر،
ھالال تەر تۆككۈچى ئۆز رىسقىنى يەر.
ھاياتلىق رىسقىنى ئىزلەپ ھارامدىن،
نىمە نەپ تاپتى كىم بولماي يۈزى يەر!

4

راھىتىم، جانىم ئارامى ئۆز يېرىم،
ئۆز يېرىمدە بولمىغاي كۆڭلۈم يېرىم.
ئۆز يېرىمدىن بىر نەپەس بولسام يىراق،
تارتىشىپ ئاغرىيدۇ قانداقتۇ يېرىم.

5

تەر تۆكۈلمەي يولدا خەندەك تىنمىغاي،
تىنمىسا خەندەك، كۆڭۈلمۇ تىنمىغاي.
مەرت يىگىت ئەلنىڭ مۇرات - بەختى ئۈچۈن،
بىر ئۆمۈر يول تۈزلىگەي، ھىچ تىنمىغاي.

7

زەر، گۆھەر نەدىن كىلۇر كان بولمىسا،
بولسا كان، ئىشلەمچى مەردان بولمىسا.

ئەلئارا بولغايمىدى زەر ئەتىۋا،
قىممىتىگە يەتكىدەك جان بولمىسا.

زەرنى چۆلدىن شاھ رەشىد تاپقايمىدى،
قەلب كۆزىدە نۇرى ئىرپان بولمىسا.

زەر ـ نەفسە① نۇرىنى چاچقايمىدى،
ياخشى زەرگەر ـ شاھ رەشىدخان بولمىسا.

نۇر ـ جۇلا چاچقاي ئىسىل زەر ـ ئىختىدار،
قايسى شاھ سەۋدايى، نادان بولمىسا.

تۇيۇقلار

1

مۇرات ـ بەختىم تىلەپ تۈنلەر قوشاق قاتتىمڭ،
چېكىپ مىڭبىر مۇشەققەت تۈزگىمۇ قاتتىمڭ،
«ۋەتەن، خەلقىم» دىسەم گويا ئىرىپ شامدەك،
«ئۆزەم» دەپ مەيدە قاقسام، مۇز كەبى قاتتىمڭ.

---

① مەلىكە ئامانىسا خانىڭ ئەدەبى تەخەللۇسى

10

باغرى تاشلىق قىلدى جۈپتۈم، ئايىندى،
قىلمىشىدىن زەپمۇ كۆڭلۈم ئايىندى.
مەن بىلەن قالغان يىتىم ـ مەسۇم چېچەك،
چەن ۋاپا ـ مېھرىم سۆيىدە ئايىندى.

11

ئاشنى ئوخشاتقان نىمەرسە ياغۇ ـ پەش،
تونىنى ئوخشاتقان ياقا، يەڭ بىرلە پەش.
جۈملىگىز ھەم ئوخشىماس دەل جايىدا
كەلمىسە ئۆندەش، سوئال، تىرناقۇ ـ پەش.

12

تىنى ”چاغ!» دەيمىز، مۈشۈك ـ ئاسلانىنى ”پەش!»،
بولمىساق ئاگاھ، تۇرامدۇ ياغۇ ـ پەش؟
بەھرى ـ نەپ بەرمەي ئىلىگگە شۆنچە يىل،
قىلمىغىن نەۋاختىكى تۆھپەگنى پەش!

13

بۇ ئەسىردۇر ئىلىم ـ ھىكمەت ئەسىرى،
قولدا مەھمۇت، خاس ھاجىپنىڭ ئەسىرى.
نى ـ نى ئۇلۇغ دانىشمەنلەر ـ ئاقىللار،
يولۇپ قالدى جۇپ ئەسەرنىڭ ئەسىرى.

6

ئويلىغىن، ھەر كۈن كېلىۋەمەيدۇ سەل،
كەلمىدى دەپ سەلگە ھەرگىز باقما سەل.
بىل، غەزەپ ــ ئاچچىق قىيان ــ سەلدىن يامان،
كەلسە ئاچچىق، بېسىۋال ئۆپكەڭنى سەل.

7

مەرىپەت ــ يارىق، يۈزۈڭنى ئۆرۈمە،
ئۇ، گۈزەل بەختىڭ مۇنارى، ئۆرۈمە.
پەن بىغىدا مەي بولۇپ تۆكسەڭ قىيام،
جاننى مەن ئەيلەي بېشىڭدىن ئۆرۈمە.

8

ئالدىمىزدا چوڭ سەپەرنىڭ ئۆتكەلى،
ئانت ئىچىشتۇق بىر نىيەتتە ئۆتكىلى.
قىلسا كىم بىرلىككە قەست، بولماس ئۇنىڭ
بۇ گۇناھىدىن پەقەتلا ئۆتكىلى!

9

جانىجان يۇرتۇڭ ــ ئانا، خەلقىڭ ــ ئاتا،
شۇ ۋەتەن، خەلقىڭ ئۈچۈن جاننى ئاتا.
جاندىن ئايرىلساڭ ئەگەر بۇ يولدا سەن،
خەلق، ۋەتەن قىلغاي ساڭا مىڭ جان ئاتا.

18

پۇتۇڭنى يېنىك تۇت، تىلىڭنى ئېغىر،
چىداش بەر بېشىڭغا كۈن چۈشسە ئېغىر.
كۆڭۈلنى ئوچۇق تۇت تېنىڭنى سەھەت،
يولۇڭدا تاغ - داۋان، يۈكۈڭمۇ ئېغىر.

19

نادانلار ئالدىدا قىلغىن ئېغىرلىق،
بىلىمشكە ئالدىرا، قىلما ئېغىرلىق.
مۇشەققەت تاغىنى ئارتساڭ قەۋەتلەپ،
بىلىم - پەن ئەھلى ھېس قىلماس ئېغىرلىق.

20

ئاتامنىڭ مال-بىساتىدىن مىراس تەگدى ماڭا بىر ئوق①
باھاسىز ئىككى قامۇس، خاسىيەتلىك يا بىلەن بىر ئوق.
دېدىم: بۇندىن جۇدا بولسام ھاياتىم ھارۋىسى گۇمران،
دوزاققا بولغۇسى تۇترۇق شۇئان قوش چاق بىلەن بىر ئوق.

21

ئىلاھا، كەلمىدى رەھمىڭ مېنىڭدەك بىر دىلى ساپقا،
قىشىن - ياز بەندىدىن ئالقان گۆشىنى يەيدىغان ساپقا.
تېرىمدىن ئۈندى تال كۆكلەپ، بىدىشتە مەھسۇلى شەرۋەت،
ئۇزاتسام، ئاھ خۇداۋەندا، قولۇم يەتمەيدۇ بىر ساپقا.

① بىر ئوق - بىر كىشىلىك ھەسسە، ئۈلۈش.

14

سوۋغا قىلسام شۇنچە ھەممە تىلەك ئەسەر،
تەلپىنىشتىن ئۇندا يوق ھېچبىر ئەسەر.
ئاھ ئىسسىت، سۇندۇم نىچۈن ئەماغا شام؟
دەپ تۇيۇق يازدىم بۇ ھال قىلغاچ ئەسەر.

15

تېرىپ ئالماق ئاسان مۇنچاق توكۇلسە،
بەسى مۇشكۇل ئىناۋەت يۈز تۆكۈلسە.
تۆكۈلگەن پەيتى دەپ بىلگەن يۈزۈڭنىڭ،
تىلىڭدىن قايسى چاغ ئىغۋا تۆكۈلسە.

16

قاش - كىرپىكىڭ تۇرار تۆكۈلۈپ،
لەۋلىرىڭدىن شېكەر تۆكۈلۈپ،
مېھرىڭ بىلەن كۆكلەپ كېتەرمەن،
قەھرىڭ بىلەپ قۇرۇپ، تۆكۈلۈپ.

17

چۈشتى كۆڭلۈمگە يوچۇن خەۋپتىن تۇيۇق،
مەن دىدىم: غەپلەت يولى خەۋپلىك، تۇيۇق-
قەلبى ئۇيغاقتىن ھەزەر ئەيلەيدۇ خەۋپ،
دەپ تۇيۇق چۈشكەن كېچە يازدىم تۇيۇق.

18

پۈتۈگنى يىنىك تۇت، تىلىمگنى ئېغىر،
چىداش بەر بېشىڭغا كۆپ چۈشسە ئېغىر.
كۆڭۈلنى ئۆچۈق تۇت تېنىڭنى سەھەت،
يولۇڭدا تاغ - داۋان، يۈكۈڭمۇ ئېغىر.

19

نادانلار ئالدىدا قىلغىن ئېغىرلىق،
بىلىمشكە ئالدىرا، قىلما ئېغىرلىق.
مۇشەققەت تاغىنى ئارتساڭ قەۋەتلەپ،
بىلىم - پەن ئەھلى ھىس قىلماس ئېغىرلىق.

20

ئاتامىنىڭ مال-بىسات دىن مىراس تەگدى ماڭا بىر ئوق①
باھاسىز ئىككى قامۇس، خاسىيە تىلىك يا بىلەن بىر ئوق.
دىدىم: بۇندىن جۇدا بولسام ھايات ھارۋىسى گۇمران،
دوزاققا بولغۇسى تۇترۇق شۇ ئان قوش چاق بىلەن بىر ئوق.

21

ئۇلاھا، كەلمىدى رەھمىڭ مىنىڭدەك بىر دىلى ساپقا،
قىشىن - ياز بەندەڭ ئالقان گۆشىنى يەيدىغان ساپقا.
تېرىمدىن ئۈندى تال كۆكلەپ، بىدىشتە مەھسۇلى شەرۋەت،
ئۇزاتسام، ئاھ خۇداۋەندا، قولۇم يەتمەيدۇ بىر ساپقا.

① بىر ئوق - بىر كىشىلىك ھەسسە، ئۈلۈش.

14

سوۋغا قىلسام شۇنچە ھەممە تىلەك ئەسەر،
تەلپىنىشتىن ئۇندا يوق ھېچبىر ئەسەر.
ئاھ ئىست، سۆندۈم نىچۈن ئەماغا شام؟
دەپ تۇيۇق يازدىم بۇ ھال قىلغاچ ئەسەر.

15

تېرىپ ئالماق ئاسان مۇنچاق توكۇلسە،
بەسى مۈشكۈل ئىناۋەت يۈز تۆكۈلسە.
تۆكۈلگەن پەيتى دەپ بىلگەن يۈزۈڭنىڭ،
تىلىگىدىن قايسى چاغ ئىغۋا تۆكۈلسە.

16

قاش - كىرپىكىمىڭ تۇرار تۆكۈلۈپ،
لەۋلىرىڭدىن شېكەر تۆكۈلۈپ،
مېھرىڭ بىلەن كۆكلەپ كېتەرمەن،
قەھرىڭ بىلەپ قۇرۇپ، تۆكۈلۈپ.

17

چۈشتى كۆڭلۈمگە يوچۇن خەۋپتىن تۇيۇق،
مەن دىدىم: غەپلەت يولى خەۋپلىك، تۇيۇق-
قەلبى ئويغاقتىن ھەزەر ئەيلەيدۇ خەۋپ،
دەپ تۇيۇق چۈشكەن كېچە يازدىم تۇيۇق.

مەن دىدىم: ئۈستۈڭ ئەجەپ يەر تاللىماي،
نە قىلار ئەردىم سولاشساڭ ئاينىماي؟

ئېيتتى لەيلى: ئۈز يىرىم - باغ ھويلىمۇ،
چۆل-جەزىرە، تىك داۋان، تاغ قوينىمۇ.

نەگە تىكسەڭ شۇنداق چاچقايمەن پۇراق،
بىرلا شەرت: بولسا ملا تەشتەكتىن يىراق.

1982-يىل، ئىيۇن، قەشقەر.

شەپەرەڭ

— ئەي شەپەرەڭ، تۈندە ئالەم كېزىسەن،
بەھرى ئالماي يورۇقلۇقتىن - قوياشتىن.
خورلۇق - ئازاپ ھىس قىلمامسەن، ئېيتقىنا،
ئۆمرۈڭ بويى تۈن ئىلكىدە ياشاشتىن؟

— ئەي ئادىمى، سۈرۈشتۈرسەڭ ئەسلىنى،
مەندىن ئارتۇق كىم سۆيەر تاڭ ۋەسلىنى؟
سەيلى قىلسام نۇر قوينىدا بەھوزۇر،
قوغدايدۇ كىم تۈندە ئىنسان نەسلىنى؟

كەلسە ھەر خىل زەھەر تىللىق چەرەندە،
كىملەر ئۇرۇپ چەيلىمەيدۇ كۈندۈزى؟
ھۇجۇم باشلار قان شورىغۇچ ھاشارەت،
تۈن قوينىدا بولغاندا فەرق يەر يۈزى.

قوياش مۇھەببىتى

چۈشتە زەپ مەغرۇر ئىدىڭ، ئاپتاپپەرەس،
نە ئۈچۈن ئەگدىڭ شۇ دەم باشىڭنى پەس؟

ئول تولۇنئاي جىلۋىسىگە باقمىنا،
بۇ گۈزەللىك لەززىتىنى چاقمىنا!...

ئۇ دىدى: ئاپتاپپەرەس ــ ئىسمىم مېنىڭ،
بەند ئېرور ئاپتاپقا جان ــ جىسمىم مېنىڭ.

ئايغا باقسام كۆڭگە باققان كۆز بىلەن،
نۇر ــ ھارارەتتىن رەڭ ئالغان يۈز بىلەن؛

بىر يولى بولمامدۇ كور ــ ئەما كۆزۈم؟
ھەم قۇرۇپ كەتمەمدۇ نەپرەتتىن يۈزۈم؟

تاپشۇرۇپ كۆڭلۈمنى ئاپتاپ ئىلكىگە،
ئەمدى قانداق بۆلگىدەكمەن ئىككىگە؟

بىر قوياش قەلبىمگە ئوت ياققان مېنىڭ
شۇ قوياشقا باقىمەن ــ باققان مېنىڭ!

1982-يىل، ئىيۇن، قەشقەر

لەيلى

ھويلىغا باغدىن كۆچەردىم لەيلىنى،
تارتىۋالدى لەيلى كۆڭلۈم مەيلىنى.

قانچىمىزنىڭ بېشىغا،
ئاپپاق قىرووۋ قونۇپتۇ.

قانچىمىزنىڭ مەگزىدە،
قانلىق ئىزلار — سىزىقلار.
ئولتۇرۇشقان قوۋزىمىز،
سوندۇرۇلغاچ ئېزىقلار.

ئەمەسمىدۇق ساۋاقداش،
ئوتتۇز ئالتە نەۋاقىران؟
قوشماقىمىزەك قېرىنداش —
تۇققاندىنمۇ مېھرىۋان؟

ئارزۇيىمىز، ئاھ ئەجەپ،
گۈزەل ئىدى، ساپ ئىدى.
ئارزۇمىزغا زامانمۇ
لايىق ئىدى، باپ ئىدى.

ئانا مەكتەپ يوللىدى،
بىزنى گويا فورۇنتقا.
بىر نىيەتتە بولۇندۇق،
نەچچە سەپكە، يۇرت — يۇرتقا.

ئازاپ بىلەن خۇشاللىق،
بىزنى ئالغان ئىلكىگە.
نولغان بىلىم گۈلشىنى،
كۆز ياش بىلەن كۆلكىگە.

بەزگەك پاشا ئۇرسا نەشتەر «غىلڭ» قىلىپ،
ئاغرىيدۇ جان، قان تومۇرى چىڭقىلىپ.
ئەلنى قوغداپ بۇ ۋابانىڭ زەھرىدىن،
مەن چىققمەن تاڭ ئاتقىچە جەڭ قىلىپ.
قايسى يۈرەك تەشنا ئەمەس، زار ئەمەس،
يورۇقلۇققا، ئالتۇن قوياش ۋەسلىگە؟
پەخىرلىكمەن تىنچ – ئارامىلىق بەخش ئېتىپ،
ئۆتسە ئۆمرۈم ئادىمىزات نەسلىگە.

1983 – يىلى قەشقەر.

ئىچەيلى

1

ساقى، شاراپ قوي يەنە،
قويغىن يەنە، ئىچەيلى.
بۈگۈن بەزگە خۇددى توي –
چوڭ تەنتەنە ئىچەيلى!

ئىچەيلى، ئاھ، ئىچەيلى،
تەشنا يۈرەك قانغىدەك.
ئۆمرىمىزدە ئۇشبۇ كۈن
يادنامە بولۇپ قالغىدەك.

ئايرىلغىلى، جان دوستلار،
ئىككى ئون يىل بولۇپتۇ.

قانچىمىزنىڭ بېشىغا،
ئاپپاق قىروۋ قونۇپتۇ.

قانچىمىزنىڭ مەڭزىدە،
قانلىق ئىزلار — سىزىقلار.
ئولتۇرۇشقان قوۋزىمىز،
سۇندۇرۇلغاچ ئېزىقلار.

ئەمەسمىدۇق ساۋاقداش،
ئوتتۇز ئالتە نەۋاقىران؟
قوشماقكىزەك قېرىنداش —
تۇققاندىنمۇ مېھرىۋان؟

ئارزۇيىمىز، ئاھ ئەجەپ،
گۈزەل ئىدى، ساپ ئىدى.
ئارزۇمىزغا زامانمۇ
لايىق ئىدى، باپ ئىدى.

ئانا مەكتەپ يوللىدى،
بىزنى گويا فۇرۇنتقا.
بىر نىيەتتە بۆلۈندۇق،
نەچچە سەپكە، يۇرت — يۇرتقا.

ئازاپ بىلەن خۇشاللىق،
بىزنى ئالغان ئىلكىگە.
تولغان بىلىم گۈلشىنى،
كۆز ياش بىلەن كۆلكىگە.

بەزگەك پاشا ئۈرسا نەشتەر «غىڭ» قىلىپ،
ئاغرىيدۇ جان، قان تومۇرى چىڭقىلىپ.
ئەلنى قوغداپ بۇ ۋابانىڭ زەھرىدىن،
مەن چىقىمەن تاڭ ئاتقىچە جەڭ قىلىپ.
قايسى يۈرەك تەشنا ئەمەس، زار ئەمەس،
يورۇقلۇققا، ئالتۇن قوياش ۋەسلىگە؟
پەخىرلىكمەن تىنچ – ئاراملىق بەخش ئېتىپ،
ئۆتسە ئۆمرۈم ئادىمىزات نەسلىگە.

1983 - يىلى قەشقەر.

ئىنچەيلى

1

ساقى، شاراپ قۇي يەنە،
قۇيغىن يەنە، ئىنچەيلى.
بۈگۈن بىزگە خۇددى توي–
چوڭ تەنتەنە ئىنچەيلى!

ئىنچەيلى، ئاھ، ئىنچەيلى،
تەشنا يۈرەك قانغىدەك.
ئۆمرىمىزدە ئۇشبۇ كۈن
يادنامە بولۇپ قالغىدەك.

ئايرىلغىلى، جان دوستلار،
ئىككى ئون يىل بولۇپتۇ.

قەلبىمىزدە مەڭگۈلۈك،
ساقايماس دەز قالدۇرۇپ،
يەلكىمىزدە ئېغىر يۈك-
ۋىجدانى قەرز قالدۇرۇپ؛

كوھىقاپقا يول ئالغان،
ياخشى ئوغلان نەكەتتى؟
دوستلار ئۈچۈن جان پىدا،
مەردۇ - مەردان نەكەتتى؟

قەن يىغىدۇ بال ھەرە،
گۈل - چېچەكتىن باغ ئارا.
ئۇۋۇسىغا مۈكىدۇ،
مۈزلىغاندا تاغ - دالا.

تۇرمۇھەممەت بال بەردى،
جۇت - قەھرىتان ئىچىدە.
گۈلزار ئەمەس، باغ ئەمەس،
قارا زىندان ئىچىدە.

دوستىمىزنىڭ چەككىنى،
دەرت - رىيازەت ئەمەسمۇ؟
يۈرىكىدىن تامغىنى،
شىرنە - شەرۋەت ئەمەسمۇ؟

شىرنە - شەرۋەت دىگىنىم،
مەردانە خەت ئەمەسمۇ؟

پەرۋاز قىلدۇق بىر يولى،
ئوتتۇز ئالتە قىران قۇش.
كۆكنى قۇچتى بىر سادا:
— خوش، جان - جىگەر!
— خەير - خوش!...

بىر پىلەكتىن سۇ ئىچكەن،
شۇنچە نۇرغۇن خەمەكتىن؛
ئەمدى قاپتۇق قانچىمىز؟
ساناپ باققىن بۆلەكتىن!

سادده، ياۋاش، خىيالچان،
تۇر مۇھەممەت نەكەتتى؟①
ساپ - سەممى، توغرا سۆز،
خالىس نىيەت نەكەتتى؟

قاپلىغان چاغ جاھالەت،
يەر - زىمىننى، ساھانى،
كۆز ئالدىدا تۇنجى رەت،
كۆرۈپ مۇدھىش ۋابانى؛

تەۋرىمەستىن تىك تۇرغان،
مەغرۇر قىيا نەكەتتى؟
"ھەقىقەت!» دەپ سايرىغان،
بۇلبۇلگويا نەكەتتى؟

---

① تۇر مۇھەممەت - شائىرنىڭ 1959 - يىلى [illegible]
ساۋاقداشلىرىنىڭ بىرى.

ئوتقا چۈشكەن قىل كەبى،
تولغىنىسەن نىمانچە؟

كۆز ئالدىڭدىن ئۆتتىمۇ،
شۇ ئازاپلىق سەرگۈزەشت؟
ياكى ھىجران تۈنلىرى،
بېسىپ ئۆتكەن تاغۇ - دەشت؟

شۇنچە يىللار ئاھ دىدۇق،
بەس، سۇرتكىنە يېشىڭنى.
ئىچ - ئىچىڭدىن "ئۇھ" دىمەي،
كۆتەرگىنە بېشىڭنى!

شەمشات ئىدۇق قۇرىغان،
بىز كۆكەردۇق بۆلەكتىن.
قوي، پەغانلار دېگىنى
يۇيايلى بىز يۈرەكتىن.

گۆھەر ئىدۇق، زەر ئىدۇق،
لايغا پاتتۇق، خار بولدۇق.
بىر زەررە نۇر چېچىشقا،
شۇنچە تەشنا - زار بولدۇق.

بۇلاق ئىدۇق شاۋقۇنلۇق،
ھۇۋلاپ بوران، قۇم باستى.
بەزمە قۇردى جىن - شەيتان،
جەرە سالدى ئالۋاستى!

تۆھمەتلەرنى تۆر تىكەن،
ئەرز - شىكايەت ئەمەسمۇ؟

بەتلەر گويا بىر جەڭگاھ،
سىزىق - ئاكوپ ئەمەسمۇ؟
ھەرپلەر گويا گۇمبۇرلەپ،
ئېتىلغان توپ ئەمەسمۇ؟

ھەر چېكىت - پەش بىر بومبا،
يالاڭ تىرناق قىلىچتۇر.
ئۇندەش گويا پولات ئوق،
سوئال بەلگە كىرىچتۇر.

تۇن - جاھالەت دېۋىسى،
دىر تىترىدى بۇ خەتتىن؛
نۇرلۇق جاھاننامىدەك،
خاسىيەتلىك ھۆججەتتىن.

ئاتا قىلدى شۇ ھۆججەت،
قانچىمىزغا ئامانلىق.
مەرھۇم ئىدى، ئاھ ئەجەپ
ئىرادىلىك، ۋىجدانلىق!...

2

ئاھ، ساۋاقداش بەدنۇر،
مۇڭلىنىسەن نىمانچە؟

مۇڭلىنامدۇ كۆرگەندە،
چېچەك پەسلى ــ باھارنى؟

شۇنچە يىللار كۆمۈلۈپ،
باش كۆتەردۇق يېڭىدىن؛
نەپەس ئېلىپ نۇر ئېلىپ،
قۇتلۇق باھار تېڭىدىن.

ياخشى باغۋەن ــ ئەزىز خەلق،
بىزنى پەرۋىش ئەتمەكتە.
دىل سېغىنغان ھۆر زامان،
قەدرىمىزگە يەتمەكتە.

ئەۋلاددىمىز ــ نەسلىمىز،
تەشنالىقتا ئۆتمەكتە.
پىشقان، راسا مەي بولغان،
مېۋىمىزنى كۈتمەكتە.

ھىراددىمىز يۇلتۇزى،
ئۇشبۇ ئەۋلات ئەمەسمۇ؟
ئۇلار بىلەن كېلىچەك،
گۈزەل، ئاۋات ئەمەسمۇ؟

ئۇلار رەڭدار قاناتىمىز،
توز ئەمەسمۇ تېخىچە؟
سەبى كۆڭۈل زېمىنى،
بوز ئەمەسمۇ تېخىچە؟

ئەمگەك بىلەن چاپالىق،
بۇ زېمىننى ئاچمىساق،
مېھرىمىزدىن سۇ بېرىپ،
ئالتۇن ئۇرۇق چاچمىساق؛

قانچه ـ قانچه ئۆتكەمە-
غەلۋىرلەردە تاسقالدۇق.
ئارمان بىلەن ئالەمدىن،
خوشلۇشۇشقا تاس قالدۇق!

ئەپتىخارلان، پەخىرلەن،
ساۋاقداشلىق مېھرىدىن.
ئىرادىسى، جۇرئىتى،
پاراستى - زىھنىدىن.

شۇنچە دەھشەت ئالدىدا،
ئېگىلدىمۇ بېلىمىز؟
قوندۇردىمۇ قىلچە داغ،
ۋىجدانىمىز - دىلىمىز؟

قىلمىدۇقمۇ جانپىدا،
بىرىمىزگە بىرىمىز؟
خەلقى ئالەم ئالدىدا،
قىسىلامدۇ تىلىمىز؟

قوي، تۆكمە ياش، ئالدىڭدا!
جان ـ جىگەرلەر دىدارى.
سوراپباقىن، كىم ئەمەس،
غەم ـ غۇسسىدىن بىزارى؟

ئال ئېسىڭگە كۆمۈلگەن،
ئەنجۈر بىلەن ئانارنى؛

مىرزاھىد كېرىمى

مىرزاھىد كېرىمى 1939 - يىلى 11 - ئايدا قەشقەر شەھرى-
كە تەۋە تاربوغۇز كەنتىدە تىجارەتچى ئائىلىسىدە تۇغۇلغان.
ھازىر قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتىدا مۇھەررىر بولۇپ ئىشلىمەكتە.

مىرزاھىد كېرىمىنىڭ ئىجادىي پائالىيىتى تولۇقسىز ئوتتۇ-
ئۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان چېغىدىلا باشلانغان. 1956 - يىلدىن
باشلاپ گېزىت - ژورناللاردا ئەسەرلىرى ئېلان قىلىنغان. ئۇ ئىل-
گىرى-ئاخىر بولۇپ «ساندۇق ئىچىدىكى بوۋاق»، «لاچىن
ھەققىدە باللادا»، «ھېيتكادا ھېيت كۈنى»، «بىباھا تۇپ-

رازى - رىزارى بولغايمۇ،
يېڭى ئەۋلات - نەسلىمىز؟
شۇلار ئۈچۈن يارالغان،
ئەمەسمىدۇق ئەسلى بىز.

مەنزىل يىراق، يۈك ئېغىر،
يوللار ئېگىز داۋانلىق.
ئېغىر يۈكلۈك هارۋىغا،
تۇلپار كېرەك ياراملىق.

هاپاش قىلماق نە هاجەت،
دەرت - ئەلەمنى داۋاملىق؟
بىزگە ئەلا هەممىدىن،
تەن سەهەتلىك - ئامانلىق.

نەسلىمىزنىڭ تالىيى-
بەختى ئۈچۈن ياشايلى!
بىللە سۆرەپ هارۋىنى،
تاغ - داۋانلار ئاشايلى!

×

ساقى، شاراپ قۇي يەنە،
قۇيغىن يەنە، ئىچەيلى.
ئاچچىق ئەلەم - هەسرەتتىن،
قول ئۈزەيلى، كېچەيلى!

تاشلايلى بىز كەڭ نەزەر،
ئالغا - يىراق پەللىگە؛
نەسلىمىزنىڭ مۇرادى،
كۆل ئاچقۇسى دەۋرىگە!

1979 - يىل 4 - ماي، ئۈرۈمچى.

قان دىسە ـ قان، تەر دىسە ـ تەر ئاققۇزۇپ.
ھېچ ئايانماي ئۆز جېنىدىن كەچمىگەن؟

ئېيتقىن دوستۇم، مەدھىيىلىمەي ۋەتەننى،
بولاتتىمۇ يازسام ئىشرەت ناخشىسى؟
تەسۋىرلىسەم خۇما كۆز دەپ لەۋەننى،
دەر ئىدىڭمۇ: بۇ شېئىرنىڭ ياخشىسى؟

ۋەتىنىمنىڭ ھەر تويىغا مىڭ شېئىر،
يۈزدىن داستان يازسام يەنە ئاز كېلەر.
ئانا تۇپراق سۆيگىسىگە مەن ئەسىر،
باھارىنى كۈيلەپ تۇرسام ياز كېلەر...

قىرىق تۆت يىللىق ھاياتىمدا يازغىنىم،
بىر شېئىرنىڭ ياپرىقىغا تەڭ كەلمەس.
مېنى خىجىل قىلار تاپماي ھېچ تىنىم،
ئوقۇپ بۇلبۇل گۈل شېئىردا مۇخەممەس.

مەندىن ئۇنداق نامەرتلىكنى كۈتمىگىن،
ۋەتىنىمنى ھەر قەدەمدە كۈيلەيمەن.
كۆڭلىمنى دەپ يەمەي ۋەتەن غېمىنى،
ئالجىغانىنىڭ ۋۇجۇدىنى ئۆرتەيمەن.

مەن كۈيلەيمەن تاغلىرىنى ـ ھەيۋەتلىك،
جاۋاھىرات تولۇپ تاشقان غارىدا.
مەن كۈيلەيمەن باغلىرىنى خىسلەتلىك،
دەستىرخانى كەڭ يېيىلغان سايىغا.

ـراق » قاتارلىق شېئىر ـ داستانلارنى يېزىپ، جامائەتچىلىك ئا ـ
رىسىدا كۈچلۈك تەسىر قوزغىغان. 1982 ـ يىلى بېيجىڭ مىللەت ـ
لەر نەشرىياتى تەرىپىدىن ئۇنىڭ « ئالتۇن ئاچقۇچ » ناملىق
شېئىرلار توپلىمى نەشر قىلىنغان. 1984 ـ يىلى شائىر « قانات ـ
لانغان تىلەك » ناملىق شېئىر ۋە داستانلار توپلىمىنى نەشرگە
بەردى. ھازىر « جۇدالىق » ناملىق يىرىك ئەسەرى ئۈستىدە
ئىشلىمەكتە.

شائىر مىرزاھەمد كېرىمى جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنـ
جاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

باھارنى كۈيلەپ تۇرسام ياز كېلەر...

ئۈچ خاتىرە دەپتىرىمنى بىر ھازا ـ
دوستۇم كۆرۈپ قاپاقلىرى سوزۇلدى.
"ۋەتەن ـ ۋەتەن!... دەپ يېزىپسەن شۇنچىلا..."
ئۇ غودۇڭشۇپ قوشۇمىسى تۈرۈلدى.

ۋۇجۇدۇمنى سالدى شۇئان لەرزىگە،
تاپىنىمدىن چىققان غەزەپ تىترىگى.
ـ يېتەلمىدىم تېخى ۋەتەن قەدرىگە، ـ
دېدىم ئاگا، ـ شۇدۇر شائىر ئىستىگى.

قايسى بىر جان ۋەتىنىنى سۆيمىگەن،
ۋەتەن ئىشقى پىراقىدا كۆيمىگەن!

قەلەم ۋە مەن

ھەر قېتىم ئۆيۈمگە كەلگەندە دوستۇم،
دەر: " ئەمدى بولدى قىل تاشلا قەلەمنى! ...
ئۇستىگىدىن سۆز - چۆچەك بولۇپتۇ، ئوقتۇم،
كەلمەيدۇ قايتا دەپ قىسقا ئويلىما،
باغرىڭنى لەختە قان قىلغان ئەلەمنى؛
ئايىغىن جېنىڭنى بۇنچە قىيتىما...

ئېيتقىنا، قاي شائىر ياخشى كۈن كۆرگەن؟
كۈندۈز - تۈن ساڭا بار نەخوشلۇق، ئارام؟...»
ئۇ سۆزلەپ ئۆتەۋشنى - باشتىن كۆچۈرگەن،
رايىمنى قايتۇرماق بولدى، ئىجاتكار،
روھىمنى ئازاپلاپ ئېچىپ دىل يارام...
بولايمۇ ئۇنى دەپ يېزىشتىن بىزار؟

مىڭ يىلنىڭ ئالدىغا تاشلىغان نەزەر،
شائىرنىڭ خىسلىتى باقمايدۇ كۈنگە!
ئۇندا بار مۇھەببەت ھاياتتا ئۈلگە،
ئۇندا بار ئەقىدە، پىداكار ۋىژدان،
پارتىيە بولغاچقا مەندىن غەم يىمە!
جىسمىمدە جاپادىن ھوزۇرلىنارجان.

- راس! - دىدى ياپ - يېشىل ئارچا يەلپۈنۈپ
دىرىزەم ئالدىغا تاشلىغان سايە.
تەربىيلەپ مېنى گەز، قامچا ئورنىغا،

مەن كۆيلەيمەن يامغۇرىغا باش تۇتۇپ،
يالاڭ ئاياق كېچىپ ئاپپاق قارىنى.
مەن كۆيلەيمەن كۆتۈرۈلگەن چاغدا كۈن-
ئېتىگىگە يېپىپ ئەتلەس - شايىنى.

مەن يازىمەن شاماللىرى ساز چېلىپ،
سالغان چاغدا مەجنۇن تالنى ئۇسسۇلغا.
مەن يازىمەن ئىشچان قىزلار نازلىنىپ،
باقچىسىدا جەۋلان قىلغان ئوغۇلغا.

ۋەتىنىمنىڭ دەرەخلىرى يەلپۈنسە،
ياپراق ئەمەس، ناخشا - غەزەل تۆكۈلەر.
گويا باغۋەن باغدا مېۋە تەرگەندەك،
تېرىپ ئېلىپ مەپتۇن كۆڭلۈم سۆيۈنەر.

ۋەتىنىمنىڭ دەريالىرى دولقۇنلۇق،
سالسام قاماق چىقار دەستان، لىرىكا.
ۋەتىنىمنىڭ باغرى كەڭرى يالقۇنلۇق،
كۆز ئالايتقان دۈشمەن كۆيەر ئوتىدا...

نىچۈن يازماي "ۋەتەن، ۋەتەن، ۋەتەن!" دەپ،
ئىگە تۇرسا، دوستۇم، شۇنداق خىسلەتكە.
مەن يازىمەن ۋەتەنپەرۋەر، دەپ كۆيلەپ،
كىم ئەجرىدىن تۆھپە قوشسا ۋەتەنگە!.

ھەممىلا يېرىڭدە مېنىڭ يارىم بار...

كۈن چىققان ئاسمانغا ئايمۇ ھەم چىقتى،
گۈل سىزىپ ساماغا گاڭ قەلەم چىقتى.
مەن ئاشىق كۆكسىمدىن دەرت - قەلەم چىقتى،
زوخلۇنۇپ ئالدىمغا يار سەنەم چىقتى...

قارىسام بىر شولا-كۆرۈنمەس نىگار...
خوش پىچىم قەددىنى يوشۇردۇڭمۇ تۈن؟
ئات قىلىپ قەلەمنى بولۇپ ئىنتىزار،
مەن ئىزلەپ ۋەسلىنى كىزدىمەن بۈگۈن.

كۆردۈم ئۈز يۈزىنىڭ گۈزەل رەڭگىنى،
قەشقەرنىڭ بېغىدا پىشقان ئانار دا.
چاچلىرى مەجنۇنتال بولۇپ يەلپۈندى،
زەرەپشان بويىدا سالقىن باھاردا.

ئۇ ماموق قاشلىرى بولۇپ كۆك مايسە،
ئىلىنىڭ دالىسى ئۈزرە كۆچۈپتۇ.
ئايلىنىپ كىرپىكى خۇشبۇي چىمەنگە،
تارىمنىڭ بويىنى بويلاپ ئۆسۈپتۇ.

كۆردۈمكى، تەلمۈرگەن ئاھۇ كۆزلىرى،
بولدۇقلار ئايلىنىپ شىپا بولاققا.
تۈگمەس ناخشىدۇر شىرىن سۆزلىرى،
مەن ئاڭلاپ كېلىمەن دوستلار بوياققا.

پارتىيە تۇتقاۋزغان تۇرسا قەلەمنى؛
مەن نېچۈن جان تىكىپ قىلماي ھىمايە،
كۈيلەشنى پەرز بىلىپ ئانا ۋەتەننى!؟

– راس! – دېدى تولۇنئاي كۆزنەكتىن ماراپ، –
تاشلىما قەلەمنى، يازغىن ئۇخلىما!
ئاق بەتتە يۇلتۇزدەك تەر ۋە قان چاقناپ،
بولسا ھەر قىسمەتتە دەردىگە دەرمان،
ماڭمامدۇ ئالدىغا كىشى داجىماي؟
شائىر بۇ سەۋەپتىن بىر ئۇلۇغ ئىنسان.

– راس! – دېدى باغرىمدا يۈرۈكۈم ئويناپ، –
ياز ھارماي، مەن سىيا بولاي قەلەمگە.
يازغىنىڭ ھەر دىلدا قوزغاپ ئىشتىياق،
قىزىلگۈل ھىدىنى ئۇرۇپ دىماققا؛
خاتىمە بەرسۇن غەم، ھەسرەت – ئەلەمگە،
كىرىپتار قىلماي ھېچ دەرتلىك پىراققا...

× × ×

قاچۇرۇپ كۆزىنى دوستۇم كۆزۈمدىن،
خوشلاشتى ئۈندىمەي، يازدىن غەمسىز.
ئاجرىماس قوللۇرۇم مەڭگۈ قەلەمدىن،
يېزىشقا كىرىشكەن چېغىمدا شەكسىز
نەجاپا، نەراھەت كەلمەس ئويۇمغا
ئىجادىم – ئىجاتكار ماڭغان يولۇمدا!

بىر قولى قۇمۇلدا ئۈرۈك شىخىغا،
ئايلىنىپ مىۋىسى تۆكۈلۈپ تۇرار.

بىر پۇتى قارغايىنىڭ غولى ئىكەن زەپ،
خان تەڭرى ئۈستىدە كۆككە بوي سوزغان-
چىنارغا غول ئىكەن بىر پۇتى ئەجەپ،
كۈئىنلۈن باغرىدا يەلپۈنۈپ تۇرغان...

تىلى ھەر گۈل ئۈزرە بولۇپ بىر بۇلبۇل،
خۇش گۈزەل كەڭسايدا قىلىدۇ ناۋا.
باغراشتا پونتاندەك ئىپتىلار ئىشقى!
شۇڭا ئاق تۇمانلىق پايانسىز ساما.

ئۈرۈمچى شەھرىدە باسقان ئىزلىرى،
گۈللەپتۇ،- ئىزىنى مەن بىسىپ كەلدىم.
توسماڭلار ناز قىلىپ زامان قىزلىرى!
يار بەرگەن غۇنچىنى مەن قىسىپ كەلدىم.

شۆھرەتلىك مىڭ ئۆيىنىڭ مەر - مەر تېمىغا،
سىزىلغان رەسىمنى مەن كۆرۈپ كۆيگەن!
بولۇپ سۇ پەرىسى بۇغدا كۆلىدە،
ئۇ، ئۈزۈپ يۈرگەندە مەن ئۇنى سۆيگەن!

ئاقسۇدا ئوخشىغان پولۇسى تەييار!...
مۇتەللىپ بىشىغا بىرگە گۈل قويدۇق.
قەيەرگە مەن بارسام شۇندا كۈتەر يار،
ئۇپۇقنىڭ يۈزىگە بىز نەقىش ئويدۇق.

قىزىل ئالما بولۇپ مەگزى غولجىدا،
ئىگىپتۇ باراخسان شېخىنى يەرگە.
يالتىراپ تۇرىدۇ ئەكس شولىسى،
ئالتاينىڭ تېغىدا ئايلىنىپ زەرگە.

ھالبۇكى دىلبەرنىڭ قاشىرى – كۆركەم،
كورلىدا نەشپۇتقا ئايلىنىپ كەتكەن.
مەن قەدەم تاشلىسام قەيەرگە ئۆلكەم،
شۇ يەرگە جانانىم قەددىمى يەتكەن.

چۆنەكنىڭ ئىچىدە شىرىن لەۋلىرى،
تۇرۇپتۇ كۆكچىنىڭ يېرىغى بولۇپ،
مەن ئىزدەپ كۆز سالسام، نازۇك تەنلىرى،
ئۆزەتتى ئىرتىشنىڭ بېلىغى بولۇپ.

خوتەن دەرياسىدا يۇيۇلۇپ تۇرار،
چىشى قاش تېشىغا ئايلىنىپ شۇئان.
ئىلىنىڭ باغرىدا كۆكسى دولقۇنلار،
بېرىپ جان بوۋاققا ئاق سۈت ھەر زامان...

ئاق ئۆژمە دەرىخى بېشىغا سايە،
ئىلىچىدا يېپەكتىن كىملەم توقۇيدۇ.
ئوراپتۇ بەستىنى ئەتلەس ۋە شايە،
قاراغلار ھېيتكاردا ناخشا ئوقۇيدۇ.

بىر قولى چۆچەكتە ئۆسكەن ئارچىغا –
شاخ ئىگەن، يازۇ – قىش كۆكىرۈپ تۇرار،

« سەسكەندى مەن كەبى سەندىن بارچە خەلق ـ
بىلىپ قوي، ئەجىلىڭ يېقىن ئەي ئىلان!
قاق يېرىپ قارنىڭنى سەن يۇتكەن ئادەم ـ
چىقىدۇ قۇرۇشقا ئەلدە گۈلبوستان...»

جاھالەت تورىنى يايغان بۇ مەخلۇق،
ھۆكىرەپ، لاچىنغا پۇرقۇپ چاچتى ئوت.
ۋاھ! شۇئان ئوقيادىن ئېتىلغان بىر ئوق،
سانچىلدى باغرىغا، چىقتى قارا دۇت.

ئىسقىرىپ سۇر ئىلان كۆز تىكىپ شۇندا،
كۆردى ھەم بىر خەتنى يۆگەلگەن ئوققا ـ
قەپەسنى چوقۇلاپ تېنىمسىز لاچىن
ئىنتىلىپ تۇراتتى كۆككە ئۇچۇشقا.

× × ×

« لاپ ئۇرما! قويۇپ بەر ئوغلۇمنى مېنىڭ ـ
كۆنمەسەڭ بۇ شەرتكە ئۇچۇپ كېلىمەن.
ئالىمەن ئۇ ـ چىقماس جېنىڭنى سېنىڭ،
شان ـ شەرەپ، نۇسرەتنى قۇچۇپ كېلىمەن...»

زەر بىلەن سۇمۇرۇغ يېزىپ بۇ خەتنى،
شۇم ئىلان كۆكسىگە ئاتقان ئىكەن دەل.
تارتقان تار قەپەستە جاپانى، دەرتنى ـ
لاچىننىڭ تىلىكى بۇگۈن بولدى ھەل.

ئوت چېچىپ تۇرغاندا تۇرپان يازىدەك،
ئىشقىدا ئۆرتىنىپ مەن نېچۈن كۆيمەي؟!
ئاشىقنىڭ خىسلىتى بولۇپ ۋاپادار،
جان تىكىپ يېتىشتۇر — مىراتقا، ئۆلمەي.

جان ئەزىز ۋەتىنىم — ئالتۇن بۆشۈگۈم،
ھەممىلا يېرىڭدە مېنىڭ يارىم بار.
مىڭ ساندۇق گۆھەرگە تېگىشمەيدىغان،
مۇھەببەت، ساداقەت، نومۇس — ئارىم بار.

مەن نېچۈن ئۆزەمنى بەختىيار بىلمەي،
تۇرسا ئوت باغرىغا چىللاپ نىگارىم؟!
مەن نېچۈن جېنىمنى نىسار ئەيلىمەي،
چاقىرسا جەڭلەرگە ئېزىز ماكانىم؟!...

لاچىن ھەققىدە باللادا

ئىس — تۈتەك ئىچىدە ھەمۇدەپ تىنىپ،
ياتار قان سۈمۈرۈپ ئايلىنىپ نەسكە؛
ياتار بىر سۇر ئىلان چەمبىرەك سېلىپ،
ياش لاچىن سولانغان تۆمۈر قەپەسكە.

سەپ سالار بىر بېشى، تۆرت كۆزى بىلەن،
ئۈچ پۈتلۈق بۇ مەخلۇق ھەيۋەتلىك سۇرلۇك.
دان يىمەي، سۇ ئىچمەي، جەسۇر قۇش تىمەن،
ئۇنىڭغا لەنەتلەر ئوقۇيتتى ئۈنلۈك:

ۋەيا گۈلمۇ تاغدا كۈلۈپ ئېچىلغان؟
يا قىزمىكىن ـ ئاي پارلىغان يۈزىدە
ئاشىقلارنىڭ ناخشىسىغا قېتىلغان؟
ھۆر ئەمەس ئۇ، يار بولغۇسى جەننەتتە،
جانانىم بار مەڭگۈ ئاڭا سادىقمەن.
ھەم گۈل ئەمەس، جىسمىم گۈزەل گۈلشەندە،
مەن گۈل پۇراپ ئۆسكەن كۆيچى ئاشىقمەن.
ئۇ قىز ئەمەس، قىزغا كۆزۈم تىكىلمەس،
قىراندۇرمەن ـ پەرزەنت كۆرگەن قىز ئېلىپ.
ئۇ پۇل ئەمەس، پىكاپ ئەمەس، ئۆي ئەمەس...
پۇت-قول، كۆزلەر تۇرغان دائىم ئىنتىلىپ.
ئۇ كىلىچەك ـ قۇياش يۈزلۈك گۈزىلىم،
ئەشۇ تامان پەرۋاز قىلار ئىدرىكىم.

2

پەرۋاز قىلار قاناتلانغان تىلىكىم،
مۇز نەيزىلىك چوققىلارغا ئەگمەي باش.
پەرۋاز قىلار غۇرۇر بىلەن يۈكسەككە،
جۈت ـ بوراندا ئۇچقان مەغرۇر قۇش ئوخشاش.
پەرۋاز قىلار جاھالەتكە تىغ ئۇرۇپ،
روھى كىشەن زەنجىرىنى پاچاقلاپ.
خۇشامەتنىڭ تەخىسىنى سۇندۇرۇپ،
باتۇر ئوغلان، ئالىم قىزنى قۇچاقلاپ...

ئالدىراپ نەس ئىلان بۇس قۇيرىقىنى-
يىغدى قان تۆكۈرۈپ، بولۇپ پەرىشان.
چارىسىز قەپەسنىڭ ئاچتى ئىشكىنى،
ئۇچتى ئۇ ياش لاچىن كۆتۈرۈپ ئىسيان.

ئۇچتى ئۇ پەلەكنىڭ قەھرىگە ئۆرلەپ،
يولىغا سالدى كۆن زەردىن پايانداز.
گۈل چاچتى ئۈستىگە ئاسمان قىزلىرى؛
قىش ئىدى مۇشۇدەم بولدى گويا، ياز.

پەلەكنى يېگانە ئايلىنىپ لاچىن،
تىك شۇڭغۇپ قوندى كاژ ئىلان ئۈستىگە.
چوقۇپ تۆرت كۆزىنى كور قىلدى دەرھال،
سالغاندا قوش چاڭگال ئۇ شۇم كۆكسىگە.

— تارىخنىڭ ھۆكمى! — دەپ ياردى قارنىنى،
مىڭلىغان تۇتقۇنلار تاپتى ئامانلىق.
ئەمەلگە ئاشتى چىن خەلقنىڭ ئارمىنى...
گۇم بولار ئەلگە كىم قىلسا يامانلىق.

1979 - يىل، 9- ئاي

قاناتلانغان تىلەك

(ئانا مەكتىۋىم - شىنجاڭ داشۆگە بېغىشلايمەن)

1

پەرۋاز قىلار قاناتلانغان تىلىكىم،
قارلىق تاغدىن، مۇنبەت يېشىل دالىدىن.
پەرۋاز قىلار مەپتۇن قىلغاچ ئۆزىگە
دۇنيادىكى "رەنا" ئاتلىق نازىنىن.
ھۆرمىدۇيا كۆزى چولپان شۇ رەنا؟

ئېلىپ چىقتى قايتا ئىقبال كۆككە.
شەيدا قىلىپ ئۆز كىلىچەك، ھۆرھايات،
قىلماقتىمەن پەرۋاز بولۇت ئۈستىدە...
قىزىل بىنا! سەندىن مەڭگۈ رىزامەن،
ئەل ئۈمىدى، ئىشەنچىڭگە پىدامەن!

دوستۇمغا مۇۋەششەھ

مەشرەپتەك قار كېچىپ تاپىنىم ئۈششۈك،
ئىشتىياق تارتىپ ئاھ مەن يۈرۈپ كەلدىم.
رەيىمنى يوقاتقان بۇ دىلىم ئۈزۈك،
كۆرمىگەن يەرلەرنى بىر كۆرۈپ كەلدىم.
ئايا چۈش مىسالى ئۆتتى ئۇ كۈنلەر،
مەن رازى، ھېچكىمدىن رەنجىشىم يوقتۇر.
ئىشقىمنى سىنىدى سېھىرلىك تۈنلەر،
لاۋۇلدار مەشئىلىم ئالدىم يورۇقتۇر.
ياتسىراپ تۇرمىدىڭ مېنى كۆرگەندە،
ئالدىڭسەن قولۇمنى، كۆڭلۈمنى ئالدىڭ...
قامىتىڭ مۇبارەك! سېنى كۆرگەندە
ئۇرغۇدى بۇ مېھرىم كۆڭلۈمدە قالدىڭ.
بىز ئاخىر كۆرۈشتۇق...چۈشمۇ بۇ يانا،
ئىككىمىز ئىدۇققۇ بايىقى بالا؟!...

پەرۋاز قىلار مەنزىل تامان توختىماي،
ئويغىتىپ ئۇ نادانلارنىڭ ئېڭىنى.
يېتىپ بارار غالىپلارچە مەنزىلگە،
كۈيلەپ ھەر چاغ ئەڭ گۈزەل، ئەڭ يېڭىنى!
ئەشۇ مىرات مەنزىلىدە — ھۆر باغدا
چايان ماكان قىلغان ئەسكى تاملىق يوق.
قەدىرلىنىپ قان ۋە تەرنىڭ ئىگىسى —
بولار ساغلام زاتىغا شاھ ھوقۇقلۇق.
بولار زېمىن — ئىنسانغا ھۆر ئارامگاھ —
ھېچ تەرەپتىن ئىشتىلمەس زار مۇڭلۇق ئاھ...

3

دارىلفۇنۇن بۈيۈك ئانا مەكتىۋىم!
مەنىۋى دان بەرگەن ماڭا سەنغۇ — سەن؟
(ئۇنتۇلمايدۇ لاچىنلىرىڭ، جەڭگاھتا
چاقماق كەبى بۇلۇت يېرىپ ئۆرلىگەن!...)
قىز مەڭزىگە يازغان ئىدىم، تانىسىنى —
ئويناپ تۇرۇپ، كۆزلىرىدە مەن شېئىر.
ئۇ چاغ سۈزۈك بولغاچ زېھنىم سۈبھىدەك،
قىلار ئىدىم كۈندۈز كېچە شوخ پىكىر.
قۇچىقىڭدا قاناتلاندى تىلىمگىم،
ئىزىز ئۇستاز بەرگەن قۇتلۇق بىلىمگىتىن!
تورغاي كەبى قەپەزگىمۇ سولاندىم،
جۇدا بولدى ئۇستىخانلار يىلىگىتىن!...
بىراق ئۆزۈك بەرگەن تالماس شۇ قانات

ئىتائەت قىلىمەن ئاھۇ كۆزۈڭگە!
بېقىشى ئۇلغايتار جاسارىتىمنى.
قىلدۇرۇپ پىكرىمنى ئالەمدە پەرۋاز،
ئاشكارا ئەيلەر ئۇ ماھارىتىمنى.
گۈزەللىك، مەرتلىكنى قىلىپ ئۇ ئايان،
كۆندە ئارزۇيۇمغا قوشۇدۇ ئەرمان.

ئىتائەت قىلىمەن ئاھۇ كۆزۈڭگە!
كۆلگە نۇر چۈشكەندەك كۆلكە ئوينىغان.
يەر تارتىپ تەنلىرىم يېتىپ ھارغىنلىق،
مۆگدىگەن چېغىمدا غەيرەت قوزغىغان.
قارا كۆز، بۇلاق كۆز، ئوت كۆز، خۇماكۆز!
جان قوشۇپ تاشلايسەن ماڭا جولا كۆز.

ئىتائەت قىلىمەن ئاھۇ كۆزۈڭگە!
ئۇ، قاراڭغۇلۇقتا چاقنىغان چولپان.
چۈشكەندە نەزىرى ـ نەزىرىم نۇزرە
كۆڭلۈم تاڭ سەھەردەك ئۈمىتكە تولغان.
نە نۇمۇس ـ ئىززاغا قالماي ھەرزامان،
باققان شۇ كۆزۈڭگە تەسەددۇق بۇ جان.

ئىتائەت قىلىمەن ئاھۇ كۆزۈڭگە!
ئۇ، ھايات بېغىمنى ئىللىتقان قۇياش.
شۇ سۇپەت، پەزىلەت، خۇلقۇڭ ئالدىدا
قايىل بۇ ۋۇجۇدۇم ئىشقىمدا ئوتقاش.

ئاھۇ كۆز قەسىدىسى

ئىستائەت قىلىمەن ئاھۇ كۆزۈڭگە!
تىكىلسە كۆككە ئۇ، يۇلتۇز كۆرىمەن.
تاشلانسا قىيغىتىپ كىرپىكىڭ يەرگە،
تىنىق سۇ ئۈستىدە قۇندۇز كۆرىمەن.
كۆرىمەن بىر گۈزەل ئالەم كۆزۈڭدە،
شۇ ئالەم يۇرت - ئېلىم ئوخشار ئۆزۈڭگە

ئىستائەت قىلىمەن ئاھۇ كۆزۈڭگە!
باقسا ئۇ دەرياغا شۇڭغۇپ ئۆتىمەن.
ساچلىرىڭ يەلپۈنگەن يېشىل گىرۋەككە
سەھەر - كەچ مەن غۇلاچ تاشلاپ ئۆتىمەن.
ھېچنىمە ياراشماس ھۆسنۈڭگە بۇنچە،
كۆزۈڭدىن نۇر ئەمگەن لەۋلىرىڭ غۇنچە.

ئىستائەت قىلىمەن ئاھۇ كۆزۈڭگە!
مۇڭلانسا سورايمەن: "نىچۈك يار ھالىڭ؟"
بېشىڭغا پاسىبان ساداقىتىم بار،
بۇزۇلماس بىر ئۆمۈر سېنىڭ ئارامىڭ.
ھۇقۇقلۇق سۇلتانكى زاتىڭغا بۇ باش،
مېھىرلىك كۆزۈڭگە ئاتالماس ياۋ تاش.

ئىستائەت قىلىمەن ئاھۇ كۆزۈڭگە!
شاتلىقتىن نۇرلانسا سۆيىنەر كۆڭلۈم.
باناگا ئۈن بېرىپ نازۇك تىلىڭگە
غەزەپلىك تۇس ئالسا ئۆكىنەر كۆڭلۈم.
مەندىن رەنجىشىڭنى دىلىم خالىماس،
قالار بۇ ئەقىدەم بالامغا مىراس.

ئىمتائەت قىلىمەن ئاھۇ كۆزۈڭگە!
قايغۇمنى كەتكۈزۈپ كۆڭلۈمنى ئالغان.
ئاھ! قىيا بېقىشىڭ،
ئويچان نەزىرىڭ...
سوۋغىسى ئەمەسمۇ يېزىلغان داستان؟
شائىرلىق ھەۋىسىم كەلگەن كۆزۈڭدىن،
رازىمەن زوق - ئىلھام بەرگەن كۆزۈڭدىن.

ئىمتائەت قىلىمەن ئاھۇ كۆزۈڭگە!
ۋىژدانىمنىڭ قىلىچى سۇغۇرۇلۇپ تۇرغان.
ئۆزگىگە ھايادىن كۆرسۇتۇپ تىكەن،
ۋەسلىمگە ۋاپادىن گۈل سۇنۇپ باققان!
شۇ ئاھۇ كۆزۈڭگە قىلسام خىيانەت،
ياغسۇن باش - ئۈستۈمگە تۈگىمەس ئاپەت.

ئىمتائەت قىلىمەن ئاھۇ كۆزۈڭگە!
قەلبىڭنى بىلدۈرگەن قاراشلىرىڭدىن.
مەن ھوزۇر ئالىمەن، نامەرت كۆكسىگە
قەھرىڭنى شەمشەردەك قاداشلىرىڭدىن.
مەن ئۈچۈن ئەتىۋا روھى ئوزۇق ئۇ،
ئاي، كۈندەك تۇتۇلماس، دائىم يورۇق ئۇ.

شۇ كۆزۈك تۇيۇلۇپ ئابى ھاياتتەك،
بىلمەنەر ئۆلۈمەمۇ مەن ئۆچۈن ياتتەك.

ئىنتائەت قىلىمەن ئاھۇ كۆزۈڭگە!
سەپ سالسا باغلارغا، گۈلدىن بوي كېلەر..
قارلىق تاغ، خىيابان، چۆللەرنى بويلاپ،
تاشلانسا كۆك شاققا، بۇلبۇل ئۈن بېرەر..
بېغىشى تۈمەن خىل گۈل كەبى رەڭدار،
شۇ كۆزۈك قەلبىمنى قىلىدۇ خۇشتار.

ئىنتائەت قىلىمەن ئاھۇ كۆزۈڭگە!
كۆرسۈتۈپ تۇرغان ئۇ ماڭا ياخشى يول.
گاھى بىر قىسىلىپ قويسا شەرەتلەپ،
شۇ ھامان ئۈزىمەن يامانلىقتىن قول.
غەپلەتتىن ئويغۇتۇپ مېنى جىلۋىسى
تۇرسا ئەيش-ئىشرەتتىن كۈندۈز - كېچىسى.

ئىنتائەت قىلىمەن ئاھۇ كۆزۈڭگە!
ئۇ گويا چۆللۈككە ئاققان قوش بۇلاق.
ئالدىدا تۇرغانىمەن - تەشنا يولۇچى
تاپقان چىن مېھرىڭدىن سۇ ئىچىپ روناق.
جاپالىق كۈنلەردە بېغىشلاپ لەززەت،
ئۇ، تەشنا دىلىمغا قۇيۇلغان شەرۋەت.

ھاجى ئەخمەت

ھاجى ئەخمەت 1942 - يىلى قەشقەر شەھرىگە تەۋە كۆك-ئېرىق يېزىسىدا دېخان ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن، 1958 - يىل-دىن باشلاپ ئىجادىيەتكە كىرىشكەن، ھازىر «قەشقەر ئەدەبىياتى» ژورنىلىنىڭ مۇھەررىرى.

ئۇ، 20 نەچچە يىلدىن بۇيان كۆپلىگەن شېئىر ۋە نەسرى ئە-سەرلەرنى يازدى. ئىلگىرى-كېيىن بولۇپ ئۇنىڭ «ۋىسال ئارزۇسى»، «ئۈچمەس يۇلتۇزلار» شېئىر توپلاملىرى بىلەن «ئۇيغۇر شې-ئىرىيىتى توغرىسىدا»، «دېڭىز ئۇنچىلىرى» قاتارلىق ئىلمىي -

ئىتائەت قىلىمەن ئاھۇ كۆزۈڭگە!
ئوخچىغان پەرزەنتىنىڭ غېمى ـ ھەسرىتى.
دەيمەن قىز ـ ئوغلۇمغا مەڭگۈ تۆت ئەستە
تۆكمەس بەختىڭدۇر ئانا شەپقىتى!
ئانىلىق شەرىپىڭ ئۇچۇن ئۆزۈڭگە ـ
ئىتائەت قىلىمەن ئاھۇ كۆزۈڭگە!

جىلغىسى بار كۆلگۈن شەپەقنىڭ،
زۇمرەت سىزىنىڭ دولقۇن مەۋجىدە.
ئەسىرلەرنىڭ تارىخى ئايان،
كۈيلىرىنىڭ ياڭراق ئەۋجىدە.

مەسۇم قىزدەك كۆلگەن تەبىئەت،
يۈزلىرىنى يۇيۇپ زىيادا.
بىر تۇپ يۇلغۇن تۇرار قەد كىرىپ،
تىك قىرغاقتا ـ ئىگىز قىيادا.

ئۆسكەن مەزمۇت، نازۇك غوللىرى
ئانا يەرگە يايغاچقا تومۇر.
شاخلار بەرگى تولغان چېچەككە،
تۇرقى شۇنچە گۈزەل ۋە مەغرۇر.

بولۇپ زەخمەك قايناق بىر سېزىم،
چېكىپ ئۆتتى شۇندا يۈرەكنى.
مەھلىيا بوپ چوغدەك ھۆسنىگە،
ئۈزۈپ ئالدىم بىر تال چېچەكنى.

ئاھ قولۇمغا چېچەك بەرگىدىن
قىپ-قىزىل قان ئاقتى تامچىلاپ.
بۇ قانداق ھال؟!
سىرلىق بىر سېزىم
ۋۇجۇدۇمنى ئۆتتى قامچىلاپ.

نەزىرىيەۋى كىتاپلىرى نەشر قىلىنىپ، ئامما بىلەن يۈز كۆرۈشتى. ئۇيغۇر كىلاسسىك ئەدەبىياتى ۋە خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىنى توپ-لاش، رەتلەش ۋە تەتقىق قىلىش خىزمىتى بىلەن شۇغۇللىنىش جەريانىدا ئۇنىڭ «نەسىردىن ئەپەندى لەتىپىلىرى (بالىلار ئۈچۈن)» «سەلەي چاققان لەتىپىلىرى»، «ئۇيغۇر خەلق مەسەللىرى» (باشقىلار بىلەن بىرلىكتە ئىشلىگەن) قاتارلىق كىتاپلىرى بىس-لىپ چىقتى. ئۇنىڭدىن باشقا «نوزۇگۇم»، «سەلەي چاققان» قا-تارلىق تارىخى دىرامىلىرى سەھنىلەشتۈرۈلدى.

ئۇ، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ، جۇڭ-گو خەلق ئەدەبىيات-سەنئىتى تەتقىقات جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىس-نىڭ، مەملىكەتلىك ئاز سانلىق مىللەتلەر ئەدەبىياتى ئىلمى جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى.

نوزۇگۇم

(باللادا)

1

دۇلدۇلدا ئۇچقۇر خىيالىمنىڭ،
كىزىپ چىقتىم يىراق شەھەرنى.
ئىلى دەريا قىرغاقلىرىدا،
قارشى ئالدىم قۇتلۇق سەھەرنى.

ئەجدادىمىز قىلىچ ئوينۇتۇپ،
ياۋغا قارشى كۆكسىنى كەرگەن.
غازات ئەيلەپ ئوت يۈرەك مەرتلەر،
ھۆرلۈك ئۈچۈن جەڭدە جان بەرگەن.

ئۆز يۇرتىنى ساقلىغان ئۇلار،
ۋەھشى ياۋدىن تىغ - تەبەر بىلەن.
قوغداپ ھۆرلۈك ئىستىقادىنى،
ئۆمۈر سۈرگەن شان - زەپەر بىلەن.

ياۋغا قارشى ئىسيان كۆتەردۇق،
ھەرتبوۋايلار ئاچقان ئىز بىلەن.
ئاغدۇرماققا قۇللۇق تەختىنى،
جەڭگە كىردى ئەل - يۇرت بىز بىلەن.

ماڭدۇق ھۆرلۈك ئۈچۈن ھۇل سېلىپ،
قىساسكارلار قان كېچىپ ئالغا.
تۇلۇغ ئەلنىڭ قۇدرەت كۈچىنى،
راست تونۇتتۇق قان ئىچەر ياۋغا!...

3

بىراق، قۇتراپ ۋەھشى قارا كۈچ،
سېپىمىزنى پاتۇردى قانغا.
قانچىمىزنى ئەيلىدى تۇتقۇن،
ۋە كىشەنلەپ سالدى زىندانغا.

تىترەپ كەتتى يۇلغۇن شاخلىرى،
تەۋرەنگەندەك سالقىن شامالدا.
بىر ئىلاھى جاندەك شىۋىرلاپ،
تىلغا كىردى نازۇك ئاھاڭدا:

2

يۇلغۇن ئەمەس، قىز مەن ئەسلىدە،
«نوزۇگۇم» دەر ئىسمى ــ ئاتىمنى.
يۇرتۇم قەشقەر،
تارىختا جاھان
«باتۇر» دەيدۇ نەسەپ ــ زاتىمنى.

يولچى يۇلتۇز ئىكەن ئەجدادىم،
مەرىپەتنىڭ نۇرى قويۇلغان.
كۈچ ــ قۇدرەتتە يەتتە ئىقلىمغا
غالىپ سۇلتان بولۇپ تونۇلغان.

مەن تۇغۇلسام شەمشەر ۋە قىلىچ،
مىراس ئىكەن بوۋامدىن بىزگە.
(ئۆزگە بىسات يوقكەن ئۇنىڭدىن،
ئۆيىمىزدە يېقىنراق كۆزگە...)

بولۇپ قالدى شۇ ئېزىز مىراس،
ئېسىل بايلىق بىز ئۈچۈن غايەت.
ئۇزۇن تۈنلەر كەچمىش تارىختىن،
سۆزلەر ئىدى ئاتام ھىكايەت.

ماڭا دۈشمەن بولۇپ چىرايىم.
نىچا تىلىقنىڭ يۇلتۇزى ئۆچتى.
چۈنكى، ۋەھشى قالماقنىڭ بىيى،
مېنى ئالماق قەستىگە چۈشتى.

دىل-رايىمنى تارتماقچى بولۇپ،
ئايغىدا تۆكتى يىپەك، زەر.
مېنى زورلاپ قول ئۇزاتقان كۈن،
يۈرىگىگە سانجىدىم خەنجەر.

شۇم غەرەزگە قوشۇلۇپ زالىم،
سەپەر قىلدى بىللە دوزاققا.
مۈكۈپ تۈننىڭ پەردىسى ئىچرە،
باشىم ئېلىپ كەتتىم يىراققا.

ھۆرلۈك ئىشقى يېنىپ يۈرەكتە،
قۇتۇلماققا ئىزلەپ چارىنى؛
ماكان قىلدىم ھەپتىلەر، ئايلار،
قومۇشلۇقنى، تاغنىڭ غارىنى.

قىران بۈركۈت، ئىپار كىيىگى.
ئېرپىلىقتا بولدى ھەمرايىم.
تولدى ھىسقا شائىران قەلبىم،
كۈيدىن ئۈنچە تۆكتى ئىلھامىم:

قانچە تەننى توغراپ جادىدا،
قانچىمىزنى ئىسسىقتى دارغا.
(نادامەتتە كۆز يۇمدى ئۇلار،
يەتەلمەستىن پەسلى باھارغا).

قانچىمىزنى سۈرگۈنگە ھەيدەپ،
دەردۇ - ھىجران - ئوتقا تاشلىدى.
قەۋمى يۇرتۇم، ئاتا ۋە ئانام،
جۇدالىقتىن كۆزنى ياشلىدى.

ۋادەرىخا!... ئىكەن جۇدالىق
مەھكۇملارغا تەقدىر ئىرادە...
تۈنلىرى دەشت - چۆللەردە تۈنەپ،
يوللار باستۇق ئايلاپ پىيادە.

قانچە مۇردا قالدى كۆمۈلمەي،
تاش تۇپراققا ئىمز سالدى قىنى.
ئاھ...! سېتىلدىم قالماق بېيىغا،
"چوڭ يۇلتۇز"غا كەلتۈردى مىنى.

ياۋغا مەھكۇم بولۇپ ياشاشنى،
ئار، ۋىجدانىم كۆرمىدى راۋا.
چاك - چاك بولدى قەھرىمدىن يۈرەك،
تاپالماستىن دەردىمگە داۋا.

قىلىچ ئۇردى بوينۇمغا جاللات،
تىترەپ دىر - دىر، چۈمۈلۈپ تەرگە؛
مەندىن بۇرۇن ئۆزى يىقىلدى،
چۈشتى قولىدىن قىلىچى يەرگە.

ئىنتىلگەن ئۇ كېسىلگەن باشتىن،
قان شورايمەن دىگەن تامادا.
ئۆلدى قورقۇپ، چۈنكى روھىمنى
يەردە ئەمەس، كۆرۈپ سامادا...

ساھىلىدىن گۈزەل دەريانىڭ
تېپىپ يەرلىك، مىڭ رەت سۆيۈندۈم.
ئەل - يۇرتۇمنىڭ دۇئاسى بىلەن،
يۇلغۇن بولۇپ شۇ يەردە ئۈندۈم.

شۇڭا مۇدھىش تەتۈر قويۇنلار،
سۇندۇرالماس مەغرۇر قەددىمنى.
تەلۋە قىشنىڭ سۈرى - ھەيۋىسى،
خار قىلالماس نامۇ - قەدرىمنى.

مەن ياشايمەن مەڭگۈ چېچەكلەپ،
باتۇر خەلقىم ئۆمرىدەك تاكى.
مەن ياشايمەن مىليون ئەسىرلەر،
ھەقىقەتتەك ئالەمگە باقى.

قۇمۇش ئارىلاپ كۈن چۈشتى،
يالغۇز باشقا مۈك چۈشتى.
مەن نۇزۇكنى تۇتقىلى،
سۇلان چىرىكلىرى چىقتى.

قومۇشلارغا ئوت قويماي،
مەن نۇزۇكنى تاپالماس.
مەن نوزۇكنى تاپقاندا،
تىرىك قولغا ئالالماس.

4

بىراق دۈشمەن ئەيلىدى تۇتقۇن،
مېنى باغلاپ سالدى زىندانغا.
ئەجەل قۇتراپ، قانلىق نەشتىرىن
سالماق بولدى بۇ ئېزىز جانغا.

ئەل - يۇرتۇمنىڭ سۆيگۈسى - مېھرى
قانات بولدى ئۆي - خىيالىمغا.
قېرىپ قالغان ئاتا ۋە ئانام،
ئاخىرقى رەت چۈشتى يادىمغا.

ئوتلۇق سۆيگۈ ھارارىتىدىن،
چەكسىز خوشلۇق تولدى كۆڭلۈمگە.
ياۋ ئالدىدا تىك تۇتۇپ باشنى،
شىردەك دادىل باردىم ئۆلۈمگە.

نەزارى، خەرقىتى، گۇمنام ... كۆيىگە جۆر بولۇپ ئاقتىڭ،
توقۇپ كۈي ـ قىسسە تارىختىن ئەجەپ نادىر ۋە سەنئەتلىك.
راۋاپىنىڭ ماھىرى تاشۋاي بويۇڭنى سەيلىگاھ قىلدى،
جاھالەت كۆكسىگە خەنجەر ئۇرۇپ مەردانە، جۈرئەتلىك.
غازات قىلغاندا ھۆرلۈك دەپ تۆمەنىڭ ئوت يۈرەك مەرتلەر،
قوشۇلدۇڭ سەنمۇ ئىسيانغا، تولۇپ شاۋقۇنغا ھەيۋەتلىك.
جاھالەتنىڭ تىغى مىڭلاپ گۇناھسىز باشنى كەسكەندە،
قىزىل قانغا تولۇپ ئاقتىڭ، مۇسىبەت ئىلكىدە دەرتلىك.
قۇرۇتماقچى بولۇپ زۇمرەت سۈيۈڭنى يۈتتى ئەجدارھا،
بېشىڭغا سالدى شۇم قىسمەت كەچۈرمىشلەرنى كۆلپەتلىك.
لېكىن، بوي بەرمىدىڭ لاتقا بىلەن سۈرلۈك قورام تاشقا،
داۋام ئاقتىڭ كېچە ـ كۈندۈز سۈرۈپ توسقۇنىنى شىددەتلىك.
ئۆتۈپ يىللار ... باھار قۇچتى بويۇڭنى، گۈل ـ چېچەك ياشناپ،
تولۇپ ساھىللىرىڭگە مول ھوسۇل خامانى بەركەتلىك.
پەزىلەت بابىدا مەڭگۈ ماڭا ئەڭ ياخشى ئۆرنەكتۇر
تىنىم تاپماي ئېقىش روھىڭ، سۈيۈملۈك ھەمدە قىممەتلىك.

1984-يىل، مارت.

قەشقەر قىزى

چىن گۈزەللىك سەرخىلى سەن، گۈلئۇزار قەشقەر قىزى،
خوپ كېلىشكەن قامىتىڭ سەرۋى ـ چىنار، قەشقەر قىزى،
چاچلىرىڭ سۇمبۇل، بويۇڭ مۇشكى ـ ئەنبار، قەشقەر قىزى،
سۆزلىسەڭ شېرىن لېۋىڭدىن بال تامار، قەشقەر قىزى،
گۈل ـ چىمەنىڭ بۇلبۇلى ناخشاڭغا زار، قەشقەر قىزى.

مەن ياشايمەن ئانا تۇپراقىمنىڭ،
خازان بولماس بىر گۈلى بولۇپ.
باتۇر ئەۋلات ئۈچۈن ھۆرلۈككە
ئىنتىلىشىنىڭ سىمۇۋۇلى بولۇپ!...

× ×

ۋۇجۇدۇمدا قايناق بىر سىزىم،
تاغ سۆيمەك ئاقتى جۇش ئۇرۇپ.
لەۋلىرىمدىن ئۇچتى خىتاۋىم،
چەكسىز ئىلھام، قۇدرەتكە تولۇپ:

مەندە ھەرگىز قالمىغاي ئارمان،
ۋەتەن، خەلقىم يولىدا ئۆلسەم.
كىندىك قېنىم سىڭگەن دىيارنىڭ
تۇپرىغىدا يۇلغۇن بوپ ئۈنسەم.

1981 - يىل، مارت-نىاپرىل، قەشقەر

تۇمەن دەرياسى

تۇمەن دەرياسى ، تارىختا ئىزنىڭ بار شانۇ - شەۋكەتلىك
ماڭا ئابى ھايات بەرگەن ئانامسەن ، مېھرى - شەپقەتلىك
ئاقارسەن باغرىدا يۇرتىمنىڭ مىسالى قان تومۇر ئوخشاش ،
پىداكارسەن ، قەدىم چاغدىنلا ئۆز نەسلىڭگە ھىممەتلىك .
ئېقىل تاپتى ئىچىپ شەرۋەت سۆيۈكنى قانچە مەردانلار •
ئۇزۇۋكىنىڭ قەلبىگە سىڭدى ئۇلۇغ ئارزۇ بىلەن مەرتلىك

ئابدۇخالىق ئۇيغۇر غەزىلىگە مۇخەممەس

ھەر پەسلىنىڭ ئۆزگىچە ئەۋزەللىكى ، نۇقسانى بار ،
بولغۇسى ھەر كىمگە شاتلىق ياكى غەم ئەييامى يار ،
بەزى چاغنىڭ قەدرى ئالتۇن ، بەزىسى بى ئېتىۋار ،
ياز كۈنى كۈندۈز قىزىق ، بولغاي ھاۋا ئىسسىقتا تار ،
ھەر كۈنى ئاخشامنى كۆپ جان خالىغاي بى ئىختىيار .

خۇشپۇراق چايدىن تومۇردا مەي كەبى لەززەت ئېقىپ ،
پىننە ، يالپۇزنىڭ ھىدى بار ئۆگرە ئاش دىلغا يېقىپ ،
ئاستا ـ ئاستا چارچىغان تەن ـ جىسمىدىن ھاردۇق چىقىپ ،
تۈندە ھەركىم ئۆگزىسىدە تاغ شامالىغا بېقىپ ،
كەل جىنىمنىڭ راھىتى دەپ تەلمۈرەر بەك ئىنتىزار .

كۆككە باقسا كۆز تالار ، مەپتۇن كۆڭۈل قانماس بىراق ،
ئوينىشۇر كۆزنىڭ قاراغى بىرلە سانسىز نۇر چىراق ،
شۇ ئاسايىشلىقتا بىر پەس ئۇنتۇلار دەردۇ ـ پىراق ،
كۆك يۈزى ساپ ، ئاندا يوق داغ ، بارچە يۇلتۇزلار يېراق ،
شول يېراقتىن نۇر يېقىنلاشقانغا ئوخشاش پاقىرار .

جىلۋە ئەيلەر كائىنات خۇددى نۇرەپشانلىق بىلەن ،
گۈلگە ئېيتار ئىشقىنى بۇلبۇل غەزەلخانلىق بىلەن ،
پارلىشىپتۇ ھەر تىرىك جان جۈپتى بىر جانلىق بىلەن ،
ھەر كىشى بىر خۇش ھاۋا ئاستىدا خۇشھاللىق بىلەن ،
گەپلىشىپ يانىدا يولدىشى بىلەن كۆڭلى ئاچار .

بۇ تىلىم لال ... تەرىپىڭ ئىزھار ئېتەي قاي سۆز بىلەن،
تەڭ بولارمۇ ئايغا چېھرىڭ، كۆزلىرىڭ يۇلتۇز بىلەن،
رەڭ تالاشقان قاشلىرىڭنىڭ قارىسى قۇندۇز بىلەن،
قانماي ۋەسلىڭگە دىل باققاندىمۇ مىڭ كۆز بىلەن،
جىلۋە ئەيلەيدۇ جامالىڭدا باھار، قەشقەر قىزى.

ئىلمۇ - پەن ئىشقىدا كۆيگەن جانىدا - پەرۋانىسەن،
موتىبە ھەم نەفسىدەك شېئىرىيەت چولپانىسەن،
نوزۇگۇمدەك ئەلنى سۆيگەن قەھرىمان، مەردانىسەن،
خان تومارىستەك شىجائەت بابىدا پەلۋانىسەن،
خىسلىتىڭدىن ئەيلىدىم چىن ئىپتىخار، قەشقەر قىزى.

باغلىرىڭ جەننەتكە ئوخشار، باغۋىنى سەن شاھ سەنەم،
جىلۋە ئەيلەر مېھنىتىڭدىن شايى، خان ئەتلەس، گىلەم،
ياخشى خۇلق، ئىنسانى خىسلەتنىڭ تامامى سەندە جەم
ئەل ئامان، ئالتۇن بېشىڭ ھېچ كۆرمىگەي دەردۇ - ئەلەم
ئەل دۇئاسى سەن ئۈچۈن بولغاي تومار، قەشقەر قىزى.

تارتتى مېھرىمنى بادام دوپپاڭ بىلەن كەشتە گۈلۈڭ،
سەنئىتىڭ تاپسۇن كامال، دەرت كۆرمىسۇن ئىشچان قولۇڭ
چال مۇقامىڭنى ئەبەتكە ياڭرىسۇن ساز - مەرغۇلۇڭ،
پۈركىسۇن گۈلگە ۋەتەننى ھەر قەدەم باسقان يولۇڭ،
شان - زەپەر بولسۇن ھامان ئۆمرۈڭگە يار، قەشقەر قىزى

1984-يىل، ئىيۇل.

2

ۋادىرىغ ... مەشئۇم پەلەك جانانىنى مەندىن ئايرىدى،
كۆيدۈرۈپ قۇت جەۋھىرىنى، جاننى تەندىن ئايرىدى.
مەن ئۈچۈن جان ھەمدە جانان، ئەقلۇ كان ئەردى كىتاپ،
ئىشقىۋار بۇلبۇلنى قۇزغۇن گۈل - چىمەندىن ئايرىدى.
سىردىشا تتىم كۈنۈ - تۈن ئۇ ھىكمىتى دانىش بىلەن،
تەلۋە شۇملار سۆھبىتى شىرىن سۇخەندىن ئايرىدى.
مەن ئۈچۈن ھەر بىر قۇرى ئەردى ئۇنىڭ روھى ئوزۇق،
جامۇ رىزقىمنى زەھەرلەپ، بالۇ - قەندىن ئايرىدى.
كەتمىگەيمۇ ئەمدى كەۋسەر ئىچمىسە ئەقلىم قۇرۇپ؟
زار بىلىقنى قىسمىتى ئابى تۇمەندىن ئايرىدى...

1970 - يىل، ئاپرىل.

ھايات توغرۇلۇق ئويلار

تۇرۇپ قالدىم خىيالچان،
يىراقلارغا كۆز تىكىپ،
شاۋقۇن سېلىپ شوخ ئېقىن،
دولقۇن ئاتار قىرغاققا.
ھەيران بولۇپ قارايمەن،
سۇ بېتىدە چايقىلىپ،
دولقۇن بىلەن ئوينۇشۇپ،
ئۈزۈپ يۈرگەن قولۋاققا.

ئۆلپىتىڭ ناخۇش لېكىن ··· ئەي ساقىيا بەرگىن شاراپ،
ۋەسلى جانان ئىشقىدا مەجنۇن سۈپەت ھالى خاراپ،
جانىجان ئەل قايغۇسى بىرلە يۈرەك - باغرى كاۋاپ،
بۇ غېرىپ شائىر ياتار يالغۇز ئۆزى كۆككە قاراپ،
كۆكتە يۇلتۇزلار يانار ، بەردە پەقەت شائىر يانار.

1982-يىل.

يۈرەك مۇڭلىرى

1

ئايادوستلار، جۇدالىققا ئەسىر بولدۇم ، نىتەي ئەمدى؟
ساياق باشىم ئېلىپ مەجنۇن كەبى چۆلگە كېتەي ئەمدى.
بالا كەلگەندە باشىمغا ، سېلىندى ئوغا ئاشىمغا،
دەرىغا ! ··· قالمىش ئۆمرۈمدە ياشاپ تەنھا ئۆتەي ئەمدى.
نىگار يۈز ئۆردى مەندىن ، كۆرۈپ ھالىمنى تۇتقۇندا،
دىمەسمەن « ئىشق شارابىدىن يەنە قەترە يۇتەي » ئەمدى.
كۆرۈپتۇرمەن ساداقەتكە خىيانەت يارۇ -دوستلاردىن،
ئۇلارنىڭ لەۋزىگە قايتا يەنە قانداغ پۈتەي ئەمدى؟
يىراق كۆڭلۈم ئەزەلدىنلا ساخاۋەتنىڭ تاماسىدىن،
پىشانەم شور ئىكەن ، كىمدىن ئۈمىت ، ئېھسان كۈتەي ئەمدى؟
يۈرەك ناخشام بىلەن ئىزھار قىلىپ قەلبىم ساداسىنى،
ئەلەم - ھەسرەتنى تەرك ئەيلەپ ، كوڭۈلنى شات ئېتەي ئەمدى.
ئۈمىتۋار تەلپۈنۈپ ھەر چاغ گۈزەل ، نۇرانە ئىقبالغا،
كۈرەش بىرلە ئۈمىت - ئارمان ۋىسالىغا يېتەي ئەمدى.

توزۇك سۇمبات ئالدىدا بەستى شىردەك ئەزىمەت،
باش ئەگدى ـ يۇ، ياپراقتەك تىترەپ كەتتى، ئەجەپ ھال!...

ئامان چىقىپ قانچەرەت پەنجىسىدىن ئەجەلنىڭ،
قانلار كېچىپ يۈرگەن ئۇ، دەھشەت سېلىپ دۈشمەنگە.
ئەر ـ يىگىتكە مۇناسىپ «قەھرىمان» دەپ نام ئالغان،
شانۇ ـ شەرەپ كەلتۈرۈپ ئانا ۋەتەن ـ گۈلشەنگە.

چۈشەندىمكى، باتۇرنىڭ كۈچ ـ جاسارەت مەنبەئى،
ئۆز يارىغا ئەقىدە، ياۋغا نەپرەت ـ ئۆچمەندۇر.
دوستلار، ئۇنى گۈزەلنىڭ قارشىسىدا تىترەتكەن،
چىن مۇھەببەت ـ سۆيگۈنىڭ ئۇلۇغ قۇدرەت ـ كۈچىدۇر.

1976 ـ يىل، قەشقەر.

تۆمۈرنىڭ زارى

(مەسەل)

بەرمەي ئارام ئۇستىكارىغا كۈندۈز ۋە تۈنى،
قىلدى بىزار جاراڭلىغان تۆمۈرنىڭ ئۈنى.
شۇڭا بىر كۈن ئۇ تۆمۈرگە تاشلىدى سوئال:
— ئەي بۇرادەر قىلما بۇنداق جېنىمغا ئۇۋال!
سەۋەپ نىمە، زارلىمايسەن كۆيدۈرسە يالقۇن،
ئوتتىن چىقىپ جاراڭ ـ جۇرۇڭ سالىسەن شاۋقۇن؟...

ئۇچۇپ كەتتى قۇش كەبى،
قانا تلىنىپ خىيالىم،
شۇ پايانسىز ئېقىننى
ئوخشاتتىم مەن ھاياتقا.
قاينام ئارا ئۈزمەكتە،
مېنىڭ ئۆمۈر قولۇشىم،
نامەلۇم ھىلى،
دولقۇن
تاشلار ئۇنى قاياققا؟...

1960 - يىل، ئۈرۈمچى.

ئۇچراشقاندا

ياغار پولات، قورغۇشۇن... باش ئۈستىگە مۆلدۈردەك،
قالغانمىدۇ ھاياتنىڭ نىشانى بۇ دەرگاھتا؟!...
يورۇق تاڭغا ئاغدى تۈن، تارقاپ قويۇپ ئىس - تۈتەك،
كۆمۈرلىگەن توپلارنىڭ ئەۋجى تىندى جەڭگاھتا...

غالىپ جەڭچى، مەرت يىگىت قايتتى شۇكۈن ئۆيىگە،
شانلىق يېڭىش ئەۋجىدىن جاراڭلىتىپ كۈي - غەزەل.
مارجان بۇلاق بويىغا يېقىنلىشىپ كۆردى ئاھ!...
تۇرار ئىدى ئالدىدا پەرىزاتتەك بىر گۈزەل.

بىر گۈزەلكى، تولۇن ئاي خىجىل ئۇنىڭ ھۆسنىدىن،
شەھلا كۆزى جان تىلەر، سول مەڭزىدە قارا خال.

شۇ خىيالدىن مەس بولۇپ توخۇ،
باشقىدىنلا غەيرىتى ئاشتى.
باغ تېمىنىڭ شورىسى بىلەن،
ئىگىزلىككە قاراپ ياماشتى.

سېپىل يەگلىغ تامنىڭ ئۈستىگە،
بىر ئامالىلاپ چىققان چېغىدا؛
ئۇ ئۆزىنى سەزدى بۈركۈتتەك،
تۇرغان گويا تەگرى تېغىدا.

مەنمەنلىگى قويمىدى زادى،
قاراپ پەسكە قايسىمۇ بېشى.
قارار تاپتى كۆگلىدە قەتئى،
ئۇنىڭ بۈركۈت بولۇپ ئۇچىشى.

قانىتىنى كىرىپ - پالاقلاپ،
ئۇچقان ئىدى يۇمۇپ كۆزىنى؛
يەرگە چۈشتى نەچچە موللاقلاپ،
باشقۇرالماي زادى ئۆزىنى.

يېرىلغاندەك بولۇپ پوكىنى،
بەھۇشلۇقتىن سۇسلىدى نەپەس...
بۈركۈت ئوخشاش ئىگىز ئۇچالماس،
توخۇ قانچە قىلسىمۇ ھەۋەس.

1984 - يىل.

تۆمۈرچىگە تۆمۈر بۇنداق ئەيلىدى جاۋاپ:
— ئوتتا كۆيۈپ، مەيلى باغرىم بولسىمۇ كاۋاپ.
مەيلى، قانچە قاتتىق زەربە ئەزسە جىسمىمنى،
قىلمىغايمەن پەسەنت، تاغدەك ئېغىر بېسىمنى!
مىڭ ئەپسۇسكى بازغان، سەندەل ئارىسىدامەن،
تولغىنىمەن ئاچچىق ئەلەم يارىسىدا مەن.
ئەسلى زاتىم ئۇلار بىلەن بولغاچ جىنسىداش،
بېرەلمىدىم ھەرگىز ئۇنىڭ زەربىگە چىداش.
جاراڭ - جۇرۇڭ قىلىپ شۇڭا سالىمەن ۋاي - دات،
زارلاپ شورلۇق قىسمىتىمدىن چېكىمەن پەريات.

1984 - يىل

توخۇ بىلەن بۈركۈت

(مەسەل)

قېقىپ تالماس قاناتلىرىنى،
پەرۋاز قىلدى بۈركۈت سامادا.
توخۇ ئۇندىن ئۈزەلمىدى كۆز،
مەنمۇ ئۇچسام دېگەن تامادا.

" نەرى ئارتۇق مەندىن بۈركۈتنىڭ؟
ئۇ دېگەن تاز، مېنىڭ تاجىم بار.
سېمىز لىكتىن قىلماي مەن ۋايىم،
نە قاناتقا ئېھتىياجىم بار... "

سەتەڭلەردەك ھەل بەرسەڭمۇ يۈزۈڭگە-
سىرىكچىنىڭ مايمۇنىدەك چىنىپسەن.

5

سىغىندىڭمۇ كۆك گۈمبەزلىك مازارغا؟
كاسات مىلىڭ ئىگە بولدى بازارغا.
ياكى تەلىم ئالغانىمىدىڭ گوركاردىن،
تىرىكلەرنىڭ گورىنى سەن قازارغا؟

6

ئەركىڭنى ئۆزگىگە ئەيلىدىڭ قارام،
ئاقكۆڭۈل ئىنسانغا بەرمىدىڭ ئارام.
مال ئەمەس، جان بىلەن تىجارەت قىلىپ-
ئادەملىك ئۆمرۈڭنى ئەيلىدىڭ ھارام.

7

ئەماسەن، مۆلدۈرلەپ تۇرسىمۇ كۆزۈڭ،
لەۋزىڭ پۇچ، ئادەمگە ئوخشىماس سۆزۈڭ-
جىسمىڭ بار،
ۋىجدانىڭ، يۈرىگىڭ ئۆلگەن،
ھىسالى بىر تىرىك مۇردىسەن ئۆزۈڭ.

8

تېشىڭ قىزىل، بۇرادەر،
ئىچىڭ قارا قازاندەك.

بىر تىرىك مۇردىنىڭ قەۋرە تېشىغا ئويۇلغان بېغىشلىمىلار

1

ئىشىك ماراپ ئۆتمەيدىغان تۈنۈك يوق،
ئادەم چاقماي ئۆتكەن بىرمۇ كۈنۈك يوق.
ئىنسانلىقنىڭ گۇۋالىقتىن ئۆتەرمۇ،
بولغىندا قالپىقنىڭ هەم تۈنۈك يوق؟

2

ئېيتقىن، يەنە كىمنى نەگە باشلىدىڭ؟
كىمنى پايلاپ، كىمنى ئوتقا تاشلىدىڭ؟
نابۇت ئەيلەپ قانچە يۇمران مايسىنى،
ئەي شۇمبۇيا، سەن قانچىلىك ياشنىدىڭ؟

3

ئويۇڭمۇ جاننى ئوتقا سالغىنىڭ؟
هوزۇرۇڭمۇ ئىت كۈنگە قالغىنىڭ؟
« راستچىللىقىم » دېسەڭ ئادەم چېقىشنى،
جاللات بولۇپ باش كېسىشمۇ يالغىنىڭ؟

4

نەپسىڭنى دەپ قۇرۇق ئەمچەك ئەمەپسەن،
تۇققان ئاناڭ، ئۆز قەۋمىڭدىن تېنەپسەن.

ساھىل بويلاپ گۈزەل ۋادا سوزۇلۇپ ياتار،
ئىپار ئوخشاش خۇش پۇرايدۇ يۇرتىنىڭ ھاۋاسى.

بۈك-باراقسان باغلىرى كۆپ، بەھىشتتىن مىسال،
شىرىن ئالما، نەشپۈتى بار دەرتىنىڭ داۋاسى.

تەبىئەتنىڭ تەگدىشى يوق چىمەنزارى بۇ،
ياڭراپ تۇرار سەھەر-ئاخشام بۇلبۇل ناۋاسى.

1984 - يىل، 10 - نويابىر، قاغىلىق.

ياڭاق

تۈرى كۆپ مېۋىنىڭ ئالەمدە،
ھەر بىرى ئۆزگىچە خىسلەتلىك.
ئەسىيا ڭاق، قەلبىمدە ھەممىدىن
مەرتىۋەڭ ئۈستۈن ھەم قىممەتلىك.

چۈنكى بار شۇنداقمۇ مېۋىلەر،
سىرتى ساق، قارنى بوش-پۈچەكتۇر.
شاكالىغا مېغىزنى يوشۇرغان
خىسلىتىڭ مەن ئۈچۈن ئۆرنەكتۇر.

1984 - يىل، 11 - نويابىر، قاغىلىق.

قېنى كۆرگەن راھىتىڭ؟...
سولۇشۇپسەن غازاڭدەك.

9

چېقىمخورلۇق كەسپىڭ، باشقا ئىشىڭ يوق،
ئادەم غاجاپ ماكىلداپسەن چىشىڭ يوق.
ئەمدى راستىن كاسساتلاشتى بازىرىڭ،
نەس مېلىڭغا بىر خېرىدار كىشىڭ يوق.

10

بۇ يازغىنىم لەۋھە بولسۇن بېشىڭغا،
ئويۇپ يازاي ئۇنى قەۋرە تېشىڭغا.
كېپەن بولسۇن ساڭا ئەلنىڭ نەپرىتى،
ئىبرەت ئالسۇن كەلسە كىمكى قېشىڭغا.

سەپەر خاتىرىلىرى

چىمپان

كىرپىك ئارا مۆكۈنگەندەك كۆزنىڭ قاراسى،
چىمپان ئاتلىق جەننەت ئىكەن تاغنىڭ ئاراسى.

توسۇن تايدەك تاشتىن ـ تاشقا سەكرەپ شوخ ئېقىن،
نەرە تارتسا، گۈلدۈرلەيدۇ تاغلار داراسى.

كېچىلەردە ساڭا ئەللەي
ئېيتقانمۇ بۇلاق؟
خۇش، يېقىملىق تىل پۈتكەنمۇ
كۈمۈش قوڭغۇراق؟

سۇغارغانمۇ سۆزلىرىڭنى
شېرىن بال بىلەن؟
بەسلەشكەنمۇ زىلۋا بويۇڭ
مەجنۇن تال بىلەن؟

رەڭ بەرگەنمۇ شەپەق نۇرى
سۈزۈك يۈزۈڭگە؟
تەلمۈرگەنمۇ تاغدا ئاھۇ
ئويچان كۆزۈڭگە؟

تارتقانمۇ شوخ، نازلىق كۈلكەڭ
بۇلبۇلگوياغا؟
مېھرىڭ شىپا بەخش ئەتكەنمۇ
مېھرىگىياغا؟

بوينۇڭدىكى كۆزمۇنچاقمۇ،
ياكى تىل تۇمار؟
سۇ بويىدا كىمنى كۈتتۈڭ،
كۆزلىرى خۇمار؟...

1984 - يىل، 14 - نويابىر، قاغىلىق، پوسكام.

تەجەللى قەۋرىسى ئالدىدا

باش ئېگىپ قەۋرەڭگە ئەيلىدىم تازىم،
مەرىپەت يۇلتۇزى، ئەي ئۇلۇغ نازىم.

دۇنيادا يادلىدىم ئىزگۈ روھىڭنى،
تەجەللى ھەزرىتىم، پىرىم ـ ئۇستازىم.

بوۋايلار ئاغزىدىن قىسسەڭنى ئاڭلاپ،
ئاھ ئۇردۇم يىغاندا، تىترەپ ئاۋازىم.

خاتىرەڭ بېغىشلاپ ئىلھامدىن قانات،
يەتتە قات ئاسمانغا يەتتى پەرۋازىم.

بەرمەدەت ئوغلۇڭغا، كىرەملىك بوۋا،
جۇش ئۇرۇپ كۈيلىسۇن، ياڭرىسۇن سازىم.

1984 ـ يىل 13 ـ نويابىر، قاغىلىق.

كىمنى كۈتتۈڭ سۇ بويىدا؟

ئەي دىلرابا، چېچى سۇمبۇل،
قاشلىرى قۇندۇز.
تەۋرەتكەنمۇ بۆشىگىڭنى
ئاي بىلەن يۇلتۇز؟

يول يۇردۇم، مول يۇردۇم، يەتمەدى هاردۇق،
سۇزۇكنىڭ ئۈيىگە سالامغا باردۇق،
خېلىلى بىر كىتاپ ئەيلەدى تارتۇق،
بۇلبۇللار كۈيىدىن بولدۇم مەستانە،
ئەسسالام، ئەي يەكەن، قەدىم ئاستانە!

قەلەمكەش ئۆمەر هەمنېمىتۇللاخان،
فۇرقەتىنىڭ قەۋرىدە تۇرۇپ يانمۇ - يان،
مۇڭداشتۇق، دىللارنى چۇلغاپ هاياجان،
شائىرنىڭ كۈيلىرى قىلدى مەستانە،
ئەسسالام، ئەي يەكەن، قەدىم ئاستانە!

كۆرگەندە سانا قىسىز مازار-قەۋرىنى،
ئەسلىدىم شەۋكەتلىك ئالتۇن دەۋرىنى،
تارىخنىڭ ئويغۇتار نەۋرە - چەۋرىنى،
غۇرۇرۇڭ، شەهرىڭنىڭ قىلدى مەستانە،
ئەسسالام، ئەي يەكەن، قەدىم ئاستانە!

ئۇلۇغلار جاي تۇتۇپ ياتقاچ قېشىمدا،
هىلى هەم سەلتەنەت تاجى بېشىمدا،
كۆرۈندۈڭ نەۋقىران، باهار يېشىمدا،
زوقلاندىم هۆسنۈڭگە بولۇپ مەستانە،
ئەسسالام، ئەي يەكەن، قەدىم ئاستانە!

سالام، يەكەن

يالقۇنلۇق مېھرىڭگە جېنىم پەرۋانە،
قەدىردان ئانامدەك مۇشپىق، غەمخانە،
نېمەتكە، ھېممەتكە باي ساھىپخانە،
زوقلاندىم ھۆسنۈڭگە بولۇپ مەستانە،
ئەسسالام، ئەي يەكەن، قەدىم ئاستانە!

كەلدىم مەن باغرىڭغا سىڭىپ كېرەي دەپ،
ئىجادىم بېغىغا گۈللەر تېرەي دەپ،
ئەھلى يۇرت — قەۋمىمگە سالام بېرەي دەپ،
يالقۇنلۇق ئارزۇلار قىلدى مەستانە،
ئەسسالام، ئەي يەكەن، قەدىم ئاستانە!

قوينۇڭدا كۈن بويى سەير ئېتىپ يۈردۈم،
شاھانە قەسىرلەر نۇرىنى كۆردۈم،
نەفىسە ئىزىنى كۆزۈمگە سۈردۈم،
شوخ ئىلھام پەرىسى قىلدى مەستانە،
ئەسسالام، ئەي يەكەن، قەدىم ئاستانە!

مەن سېنى كۆرمەككە زار — تەشنا ئىدىم،
ئارزۇغا قاندى دىل، تۇزۇڭنى يېدىم،
" زەلىلى ئۇستازىم، مەدەت بەر! " دېدىم،
كۆي قاتتىم ئىشقىڭدا بولۇپ مەستانە،
ئەسسالام، ئەي يەكەن، قەدىم ئاستانە!

ئابدۇرېھىم ئىسمايىل

ئابدۇرېھىم ئىسمايىل 1940 - يىلى يېڭىسار ناھىيىسىنىڭ بازار ئىچىدە بىر دىنىي ئائىلىدە دۇنياغا كەلگەن. ھازىر يېڭىسار ناھىيىلىك 1 - ئوتتۇرا مەكتەپتە ئەدەبىيات ئوقۇتقۇچىسى بولۇپ ئىشلىمەكتە.

ئۇ 1957 - يىلى «قەشقەر گېزىتى» دە بېسىلغان «كەتمىنىمنى بەر قولۇمغا» ناملىق شېئىرى بىلەن ئەدەبىي ئىجادىيەت مەيدانىغا كىرگەن، ئۇ ئۆزىنىڭ 20 نەچچە يىللىق ئىجادىي

ئوبرازىڭ جاي ئالدى كۆڭۈل تۆرۈمدىن،
پەرقىڭنى كۆرمىدىم ئانا ئۆيۈمدىن،
قالدۇردۇم يادىكار ساڭا كۆيۈمدىن،
ئايرىلىش پىراغىڭ قىلدى مەستانە،
ياخشى قال، ئەي يەكەن، قەدىم ئاستانە!

1984 - يىل، 16 - نويابىر. يەكەن.

سىنىڭ قوينىڭدا ئۆسكەن بىر شىۋاقتىمۇ مەن ئۈچۈن ئەڭ ئۈز،
ئۆنى گۈلدىن تۆۋەن كۆرسەم كۆزۈم كور – نابىنا بولسۇن.

تەڭ ئەتمەيمەن گويا ئات كاللىسىدەك زەرگە چالماغنى،
سۆيگۈمنىڭ ساندۇغىدا ھەرنە زەررەك بىباھا بولسۇن.

ھاۋايىڭدىن كېلۇر بۇيى مىسالى مۇشكى ئەنبەرنىڭ،
سۇيۇڭ ئالدىدا كەۋسەرنى لەزىز كۆرسەم،خاتا بولسۇن.

تاپارمەن رۇستەمى داستان كۈچىنى بۇردا نانىڭدىن،
يىسەم ئاددي غوراڭنى، ئۇ ماڭا ئالى غىزا بولسۇن.

خۇشالمەن، ئىپتىخارلىقمەن ساڭا پەرزەند بولغانغا،
جۇدا بولسام مىنۇت سەندىن چىرايىم كەھرىۋا بولسۇن.

ئىبرور قوينىڭدا ئۆتكەن ھەر كۈنۈمنىڭ ۋەزنى مىڭ يىلدەك،
دىلىمدا خوشلىغىم چەكسىزلىگى خۇددى ساما بولسۇن.

ساڭا مىڭ كۆز تىپىپ باقسامۇ تويمايمەن يەنە ھەرگىز،
كىمكى مېھرىسىز باقسا يۈزۈڭگە، بىھايا بولسۇن.

پۈتۈن ئىشقىمنى، ئەقلىمنى پەقەتلا سەن ئۈچۈن بەردىم!
زابانىمدا ئۇلۇغ نامىڭ داۋام ھەمدۇ-سانا بولسۇن.

ياشاي سەنچۈن، ئۆلەي سەنچۈن،بولۇپ ئەمرىڭگە پەرۋانە
كى ھەر ئىش مەشغۇلاتىدا ساڭا تۇتقان ۋاپا بولسۇن.

تۆكەي ئەجرىمنى-تەرىمنى كويۇڭدا قەھرىمانلارچە،
ياراتقان كەشپىيات-تۆھپەم راۋاجىڭغا ئاتا بولسۇن.

ھاياتىدا كۆپلىگەن شېئىر، داستان، باللادا ۋە مەسەللەرنى يازدى. بۇلارنىڭ كۆپ قىسمى گېزىت - ژۇرناللاردا ئېلان قىلىندى.

شائىرنىڭ «چىمەنزار» ناملىق تۇنجى شېئىرلار توپلىمى 1982 - يىلى مەركىزىي مىللەتلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىندى. ئۇندىن كېيىن ئۇ شېئىر ۋە داستانلار توپلىمى بىلەن با-لىلا ئۈچۈن يازغان نەسرى مەسەللەر توپلىمىنى نەشرىياتقا تاپشۇردى.

ئۇ، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

سېنى سۆيىمەن مېنىڭ بەختىم

گۈزەل ئالتۇن دىيارىم، سەن ئۈچۈن جانىم پىدا بولسۇن.
قىلىپ ئىخلاس بىلەن خىزمەت قىلىش، ئۆمرۈم ئادا بولسۇن.

ماڭا سەندەك سۆيۈملۈك ئەل تېپىلماس ئۇشبۇ ئالەمدە،
مۇقەددەس ھەر سىقىم خاكىڭ كۆزۈمگە تۇتىيا بولسۇن.

ھىماۋلايمەن سېنىڭ بىرلە ئۆزۈمنى بەختىيار بەكمۇ،
بۇنىڭدىن غەيرى بەخت-دۆلەت مېنىڭچۈن ناراۋا بولسۇن.

تېگىشمەيمەن پەرىدۇن تەختىگە پۇخرالىقىمنى ھېچ،
بۇنى يالغان دېگەن بولسام جېنىمغا مىڭ جازا بولسۇن!

گۈزەل باغرىڭ كۆڭۈل يايرايدىغان راھەت ماكانىمدۇر،
ئۆزۈڭ جەننەت تۇرۇپ، جەننەت سېغىنسام زور گۇنا بولسۇن.

ۋەتەنگە كۆيمىگەنىنىڭ بولغىنىدىن ئۆلگىنى ياخشى،
ياشاشتىن مۇددىئا، مەنا ـ ۋەتەنگە چىن سادىقە تىلەك.

ۋەتەن مەنپەئەتى مىزاندۇر كىشى قەدرىنى ئۆلچەشتە،
بۇنى ئەستىن چىقارسا كىم بولۇر ئاخىر خىجالەتلىك.

ۋەتەن ئالدىدا ئەي ئابدۇرېھىم بۇرچۇڭ ئادا قىلغىل،
بولۇپ قالماي يارالتقان ئاز نەتىجەگىدىن قانائەتلىك.

1980- يىل، يېگىسار.

خەلقىم

(ھاجى ئەخمەتنىڭ شۇ ناملىق غەزىلىگە تەخمىس)

ئېزىز نامىڭنى ئالامەن تىلىمغا ھەر قاچان، خەلقىم،
بولۇر جىسمىم دېگىز يەڭلىغ سويۈنچكە جاي-ماكان، خەلقىم،
تېپىلماس ئاشنا ھەرگىز سېنىڭدەك مېھرىۋان، خەلقىم،
غورۇرۇم، ئىپتىخارىمسەن سۆيۈملۈك، جانىجان خەلقىم،
يېگىلمەس كۈچ ـ مادارىمسەن ئۆمۈرلۈك قەھرىمان خەلقىم.

ئەزەلدىن زەپ ئۇلۇغ خەلقسەن جاھانىنىڭ كۆڭلىگە ياققان،
نادانلىق پەردىسىنى يىرتىپ ئىلىم-ئىرپانغا يول ئاچقان،
ھۈنەر-سەنئەت، ئىجادىڭدىن پۈتۈن ئىنسانغا دۇر چاچقان،
ئېقىل ئاسمانىدا يۇلتۇز بولۇپ ئالەمگە نۇر چاچقان،
ئىجادى تۆھپىسى مەشھۇر، بىلىم-ھىكمەتكە كان خەلقىم.

رىزا بولساڭ مېنىڭدىن چىن، يۈرەكتە ئارمىنىم قالماس،
مەگەر ياتسامۇ گوردا ئۆلگىنىم تەھقىقكى جا بولسۇن.

سېنى كۈيلەپ كېچە-كۈندۈز ئاجايىپ زەۋقۇ-شەۋق بىرلەن
يېقىملىق، خۇشناۋا ئەيلەي، تامام بولبۇلگويا بولسۇن!

1982-يىل، يېڭىسا

ۋەتەننى سۆيسە كىم دىلدىن...

كىمكى بولسا قەلبىدە ۋەتەنگە چىن مۇھەببەتلىك،
ئۇنىڭدەك ياخشى ئىنسان يوق، ئۆتەر ئۇ مەڭگۈ ھۆرمەتلىك.

قاراڭ، مەھمۇت، يۈسۈپ، لۇتپى، نىزارى، نازىگۇم...لارغا
ئۇلەرنىڭ نامى مىللەتتە، جاھاندا شۇنچە شۆھرەتلىك.

مۈلۈك-مال، زەر بىلەن ئادەم غېنى، بەختلىك ھېساپلانماس،
ۋەتەننىڭ قەدرىنى بىلگەن ئىرۇر چىن باي، سائادەتلىك.

ۋەتەنپەرۋەر كىشى بولماس زەلىل، مۆھتاج ھېچيەردە،
مالامەت چەكسىمۇ پەخرى بىرەر كۆڭلىگە خۇرسەنتلىك.

ۋەتەن مېھرىگە ھېچقانداق گۈزەل يار مېھرى يەتمەيدۇ،
ۋەتەن سۆيگەن يۈرەك دائىم بولۇر كۈندەك ھارارەتلىك.

باھادىرلىق، ئىجاتچانلىق ۋەتەننىڭ ئىشقىدىن كەلگەي،
ۋەتەننى سۆيگۈچى ئىنسان بولۇر ھەر ئىشتا قۇدرەتلىك.

بولۇپ كەلدى رەقىپلەرگە جىمى تاپقانلىرىڭ تالىق،
بىسىپ ئۆتتى ئەسىرلەرنى ئىنىر چامداپ قىرى تارىخ،
تىخى ياشلىق باھارىڭدا تۇرار سەن نەۋقىران خەلقىم.

بىشىڭدىن ئۆتتى كۆپ ئىسسىق-سوغاق، ئاندىن ساۋاق ئالدىڭ،
كۆيۈپ ئەرك دىلبىرىنىڭ ئىشقىدا ئاتەشكە ئايلاندىڭ،
ۋىسال گۈلزارىنى كۆزلەپ مۇشەققەت دەشتىدە ماڭدىڭ،
كۈرەش-مىھنەت بىلەن ئالتۇن قەسىرنىڭ ھۇلىنى سالدىڭ،
گۈزەل ئىقبال، شەرەپ، غەلىبە ساڭا مەنسۇپ ھامان، خەلقىم.

بولۇپ زىچ ئىتتىپاق ھەردەم ئۇيۇشقاق خىسلىتىڭ ساقلاپ،
زامان كارۋانلىرى بىرلە تەرەققىغا قەدەم تاشلاپ،
بۆسۈپ ئۆتكەل، ئانا ئەلگە ئىلىم-پەن كەۋسىرىن باشلاپ،
ۋەتەن گۈلزارىدا سۇلماس چىچەكتەك بەرق ئۇرۇپ ياشناپ،
قۇياشنىڭ ئۆمرىدەك مەڭگۈ ياشا، بولغىن ئامان، خەلقىم.

1981-يىل، يىگىسار.

گۈل

پەسلى كۆكلەم پەيتىدە كۆكلەپ بارا قسانلاشتى گۈل،
چىن مۇرادىغا يىتىپ، يايراپ پورەكلەر ئاچتى گۈل.

كۆركىدە ئۇزلۇق-نازاكەت قىلدى جىلۋە-تەنتەنە،
يالتىراپ رۇخسارىدا كۈن نۇرىنى چاقناتتى گۈل.

ئۈزۈلمەي چىقتى دانىشمەن، ئەدىپ، ئالىملا سەندىن جىق،
ئۇلارنىڭ قالدۇرۇپ كەتكەن مىراسى شۇنچە كۆپ، داڭلىق،
جاھان ئالدىدا بۇ بىرلە پەخىرلەنسەڭ بولۇر ھەقلىق،
يارىتىڭ قەھرىمانلىق، ساپ پەزىلەتتىن گۈزەل تارىخ،
بېشىڭدا شان - شەرەپ تاجى، ساڭا قايىل جاھان خەلقىم.

ۋەتەن ئىشقىدا بۇرچۇڭنى چىقارماي زادىلا ئەستىن،
داۋام جان كۆيدۈرۈپ ئۆتتۈڭ ۋاپاسىزلىقنى بىلمەستىن،
تۆكۈلدى قان - تېرىڭ ۋە قوغداپ كەلدىڭ ھۇجۇم قەستتىن،
بوران-چاپقۇندا قارغايدەك كۆتەردىڭ قەد ئېگىلمەستىن،
بېسىپ كەلگەندىمۇ ئاپەت ئەسىرلەردىن بويان خەلقىم.

جەسۇرلۇق بابىدا شۆھرەت تېپىپ قالتىس بۈيۈك نامىڭ،
جاھاننى سالدى زىلزىلىگە ئۇزاق تارىخى دەۋرانىڭ،
ئىرادەڭنى ئايان قىلدى ئالىپ ئارتۇڭا خاقانىڭ،
ساڭا باش ئەگدى ئىسكەندەر، بېلى ئۇشتالدى دارانىڭ،
جەسۇر، قۇدرەتتە تەڭداشسىز، كۆرەشتە پەلىۋان خەلقىم.

ئەجەپ ئىشچان خەلقسەنكى بولۇر باغ چۆلگە تەر تۆكسەڭ،
ئەجەپ باتۇر خەلقسەنكى ئۆلۈر ياۋ تىغ تۇتۇپ ئۆتسەڭ،
ئەجەپ ھەققانى پاكسەنكى، ساڭا ياتتۇر ھەسەت، نەيرەڭ،
بولۇپ تىمسالى مەرتلىكنىڭ شەرەپلىك ئەنئەنە، ئۆلگەڭ،
ئۆتۈپ كەلدى نەسىللەرگە زامانلەردىن-زامان، خەلقىم.

لېكىن سەن كۆرمىدىڭ خوۋلۇق ئۆزەڭنىڭ نامىغا لايىق،
پەلەك تەتۈرگە چۆرگەلگەچ ساڭا يۈزلەندى كۆپ خارلىق،

كەمتەرلىك ھەققىدە غەزەل

ئۆزىنى كىم يوغان چاغلاپ، كۆرەڭلەپ كىبرىيا ئەيلەر،
ئۆزىدىن ئۆزگىلەرنىڭ رايىنى شەكسىز جۇدا ئەيلەر.

«پەقەت مەنلا يارايمەن!» دەپ غادايغاننى كۆرەر كىم خوپ؟!
بۇ ئەيىپنى كىم راۋا تۇتسا ئۆزىنى كەم باھا ئەيلەر.

غادايماقلىق – ھاماقەتلىك، غادايغانلار كۆرۈنگەي سەت،
بۇ يەڭىلغەر نادان، ئەخمەقلىغىنى كەڭ جاكا ئەيلەر.

ياراشقاي ئەھلى ئىنسانغا جىمىكى جايدا كەمتەرلىك،
بۇ خىسلەت بولسا گەر كىمدە، ئۇنى خەلق ئاشىنا ئەيلەر.

كىشىنىڭ ھۆرمىتى، قەدرى ئاشار كەمتەرلىگى بىرلەن،
گادانى كەمتەرىنلىك ئېھتىرام تەختىدە شاھ ئەيلەر.

قاراڭ ئالتۇنغا، ئۇ ۋەزمىن، جۇلالىق رەڭگى ئۆزگەرمەس،
كۆرۈپ مىستىن چىنان ئەلا خالايىق ئەتىۋا ئەيلەر.

تېپىلماس شۇنچە بوي بىرلە قۇمۇشتا مىۋە، تەمكىنلىك،
شوڭا توقماق بىلەن يەنجىپ توقۇچى بورىيا ئەيلەر.

كۆرۈڭكىم مىۋە كۆپ بولغان دەرەخت باشىنى ئىگەر پەسكە،
يىگەن مەھسۇلى يوقلۇقتىن كى شالدىلاپ سادا ئەيلەر.

كىشىنىڭ كەمتەرىن بولماقلىغى پاكلىق، بىلىمدىندۇر
جىلمىلىك، پاك كىشى كەمتەر پەزىلەتنى راسا ئەيلەر.

ئىچ-ئىچىدىن شاتلىقنى ئۆرلەپ غۇرۇردا قىلدى زوق،
بىر كېلىشكەن نازىنىندەك ھەر كۆڭۈلگە ياقتى گۈل.

ۋەسلىگە يەتكۈزدى بۇلبۇلنى ھىجىر سەھراسىدىن،
قەلبىدە قوزغاپ ناۋاچاق كەلتۈرۈپ سايراتتى گۈل.

سوقسا يۇمشاق تاڭ ساباسى ئەيلىدى نازئەركىلەپ،
ئەتتى ھەريانىنى مۇئەتتەر، مۇشكى ئەنبەر چاچتى گۈل.

دورىغاندەك ئىشتا تەر تۆككەن چىۋەرلەرنى گويا،
تاڭدا زۇمرەتتەك سۇزۇك شەبنەملىرىنى پارلاتتى گۈل.

خۇش تەبىئەتتىن سۇنۇلغان مىسلى زۇمرەت جامىدەك،
دىلخۇمارلارغا گۈزەللىك مەيلىرىن ئۇتلاتتى گۈل.

ھۆسنىگە قۇشتى ھۆسۇن باغچا، يېزا-قىشلاقلىرىنىڭ،
پاك-چىرايلىقلىق ئىلە ھۆرمەت-ئىناۋەت تاپتى گۈل.

بولدى ئىززەت، شان-شەرەپ ۋە سۆيگىنىڭچىن بەلگۈسى،
قەھرىمانلار كۆكسىگە ئالقىشلىنىپ ئورناشتى گۈل.

دەۋرىمىز خۇددى باھاردۇر، بەختىمىز گۈلگە سىما،
قەلبىدە ئابدۇرېھىمنىڭ تەسىرات قوزغاتتى گۈل.

1980-يىل يانۋار.

لېۋىڭدىن ئەيلىدى پەرۋاز ئەجەپ نادىر، يېقىملىق كۈي،
بولۇپ بۇلبۇلگويا سايراشلىرىڭدىن گۈل تۆكۈپ چىقتىڭ.

خۇمارلىق زىل ئاۋازىڭدىن جاراڭلاپ كەتتى زال قويىنى،
چېكىپ دىل تارىنى نازۇك ھاياجان قوزغۇتۇپ چىقتىڭ.

كۆيۈڭنىڭ لەززىتىدىن يۇتتى شەرۋەتكەك تاماشابىن،
ئۇنۇڭ جامىغا مېھرىڭنى قۇيۇپ بىر - بىر سۇنۇپ چىقتىڭ.

نامايان ئەيلىدى ناخشاڭ ئېقىمدەك، ئىقتىدارىڭنى،
ئۆزەڭنىڭ سەنئىتىڭنى شۇنچە بەك نوبدان كۆرۈپ چىقتىڭ.

تونۇتتۇڭ كۆپكە ئۇيغۇر ناخشىسىنىڭ شۆھرىتىنى چىن،
مۇھەببەتلىك يۈرەكلەرگە سىڭىپ ئوت كۆيدۈرۈپ چىقتىڭ.

كۆيۈڭگە ياڭرىدى گۈلدۈرماما يەڭلىغ چاۋاك - ئالقىش،
سۆيۈندۈڭ بۇ شەرەپتىن ئىززىتىڭنى سەن كۆرۈپ چىقتىڭ.

تالانتىڭغا بولۇپ قايىل تەشەككۇر ئەيلىدىم مەن ھەم،
دىلىمنى مىسلىسىز ئىلھام، مەدەتكە چۆمدۈرۈپ چىقتىڭ.

1982- يىل، يېڭىسار.

شائىرغا

(مۇخەممەس)

سائادەتلىك گۈزەل دەۋران بىلەن بولدۇڭ خۇشال شائىر،
يېتىپ كەلدى يېزىش پەيتىڭ، قوچۇپ ئىلھام ۋىسال، شائىر،

چىقالار ئەرشى ئەلاغا ھەققى كەمتەرىن ئادەم،
ئىزىدىن ئۈندۈرۈپ لالە، ۋەتەن-ئەلگە ۋاپا ئەيلەر.

ئۆتۈشتى قانچىلاپ ئەجدات چىچىپ نۇر كەمتەرىنلىكتە،
ئۇلارنىڭ نامى دىللەردە پەخىر قوزغاپ جۇلا ئەيلەر.

ئۆزىنىڭ تۆھپىسىنى كىم ئۇلارغا ئەتسە گەرنىسبەت،
تىرىق ئالدىدىكى تاغدەك ئەجەپ ئاز، بىساپا ئەيلەر.

شۇ ۋەجىدىن كۆرەڭلەش - ماختىنىشقا نە ئاساس بولغۇن؟
كۆرەڭلىك قىلسا كىم ئەجدادلار ئالدىدا گۇنا ئەيلەر.

شۇڭا ئەي دوست، ھاكاۋۇرلۇقنى تاشلاپ كەمتەرىن بولغىن،
ئۆمۈر باغىنى كەمتەرلىك سەمەرلىك①، خۇشھاۋا ئەيلەر.

يوقات ئابدۇرېھىم سەن ھەم ئۆزۈڭدىن ئەسكى ئىللەتنى،
شۇ چاغ بۇدە ئۆستىمگىنى كۆپچىلىك مەقبۇل، بەجا ئەيلەر.

1983- يىل، يېنۋار

چىقتىڭ

ئويۇندا سەھنىگە جانان، تولۇنئايدەك كۈلۈپ چىقتىڭ،
ئىچىڭگە شاتلىغىڭ سىغماي، غۇرۇرلۇقتا چۆمۈپ چىقتىڭ.

سالام بەردىڭ ئېگىپ زىبا بويۇڭنى تالۇ-مەجنۇندەك
ئۆزەڭنىڭ خۇشپىئىل، كەمتەرلىگىڭنى كۆرسىتىپ چىقتىڭ.

① سەمەر - مېۋە.

چۈمۈپ ئالەمچە خوشلۇققا قولۇڭغا گاھ قەلەم ئالدىڭ،
دىلىڭنى قاپلىدى سۆيگۈ، مىسالى ئوت بولۇپ ياندىڭ،
شۇ ئوتلۇق ئىشتىياقىڭدىن شېئىر ـ ئەشئارىلەر يازدىڭ،
ئىجادىڭنى كۆرۈپ «بەختىم» دىدىڭ چىن ئىپتىخارلاندىڭ،
خەلققە ئاقتى قەلبىڭدىن بەئەينى شىرنە ـ بال، شائىر.

سېنىڭ نەزمەڭ ئېتىز، زاۋۇت، قىسىملارغا تاراپ كەتتى،
ئۇنىڭ ھەر بىر سۆزى بەكمۇ كۆڭۈللەرگە ياراپ كەتتى،
ئېلىپ ئىلھام، ئوزۇق ھەر كىم ۋەتەنگە جان پىدا ئەتتى،
قۇچۇشقا مول زەپەرلەرنى راسا مەرتلىكنى كۆرسەتتى،
ئىجادىڭ بولدى بارلىق جەڭ ـ كۆرەشلەردە قورال، شائىر.

گۈزەل دەۋرىم تەقەززا تۆرت نىشان ـ مەنزىلگە يەتمەككە،
سەپەردە ئالدىرايدۇ ھەر كىشى ئالدىغا ئۆتمەككە،
قېنى سەن ھەم قەلەم تۇلپارىغا مىن، ئۆرلىگىن كۆككە!
كۈيۈڭ ـ نەزمەڭ بىلەن بەرگىن مەدەت ئىلھاملىنى كۆپكە!
سۆيۈملۈك بۇدىيار تاپسۇن راسا گۈللەپ كامال، شائىر.

1979 ـ يىل.

قامغاقنىڭ ئىپتىخارى

چۆلنى ماكان ئەيلىگەن بىر تاش
يېنىدىكى قامغاققا دىدى:
«ئەي بۇرادەر، ياشىشىڭ ئۈچۈن
باغ بولغاندا بەك ياخشى ئىدى...»

قېنى، بۇ مەردۇمەيداندا تالانتنى ئىشقا سال شائىر،
تولۇقدۇرسەن ئۈچۈن ئەمدى بەلەن پۇرسەت، ئامال، شائىر
ئىجات قىل زوقو - شوق بىرلە كېچە - كۈندۈز پائال، شائىر

ھۆكۈم سۈرگەندە تورت مەلئۇن بولۇپ دەپسەندە خالاندىڭ،
زۇلۇم ئىسكەنجىسى بىرلەن سىقىلدىڭ، شۇنچە قىينالدىڭ،
«گېزەندە»، «ئەكسىيەتچى» ۋە «قارايىپ» دەپ ئېيىپلاندىڭ،
نەزەربەنتكە ئېلىندىڭ، تۈرمىدا ياتتىڭ، ئازاپلاندىڭ،
كۆزۈڭدىن ئاقتى ياش خۇناپ، ساڭا بولدى ئۇۋال، شائىر.

جىنايەت بولدى يازساڭ ئەل - ۋەتەننىڭ شەنىنى كۈيلەپ،
قىزىل گۈللەر ئېچىلدۇرساڭ يۇلۇپ تاشلاندى بىر - بىرلەپ
پېيزىشقا قىلىندى رۇخسەت ھوقۇقۇڭنى تامام چەكلەپ،
كۆرەلمەپ كەتتى قۇزغۇنلار «ئاكاڭ قارغاي بېرىنچى» دەپ،
ھوقۇقنى تارتىۋالماقنى قىلىپ مەقسەت - خىيال، شائىر.

خەلققە زورلىدى ساتماق بولۇپ ئۆتمەس ماتاسىنى،
كىمكى بولسا نارازى، شۇئان بەردى جازاسىنى،
ئىجات، سەنئەتكە كەلتۈردى گويا توپان بالاسىنى،
سۆكۈت، تىمتاسچىلىق قۇچتى ۋەتەننىڭ تاغ - دالاسىنى،
كۈچەيتتى سەندە ئۆچمەنلىك، غەزەپنى ئۇشبۇ ھال، شائىر.

ئۇلۇغ كومپارتىيە قۇربى بىلەن يورۇپ ئاشۇ تۈنلەر،
ۋەتەنگە نەۋباھار كەلدى، ئېچىلدى رەڭمۇ - رەڭ گۈللەر،
ناۋا قىلدى ئورۇپ خەندان گۈلىستان ئىچرە بۇلبۇللار
كۆڭۈللۈك ئۇشبۇ دەۋراندىن سۆيۈندى بەكمۇ بۇ دىللەر،
ساڭا ئىلھام پەرىسى زوقلىنىپ ئاچتى جامال، شائىر.

نۇر ۋە ئىسسىق ئىناپ مېنىڭدىن
ھوزۇر تاپسا ھاجەتمەن ئىنسان»

× ×

ئاڭلاپ قامغاق سۆزلىرىنى تاش
ھاياجاندا «ئاپىرىن!» دېدى.
قۇچتى شۇ دەم بىپايان چۆلنى
ئىپتىخارلىق قامغاقنىڭ ھىدى.

1983 - يىل، يېڭىسار.

كۆزلىرىڭ

ئەي پەرى، نىمانچىلا ئوتلۇقتۇ ئاھۇ كۆزلىرىڭ؟!
ھەم نىمانچە بەك خۇمالىق، قاپقارادۇ كۆزلىرىڭ؟!

باردۇ ئۇندا نە سېھىر-خىسلەت؟ ئۇنى ھېچ بىلمەدىم،
ئەيلىدى تۇتقۇن - ئەسىر ئەقلىمنى جادۇ كۆزلىرىڭ.

خۇددى كۆندۈز ئۇ، مۇھەببەت نۇرىدا يالقۇنلىغان،
بولمىغاي تاقەت قىلىپ، چۈشكەندە دەررۇ كۆزلىرىڭ.

تارقىلۇر ئۇندىن ساداقەت ھەم ۋاپا - شەپقەت مۇدام،
جىلمىيىپ، ئويناپ - كۈلۈپ، ئەيلەر تەۋەززۇ كۆزلىرىڭ.

كۆردەمەن شەرمى - ھايانىڭ جىلۋىسىنى ئەكسىدىن،
ياتقا باقماقنى بىلەر ئۆزگە مەكرۇ، كۆزلىرىڭ.

دېدى قامغاق جاۋابەن كۈلۈپ:
"ئۆسكەن يېرىم ئېزىزدۇر ماڭا.
ئايرىلمايمەن ئۇنىڭدىن زىنھار
يىلتىزىم چىڭ تۇتاشقان ئاڭا.

مەن كۆردىمەن بۇ يېراق چۆلنى
گۈلچىمەنلىك باغلاردىن گۈزەل.
بورانلارنىڭ گۈرۈلدىشىدىن
ئاڭلايمەن شوخ، يېقىملىق غەزەل.

مەن ياشايمەن ئاددى ۋە تېنچ،
تۇرمۇشۇمغا قىلىپ قانائەت.
سېزىدىمەن بۇ هاياتتىن گويا
بىر شاهانە راهەت ـ پاراغەت.

ئۆزگىلەرگە چۈشمەس هاجىتىم
پەرۋىشلەشنى قىلمايمەن تاما.
يېلىنىشنى، ئاۋرۇيكەشلىكنى
هەم ئۆزۈمگە كۆرمەيمەن راۋا.

تالايلىغان ئەجدادىم ئۆتتى
بۇ دىيارغا هەغدالىق قىلىپ.
مەن هەم ئۇنى سۆيۈپ ئۆتىمەن
ئۆمۈرۋايەت ئىپتىخارلىنىپ.

دىلغا پۈككەن تىلەك ـ ئارزۇيۇم:
يانسا تېنىم بولۇپ ئوت ـ گۈلخان.

ياخشىلىق كۆتمەك ياماندىن، بەلكى بىز ئوخشار گويا—
يىپ ئېشىپ قۆمدا، پېچىپ سايەنى تىككەندەك چاپان.

2

زەر بىلەن مىس قىممىتى ئەما ئەچۈن پەرقسىز ئىرۇر،
ئەيلىسە بۇ ابۇل ناۋا، زاڭلىق قىلىپ قوزغۇن كۆلۈر.
ئىلغىماس ئەسلا ئېشەك چالسا قولاغىغا راۋاپ،
قىلما نادانغا ئېسىل سۆز، قىل ئۇنى دەنا بىلۇر.

3

سۆھبىتى ناجىنسلارنىڭ خۇددى خالاجايىسمان،
ئۇندا تۇرساڭ بىر مەھەل بەدبۇيىغا بۇرنۇڭ ماسلىشار.
ئۆلپىتى قىلما ئۇلارنى سەن ئۆزۈڭگە ھېچقاچان،
كىم نىجاسەتنى تۇتۇپ يۇرسە ئۇنىڭدىن ئەل قاچار.

4

ئەل ـ ۋەتەننى سۆيمىگەندىن بەلكى ئۆلگەن ياخشىراق.
يەرگە خائىن مۇردىسىدىن تاپنى كۆمگەن ياخشىراق.
ياۋغا باش ئەككەن ئېجەسىنىڭ باققىچە ئەنگارىغا،
سەسكىنىشسىز ئىت-ئېشەك ھايۋاننى كۆمگەن ياخشىراق.

1962 ـ، 1977 ـ يىل، يېڭىسار.

بىر نەزەر قىلساڭ ئەگەردە ئوت كېتەر تەن مۈلكىگە
كۆيدۈرۈپ، ئەتكەي يۈرەكنى خۇددى مەجرۇ، كۆزلىرىڭ.

بولمىغاي دەۋزەخ ئوتىنىڭ تەپتىمۇ بۇنچە يامان،
بەرمىگەي كۈندۈز ئاراملىق، تۈندە ئۇيقۇ، كۆزلىرىڭ.

گەرچە چەكسەممۇ ئازاپ، كۆرمەككە تەشنا - زارمەن،
ساقلىغاچ ئۆزىدە مەنچۈن ياخشى ئارزۇ، كۆزلىرىڭ.

تاپىمەن ھەر باقىشىڭدىن بىر ئۆمۈر دەرتكە راۋا،
كۆزلىرىمنىڭ ھاجىتى، دەردىگە دارۇ كۆزلىرىڭ.

بى ھايالەر باقسا پەس ئارزۇ - ھەۋەستە سەتلىشىپ،
سانجىلار خەنجەر بولۇپ، نەپرەت بىلەن شۇ كۆزلىرىڭ.

شول سەۋەپتىن ئەي نىگار باققۇم كېلۇر دائىم ساڭا،
لىق قوچۇپ تۇرغان ئۈچۈن ئالەمچە تۇيغۇ، كۆزلىرىڭ.

كۆزلىرىڭ تەئرىپىنى ئابدۇرەھىم ئەيتىپ تولا،
يازدى نەزمە، نەزمىگە بولدى ماۋزۇ كۆزلىرىڭ.

رۇبائىلار

1

ئەي بۇرادەر، ياخشىلىق كۈتمە ياماندىن ھېچقاچان،
بەرگىنى بار نەدىمۇ بال نەشتىرى بىرلە چايان؟!

ئەسقەر ھۈسەيىن

ئەسقەر ھۈسەيىن 1938 - يىلى 10 - ئايدا ئاتۇش ناھىيەسىنىڭ سىم تاغ كەنتىدە دېھقان ئائىلىسىدە تۇغۇلغان، ھازىر قەشقەر پېداگوگىكا ئىنستىتۇتى ئەدەبىيات پاكولتېتىدا ئەدەبىيات ئوقۇتقۇچىسى بولۇپ ئىشلىمەكتە.

ئۇ، 1950 - يىللاردىن باشلاپ ئەدەبىي ئىجادىيەتكە كىرىشكەن. شۇندىن ئىتىبارەن ئۇ كۆپلىگەن شېئىر ۋە ئىلمىي ماقالىلارنى يازدى.

ئۇنىڭ يولداش ۋاھىتجان غوپۇر بىلەن بىرلىشىپ ئىشلە-

كۆلگە قاراپ

تۇرىمەن قىرغاقتا كۆلگە سېپ نەزەر،
ئىلقالانغان سۇ شۇنچە تىنىق ۋە زىلال.
سەتھىن ئالتۇندەك قۇياش شولىسى،
كۆرۈنەر گوياكى كۆك زۇمرەت مىسال.

سۇ ئېقىپ كېتمىشتى كۆلدىن كۆپ كىشى،
مەلدە قاپاقۇ، چىلەك ئەگىلىپ.
يەتكۈزەر ئۇ شۇنداق غەرەزسىز بەھىر،
ئازايسا، سۇ بىلەن يەنە ئىلقىلىپ.

ئوخشاتتىم مۇئەللىم خىسلىتىن كۆلگە،
بەرگەچ ئۇ ئىنسانغا ئىلىم - پەن سۇيى.
ئۆكتىپ بىر ياقتىن تولۇقلاپ ئۆزىن،
ئىشلىگەچ بى مىننەت تا ئۆمۈر بويى.

ئۆستۈرمىسەك قوينىڭدا سەن ۋۇجۇدۇمنى،
مىسلى شىردەك كۈچ - غەيرەتكە تولارمىدى؟!
ئىشقىم تۇرسا يالقۇنجىغان (ئۆزۈڭ بەرگەن)،
سىنى سۆيمەي كۆڭۈل شۇندا ئۇنارمىدى؟!

كۈلدۈرمىسە ھەغدالىرىڭ چىچەكدە نۇر،
ۋىسالىغا يۈرىكىمنى قانارمىدى؟!
يۈز ئاچمىسا كىملەچىچىكىڭ كۆز ئالدىمدا،
بۇ ياش دىلىم ئارزۇ بىلەن يانارمىدى؟!

ئېيتقىن ۋەتەن، سىنىڭ ئىشقىڭ بولمىغاندا،
ئايدىڭلاردا ئەسقەر تەمبۇر چالارمىدى؟!
سۆز بىغىدىن چىچەك تاللاپ، ئاتاپ ساڭا،
ئۇيغۇ تاشلاپ ئوتلۇق قوشاق قاتارمىدى؟!

1962-يىل، قەشقەر.

بۇلبۇل ئىدىڭ

كىم ئالار مەيدان ئارا جاي مەردۇ مەيداندىن بۆلەك؟!
كىم كىرەر ئات ئوينىتىپ جەڭگاھقا مەرداندىن بۆلەك؟!
جادۇگەر ئالۋاستىنىڭ كۆكسىگە تىغ ئۇرماق ئۈچۈن،
كىم بارار كۆكرەك كىرىپ كويىغاپقا پالۋاندىن بۆلەك؟!
بەرسە كىم قاندىن بوياق ئۆز تۇپرىغىنىڭ ھۆسنىگە،
قاي گىيا قەۋرىنى قاپلار گۈلى خەنداندىن بۆلەك؟!
سەن ئىدىڭ شائىر مۇتەللىپ ئىشقىۋاز بۇلبۇل كەبى،

گەن «ئۇيغۇر كىلاسسىك ئەدەبىياتى تىزىسلىرى» ناملىق كىتاۋى
مەركىزى مىللەتلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىنماقتا. ئۇ
يەنە بىر شېئىرلار توپلىمىنى نەشرگە تەييارلىدى.

ئانا دىسەم

ھاياتىم، شەۋكىتىم، شانىم ئەي ۋەتەن،
مېھرىڭدە ئۆستۈرگەن ئانام سەن مېنىڭ.
قەلبىمنىڭ تۆرىدە تۇرار ھۆرمىتىڭ،
ئىشقىڭدا يانىمەن بىر ئۆمۈر سېنىڭ.

سەن بىلەن گۈزەلدۇر قايناغان ياشلىق،
سەن بىلەن تۈگەلدۇر دىلدىكى شاتلىق.
شۇڭلاشقا پەخىرلە ئېغىز تولدۇرۇپ،
«ئانا» دەپ ئاتىسام نەقەدەر تاتلىق؟!

1957 - يىل، قەشقەر.

سەن بەردىڭ ۋەتىنىم ئىشقىنى ماڭا

بۇلبۇل ئەسلى گۈلزارنى جاي ئەتمىگەندە،
خۇشال سايراپ گۈل شېخىغا قونارمىدى؟!
تۆرەلمىگەن بولسام ئەگەر ۋەتەن سەندە،
مۇھەببىتىم مۇنچە ئوتلۇق بولارمىدى؟!

ەمدى ئاچتى گۈل چىراي شائىر ئۆزلۈك سۆيگەن تىلەك،
چىن ھەقىقەت، چۈنكى بولغاچ پىتنە - يالغاندىن بۆلەك.
خ سۆيۈملۈك كۈيچى، بولماق ۋارىسىڭ ئارمان ماڭا،
وق پەقەت ئەسقەردە ئارمان ئۈشبۇ ئارماندىن بۆلەك.

1979 - يىل، توققۇزاق.

بەختىم

بىز بىلمەكلىكىم جاندىن ۋەتەن سەن گۈل دىيارىمنى،
سىنىڭ نامىڭ بىلەن تاپقانلىقىمدىن ئىپتىخارىمنى.
ۆرەلدىم ھەمدە چوڭ بولدۇم سېنىڭدە، ئامىتىم شۇدۇر،
بىزەرمەن قوشقىزەك شۇ ئامىتىم ھەم ئىپتىخارىمنى.
ىنى كۈيلەپ دۇتار چالسام، دۇتار سۆزلەيدۇ ئىشقىڭنى،
ۆزلۈك بەرگەچ مۇھەببەت رىشتىمدىن دۇتارغا تارىمنى.
ۇياش دەيمەنمۇ تەپتىڭنى ۋە يا ئاي دەيمۇ ئەپتىڭنى،
ۆرۈپ نۇر ھەم گۈزەللىك ئىلكىدە لەيلۇ - ناھارىمنى.
بىچىمدا بار قىرو، ئەمما سېنىڭ ھۆسنۈڭگە باققاندا،
اھاردەك ئۆز جامالىڭدىن كۆرەرمەن نەۋ باھارىمنى.
ەتەن سەن باركى مەن ھەم بار، ۋەتەنسىز جاندا نە مەنا،
ايانىم مەنىسىز: بەرمەك كويۇڭدا يوقۇ-بارىمنى.
سېنىڭ مەيلىڭ - مېنىڭ مەيلىم، كېرەرمەن بۇيرىساڭ ئوتقا،
سېنىڭ بەختىم: سېنىڭ ئىلكىڭگە بەرمەك ئىختىيارىمنى.
سېنىڭ بەختىم: سېنىڭ قوينىڭدا ئالغان بىر نەپەس، ھەتتا -
سېنىڭ كۆكسۈڭدە جاي تۇتقان قىياس قىلماق مازارىمنى.

يوق ئىدى سۆيگەن نىگارىڭ گۈل ۋە بوستانىدىن بۆلەك.
كۆز ئېچىپ تۇن ئىچرە، ئاھ دەپ تاشلىدىڭ غەمكىن نەزەر،
كۆرمىدىڭ ئاۋات ماكان خارابە ۋەيرانىدىن بۆلەك.
بىرسى باي، سانسىز گاداي، يوقسۇلغا پۇتلاشتان ئەجەل،
تەگمىدى ئەلگە نېسىۋە ئاھۇ - ئەپغانىدىن بۆلەك.
سۆيگۈ گۈلزارىدا زوھرەڭ كەتتى تاپماستىن ۋىسال،
تاھىرىڭ ھەم غۇنچە ئۈزمەي بەرگى ھىجرانىدىن بۆلەك.①
قىلمىدى تەتۈر پەلەك ھىچنەرسىنى ھەرگىز ئاتا،
تۈلكىگە لوق گۆش ۋە لېكىن شىرغا قاپقانىدىن بۆلەك.
كىم چىقىپ مەلئۇنغا مۇشت ئاتسا، ئۇنى كۈتتى خەتەر،
تەگمىدى ئاشىيانە ئەسلا ئاڭا زىندانىدىن بۆلەك.
سەن بولۇپ تاڭ ئەلچىسى ئېيتىڭكى: كەلمەيدۇ پەقەت -
بىزگە ئەرك ئۆزگە ئامالدىن جەڭ ۋە جەۋلانىدىن بۆلەك.
سەن دېدىڭ: جانانغا يەتمەس كەچمىسە جاندىن كىشى،
بارمىكىن ئاشىققا ئەلا كىمسە جانانىدىن بۆلەك؟!
ساتتى ۋىجدانىنى بىراۋلار بىر يالاق ئاداپ ئۈچۈن،
يوقتۇرۇر خائىنغا ئەۋزەل نەرسە جان، نانىدىن بۆلەك.
ئاقلىدىڭ ۋىجداننى سەن باشقا سىناق چۈشكەن چېغى،
بولمىغاي ئادەمگە زىننەت ھەرنە ۋىجدانىدىن بۆلەك.
سەن كۈلۈپ باردىڭ ئەجەلگە، ئەل ئۈچۈن بەردىڭ جېنىڭ،
كۆرمىدىڭ ئەلگە مۇناسىپ نەرسىنى جاندىن بۆلەك.
ساپ قېنىڭدىن قەۋرەڭ ئۈزرە ئۈندى گۈللەر - لالىلار،
بارمۇ ئەلا سوۋغا خەلققە قىپ - قىزىل قاندىن بۆلەك؟!

---

① بۇ يەردە ل. مۇتەللىپ يازغان «تاھىر - زوھرا» دىرامىسىغا ئىما قىلىنغان

ولدە ئۇل گۈل يۈزلىگەمنىڭ بولسا ئايان كۈلكىسى،
نچىدە شول غۇنچە لەۋ يار لەئلىنىڭ تەشناسى بار.
لغان ئاي گاھ كۆرسىتىپ يۈز، گاھ بۇلۇت ئىچرە مۆكەر-
ندا ھەم ئاي يۈزلىگەمنىڭ ئارزۇ- ئىستىغناسى بار.
ئۇندە ئىككى لەۋنىڭ جۈپلىشىپ ئايرىلمىغى،
لدا كىمنىڭدۇ پىچىرلاشقان نەھان غەۋغاسى بار.
ر يەلى تۇغماس تەبىئەت بىر باھار، ئەمما بۇ دەم-
ر چىمەننىڭ ھەر گۈلدە مىڭ باھار سىماسى بار.
چىرايلىق ئايدىڭ ئاخشام دىلنى بەرگەچكە ھوزۇر،
كۆڭۈللەرنىڭ غۇبارى، نە ئۇنىڭ سەۋداسى بار؟!
ل گۈزەل، گۈلزار گۈزەل، چۈنكى ئۇنىڭ خۇش سايرىغان
ن كەبى ئەسقەر تۈمەنمىڭ بۇلبۇلى شەيداسى بار.

1982 - يىل،قەشقەر.

قەلەم ئالدىم يەنە قولغا

مستان قىش كېتىپ باشتىن قەلەم ئالدىم يەنە قولغا،
دى كۆكلەم پەقىر دەسلەپ قەدەم قويغاندا بۇ يولغا.
ۋيۈپ نەزمە ئىسمىلىك يارغا مەن مەجنۇن سۈپەت يۈرسەم،
نام دەيتتى: "جېنىم ئوغلۇم كىرىپ قالدىڭ ئەجەپ كويغا".
رتۈپ قانچە باھار، ياردىن جۇدۇن پەسلىدە ئايرىلدىم،
ۇدا بولدۇم ۋىسالىدىن كىرىپ يەتتە ۋە جۈپ ئونغا.
لىمدىن كەتمىدى زىكرى، دىلىمدىن ئوتى ئۇل يارنىڭ،
قىنى سەن ئى نىگارىم» دەپ قارايتتىم ئوڭ بىلەن سولغا،

كۆتەرسە گەر قەدەھ ئەسقەر ۋەتەن ئىسمى بىلەن دائىم،
قېنى كىم كەم قىلار جامىدا مەي ـ گۈلگۈن شارابىمنى.

1979 - يىل، توققۇزاق.

كۆردۈم

قوغۇلغاندا ۋەتەن سەندە ئېچىپ كۆز گۈل دىيار كۆردۈم،
بالاغەت پەيتى ئۆمرۈمگە سېنىڭ ئىشقىڭنى يار كۆردۈم.
يىگىتلىك مەۋسۇمى كەلگەندە كۈچ ھەمدە قانات بەردىڭ،
قىرانلىق دەۋرىدە ئەجرىڭگە خوپ ئىش جان نىسار كۆردۈم.
«ئىزىزدۇر تاش ئۆزى چۈشكەن ماكاندا»، دەپتىكەن خەلقىم،
سېنىڭدىن كەچسە گەر كىملەر، ئۇنى ھەر جايدا خار كۆردۈم.
سېنىڭ مېھرىڭ-ئانا مېھرى، ماڭا يات ئۆزگە يار مېھرى،
سېخىڭدىن، مېھرىڭدىن ئايرىلماقنى مىڭ ناموس ئار كۆردۈم.
سېنىڭسىز گەر پۈتۈن ئالەم ماڭا بىر سەيلىگاھ بولسا،
ئۇنى باغرىڭدا جاي تۇتقان لەھەتتىن بەلكى تار كۆردۈم.
ئېزىز يۇرتۇم ئامان بولساڭ كى سەن، رەڭگىم سامان بولماس،
ئۆزۈڭ بار سەنكى دۇنيادا شۇ چاغ ئەسقەرنى بار كۆردۈم.

1989 - يىل، توققۇزاق.

باھار كېچىسى

كۆكتە چولپان كۆز قىسار باقسام نىگار شەھلاسى بار،
يەردە گۈل قەددىدە يارنىڭ قامىتى زىباسى بار.

شقا چىللايدۇ يىگىت ئاستا چېكىپ پەنجىرىنى،
ەشۇغى ناز ئۇيقۇدا تولغانسا ھەر ئان، تاڭ سەھەر.
ەر- ئايال، ياشۇ- قېرى، ئۆسمۈر بۈگۈنكى جەڭ ئۈچۈن،
كان- زاۋۇت، مەكتەپ، ئېتىزنى قىلدى مەيدان تاڭ سەھەر-
ەر كىشى ئاقىل ئىرۇر ياتماس پەقەت غەپلەت ئارا،
چۈنكى، تەييار بولغۇسىدۇر ھەر نە ئىمكان، تاڭ سەھەر.
ۇرغىل ئى ئەسقەر قولۇڭغا ئال قەلەم ئەسبابىنى،
ەزمە تۇپراققا ئەككىن سۆيگىدىن دان تاڭ سەھەر.

1983 - يىل، قەشقەر-

ۋەتەن ئىشقى

ەي ۋەتەن ئىشقىڭ ئوتىدىندۇر ئۆزۈڭگە كۆيمىگىم،
ىيايان مېھرىڭ سۈيىدىندۇر يۈرەكتىن سۆيمىگىم.

وت بولۇپ-ئاتەش بولۇپ ئۆستۈم سېنىڭ باغرىڭدا مەن-
يوق پەقەت مايسىز چىراقتەك پارلىماستىن ئۆچمىگىم.

ەن مېھىر دەرياسى سەن، مەن ئۇندىكى يەلكەن دېمەك،
ىر ئۆمۈر ئۈزمەك ئېرور راھەت، نومۇستۇر چۆكمىگىم.

ەن بەخت ئاسمانى سەن، مەن ئۇندىكى يۇلتۇز دېمەك،
ەڭگۈ پارلاپ تۇرغىنىم تۇرغان، يوق ئىزسىز كۆچمىگىم.

ەن ساداقەت جامىدا تۇتتۇڭ شاراپ ئىچتىم قېنىپ،
ىز سەۋەپتىندۇر ھاياتتا ساڭا سادىق ئۆتمىگىم.

كۆڭۈلدە كۆپ ئىدى ناخشام، لېكىن ئېيتىشقا ئىمكان يوق،
چىقالماي بىر مەھەل، كەتتى سىڭىپ قەلبىمدىكى مۇڭغا.
ئۆتۈپ كۈنلەر، كېتىپ تۈنلەر، يەنە كۆكلەم چىراي ئاچتى،
ئىشى تەتۈر بولۇپ زاغىنىڭكى، بۇلبۇلنىڭ كېلىپ ئوڭغا.
ياشاردى قايتىدىن جانلار ھايات كۈلدى ناۋا بىرلە،
يەنە كىرگەچكە تىل دۇتار، راۋاپ نەي بىرلە قالۇنغا.
شۇ ھىجران تۈنلىرى پۈتكەچ، يېتىشتىم ۋەسلىگە يارنىڭ،
قەلەم ئىزھاردا پەيدا بۈگۈن ئۇ ئەمدى ھەر قۇرغا.
نىگارىم نەزمىدۇر ھەم كۆڭلۈم ئىچرە بايلىغىم نەزمە،
غەنىلىك بابىدا ئەسقەر پىسەن قىلمايدۇ قارۇنغا. *

1982 - يىل، قەشقەر.

تاڭ سەھەر

تۈن قىزى يىرتىپ ياقا بولدى پەرىشان تاڭ سەھەر،
بولدى ئايخان كەينىدىن يۇلتۇزمۇ پىنھان تاڭ سەھەر.
تەۋرىنىپ گۈلشەندە گۈل يار نازىنى قىلدى ئايان،
بەرگىنى گۈلنىڭ سابا سۆيگەندە لەرزان تاڭ سەھەر.
بولدى زاھىر بىر گۈزەل كۈلگەن كەبى مىڭ لەۋ بىلە،
غۇنچىلار بەس - بەس بىلەن كۈلگەندە خەندان تاڭ سەھەر.
بۇ يېشىل كۆكلەم گۈزەل، گۈللەر گۈزەل، كۈنلەر گۈزەل،
شات ئۆتەر خەلقىم ھايات زەۋقىدە ھەر ئان تاڭ سەھەر.

---

* بايلىغىنىڭ كۆپلىكى ۋە پىخسىقلىقى بىلەن نام چىقارغان ئەپسانىۋى بىجاي.

ئابلىز ئۆمەر

ئابلىز ئۆمەر 1942 - يىلى قەشقەر شەھرىگە تەۋە قوغان رايونىنىڭ موللازەدە كەنتىدە تۇغۇلغان، 1958 - يىلدىن باشلاپ ئەدەبىي ئەسەرلىرى مەتبۇئاتتا كۆرۈنۈشكە باشلىغان. ئۇ ھازىر «قەشقەر گېزىتى» ئۇيغۇر تەھرىر بۆلۈمىدە ئىشلەيدۇ.

ئۇ 20 نەچچە يىلدىن ئارتۇق ۋاقىتتىن بۇيان، ھەر دەرىجىلىك گېزىت - ژورنال، ئالمۇناخلاردا كۆپلىگەن شېئىر، ھېكايە، نەسىر، ئوبزورلارنى ئېلان قىلدى. 1983 - يىلى قەشقەر

تەقدىرىم بىر سەن بىلەن، بەختىڭ سېنىڭ ـ بەختىم مېنىڭ،
يات ماڭا سىرلىق ۋىسالدىن بەختى ئىقبال كۈتمەكىم.
ئېيە، ۋەتەن، يوقتۇر سېنىڭدىن ئۆزگە يار ئەسقەر ئۈچۈن،
ياردىن بىر كەچمەكىمدىن ياخشىراق بىر ئۆلمەكىم.

پارچىلار

گۈزەللىك شاھىنىڭ سېخىلىقىدىن،
ۋەتىنىم بولۇپتۇ خىسلىتىڭ تولۇق.
ئېيتمىدى تەبىئەت خىسلەتتىن مېنى،
ۋە لېكىن قويمىدى ئىشقىڭدىن قۇرۇق.

× ×

كۆلەر ئارزۇ، ۋەتەن ئىشقىڭ نۇرىدىن دىلغا شام ياقسام،
نە ئارماندۇر ياشاپ مەرت بوپ، ھاياتتا بىر ساڭا ياقسام.
كىرىپ ئاق باشقا، بەل مۈكچەيسە، ئاخىر مەن كۆزۈم يۇمسام،
دېگەيمەن شۇندىمۇ: بەختىم ۋەتەن كۆكسىڭگە تەن باقسام.

ئەگەر سازەندىمەن، كەسپىم سېنىڭ ئىشقىڭدا چالماقتۇر،
ئەگەر پەرۋانىمەن ئەھدىم سېنىڭ ئوتۇڭدا يانماقتۇر.
مەگەر تۈن ئىچرە يۇلتۇز، تاڭدا كۈن بولسام، مېنىڭ بەختىم:
ۋەتەن تالماس تومەن كۆزدە سېنىڭ ھۆسنۈڭگە باقماقتۇر.

1962 - يىلى، قەشقەر.

باشلىنىپ مىسلىسىز دەھشەتلىك قويۇن،
سىلكىنىدى دىلدىكى ئىشەنچ ۋە غايە.

يۇندە كۆلچىگىدە ئۆزگەن بىلىقتەك،
بەدنىيەت مەلئۇنلار چىققتى سەھنىگە؛
ياۋۇزلۇق قىلىچى كەستى بويۇننى،
كەلگۈلۈك زەپ كەلدى بىلىم ئەھلىگە.

باغلارنىڭ ھۆسنىدە ئوينىدى غازاڭ،
گۈل - غۇنچە ئېچىلماي توزىدى شۇئان.
جۇدالىق دەردىدە باھارنى كۈتكەن -
ئىشقىۋاز بۇلبۇلنىڭ باغرى لەختە قان...

× ×

شۇ يىللار بولدى نادانلىق دەۋرى،
« ساداقەت » مۇنارى ياسالدى ئېگىز؛
شۇ يىللار بولدى پالاكەت دەۋرى،
قېپقالدى غەپلەتتىن دىللاردا بىر ئىز...

يىللار ئىزمىسى ئۆتتى لاي سۇدەك،
تارىخ ئۆردى ئاپپاق ۋاراقلار.
نە ئامال!؟ شۇنداقلا قالدى جاۋاپسىز،
يىللارغا قويۇلغان سوئال - سوراقلار.
....

خەلقنىڭ ئەقلىدىن قۇدرەت كۈچىدىن،
پەلەكنىڭ چارقى ئايلاندى شۇ دەم.

ئۇيغۇر نەشرىياتى تەرىپىدىن ئۇنىڭ «ئۇمۇر ئىزلىرى» ناملىق شې-
ئىرلار توپلىمى نەشر قىلىنىپ، جامائەتچىلىك بىلەن يۈز
كۆرۈشتى.
ئۇ جۇڭگو ئاز سانلىق مىللەتلەر ئەدەبىياتى ئىلمىي جە-
مىيىتىنىڭ ۋە جۇڭگو يازغۇچىلار جەمىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ
ئەزاسى.

يىللار سىرى

بەزىلەر يازسا گەر يىللارغا جاۋاپ،
مەن شۇ دەم يازىمەن يىللارغا سوراق؛
سورىغىنىم - يىللارنى سىناش بەلگىسى،
ھەر جاۋاپ ھەر يىلنىڭ ۋەزنىدۇر بىراق.

يىل دىگەن ئالەمنىڭ ۋاقىت ھىساۋى،
نەچچە مىڭ كالىندار پۈتتى يىرتىلىپ.
ئېسىمدە ئۆكتەبىر يورۇتقان سەھەر،
(تارىخقا ئوتتۇز يىل قالدى يېزىلىپ)

تاڭ نۇرى پارلىغان شۇ غالىپ يىللار،
ئەسىرلىك مەزمۇننى بەردى كۆنىگە.
ۋەتەننىڭ تاغ - دالا، يېزا - سەھراسى،
پۈركەندى قىپ-قىزىل ئۇتتۇق گۈلىگە.

ۋە لېكىن يىللار ئۆتمىدى تىپ - تىنىچ،
قارا بۇلۇتلار تاشلىدى سايە.

لياڭشەن دالىسى

تاڭ يېلەن تەڭ يولغا چىققىنىم لياڭشەننى بويلاپ،
چولپان يۇلتۇز كۆزى كۈلۈپ مۆككەن بىر چېغى.
تاڭ شامىلى ئەركە قۇشتەك قىيغىتىپ ئويناپ،
سۈيۈپ ئۆتەر ھەر يۈرەككە چىن بەخت ئىشقى.

× ×

تۆت ئەتراپى دەرەخزارلىق ئېدىرلار-تاغلار،
ئاق بۇلۇتتىن باشلىرىغا ئورىغان سەللە.
ئوتتۇرىسى جەننەتكەبى گۈلزارلىق باغلار،
ئاپىرىدە بولغان گويا مەزمۇت بىر قەلئە.

ھەر تامچىسى تەڭگە شىپا جىرا سۇلىرى،
تاشتىن - تاشقا زۇمرەت چېچىپ ئويناقشىپ ئاقار.
ئارشاڭلارنىڭ سەھەردىكى سۇ ۋە ھورلىرى،
كۆك ئاسمانغا زىننەت بېرىپ ئاق بېزەك تاقار.

ئۈيۈر - ئۈيۈر مال - چارۋىلار ئوتلار يايلاقتا،
تىمەنلىكتىن، سېمىزلىكتىن سەكرىشىپ ھەريان؛
جۈپ شولىلار ئەكس ئېتىدۇ زىلال بۇلاقتا،
بامبۇكزارلىق مۆھەببەتكە خالى بىر ماكان.

سارۋا① ئارتقان چارۋىچىلار غەيرەتتە ئۈزەر،
چىۋەر قولى چېۋەرلىكتىن توقۇيدۇ كەشتە.

① سارۋا - يېزۇ چارۋىچىلىرىنىڭ تاغار شەكلىدىكى يامغۇرلۇق يېپىنچىسى.

ھەقىقەت زۇلمەتنىڭ يولىنى توستى،
تارىخنىڭ ئەينى شۇ، تارىخ ھۆكمى ھەم!

زەردىكەش يۈرەكلەر ئىچتى شەرۋەت سۇ،
يايرىدى قايتىدىن ئازارلىق دىلمۇ.
سائادەت ئاپتىۋى چېچىپ ئالتۇن نۇر،
ئۇتۇقلار ئەۋجىدە كەلدى ھەر يىلمۇ.

كالىندار ۋارىقى تولدى مەزمۇنغا،
چوڭ ئۇزۇن سەپەرنىڭ زەپەر گۈلىدىن.
جاۋاپسىز سوراقلار تاپتى نەق جاۋاپ،
شۇئانا ۋەتەننىڭ شاتلىق كۈيىدىن.

× ×

يىل دىگەن ئالەمنىڭ ۋاقىت ھىساۋى،
ئىنسانلار بىرىدۇ ئۇنىڭغا مەنا.
يىللار مەزمۇندار كېلىدۇ چوقۇم،
چۈنكى بار رەھنىما پارتىيە - دانا.

1978 - يىل، 12 - ئاي، قەشقەر .

سۆيگۈم

پارتىيەم، مەن سىنى سۆيدۈم ئىزدىلاپ،
ئالتۇن قەسىرلەردە باققاندا مىنى.
توز كورلار تۆھپىنى جىنايەت ساناپ،
قەپەزگە سالغاندا سۆيدۈم ھەم سىنى.
1974 - يىل 4 - ئاي، قەشقەر

كوچا سۈپۈرگۈچى قىز

قولىرىڭدا ئۈزۈن سۈپۈرگە،
تىنىم تاپماي ئىشلەيسەن شۇندا.
ئۈزىتىسەن قانچە كېچىنى،
قارشى ئېلىپ سەھەرنى ھەرۋاخ.

قەھرىتان قىش، پىژغىرىم تومۇز،
قىلالمايدۇ غەيرىتىڭگە كار.
يامغۇر يۇسا سۈمبۈل چېچىڭنى،
چەكسىز ھوزۇر بېغىشلايدۇ قار.

يوللار جانان چىمەندەك پاكىز،
سېنىڭ تەرىڭ، مېھنىتىڭ بىلەن؛
جۇلالىنىپ تۇرىدۇ مۇھىت،
ئەمگەك ئەجرىڭ، ھىممىتىڭ بىلەن.

ياغار ساڭا رەخمەت - تەشەككۈر،
(ئەل قەلبىدە ھۆرمىتىڭ تولۇق).
كىچىك چاغلاپ بولماس تۆھپەڭنى،
تام نىشانىڭ ئېزىز ۋە ئۇلۇغ.

قاچار ئەي قىز سېنىڭ ئەجرىڭدە -
توپا - چاڭلار، يوقاپ كېسەللىك...
بەختىم ئىدى، بەرسەمتىم مەنمۇ،

دىللىرىدا مول ھۆسنىنىڭ تەقدىرى كېزەر،
شۇڭا يېڭەر مۇشەققەتنى ئۇچرىغان يەردە.

گۈزەل ئەمەس، ئېسىل ئەمەس گۈللەر - غۇنچىلار،
ئەمگەكچىنىڭ كۈمۈش تەرى تاممىسا ئەگەر؛
مېھنەت - بەخت، مېھنەت كۈچى نۇردەك چېچىلار،
(ئۇنىڭ بىلەن مۇشۇ دالا گۈزەل شۇ قەدەر).

× ×

ئۆز يولۇمغا ماڭغاندىمۇ قاراپ تويىۇدۇم،
كۆزلۈرۈمدە لياڭشەن ئەكسى پارلار ئەڭ رۇشەن.
ھېسسىياتىم قوشاق تۇغدى، ناخشا توقۇلدىم،
يۈرىكىمدە مەڭگۈ قالدى شۇ گۈلزار گۈلشەن!

1977 - يىل سىچۈەن چىڭدۇ - قەشقەر

بىر شائىرنىڭ ھەسرىتى

ئاخشام بىرسى ئۆز - ئۆزىدىن ماختاندى؛
« شېئىرلىرىم - شېئىرىيەت گۈلى»، دەپ؛
ئاچچىقلىنىپ ماڭا تازا داتلاندى:
« بېرىلمىدى شان - شەرەپنىڭ تۆرى»، دەپ.

تۇۋا دەيمەن ئۆزىنى ماختاش نەھاجەت،
كەلدى بۇ ئوي قانداق ئۇنىڭ ئېڭىغا.
شېئىرلىرىنى سېلىپ كۆرسە بولمامدۇ،
خەلقىنىڭ كۆڭۈل تارازىسى - جىڭىغا؟!...

1980 - يىل 9 - ئاي، ئۈرۈمچى.

يېڭى يىل شارابى

مەن شاراپ ئىچمەيمەن (ئادىتىم شۇنداق)
بۇ مېنىڭ بەزمىدىن قاچقىنىم ئەمەس.
ياشلىغىم ھىسلىرى بىر ئەزىم دەريا،
قەلبىمدە جۇش ئۇرار خوشاللىق پەۋەس.

يارانلار قولۇمغا ئالدىم جۇپ قەدەھ،
(بۇنىڭدىن قىلچىلىك بولماڭلار ھەيران).
خۇمارىم قىستىمدى ئىچىشكە شاراپ،
چۈنكى مەن يېڭى يىل قوينىدا مېھمان.

شۇ قەدەھ گوياكى بىر جاھاننامە،
كۆرۈندى ئۇنىڭدا ۋەتەنىنىڭ ھۆسنى؛
ياشارغان تاغ ـ دالا ، ياشنىغان باغلار ،
گۈللەرگە پۈركەنگەن تۆت باھار پەسلى.

شۇ قەدەھ ئىچىدە بولدى نامايان،
شەرەپلىك مۇساپە، چاقماقلىق يوللار ؛
تامچە تەر ئورنىغا ئاققۇزغان ساپ قان،
جاپاكەش ئەمگەكچى، قاداقلىق قوللار.

قەلىمىمدە ئىللەتنى يۇيۇپ —
خەلق دىلىغا روھى گۈزەللىك!
1981 - يىل 3 - ئاپ، قەشقەر.

بەختىم

تارىخنىڭ بىزگە ئاتىغىنى شۇ:
ھاياتلىق — سىنىپى، دۇنيادۇر باقى؛
گۈللەر توكۇلسە، ئېچىلار غۇنچە،
توختىماس ئالەم، پەلەكنىڭ چاقى.

ھايات لەززىتى تەگداشسىز ئۇلۇغ،
ياشاش ئىستىگى ئۆچمەس دىلىمدىن.
لېكىن، ئەل ئىشى — خىزمىتى ئۈچۈن،
كېچىشكە رازى ھەتتا جېنىمدىن.

شۇڭا ئۆلۈمدىن قىلمايمەن ۋەھىم،
ئەمەستۇر كۆڭلۈم غەمدە — غۇسسىدە.
مېنىڭ ئۆلۈمىم — ئۆلمەسلىك، چۈنكى —
قەلبىم لىقمۇ — لىق بەختىمىسسىدە.

ھاياتلىغىمدا قىلدىم جەڭ — كۈرەش،
كومپارتىيىگە ئەگىشىپ ھەر ۋاق.
كىرپىگىم چۈپلەشسە ياپار يۈزۈمنى —
ئوغاق — بولقىلىق قىپقىزىل بايراق!

قىزىل دەريا بويىدىن ئاڭلانغاندا شۇم خەۋەر،
ئۆرتىنىپ سەكپارە بولدى تەندە جانىم، ئەلۋىدا.

ئاقتى كۆزدىن ياش- قىيان، ئىگىلدى باشلار يەر تامان،
مۇسىبەت قۇچتى پەلەكنى، ئاھۇ - زارىم، ئەلۋىدا.

چاچ يۇلۇپ نوغۇچ تاياندى سادەت ئاتلىق جۆرىڭىز،
ئاتىڭىز قەددى پۈكۈلدى، بىۋاخ خازانىم، ئەلۋىدا.

× ×

بولدى نامايان چېھرىڭىز ، دىللاردا يالقۇن مېھرىڭىز،
كۆزىڭىز ئويناق بۇلاق، قاشى كامانىم، ئەلۋىدا.

مەردانە باغۋەن ئىدىڭىز ئىلمۇ - ئىرپان بېغىدا،
ئاۋازىڭىز بۇلبۇل ئىدى، خۇشخۇي زابانىم ، ئەلۋىدا.

مارالۋېشى دىياردا، قەشقەر ئاغۇ باغرىدا،
قالدى مېھنەت ئەجرىڭىز تۆھپىكارىم، ئەلۋىدا.

مەرىپەت بابىدا ھەرگىز ئۆچمەيدۇ ئىزگۇ نامىڭىز،
ياش بوغۇنلار قەلبىدە سىز، ئارزۇ - ۋىسالىم، ئەلۋىدا.

شۇ قەدەھ ئىچىدە كۆرۈندى يەنە:
چولپاندەك نۇرانە، بىر يورۇق رۇجەك؛
بەختىمنىڭ سىماسى جۇلالاپ تۇرغان،
جەننەتۇل مەئۋادەك گۈزەل كېلىنچەك!...

قوي ساقى، شاراپنى، ئۈزۈلدۈرمەي قوي،
قەدەھلەر لىق تولسۇن، قالمىسۇن يېرىم.
شۇ گۈلگۈن شاراپتىن ئىچەي قانغىچە،
خۇشاللىق مەۋجىدىن يايرىسۇن تېنىم.

بۇ ئاددى مەي ئەمەس،
غەلىبە ـ زەپەرنىڭ
هايات بەخش ئەتكۈچى شىپالىق سۈيى؛
مەنزىلگە ئات سالغان يولچى كارۋاننىڭ،
تۆتلىنىش جېنىگە قەسەميات كۈيى.

1982 - يىل 12 - ئاي، قەشقەر.

ئەلۋىدا، باغۋەن

(بۇ شېئىر قەشقەر مىللى تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنىڭ ۋا ـ قىتسىز ۋاپات بولۇپ كەتكەن پېشقەدەم ئوقۇتقۇچىسى ھەسەن غوپۇرغا تەزىيە ئۈچۈن يېزىلغان)

ئەلۋىدا سىرداش، قېرىنداش، ساھىپقىرانىم، ئەلۋىدا،
ئەلۋىدا، دىلداش، پىكىرداش، دوستۇ ـ يارىم ئەلۋىدا.

جىلىلى

جىلىلى (ئابدۇجېلىل تۇرسۇن) 1940 - يىلى 11 - ئايدا خوتەن ۋىلايىتىنىڭ لوپ ناھىيىسىدىكى يۇرۇڭقاش رايونىغا قاراشلىق ئالتىملە يېزىسىدا دېخان ئائىلىسىدە دۇنياغا كەلگەن، ھازىر « قەشقەر گېزىتى » ئۇيغۇر تەھرىر بۆلۈمىدە مۇھەررىرلىك ۋە مۇخبىرلىق بىلەن شۇغۇللانماقتا.

شائىرنىڭ ئىجادىيىتى 1959 - يىلى باشلانغان. شۇنىڭدىن تارتىپ ھازىرغىچە كۆپلىگەن شېئىر، داستان ۋە ھېكايىلارنى يازدى. شائىرنىڭ « يۈرەك ئۇچقۇنلىرى » ناملىق شېئىرلار توپلىمى 1983 -

سىزگە ئوخشاش شان قۇچۇپ يۇمسا ھەركىم كۆزىنى،
غۇرۇرلۇنۇپ ئاچار قۇچاق ۋەتەن دىيارىم، ئەلۋىدا.

قەۋرىڭىزدىن گۈل ئۈنۈپ، قاناتلانسۇن روھىڭىز،
ئەل ـ جامائەت نامىدىن شېئىرى كالامىم، ئەلۋىدا.

1984 - يىل 2- ئاي، قەشقەر.

سائادەت چولپىنى چاقناپ ۋەتەن چۈمدى قىزىل نۇرغا،
ۋەتەندە نۇر تۇرۇپ، نەگە بارارسەن نۇر ـ زىيا ئىزلەپ؟

دىدىلەك: "چەتنىڭ قىزى زىبا، ئۇنىڭ ئىشقىدا مەجنۇنمەن،
كېتەي دەيمەن، ئۆزەمگە لەيلىمدەك بىر دىلرابا ئىزلەپ..."

كۆزلۈك ئاچ، ئەي يىگىت، چەتنىڭ قىزىدىن يۇرت قىزى ئۈزدۇر،
ئۆزۈڭنى قىلما خار چەتتىن ۋاپاسىز ئاشنا ئىزلەپ.

يىگىت يۇرتۇڭ ساڭا مەڭگۈ گۈزەللىك ـ بەخت ئاتا قىلغاي،
بەخت سۆيگەي پىشانەڭگە، كۆرەش قىلساڭ جاپا ئىزلەپ.

جىبلىلى، چوڭ ئۈممەت كۈتكەي سىنىڭدىن بۇ باھار پەسلى،
ۋەتەندۇر ـ تۇتىيا، يۇرمە بۆلەكتىن "تۇتىيا" ئىزلەپ.

ئۇستاز

(مۇۋەششەھ)

مۇھەببەت قوزغىدى مەندە نۇرانە خىسلىتىڭ، ئۇستاز،
ساۋاق بەردى ماڭا باشتىن كەچۈرگەن قىسمىتىڭ، ئۇستاز.

ئەقىدەم باغىدىن تېزدىم ئاتاپ شەنىڭگە گۈلدەستە
يارىشۇن ئۇساڭا مەڭگۈ، بولۇپ ئۆز زىننىتىڭ، ئۇستاز.

يىلى قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىنىپ، جا-ماتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتى.
ئۇ، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

سۆيگۈ نەزمىسى

(چەتئەلگە كەتمەكچى بولغان بىر يىگىتكە)

يىگىت، راستىنلا چەتئەلگە كىتەمسەن تۇتمىيا ئىزلەپ،
ۋە ياكى مىسنىزەر قىلماق ئۇچۇن سەن كىمىيا ئىزلەپ؟!

مۇقەددەس بۇ ئانا تۇپراق كۆزۈڭگە تۇتمىيا، بىلسەڭ،
نەھاجەت چەتكە كەتمەكلىك، بىھۇدە باشپانا ئىزلەپ.

ۋەتەن گۈلزارىدا بۇلبۇل خۇشال سايراپ كۈلۈپ تۇرسا،
كىتەمسەن ۋاز كىچىپ يۇرتتىن چىمەن، بۇلبۇل گويا ئىزلەپ؟

ۋەتەننىڭ ئوت - چۆپى، چەتنىڭ گۈلىدىن خۇشپۇراق، كۆركەم،
قەدىرلە، سۆي ئۇنى، يۈرمە بۆلەك مېھرىگىيا ئىزلەپ.

ۋەتەننىڭ ھەرتېشى خۇددى گۆھەردۇر بىباھا - قىممەت،
ئېزىزدۇر شۇساڭا، يۈرمە نىشانىسىز كەھرىۋائىزلەپ.

ۋەتەننىڭ تاغۇ - دەرياسى-ئاناڭنىڭ ئۆز سىماسىدۇر،
يۈزۈڭ قانداق چىدار، تاشلاپ كىتىشكە، يات سىما ئىزلەپ؟

ر بىيازەت چەككۈچى خەخلەر ئاسايىش ئېلكىدە كۆلدى،
قىلىپ گۈم ئەژدىھار شۇمنى پاساھەت، جۇر ئېتىمىڭ، ئۇستاز.

نىبىل خىسلەت، ئۇلۇغ تۆھپەڭ مەدەت بەرگەچ ئىجادىڭغا،
دىلىمغا نۇرنىدى چوڭقۇر سىنىڭ چىن ھۆرمىتىڭ، ئۇستاز.

چىچەك

گۈل چىچەك، گۈلگۈن چىچەك، تىللاردا كۆي ـ داستان چىچەك،
سەن بىلەن تاپقاي ھۆسۈن باغۇ ـ ۋاران، بوستان، چىچەك.

تەۋ باھار نۇرى بىلەن ئاچساڭ جامالىڭنى كۈلۈپ،
يانىدۇ ئىشقىڭ بولۇپ دىللاردا ئوت ـ گۈلخان چىچەك.

تەبىئەت دۇنياسىدا يوقتۇر سىنىڭ ھىچ تەڭدىشىڭ،
پاك، گۈزەللىك بابىدا گوياكى شاھ ـ سۇلتان چىچەك.

چۈمىدۇ شاتلىق ـ ھاياجان ئىلكىگە ھەر بىر كىشى،
سەن چىچىپ تۇرغاچ يۈرەككە خۇشپۇراق ـ دەرمان، چىچەك.

ئاشىقىڭ بۇلبۇل قىلۇرچىن مىھرىنى ئىزھار ساڭا،
تىلىدىن بال تامدۇرۇپ سايراپ خۇشال ـ خەندان، چىچەك.

بارچە ئىشچان قىز ـ يىگىتنىڭ مەشۇغى ـ گۈليارى سەن،
دىلنى مەپتۇن ئەيلىگەچ زىبالىقىڭ چەندان، چىچەك.

خازان پەسلىدە چوڭ بولدۇڭ ئوپال ـ ئازىغ دىيارىدا،
يېڭىپ مۈشكۈلنى جۇش ئۇردى تېنىڭدە قۇدرىتىڭ، ئۇستاز.

باھارەت كۆكىدە ئۇچتۇڭ قىلىپ پەرۋاز شىجائەتتىن،
تۆكۈلدى ئىلمۇ ـ ھېكمەتكە سېنىڭ تەر مېھنىتىڭ، ئۇستاز.

ئۇزاق يىلدىن بۇيان دىلنى ماياكتەك يورۇتۇپ كەلدى،
«دىۋان لۇغەت تۈرك» ئاتلىق ئۇلۇغۋار ھېكمىتىڭ، ئۇستاز.

تەۋەررۇك يوق ماڭا ئۇندىن بۆلەك ھېچقانچە قىممەتلىك،
جاھاننى مەھلىيا قىلغاچ گۈزەل تىل سەنئىتىڭ، ئۇستاز.

قەدىم تارىخ ۋاراقلانسا، چۈشەر يادىمغا تارىخىڭ،
كۆز ئالدىمدا ئايان بولغاي مۇبارەك سۈرىتىڭ، ئۇستاز.

ئەدەپ-ئەخلاق، پاراسەتنىڭ مۇجەسسەم ئۈلگىسىدۇر سەن.
ئىرىشچانلىق، ئىجاتچانلىق ھەقىقى ئۈلپىتىڭ، ئۇستاز.

شەرەپ قۇچتى بىلىم ئالغاچ سېنىڭدىن قانچە تالىپلار.
قورۇق، تەشنا يۈرەكلەرنى ياشارتتى شەربىتىڭ، ئۇستاز.

قەدىرلىكتىن قەدىرلىك سەن، ئەقىل باپىدا مەشئەلدەك،
ئاۋامغا كۈچ ـ قۇۋۋەت بەردى سېنىڭ زور شەپقىتىڭ، ئۇستاز.

ئەدىپسەن، كاتتا ناتىقسەن، ئىلىمگە ھۆددىگەر ھەرچاغ،
جۇلالاپ كەلدى گۆھەردەك ئىجادىڭ ـ نۇسرىتىڭ، ئۇستاز.

ئېلېكتىر نۇرى چاقنايدۇ، ھايات قايناق، كۆڭۈللەر خوش.
كۇلۇپقا جەم بولۇپ ياشلار كىتاپقا باغلىنار كەچتە.

قىزىيدۇ بۇندا بەس - بەستە كالاڭچۇر، دامكا، تىك-تاك توپ،
ماھارەت كۆرسىتەر ھەر كىم، بىرىنچى تاللىنار كەچتە.

كۆرۈپ تېلېۋىزىيە-كىنو، ئالار روھى ئوزۇق دىلىغا،
پىلانى ئەتىكى ئىشنىڭ ئىدىتلىق چاغلىنار كەچتە.

بولۇپ چەكسىز خۇشال، رازى زاماندىن يايرىغان جانلار،
قۇرۇپ بەزمە ئۇسۇل ئويناپ ھوسۇلنى ماختىشار كەچتە.

گۈللىنىپ

يېزىمىز ئالدى يېڭى، كۆركەم قىياپەت، گۈللىنىپ،
تىلىگى ئاچتى چېچەك، تاپتى سائادەت، گۈللىنىپ.

ئەسلىسەم، بەش يىل بۇرۇن نامرات، كۆرۈمسىز جاي ئىدى،
چاچتى نۇر نۇرلەش ئۈچۈن شانلىق سىياسەت گۈللىنىپ.

قەدرىنى رۇسلاپ دىخان، دەس تۇردى ئورنىدىن بۈگۈن،
ئىشلىرى تاپتى راۋاج بولغاچ كاپالەت، گۈللىنىپ.

رەتكە چۈشتى يول، ئېتىز، ئۆستەڭ - ئېرىقلار باشقىدىن،
باغ - ۋاران، ئورمانلىرى كۆتەردى قامەت، گۈللىنىپ.

بەردى نەپ ئىلمى ئۇسۇل، قوللارغا كەلدى مول ھوسۇل،
يىلمۇ - يىل رىكورت بۇزۇپ ئاشتى دارامەت، گۈللىنىپ.

ئۆمرۈڭ ئەجەپ قىسقا، بىراق يۈكسەك، ئىپسىلدۇر خىسلىتىڭ.
ئەلگە مىۋە قالدۇرۇپ، بولغاچ ئۆزۈڭ قۇربان، چېچەك.

ئەي چېچەك، كۆلگۈن چېچەك، تىللاردا كۈي-داستان چېچەك.
خىسلىتىڭ جارى قىلىش - قەلبىمدىكى ئارمان، چېچەك.

دېخان كۈيى

ئىشقىدا كۆيگەن يېزا مىنىڭ، نۇر كەبى چاقناي دېسەڭ،
ئاش - ئوزۇق بەرگەن قازانىنى مەڭگۈگە چاقماي دېسەڭ.

يەر ۋە سۇ، سەن-بىز ئۈچۈن جاندىنمۇ قىممەتلىك، ئېزىز.
يەت ئۇنىڭ چىن قەدرىگە قەدرىمنى مەن ساقلاي دېسەڭ.

پارتىيەم «باي بول» دېدى، يول ئاچتى بىزگە كەڭتاشا،
ماڭ ئاشۇ يولدا گۈزەل، جۇشقۇن هايات باشلاي دېسەڭ.

هۆر بەخت، راھەت - پاراغەت پاك، هالال تەردىن كېلۇر،
قىل كۈرەش - مېھنەت داۋاملىق باي بولۇپ ياشناي دېسەڭ.

هەر نەئىش قىلساڭ ۋەتەننى كۆزدە تۇتقىن باشتىلا،
سەن ئەگەر ۋىجدانى بۇرچۇمنى تولۇق ئاقلاي دېسەڭ.

كەچتە

يېزامدا مەدىنىي تۇرمۇش ئەجەپمۇ جانلىنار كەچتە،
ساداسى ناخشا - سازلارنىڭ يېقىملىق ئاڭلىنار كەچتە.

بىرسىگە نۇركام ئۆزى مىندى گويا بايۋەتچىدەك،
بىرسىگە مىندى ئەنە ئىشچان يىگىت - ئوغلى پولات.

بۇ خۇشاللىقتىن ئۇنىڭ يەتتى قۇلاققا ئېغىزى،
چۈمدى چەكسىز ئىپتىخارغا يېڭىدىن تاپقاچ هايات.

دەيدۇ ئۇ:" كومپارتىيە ھۆر بەختىمىزگە مىڭ ياشا!»
قەلبىدىن ئۇرغۇپ بۇلاقتەك سۈپ - سۈزۈك، چىن ھىسسىيات.

ئىككى گەپنىڭ بىرسىدە نۇركامنى ماختاپ دەيدۇ خەق:
«باي بولۇشمۇ تەس ئەمەسكەن، قىلسا مېھنەت، ئىجتىھات!...»

كۆرۈپ...

ئەي ياران، ھەيرەتتە قالماق «توختى سەرسان» نى كۆرۈپ،
زوقىڭىز كەلگەي ئۇنىڭ بەختىنى تاپقاننى كۆرۈپ.

جۇت - تۇمانلىق يىللىرى «سەرسان» ئاتالغان ئىدى ئۇ،
يۇرتىدىن كەتكەچ بۆلەك يۇرتلارغا، غۇلايانىنى كۆرۈپ.

سىغىنىشنىڭ ئوتلىرى كۆيدى لاۋىلداپ قەلبىدە،
«تۆت زىياندىش» گۇم بولۇپ، نۇرانە دەۋراننى كۆرۈپ.

كەلدى قايتىپ يۇرتىغا يۈكسەك ئىشەنچتە توختىكام.
بىر يېڭى شانلىق سىياسەت شولا چاچقاننى كۆرۈپ.

ئالدى ئۇمۇ ئەل قاتارى قانچە مولاپ ھۆددە يەر،
تۆكمەس شاتلىققا چۈمدى تۈنجى خامانى كۆرۈپ.

توخۇدىن مەھرۇم دېخان باقتى مانا قوي، ئات، كالا...
سۈت - قېتىق، گۆش - ياغ سېتىپ قىلدى تاپاۋەت، گۈللىنىپ-

ئىشلىدى كاسىپ راسا، بوش ۋاقتىدا قىلدى ھۈنەر،
مالغا لىق تولدى بازار، يەرلىك سانائەت گۈللىنىپ.

قەد كۆتەردى يېزىدا يېڭى مەھەللە رەتمۇ - رەت،
ھەر كىشى دەۋرانغا باپ سالدى ئىمارەت، گۈللىنىپ.

شۇ يېڭى ئۆيدە خۇشال تويلار ياساپ، بەزمە قۇرۇپ،
بەختيارلىق ئىلكىدە كۆردى پاراغەت، گۈللىنىپ.

بىخ سۈرۈپ ئاچتى پۆرەك ئەمگەكچى دېخان قەلبىدە،
كوممۇنىستىك ئىدىيە، ئەخلاق - دىيانەت گۈللىنىپ.

تېخى ئۆرلەر يېزىمىز تىنماي يەنە ئىقبال تامان،
بەختۇ - ئامەت يۈزلىنىپ تاپقاي كامالەت، گۈللىنىپ.

نۇر ئاكام

ئالدى نۇر كام ھۆددە يەردىن ئىككى قاتلاپ مەھسۇلات،
مېۋىلەر ئوخشاپ بېغىدا، كەلدى ئامەت قاتمۇ - قات.

بەردى ئاشلىقنى سېتىپ دۆلەتكە چەكتىن ئاشۇرۇپ،
ئەجرىدىن رازى بولۇپ ئۇ، چاينىدى ياغ ھەم ناۋات.

بانكىدا قويغان پۇلى ئۈچ مىڭ يۈەندىن كەم ئەمەس،
ئالدى ئوغلاق تارتقىلى ئاۋات بازاردىن ئىككى ئات.

ئۇچقۇنجان ئۆمەر

ئۇچقۇنجان ئۆمەر 1945 ـ يىلى قەشقەر كونىشەھەر ناھىيىسىنىڭ بازار ئىچىدە مەرىپەتپەرۋەر ئائىلىدە دۇنياغا كەلگەن. 1957 ـ يىلدىن باشلاپ شېئىرلىرى مەتبۇئاتلاردا كۆرۈنۈشكە باشلىغان. ھازىر «قەشقەر ئەدەبىياتى» ژورنىلىنىڭ مۇھەررىرى.

ئۇ 20 نەچچە يىلدىن بۇيان، ھەر دەرىجىلىك گېزىت ـ ژۇرناللاردا كۆپلىگەن شېئىر، ئوبزور، ئەدەبىي تەرجىمىلەرنى ئېلان قىلدى. 1984 ـ يىلى ئۇنىڭ «چەشمىلەر» ناملىق تۇنجى شېئىرلار توپلىمى مىللەتلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىندى.

تەر تۆكۈپ غەيرەت بىلەن ھاللاندى تېزلا توختىكام،
گەمىدىن كۆچتى يېڭى ئۆيلەرگە، ئىمكانىنى كۆرۈپ.

ئۆيدەچاقنايدۇ ئوتتەك رەڭمۇ ـ رەڭ شىرداق، گىلەم،
توينى ئۆتكۈزدى شات، بىر ياخشى چوكانىنى كۆرۈپ.

توختىكامنىڭ غەيرىتى ئاشقاچقا ھەر كۈن ھەسسىلەپ،
نى ئېغىر مۇشكۇل ـ جاپا باش ئەگدى دەرمانىنى كۆرۈپ.

دەيدۇ ئۇ"كەڭتۇ بۈگۈن ئىشلەيدىغان دەۋران راسا،
ئاتلىدىم شۇڭلاشقا مەن كەلگۈسى نىشانىنى كۆرۈپ."

يېزا ياشلىرى

ئۆگىنىشتە شان ـ شەرەپ قۇچتى يېزامنىڭ ياشلىرى،
يەن بىلەن قەلبىنى ئىللىتتى نادان ـ بەڭۋاشلىرى.

ھەر بىرى بولدى بۈگۈن تېخنىك ـ ھۈنەرنىڭ ماھىرى،
بۇ يېڭى دەۋرانغا ماس كەلدى يۈرۈش ـ چامداشلىرى.

تېرىدى ئىلمى ئۇسۇلدا شۇنچە كۆپ بۇغداي، قوناق...
مول ھوسۇلنىڭ شاتلىغىدىن كۆككە يەتنى باشلىرى.

ئوخشىغان ئاق پاختىسى سۇلياۋ يوپۇققا چەكتى گۈل،
دىلنى مەپتۇن قىلدى بۇلبۇلنىڭ خۇشال سايراشلىرى.

دورا پۈركەلگەن كۆچەتلەر مېۋە بەردى غۇچچىدە،
ئاقتى باغۋەنلەر كۆزىدىن شات، ھاياجان ياشلىرى.

چۈشتى قوغۇن ـ تاۋۇزىدىن بىر پىلەكتە يۈز خەمەك،
يەتمىگەي ساندا ئاڭا ھەتتاكى سايىنىڭ تاشلىرى.

ئويلىدىم مەن: "يەر تۈگۈل، مارستىمۇ ئالغاي ھوسۇل،
بولسا دېخانلار ئىلىم ـ پەننىڭ يېقىن سىرداشلىرى."

قانچىلاپ چىرايلىق سۇنۇق پىيالە،
شۇ ئاتاڭ كەسپىدىن تاپىدۇ داۋا.
سۇنۇلسا مېھمانغا لىق چاي بىلەن ئۇ،
"رەھمەت» دەپ دىللاردىن ئۇرغۇيدۇ سادا.
ئېخ ئۇستام ئەجرىڭگە كۆزۈم تەگمىسۇن
خىسلىتىڭ دىللاردا مەڭگۈ چاقنىسۇن.

ھەر قېتىم قېشىڭدىن ئۆتكەن چېغىمدا،
كۆڭلۈمگە مېھماندۇر تەسەۋۋۇر تۇيغۇ.
نەقىشتەك چېكىلەر تارىخى ساۋاق،
كۆزۈمدىن يېراقتۇر غەپلەتلىك ئۇيقۇ.
ئېخ ئۇستام، بەختىڭگە كۆزۈم تەگمىسۇن،
خىسلىتىڭ دىللاردا مەڭگۈ چاقنىسۇن.

تەسۋىرىم: چاك كېتىپ بۆلەنگەن دۆلەت،
ئۇيۇشسا شۇنىڭدەك غايە ئاستىدا،
قايسى بىر زۇمىگەر بوزەك ئېتەلەر؟
تەقدىرى تەسلىمدۇر ياۋنىڭ باشتىلا.
ئېخ ئۇستام يۇرتۇڭغا كۆزۈم تەگمىسۇن،
خىسلىتىڭ دىللاردا مەڭگۈ چاقنىسۇن.

قادالسا قادىغى، بولسا يېقىن جەم،
ئىختىلاپ ـ زىتلىقتىن سارغايغان مىللەت.
چوڭ پىلىنىڭ ئۈستىدىن باتۇر چۇمۇلە
بېشىغا قانداقمۇ كەلسۇن قايتا دەرت؟
ئېخ ئۇستام نەسلىڭگە كۆزۈم تەگمىسۇن،
خىسامىتىڭ دىللاردا مەڭگۈ چاقنىسۇن.

ئۇچقۇنجان ئۆمەر يەنە ئۇزۇن يىللاردىن بۇيان ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىنى توپلاش، رەتلەش، تەتقىق قىلىش بىلەن «ئۇيغۇر خەلق تارىخى قوشاقلىرى»، «سەلەي چاققان لەتىپىلىرى» دېگەن كىتابلارنى نەشر قىلدۇرۇپ، جامائەت بىلەن يۈز كۆرۈشتۈردى.

ئۇچقۇنجان ئۆمەر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسى ۋە قەشقەر ۋىلايەتلىك ئەدەبىياتچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى. جۇڭگو خەلق ئەدەبىيات ـ سەنئەت تەتقىقات جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ھەيئەت ئەزاسى.

بىباھا مېھنەتنىڭ بىباھا قەدرى

كۆردىمەن سەھەردە، ئاۋات گۈزەردە،
بىر ئادەم ھەر كۈنى ئىشى بىلەن مەشغۇل.
ئوينايدۇ كامالچە يېڭىنىڭ كۈچ بىلەن،
ئالماسنى ـ قاداق جاي قىلىدۇ قوبۇل.
ئېيىخ ئۇستام قولۇڭغا كۆزۈم تەگمىسۇن،
خىسلىتىڭ دىللاردا مەڭگۈ چاقنىسۇن.

كىشىلەر يېنىڭدىن ئۈزۈلمەيدۇ ھېچ
ئوڭلاشقا بەرگىنى چىنە ھەم چەينەك.
چېكىنى ئۇلايسەن، چاككا كەلتۈرۈپ،
ئەمگىكىڭ سۇنۇقنى جۇپلاپ ـ يەملىمەك.
ئېيىخ ئۇستام غايەڭگە كۆزۈم تەگمىسۇن،
خىسلىتىڭ دىللاردا مەڭگۈ چاقنىسۇن.

بىسەپ ئۆتكەن ئەشۇ تارىختا مەن سالسام نەزەر،
دى ئالدىمدا نامايەن قانچىلاپ نۇسرەت ـ زەپەر،
ساۋات بەردى ماڭا چەكسىز ئېقىل، شانلىق شەجەر،
ئەمەسمۇ قامۇسۇمدا چاقنىغان ماھى قەمەر،
كۆڭۈل خەلقىم سىغىنغان دىلخۇمارىم قايدىسەن؟

ئىدىلىك كاتتا، ئۇلۇغ زات، مۇرغىزار دانىشمەنى
ئۆرۈپ ئاقتى تومۇردا مىللىتىمنىڭ ساپ قېنى،
ۇ ـ ئىرپان باغچىسىنىڭ سەن ئۆزۈڭ چىن باغۋىنى،
جاھالەت يىدى سەندىن بىر ئەجەللىك سوققىنى،
ىتىمگە تون كېچىمدە يول ئاچارىم قايدىسەن؟

رىيەت ئاسمانىدا بولدۇڭ ئاجايىپ مۇتىۋەر،
«ھىدايەت» ① قامۇسىڭدىن ياندى پارلاق تاڭ سەھەر،
پاساھەت ھەم بالاغەت نۇقتىسىدىن تۆكتى زەر،
رىتىڭ ئالەمگە كەتتى، بىلدى دۇنيا شۇ قەدەر،
ىغان مەرغۇلىغا ئوخشاش شوخ مۇقامىم قايدىسەن؟

ئېلىشتىڭ شۇم خۇراپات، قايغۇ ـ مۇڭ، غەپلەت بىلەن،
ىمىزگە مىنىۋالغان قوش زۇلۇم، قىسمەت بىلەن،
ئېلىشتىڭ سوپى ـ ئىشان، پارىخور، تۆھمەت بىلەن،
ىلاپ، تەپرىق، نادانلىق، پاسىق ھەم غەيۋەت بىلەن،
لىق روھىغا تولغان نۇر ـ چىراغىم قايدىسەن؟

---

① گاللىمنىڭ شۇ ناملىق ئەسەرى.

بۆلۈنۈش ئۆچمەنلىك، تارقاقلىق ئىللەت،
شەخسلەر قەلبىدىن قوغلانسا نېرى.
قادالسا قايتىدىن جانان چېنىدەك،
ئۆملۈك ۋە بىرلىكتىن ياشنار كۆنېرى.
ئېخ ئۇستام قەلبىگە كۆزۈم تەگمىسۇن،
خەسلىتىڭ دىللاردا مەڭگۈ چاقنىسۇن.

ئاي مارار ئاسماندا بەختىمگە كۆلۈپ.
تەسەۋۋۇر يەلكىنىم ئۆزىدۇ ئۇزاق.
دىمەككى، يۇلتۇزدەك تۆھپەڭ كۆپ ئىكەن،
پەزىلەت بابىدا ئېناق ـ ئىتتىپاق.
ئېخ ئۇستام غايەڭگە كۆزۈم تەگمىسۇن،
خىسلىتىڭ دىللاردا مەڭگۈ چاقنىسۇن.

1974- يىل، 4 ـ ئىيۇن، قەشقەر.

ئالىم ھەققىدە مۇخەممەس

«ئابدۇقادىر داموللام ۋاپاتىنىڭ 60 يىللىقى مۇناسىۋىتى بىلەن»

ئابدۇقادىر ۋارىسى ـ قەيسەر چىنارىم قايدىسەن؟
يۆلىگى مىسكىن ـ يېتىمنىڭ غەمگۇزارىم قايدىسەن؟
بۇ دىيارنىڭ كۆركىنى، راھەت باھارىم قايدىسەن؟
مەھشەت ـ ھېيتكاردىكى نۇرلۇق مۇنارىم قايدىسەن؟
مىللىتىمنىڭ بوينىغا ئاسقان تۇمارىم قايدىسەن؟

يېڭى دەۋران يارالدى كۆر ئەنە، كەتكەچ جۇدۇن.
بىلەن يېشىلدى جىق، دىللاردىكى سانسىز تۈگۈن.
سام سەن يوق يېنىمدا، ئىپتىخارىم قايدىسەن؟

1984- يىل، ئىيون، قەشقەر.

لىرىكىلار

مېھرىڭ قالدى يۈرەكتە

قەلبىم مېنىڭ چىرايلىق،
خۇددى كۆكلەم باھارى.
ھوزۇر بەردى تېنىمگە،
بېيجىڭنىڭ تاڭ سەھەرى.

يارىم سېنى ئۇزاتتىم،
گۈزەل يۇرتقا ئەشۇ چاغ.
پولات كارۋان ئوت ئېلىپ،
شاۋقۇنلىدى ۋاگزال.

سوۋغا قىلدىم گۈل دەستە،
يارغا لايىق ھۆرمەتتە.
كۆزلىرىمدىن بىلگەنسەن،
مېھرىڭ قالدى يۈرەكتە...

سەن ئىدىڭ دەرتمەن خەلقىنىڭ چوڭ ھىماتى، قولدىشى،
بولدى كۈچ ۋە ئىنتىقام ساھىل - غېرىبىنىڭ كۆز يېشى،
باسىمۇ تاغدەك ئېغىر - چېك شۇم پەلەكنىڭ گەردىشى،
شۇ كۆڭۈل سەھنەڭدە بولدى ھەم ئۇلارنىڭ ياز - قىشى،
خەلقىڭگە ئاپتاپقا ئوخشاش مېھرىبانىم، قايدىسەن؟

سەن دېدىڭ: ئىززەتى - ئىكرام، ئىلمۇ - پەن، نۇردىن كېلۇر،
ساپ ھالال مېھنەت بىلەن چەككەن جاپا، قولدىن كېلۇر،
سەن دېدىڭ: ئابرۇي، نوپۇز، كۈچ ئۈم-ئىناق يولدىن كېلۇر،
بەختسىزلىك ھەم زەبۇنلۇق ئىختىلاپ پۇلدىن كېلۇر،
شۇ قەدەر توغرا ھۆكۈمگە ئىگە ئالىم قايدىسەن؟

سەن شۇئار قىلدىڭ دىياردا بارچە مىللەت تەڭ - ئىناق،
زىچ ئېناقلىق قۇدرىتىدىن ھەممە قەۋم تاپقاي روناق،
ئۆز ئارا ئۆچمەن بولۇش ئىنسانغا يات، تورسۇن يىراق،
ئىتتىپاقلىق، باپ - باراۋەرلىك گۈلى چاچسۇن پۇراق،
نەقەدەر يۈكسەك پىكىرلىك دىلپىگاھىم قايدىسەن؟

سەن ئىدىڭ ۋەتەن سۆيۈشنىڭ ئەڭ نۇرانە بايرىقى،
بولدى قەلبىڭدە يۇرتۇمنىڭ تاغۇ - دەريا، بايلىقى،
ئەجنەبى - ئەغيارنىڭ تەگسە زېمىنىگە ئايىغى،
سەن چۇراپ چىقتىڭ، ئېتىلدىڭ،
سەن غەزەپنىڭ يارلىقى،
ياۋسىنەسىگە قادالغان زۇلپىقارىم قايدىسەن؟

ئويلىغان ئارزۇلىرىڭ تاپتى مۇرات - ھاسىل بۈگۈن،
ئاز ئەمەس بەردۇق بەدەل كۆپ، شۇل بۈيۈك مەقسەت ئۈچۈن،

قايسى چاغدا پۈتەركىن؟
ۋەدە قىلغان قارايىڭ.

سۆيگۈدىن تىزىپ لالە،
يۈرەكنى قىلدىڭ پارە.
ئېيتقىنا، گۈزەل دىلبەر،
بۇ دەرتكە نىمە چارە.

شورلۇق مۇھەببەتتىن ئىز

قوشماقلارنى كۆرگەندە،
چۈشۈپ قالدىڭ يادىمغا.
ئەي كېپىنەك مىجەز قىز،
ھەسرەت سالدىڭ باغرىمغا.

بىللە ئويناپ ئۆسكەن چاغ،
بولدى بىردەم نامايان،
تولۇنئايمۇ بىلگەندەك،
بۈگۈن بىزگە سىڭايان...

چىمەنلىكتە قوغلۇشۇپ،
ئۆتكەن كۈنلەر ئېسىمدە.
تەشنالىقتا بىر باقساڭ،
سۈيگەن ئىدىم لىۋىڭگە.

راست بەرگەنمۇ — يالغانمۇ،
باغدا قىلغان ۋەدەڭنى؟

گۈل ۋە باغۋەن

ياڭزا ـ ياڭزا گۈللەردىن
تىزدىم تاللاپ گۈلدەستە.
قەلبىم گويا بىر دەريا،
تىزدىم قايناق ھەۋەستە.

ھەر كۈنلىگى سەھەردە،
ئەشۇ گۈلنى پۈرايمەن.
سۆيۈنگەندە ۋۇجۇدۇم،
باغۋەننى سورايمەن.

دەيمەن: باغۋەن ئەجرىڭىز،
ئۆسمەيدۇ گۈل ـ غۇنچىلار،
تاللاپ دەستە تىزالماس
ھىرىسمەنلەر، گۈلچىلەر.

بۇ دەرتكە نىمە چارە

كۆيۈپ قالدىم ئۆزۈڭگە،
شىرىن ـ شەرۋەت سۆزۈڭگە،
مۇھەببەتىنىڭ پاك نۇرى،
چاقناپ تۇرغان كۆزۈڭگە.

ئايغا ئوخشاش چىرايىڭ،
مەپتۇن بولدى نىگارىڭ،

قولۇڭدا ئاپتومات، يوروۋماستا تاڭ،
پوستاسەن، بۆركۈتتەك سەزگۈر ھەر مىنۇت-
قەلبىڭدە دەۋرىمگە لاۋۇلدايدۇ ئوت،
قوندۇرماي كەلگەچ سەن قىلچە توپا چاڭ.

ئىلىم - پەن بىخەندىن ئاچىسەن تىلك يەر،
جور ئىچىدىك تاقغا تەن، ئوقچۇيسەن ئىشقا-
"پوپاگچى" يىگىتلار تەگسىمۇ چىشقا،
مەرىپەت يولىدا سۆزەرسەن كەۋسەر.

....

لايىقسەن ماختاشقا، يۈكسەك باھاغا،
ھەرساھەدە ھەر كەسىپ بولغاچ كۆكسۈڭدە-
شان شەرەپ گۈللىرى چاقنار ھۆسنۈڭدە،
تۆھپەڭ بار قىش تىزغاچ ھەيۋەت بىناغا.

پەرۋاز قىل، يەنىمۇ ۋەتەن قىزلىرى،
شۆھرىتىڭ جارانگلاپ كەزسۇن جاھاننى.
كىم سۆيمەس ئالقىشلاپ بىزنىڭ زاماننى،
كۆرۈنسە ئىقبالدىن ياشلار ئىزلىرى.

1960- يىل، 27 - نويابىر -

شۇڭا، ئادەم دىمە

ئانىجان، كۆز ئاچقاندا سۈبھى ئىچرە،
قويىنۇڭدا تۆكۈلدى، ساپ كىندىك قېنىم.
(تاشلارمۇ چۈشكەن يەردە ئېزىز ئىكەن،)

ئەسىر چۈشۈپ شوخلىققا،
خارلىدىڭ بۇ ياش تەنىنى!

ھايات بەرگەن ساۋاقنى،
ئۇنۇتمايمەن ئەسلەيمەن.
«ئايرىلغاندا ئۆلمەيمەن،
ئەقىدەمگە يىغلايمەن».

1962–1963- يىللىرى، بېيج

ۋەتەن قىزلىرىغا

كۆرىمەن لىۋىڭدە تەبەسسۇم كۈلكە،
ۋەتىنىمنىڭ قىزلىرى، يۇرتۇمنىڭ قىزى،
دولقۇنلار قەلبىمدە شاتلىق دېڭىزى،
ئەجرىڭدىن قاقاس چۆل پۈركەنگەچ گۈلگە.

بولمىدۇڭ پەدازگە ئەسلا مۇپتىلا،
سۆيگۈنۈڭ كەڭ ئېتىز، ئىشلەيسەن ھەر چاغ.
تەرتۆكۈپ چېكەڭدىن، ياسىغاندا باغ،
جاراڭلاپ شوخ ناخشاڭ بېرىدۇ سادا.

يۈرۈكۈڭ يالقۇنجار ئەل بەختى ئۈچۈن،
كۆرۈمەن ھېمىشە زاۋۇتتا سېختا.
كۆرۈمەن خاماندا، ئىسسىق - سوغۇقتا،
ئېيتىمسەن، ياشلىقتا ئىشلىمەي نېچۈن؟

كەمكى شۇڭنۇپ يۈرۈپ دۈررى قازسا،
خوش بولۇر ئۇتكەن ئەجدات، ئەۋلىيالار.
هوقۇققا تاماخورنى ئادەم دېمە،
ئۇنىڭكى هايۋاندىن،هە،پەرقى نېمە؟

ئەمەل دەپ يالايسەنكى بەدبۇي تاپان،
سوكسۇكنى ئەتىرە دەيسەن يېپىمپ چاپان.
چاك كەتتى قانچىلاپ رەت قاداق تەخسەك،
ئۈچ قىرلىق ، ئىككى بىسلىق ، تىكەن - ئازغار -
ئەقىدە بولغۇغاننى ئادەم دېمە،
ئۇنىڭكى هايۋاندىن هە ، پەرقى نېمە؟

دۇنيادا چىرايلىق ئات - نامۇ كۆپتۇر،
كۆرگەن بىز ئەلمىساقتىن كۆپ مىسالنى.
مەرۋايىت بولالمايدۇ بېلىق كۆزى،
چىناركەن دەيدۇ كىممۇ شاخ - پاخالنى.
خىسلىتى ۋابالارنى ئادەم دېمە،
ئۇنىڭكى هايۋاندىن هە ، پەرقى نېمە؟

هۆپۈپمۇ كۆرۈنۈشكە ئۆز، چىرايى قۇش،
ۋە لېكىن ، ئاڭا هېچكىم قىلماس هەۋەس.
تىلى بىلەن دىلى ئەگرى ناكەسلەردىن،
هەزەر ئەيلە ، ئۆز ئىشىڭدا بولغىن پەخەس.
كۆيىچىمەن - دەپ نىقاپلانسا ئادەم دېمە،
ئۇنىڭكى هايۋاندىن هە ، پەرقى نېمە؟

1983 - يىل 18 - دۇيابىر. قەشقەر.

«ئانا» دەپ تۇنجى قېتىم چىقتى تىلىم.
ئۆز يۇرتنى ئۇنۇتقاننى ئادەم دېمە،
ئۇنىڭكى ھايۋاندىن ھە، پەرقى نېمە؟

بوۋامۇ ئامراق ئىدى گۈل - چىمەنگە،
دادامۇ ئۆزمە تىكىپ، ئەنجۈر قويغان.
يېگىنىمدە جىلۋىلەنسە چىمەن دوپپا،
بەلچىمدە تام تورۇسقا نەقىش ئويغان.
گۈزەللىك رەقىبىنى ئادەم دېمە،
ئۇنىڭكى ھايۋاندىن ھە، پەرقى نېمە؟...

جانانىم تاغلاردىكى بەرگى قىياق،
بايلىغىم چاقناپ تۇرغان ئالتۇن تاۋاق.
خۇمارى ئەجداتىمنىڭ بۇلبۇلگويا،
ھىجراندا پەرھاتلىرىم مەڭگۈ ئويناق.
مۇھەببەت قۇزغىنىنى ئادەم دېمە،
ئۇنىڭكى ھايۋاندىن ھە، پەرقى نېمە؟

ياش ئىدىم، ئېقىل تاپتىم بولدۇم رۇستەم،
ۋە لېكىن، دەيمەن ھەممە باپ - باراۋەر.
مىللەت - ياخشى، يامانغا ئەمەس بەلگە،
ئىززەتكە ئەجرى كۆپلەر ھەق، سازاۋەر.
غۇرۇرسىز، كۈشەندىنى ئادەم دېمە،
ئۇنىڭكى ھايۋاندىن ھە، پەرقى نېمە؟

ھاياتلىق دولقۇنلۇنۇپ ئاققان دەريا،
بەختىنىڭ مەنىسىدۇر - تىنىك قىيالار.

مۇھەممەتسىدىق تۆمۈرى

مۇھەممەتسىدىق تۆمۈرى 1942 - يىلى قەشقەر شەھرىگە
ۋە دۆلەتباغ يېزىسىدا كەمبەغەل دىخان ئائىلىسىدە تۇغۇلغان.
ھازىر قەشقەر پېداگوگىكا ئىنستىتۇتىنىڭ ئەدەبىيات پاكول-
ـدا ئوقۇتقۇچى بولۇپ ئىشلىمەكتە.

شائىرنىڭ ئىجادىي پائالىيىتى 1958 - يىلدىن باشلانغان.
ۋ ئوقۇتقۇچىلىق كەسپىنى مەسئۇلىيەتچانلىق بىلەن ئىشلەشكە
بىرلەشتۈرۈپ، شېئىر، ھېكايە، نەسىر ۋە بالىلار ئۈچۈن فانتازى-
يىلىك ھېكايىلارنى يېزىش بىلەن شۇغۇللاندى. يېقىنقى بىر نەچ-

گۈل لىرىكىسى

مۇھەببەت، مۇھەببەت، ئىشقى مۇھەببەت؟
پاك قەلب ھۆسنىگە يار اشقان زىننەت.
كىمنىڭمۇ چېھرىدە پارلىماس گۈلكە،
شۇ سۆزدىن لەۋلىرى تېپىپ كامالەت.

ھەممىگە يېقىملىق شۇ مەشھۇر ئۇقۇم،
سۆيۈنەر قىز يىگىت قايناق دىل بىلەن.
مۇھەببەت - ئۇ ئۆزى خۇشپۇراق بىر گۈل،
ۋەسلىگە يەتمەك تەس، ئۇندا بار تىكەن.

گۈل خىللاپ گۈلزارغا كىرگەن يىگىتنى،
كۆيدۈرەر سۆيگۈنىڭ رىشتىسى ئوتتا.
كۆيمىدۇ ئۇ شۇنچە ھارارەت بىلەن،
كۆيمەيدۇ بەرت يىگىت ھەرگىز "ئىس-دۇت"تا.

چىرايلىق غۇنچىلاپ تەلپۈنگەن شۇ گۈل،
بىلمىدۇ ئۆمۈرلۈك ۋىسال قەدرىنى.
بىلمىدۇ، ئاشىقى دەرتەن يىگىتكە،
پۇرالماق ئىشقىدا چەككەن جەۋرىنى...

ۋە لېكىن "چىن سۆيگۈ ئېيتماق يىگىتكە -
مىراس بوپ قالغانمۇ؟» بىلمەيدۇ بۇنى.
چاڭقىغان يۈرەكنىڭ مەلھەم شىپاسى،
ئىنخ ئەشۇ قىزلارمۇ بىلسىكەن شۇنى...

1963 - يىل 5 - ماي، ئۈرۈمچى.

تىت - تىت بولۇپ باسالماي ئۆزىن،
شۇنداق خىيال ئويلاپ باراتتى:

"شىكەر شەنبە ئەمەسمۇ بۈگۈن،
بوشقا كەتسە بولامدۇ پۇرسەت.
مېنى ئالداپ ئۇنىڭ تانسىغا،
كەتكەنلىگى شەكسىز ھەقىقەت!

بەلكى مەندىن باشقىسىغا ئۇ،
كۆيۈپ - پىشىپ يۈرۈيدىغاندۇ.
تانسا ئويناپ پىقىراپ زالدا،
كۆز بېقىشىپ كۈلىدىغاندۇ.

ئورمان ياكى خىلۋەت كوچىدا،
پىچىرلىشىپ سۆزلۈشۈپ يۈرەر.
مېنى ئالداپ باشقىسى بىلەن،
ئامراقلىشىپ كۆيۈشۈپ يۈرەر.

ئىسىت! ئىسىت! مېنى ئالداپلا،
كەتكەندۇ ئۇ، ئەمدى قاياققا!؟
چۈشەنمەپتىمەن ئۇنىڭ قەلبىنى،
ئۇچراپتىمەن تازا شاللاققا...

مەن ئۇنىڭدىن ئۈزۈمنى تارتىپ،
يېراق يۈرسەم ياخشىراق بولار.
كۆرسەم ئۇنداق ئالدامچىلارنى،
قەلبىم چەكسىز ھەسرەتكە تولار..."

چە يىلدىن بىرى، ئۇنىڭ «شاتلىق ناۋاسى»، «ئۇيغۇر خەلق م
سەللىرى»، «قالىغاچ» قاتارلىق كىتاپلىرى ئارقا - ئارقىد
نەشر قىلىنىپ جامائەتچىلىك بىلەن يۈز كۆرۈشتى.

مەھەممەت تىسىدىق تۆمۈرى جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجا
شۆبىسىنىڭ ۋە جۇڭگو ئالىي مەكتەپلەر يېزىقچىلىق جەمئىيىتىن
ئەزاسى.

شەنبە ئاخشىمى

ۋەدىلەشكەن شەنبە ئاخشىمى،
ئۇچراشماققا سائەت يەتتىدە.
غالىپ كۈتتى،
گۈلنۇر كەلمىدى،
قاراڭغۇمۇ چۈشتى لەپپىدە.

كۆز ئالدىغا كېلەتتى بىللە،
سەيلە قىلغان ئايدىڭ كېچىلەر...
كىنومۇ تېز باشلاندى ئەنە،
كەڭ كۇلۇپقا تولغان كىشىلەر.

سەۋرى تۈگەپ غالىپنىڭ شۇدەم،
زاۋۇتقا ئۇ، قاراپ ماڭدى تېز.
باستى غالىپ ياتاققا قەدەم،
كۆرۈنمەيتتى لېكىن، گۈلنۇر قىز.

گۈلنۇرنى ئۇ ئاختۇرۇپ ھەر يان،
تىنماي چاپسان قاراپ باراتتى.

سۆزلەلمىدى كۆيدۈم، ئۆچتۈم، دەپ،
ئۇنى تاقاچقا شانلىق بۇرچىنى...

نازۇك تاللار «ئۇيات!» دېگەندەك،
شامال سوقۇپ پىچىرلىشاتتى.
يۇلتۇزلارمۇ زاڭلىق قىلغاندەك،
سىرلىق بېقىپ چىمىرلىشاتتى.

× ×

پەسىل ئاتلاپ، كەلدى گۈزەل ياز،
بولغان كوچا ھايات قاينىمى.
ئىككى ياشنىڭ قەلبىدە شوخ ساز،
ئۇچراشتى شات شەنبە ئاخشىمى.

ئىككىلىسى قىزىل بايراقدار،
ھەسسە قاتقان شان - چىلىش ئۈچۈن.
كۈلۈپ قىزغىن سۆزلىشەر ئۇلار،
يېڭى تۆھپە، ئىجات، ئىش ئۈچۈن...

بۈگۈن ئۇلار خۇشالدۇر شۇنچە،
بىر - بىرىگە ئىشەنچى تاغدەك.
خەمسىز قەلبى گۈزەل باھاردا -
ياشناپ تۇرغان چىمەنزار باغدەك...

تەڭكەش سوقۇپ بىر جۈپ قوش يۈرەك،
«سۆيدۈم!» دېيدۇ شاتلىققا چۆمۈپ.

ئويلاپ شۇنداق ئوي - خىياللارنى،
ئىشخانىغا كېلىپ قالدى ئۇ.
ئىشخانىغا كىردى - دە، بىردىن
تاشتەك قېتىپ تۇرۇپ قالدى ئۇ.

ئىشخانىدا گۈلنۇر قىز يالغۇز،
مەشغۇل ئىدى تەتقىقات بىلەن.
"يالغان ۋەدە قىلغانمۇ؟» - دېدى،
غالىپ شۇبھە، ئېھتىيات بىلەن.

"يالغان ۋەدە قىلغان ئۆزىڭىز!»، -
دېدى گۈلنۇر بىردىن ئاچچىغلاپ -
ئىشلىمىسىڭىز بولمامدۇ ياخشى
ئۆزىڭىزنى بىر يىگىت چاغلاپ!

ئاڭلىسام مەن سۈپەت، نۇرمىڭىز،
سېخ بويىچە تۆۋەن ئورۇندا.
نېمە ئۈچۈن چېكىنىپ كەتتىڭىز،
ياخشى ئىشلەپ كەلگەن بۇرۇندا؟!

باشتا ۋەدە قىلىشقانىغۇ بىز،
ئىشلىمەككە بايراقدار بولۇپ!...»
سۆزلەلمىدى... غالىپ قايتتى تىز،
ياش قەلبىگە خىجىللىق تولۇپ.

سۆزلەلمىدى: ئىشقى، سۆيگۈ، دەپ،
يوقاتقاچقا ئەقىل - ھوشىنى.

ۋاقىت ھوزۇرا قىسسە تىلىرىدەك،
كۆرمەس ئۇلار ئاسارەت - زۇلۇم.
يوق ئۇلارغا تاھىر - زوھرەدەك،
ئىچىنىشلىق پاجىئە - ئۆلۈم...

ئۇلار ئازات زامان ياشلىرى،
كۆزلىرىدىن ئۇچقۇن چېچىلغان.
يىگىت - قىزنىڭ يۈرەك قېتىدا
ئۈمىت گۈلى كۆلۈپ ئېچىلغان.

ئانا ئەلگە يارىتىپ تۆھپە،
ئۆز ئىشىدا قۇچقاچقا زەپەر.
ئىلغار بولۇپ قىزنىڭ يىگىتى،
پايتەختكە قىلماقچى سەپەر.

شۇڭا بۇندا ئىشچان يىگىت - قىز،
خۇشاللىقتا سۆيۈشۈپ تۇرار.
شەرەپ، غەلىبە، گۈزەل ئىقبالنى،
چىن ئىشقىنى سۆزلۈشۈپ تۇرار.

1979 - يىل، 8 - مارت.

ھايات - بىپايان دېڭىز

ھايات گويا بىپايان دېڭىز،
سەن ئۇندىكى ئۈزگۈچى كېمە.

ئېگىپ باشنى نازۇك گۈل ـ چېچەك،
تەبرىكلەيدۇ يۈلتۈز، ئاي كۈلۈپ.

1979 ـ يىل، 6 ـ ئىيۇن.

مۇھەببەت

ئايدىڭ كېچە...

سۆزلۈشۈپ كەتتى،
يىگىت ۋە قىز گۈلباققا كىرىپ.
(خۇددى چۆلدىن قايتىپ سەنەمنى،
چاھار باغدا كۆرگەندەك غېرىپ).

ئۇلار ئازات دەۋر ياشلىرى،
كۆزلىرىدىن ئۇچقۇن چېچىلار.
تاتلىق ۋىسال ئىستىگىدە پاك،
گۈزەل سۆيگۈ گۈلى ئېچىلار.

مەڭگۈلۈككە ئۇلار ئۆمرىدىن
غېرىپ كۆرگەن سەرگۈزەشت يىراق.
ھەمكى يوقتۇر قايناق دىلىدا،
سەنەم تارتقان سىتەمكار پىراق.

پەرھات بىلەن شىرىن كەچمىشى،
ھەم ئۇلاردىن خالى ھەر ئاندا.
لەيلى بىلەن مەجنۇنغا ئوخشاش
ۋىسال ئىزلەپ ئۆتمەس ھىجراندا...

تازارى سۆيۈنۈپ تاۋاپ ئەيلىگەن،
بازاردا كېلەملەر يەرگە يېيىلغان.
گۈلزارلىق ئىچىدە كۆرۈپ گۈلزارلىق،
شاتلىقنىڭ دولقۇنلاپ، دىلىڭ يايرىغان.

يالتىرار مۇزلەر ئىككى قاسناقتا،
چاقىرار باققاللار شاپتۇل يېيىشكە.
قايىلمەن، قەشقەرنىڭ نەمتى تولا،
ئوخشايدۇ خىسلىتى خۇددى بەھىشكە...

قەشقەرنىڭ يولىنى كېزىپ يۈرۈيمەن،
ئۇنىڭ گۈزەللىكىگە قەلبىم تەلپۈنەر.
شا مەشرەپ يانتاقلار چاپقان چۆمبۇستا①،
ياپ - يېشىل مۇزلىك باغلار يەلپۈنەر.

نەزەرباغ، شامالباغ، گۈزەل دۆلەتباغ
ئايلىنىپ قوغانغا، سەمەنگە ماڭدىم.
ئەجداتلار ئىزىدىن ئېلىپ مەن توپا،
كۆزۈمگە سۈردۈم - دە، كۆكسۈمگە تاڭدىم.

ئەشۇ چاغ، ئالدىمدا ئۇزۇن بىر تارىخ،
بەتلىرى نۇر چاقناپ بولدى نامايەن.
قەدىمى شۇ يىپەك يولىنى بويلاپ،
ئۆتۈشكەن بۇ يولدا بىھساپ كارۋان.

① يېزىنىڭ ئىسمى.

ئۆپقۇنلارنىڭ باغرىنى تىلماي،
ئۇندىن ئۈزۈپ ئۆتسەڭ دېمە.

خۇددى دېڭىز دولقۇنى ئوخشاش،
مىڭلاپ مۈشكۈل كىلەر ساڭا دۈچ.
مەنزىلىڭگە يېتەرسەن ئاخىر،
ئىشلەتسەڭ گەر ئەقىل، غەيرەت، كۈچ...

1980 - يىل، ئوكتەبىر.

قەشقەر يوللىرى

ئادەملەر دەريادەك ئاقار توختىماي،
قەدىمى قەشقەرنىڭ يولىدا بۈگۈن.
قەشقەرنىڭ ئەزىمەت ئىشچان باللىرى
كېلىدۇ راۋاپى قولىدا بۈگۈن.

بىر چاغلار نۇزۇگۇم ئۆسكەن، چوڭ بولغان
رەستىدە قىزىغان سودا - سېتىقلار.
مىڭ تۈرلۈك گەزماللار، مېۋە - چېۋىلەر.
تارتىدۇ زوقۇڭنى قايماق - قېتىقلار...

ئەنجۈرنىڭ شەرۋىتى ئاقماقتا ۋىل - ۋىل،
ئۇدالدى ھاياتنىڭ قاينىمى بولغان.
كوچىلار، سورۇنلار، ھەر بىر ئۆيلەردە
باياشات، توقلۇقنىڭ بايرىمى بولغان.

ئىناقلىق، دوستلۇقنىڭ، مېھرىبانلىقنىڭ
گۈلىنى كۆكسۈمگە تاقىغىم كېلىدۇ.

1983 - يىل، قەشقەر

ئاق توشقان

تورمانلىقتا گۈزەل يار بىلەن،
ئايدىڭدا بىز خۇشال ئۇچراشقان.
چىغىر يولدىن سەكرەپ شۇ چاغدا،
چىپىپ چىقتى بىر جۈپ ئاق توشقان.

ماڭۇق يۇڭلۇق ئەي ئاپپاق توشقان،
ھۈركمە - توختا، بىزدىن قاچما سەن.
ئوپۇل - توپۇل چاخچاق ئارىلاش،
سىردىمىزنى سۆزلەپ ئاچما سەن.

تۈنجى قېتىم ئۇچرۇشۇپ ھازىر،
قىلماقتىمىز ئاتلىق مەسلىھەت.
بولسۇن دەيمىز ئۆمۈرلۈك، قوۋناق،
ياشلىقتىكى شادمان مۇھەببەت.

قەدىرلىمەك شەرەپتۇر ئەبەت
مۇھەببەتنى قايناق يۈرەكتىن.
پىشار كېيىن مول مېۋە شىرىن،
ئەتىۋالىق سۆيگۈ - چېچەكتىن.

قاراخانىلارنىڭ پايتەختى بولغان،
شۇ يىپەك يولىنىڭ تۈگۈنى قەشقەر.
سانىسىزلاپ ئەۋلاتنى باققان، تويغۇزغان —
جاھاننىڭ غۇرۇرى، گۈلشىنى قەشقەر.

تەھران ۋە باغداتتا، قاھىرەياقتا،
شۆھرەتلىك شەرىپى، شانىنى كۆردۈم.
خاڭجۇدا، پارىژدا قەدىم سەيياھلار
يارانقان نەزمىدە نامىنى كۆردۈم.

يۈسۈپ ۋە مەھمۇدتەك مىڭلاپ ئەدىپنى،
ئۆستۈردى شۇ ئۇلۇغ ئىزىز قەشقىرىم.
قامۇسلار يۇرتى بۇ، ئالىم ئانىسى،
سۈيى بال، نانلىرى مېغىز قەشقىرىم.

ۋاھ! بۈگۈن تېخىمۇ گۈللىنىپ قەشقەر،
يوللىرى ھەر ياققا شاخلىغان تولا.
ئاسفالت كوچىدا كەچتە يۈلتۇزدەك،
ساناقسىز چىراقلار چاقنىتار شولا......

گويا كى تەندىكى قان تومۇر ئوخشاش،
تارالغان ھەر ياققا قەشقەر يوللىرى.
يوللارنىڭ چېتىدە تاۋلىنىپ گۈزەل،
ئېچىلغان خۇشپۇراق رەڭدار گۈللىرى....

ئەي قەشقەر يوللىرى، قەدىمى يوللار،
شېئىردىن ساڭا زەر چاچقىم كېلىدۇ.

شەپەق بولۇپ قىزاردى يۈزۈڭ...

«شېرىن بولۇپ سۆيدۈم سېنى چىن،-
دېدىڭ،- جېنىم، بولما ناتايىن...»
ناخشا ئېيتىپ ئۆتتۈم بۈگۈن تاڭ،
ئىشىگىڭدىن ئەگىپ ئاتايىن.

ئاۋازىمنى ئاڭلىدىڭ بولغاي،
كۈلۈمسىرەپ چىقتىڭ ھويلىدىن.
يۈرەك ئويناپ سوقتى دۈپۈلدەپ،
خۇشاللىقتا چۆمۈپ ھوسنىڭدىن.

خۇددى ئەگمە قەلەم قېشىڭدەك،
ئىشتا پىشقان قولۇڭدا ئوغاق.
جىلۋىلىنەر لەۋىڭدە كۈلكە،
چولپان كۆزۈڭ يەردىدۇر بىراق...

يوپۇرماقتەك تىترىدى لەۋلەر...
ئەمما تىلدىن چىقمىدى سۆزۈڭ.
ئېيتقىن جېنىم، نىچۈن ئالدىمدا،
شەپەق بولۇپ قىزاردى يۈزۈڭ؟!

1962 - يىلى، ئىيۇل، ئۈرۈمچى.

ئەي ئاق توشقان، يانماقتا پىراق،
ساڭا ئوخشاش بىزمۇ جۇپ ـ ئىناق.
نامىمىز بار ئىشچان دەپ يۇرتتا،
مەن بەك ئامراق، سۆيگىنىم ئوماق.

يۈرىگىمدە لاۋۇلدار بىر ئوت...

ئىشتىن چۈشۈپ كېتەلمەي قالدىم،
قاراپ شەرەپ تاختىسىغا مەن.
سۈرىتىڭگە تىكىلدىم ئۇزاق،
بەختىيارلىق ۋاينىاق زوق بىلەن.

خۇددى ماڭا كۈلۈپ باقماندەك،
كۆزلىرىڭدىن ئۇچقۇن چېچىلار.
ئايدەك گۈزەل نۇرلۇق چىھرىڭدىن،
گويا تۈمەن گۈللەر ئېچىلار.

يەن ـ تېخنىكا ئىشىدا زەپەر ـــ
قۇچۇپ، دىلنى شاتلاندۇرغان يار.
تەتقىقاتتا قېيىن ئۆتكەلنى،
يېڭىپ غالىپ قەدەم باسقان يار...

مەپتۇن بولۇپ كېتەلمەي قالدىم،
قاراپ شەرەپ تاختىسىغا مەن.
يۈرىگەمدە لاۋۇلدار بىر ئوت:
«ئىشچان يارغا سادىقمەن!...» دىگەن.

مىڭلاپ ئەدىپ يازدى كىتاپ،
ھەر بىر جۈملەڭ ياڭراق خىتاپ،
دىل يورۇتتۇڭ بولۇپ ئاپتاپ،
ئانا تىلىم، سۆيگەن تىلىم.

ئۆزۈڭ مېنىڭ شەرەپشانىم،
قاندى بەگۈن دىل ئارمانىم،
ئاشار سەندىن ئىقتىدارىم،
ئانا تىلىم، سۆيگەن تىلىم.

سەن ئارقىلىق بىلىم ئېلىپ،
تەبىئەتكە يۈگەن سېلىپ،
ماڭدۇق ئالغا جەۋلان قىلىپ،
ئانا تىلىم، سۆيگەن تىلىم.

كۆلدى گۈزەل سائادىتىم،
ئۇنى كۆيلەش چىن ئادىتىم.
ھەر قاچان سەن گاڭ قانىتىم،
ئانا تىلىم، سۆيگەن تىلىم.

1984 - يىلى.

لەۋلىرىڭدە ئېچىلدى غۇنچە

كەڭ دالادا چايقىلىپ بۇغداي،
ۋىچىرلايتتى كۆكتە بوز تورغاي.
قىيا بېقىپ، ئېتىز ئارىلاپ،
«ئىشلە!» دېدىڭ كۈلۈپ خۇشچىراي.

ئانا تىلىم

ئانا تىلىم، سۆيگەن تىلىم،
يۈرۈگىمدىن كۆيگەن تىلىم.
خەلقىمىزنىڭ مېھرى سىڭگەن،
ماڭا بىلىم بەرگەن تىلىم.

تۇنجى قېتىم «ئانا» دېدىم،
سۆز قىلىشنى سەندىن بىلدىم.
مۇرادىمنى ھاسىل قىلدىم،
ئانا تىلىم، سۆيگەن تىلىم.

ئاشتى ساڭا ئىپتىخارىم،
بولغاچ ئۆزۈڭ دىلخۇمارىم،
سەن ـ سەن مېنىڭ تىل تۇمارىم.
ئانا تىلىم، سۆيگەن تىلىم.

مەھمۇت، يۈسۈپ، ناۋايىنى،
مەشرەپ، گۇمنام، سادايىنى،
يېتىشتۈردۈڭ نازارىنى،
ئانا تىلىم، سۆيگەن تىلىم.

ۋەتەن سۆيەر لۇتپۇللىنى،
ئۇستاز شائىر نىم شېھىتنى،
قىلدىڭ ئاتىق سەن ئۇلارنى،
ئانا تىلىم، سۆيگەن تىلىم.

تۇرسۇن نىياز

تۇرسۇن نىياز 1940 - يىلى پەيزىۋات ناھىيىسىنىڭ ھازىر- غۇلتوغراق يېزا بەش توپ كەنتىدە دېخان ئائىلىسىدە تۇ- لغان، ھازىر «قەشقەر ئەدەبىياتى» تەھرىر بۆلۈمىنىڭ ھەررىرى.

ئۇ 1960 - يىلدىن باشلاپ ئىجادىيەتكە كىرىشكەن، شۇندىن يان جاپالىق ئىزدىنىپ 200 پارچىغا يېقىن شېئىر، 12 پارچىغا يېقىن ىكايە-نەسرلەرنى يازدى ۋە بۇ ئەسەرلىرىنى «ئۇزۇن سەپەر ناخ- ىلىرى» (شېئىرلار توپلىمى) ۋە «گۈل لوڭقىسى» (ھىكايىلار توپلىمى)

توختاپ قالدىم قىردا بىر نەپەس،
نەزەر تاشلاپ ئۇماق چېھرىڭگە.
چېقىلغاندا كۆزۈڭدە چاقماق،
ئوت تۇتاشتى يۈرەك قەلبىمگە.

دېدىم: "يايرىم ئالساق مولھوسۇل،
ياشلىق گۈلى چاچار خۇش پۇراق..."
ئەگمە قېشىڭ بولۇپ بىر ماكان،
كۆزلىرىڭدىن ئېتىلدى ساداق...

كۈلۈپ كەتتىڭ ۋاقاھلاپ،
كۆكسۈڭ —
جۈپ ئالمىدەك سىلكىندى شۇنچە.
نەپىسىڭدىن چېچىلدى ئىپار،
لەۋلىرىڭدە ئېچىلدى غۇنچە...

...امنىڭ ئەۋجىگە مەپتۇن بولۇپ جامىڭدا مەي ئىچمەي،
...كتە ئۇرغىغان پۇنتان خۇشال ناخشا ـ كۈيۈم يوقتۇر.

...ىز نامىڭ ـ نىشانىڭىز، پۈتۈن ئالەمنى سەيىر ئەتسەم،
...ەرگە مەن باراي دىلغا چىرايلىق بىر سۆزۈم يوقتۇر.

...ى ئۇنتۇپ ، سىىنى تاشلاپ قىساي مەيلى بىشىمغا تاج،
...ات دۇنياسىدا خەسچە قەدىر ـ قىممەت، يۈزۈم يوقتۇر.

...ان رەنالىرى ئىچرە، سۆيۈملۈكسەن، كۆيۈملۈكسەن،
...ىڭدەك مېھرىبان، غەمخان، يۆلەنچىم، مۇڭدىشىم يوقتۇر.

...نەمنىڭ ۋەسلىنى ئىزلەپ غېرىبتەك چۆللەردە يۈرسەم،
...يا ئىلياس كەبى سادىق، سېنىڭدەك قولدۇشۇم يوقتۇر.

...سارەتامىڭ باھادىر سەن ئالىپ ئەرتۇڭگا خىسلەتلىك،
...زەل ئەخلاق ـ پەزىلەتتە پەخرلەنمەس كۈنۈم يوقتۇر.

...تەن بەختى ئۈچۈن ھەر چاغ كۆيۈپ جەڭلەرگە ئات سالسام،
...قمەڭدىن مەدەت ئالماي، چېلىشتا قۇدرىتىم يوقتۇر.

...شاپ كەلدىم گۈدەكلىكتىن پېشىمگە باش قويۇپ ھەردەم،
...ويۈك ئەجرىڭنى ئاقلاشتىن بۆلەك مەقسەت، ئويۇم يوقتۇر.

...ەسەم بىللا، ئىرادەمگە مۇخالىپ زەررە ئىش قىلسام،
...ورۇق دۇنيا ماڭا زۇلمەت ، مېڭىشقا تۈز يولۇم يوقتۇر.

...وياشتەك پارلىدى بەختىم ، يېڭى دەۋران ـ زامانىمدا،
...ولۇمغا پارتىيەم باشچى، ئۇنىڭدەك غەمخورۇم يوقتۇر.

ناملىق توپلام قىلىپ تۈزۈپ نەشرىيات ئورۇنلىرىغا تاپشۇردى. «ئەگرى شاخنىڭ تەقدىرى» قاتارلىق 3 پارچە مەسەلى شۇ نام- لىق مەسەللەر توپلىمىغا كىرگۈزۈلدى. ھازىر «رۇبائىيات» توپلىمى ئۈستىدە ئىشلىمەكتە.

تۇرسۇن نىياز قەشقەر ۋىلايەتلىك ئەدىبىياتچىلار جەمىيە- تىنىڭ ئەزاسى،

غەزەللەر

1

جاھان گۈلزارىدا خەلقىم، سىنەمدە ئۆز گۈلۈم يوقتۇر،
كى بولسا، باشقىدىن بىرسى كۆرۈشكە كۆزنۇرۇم يوقتۇر.

نەزەر سالسام ھاياتىمنىڭ پايانسىز كەڭ ساماسىغا،
سىنەمدە بىغۇبار، ئۆچمەس نۇرانە يۇلتۇزۇم يوقتۇر.

تۇرار ئالدا تۈمەن يىللىق شەرەپلىك تارىخىڭ چاقناپ،
بۈيۈك نامىڭ ئاتالماستىن يېزىلغان قۇرلىرىم يوقتۇر.

مېھىر - شەپقەت، غۇرۇرىڭسىز بېشىم يەتكەندىمۇ كۆككە،
ئۆزۈمنى بەختىيارمەن دەپ ئاتاشقا ھېچ تىلىم يوقتۇر.

كېزىپ چىقسام كۈنى مىڭ رەت ۋەتەننىڭ گۈل دىيارىنى،
سىنەمدە گۈلزابان خۇشخۇي، نازاكەت بۇلبۇلۇم يوقتۇر.

...دىدىم: ئىنسان ئىكەنمەن پاك كىتەي ۋىژدان بىلەن،
...دە ياش ئۆتكەن ھاياتتىن ئۆلگۈنۈم يوللۇق ماڭا.
...ۋا بىلدىم ياشاشنى مەن يەنە ئويلاپ تۇرۇپ،
...سىمۇ ھەر - بىر دەقىقە مىلك تالاي خورلۇق ماڭا.
...سىدىم ھەققانىيەتتىن، كەلسىمۇ باشقا ئەجەل،
...ئىكەن چۈنكى ئەزەلدىن تۆلكىدەك قۇۋلۇق ماڭا.
...ى تاڭ، كۆتكەن باھارىم قايتىدىن كەلدى يېنىپ،
... - جاھان گويا كۆرۈندى قىپ - قىزىل چوغلۇق ماڭا.
...ئەقىدەمگە مۇناسىپ باشلىدىم شانلىق سەپەر،
...زىلىم ئاچتى يۈزىنى شۇنچىلىك نۇرلۇق ماڭا.
...ى مۇھەببەت كەۋسىرىدىن ئۈندى گۈل - ئاچتى چېچەك،
...سىدى شانۇ - شەرەپتىن باشقىچە زورلۇق ماڭا.
...ئارا ئۆزدۈم سەنەمگە ھەر كۈنى مىڭ ياڭزا گۈل،
...كىرەك مۇنداق بەختتىن ئۆزگە چوڭ تويلۇق ماڭا.
... تېنىمدىن تامچىغان تەر بولدى قەن، ئابى ھايات،
...بىرسىز ئىچكەن ئېشىم، ئىچسەممۇ ئۇ تۇزلۇق ماڭا.
...تىدىن ياشناتتى باغۇەن-نان بېرىپ تۇققان ۋەتەن،
...لىسام مېھرىگە سادىق ھەممىدىن كورلۇق ماڭا.

4

...ۇرەلدىم زوقى، ئىشقىگىدىن تېنىمگە جان كىرىپ، ناخشام،
...ۇغۇلدۇم كۈچ - مادارىڭدىن ھاياتقا كۆز ئېچىپ، ناخشام.
...ۈنۈڭ بولدى يەنە دەسلاپ قۇلاققا كىرگىنى مۇڭلۇق،
...ەلەندىم ئەللىيىڭ بىرلە بۆشۈكنى باغ ئېتىپ، ناخشام.

يېڭى شانلىق سەپەردە كۆزلىگەن مەنزىلگە يەتكەندە،
شۇ كۈنكى بەختىيار بايرام كۈنىگىدەك چوڭ تويۇم يوقتۇر.

2

جان ۋەتەن ـ جانان ۋەتەن، بىر سەن ئۈچۈن جاندىن كېچەي،
كۈچ بېرىپ تۇرغان تېنىمگە قىپ ـ قىزىل قاندىن كېچەي.
مىڭ ئۆلۈپ، مىڭ بىر تىرىلسەم ئەرزىگەي شامۇ ـ سەھەر،
شەپقىتى سىغماس جاھانغا دىلرابا ياردىن كېچەي.
سەن ئانا مېھرىگىنى دىلغا ئەيلىدىڭ ئابى ھايات،
شۇ ئۇلۇغ ئىشقىڭ تۇپەيلى سۇ، ھاۋا، ناندىن كېچەي.
كىم يۈرەك رىشتىنى سەندىن ئۈزمەك ئۈچۈن،
كۆيدۈرۈپ نەپرەت ئوتۇمدا «يۈز،نۇمۇس ـ ئار» دىن كېچەي.
سەن ماڭا بەردىڭ نىجاتلىق، ئۆلسىمۇ تۇققان ئانام،
شۇ بۈيۈك ئەجرىڭ ئۈچۈنلا بىر ئۆمۈر زاردىن كېچەي.
كەلسە ئالدىمغا ئەگەردە ياۋ بىلەن قىلماققا جەڭ،
ئوق قىلىپ قەھرىمنى شۇ ئان مىڭ سەۋەپ، نازدىن كېچەي.
شان ـ شەرەپ قۇچسام مۇبادا، ئوڭ كېلىپ بەختىم مېنىڭ،
بولمىسا نامىڭ بېشىمدا بار ئاتاق ـ شاندىن كېچەي.
ئى نىيازى كەتسىمۇ جان ئۆز سۆزۈڭگە قىل ئەمەل،
بولمىسۇن ھەرگىزمۇ يالغان ـ «مەن» ئۈچۈن باردىن كېچەي.

3

بىر مەھەل تەتۈر پەلەكتىن كەلمىدى خۇۋلۇق ماڭا،
نەگە بارسام سايە ئوخشاش بولدى يار شۇملۇق ماڭا.

ى - يېزى ئوخشاش باھارغا ، ئۆزگىچە خىسلەتكە باي،
ل پۇراپ تۇرغان كۆپۈلدەپ ، بىباھا ئايلار گۈزەل.
پ - يېشىل ئورمان قاتارى سوزسا بوي ئاسمان پىلەك،
ىتىدا تۇرغان تاناپتەك رەتمۇ - رەت يوللار گۈزەل.
ۆج ئۇرۇپ ئىككى يېقىغا زەر بىلەن ئۈنچە چېچىپ،
خلۇنۇپ ئاققان كۆمۈشتەك سۇغا باي سايلار گۈزەل.
ئۆزى بۇلبۇل ماكانى سايرىغان كاككۇكمۇ تەك،
ن مۇھەببەت سەيلىگاھى - ئەۋرىشىم تاللار گۈزەل.
غىتىپ ئوينىشقا ئەپلىك باغرىدا تاي، قوزىلار،
چا ، قارغايدىن بېزەلگەن ياپ - يېشىل تاغلار گۈزەل.
ن تۇغۇلغان چۆل تۇمەن شۇ ، باشقا بىر جەننەت ئەمەس،
لنى - گۈل قىلغان چىرايلىق تۇتمىيا قوللار گۈزەل.
ختەماس قىز ۋە يىگىتنىڭ بەختىيار شات كۈلكىسى،
لكىگە شاھىت - گۇۋاچى ، كۆزدىكى تويلار گۈزەل.
رمىنىم يوق، — دەيدۇ بۇندا ھەر كىشى،- ئۆلسەم قىرىپ»
ڭلى دەۋرىمدىن ياشارغان ئاقساقال-چاللار گۈزەل.
مە - مەشرەپ، مەركىلەردە توختىماس تۈن تەڭگىچە.
تمىيە ئازات زامانغا ياڭرىغان سازلار گۈزەل.
ل نىيازى سەنمۇ ئورتاق بۇ مۇقامدىن بەھرى ئال،
ىشىپاڭ بۇلبۇل چىمەندە سايرىغان چاغلار گۈزەل.

6

ىرت ئەمەس چوڭ سۆزلىسە كىم ، مەرتنى مەيداندا سىنا،
س بىلەن ئوخشايدۇ ئالتۇن، زەرنى گۈلخاندا سىنا.

يېتىلدى تەنلىرىم ئوتلۇق گويا كى قىپ-قىزىل چوغدەك،
لىرىكاڭ پىلتىسى دائىم يۈرەككە ئوت يېقىپ، ناخشام.
غېمى قايسى ھاياتىمنىڭ جاھاندا بىلمىدىم ئەسلا،
مۇھەببەت جامىدا سۆيگۈ شارابىڭنى ئىچىپ، ناخشام.
بېشىمغا ھەر بالا كەلسە، ياشاشتىن قىلمىدىم پۇشمان،
ئۈمىت نۇرۇڭ كېلىپ غالىپ، ئۆلۈمنى ھەم يېڭىپ، ناخشام.
ئېشىپ مۈشكۈل داۋانلاردىن، سەپەردە ھارمىدىم ئەسلا،
پەلەككە ياڭرىغان ئەۋجىڭ كۈچۈمگە - كۈچ قېتىپ، ناخشام.
دېدىم ھەر كۈن سېنى تىڭشاپ: "قېنى سەن ئەي گۈلى رەنا؟"
سېنى ئېيتقان ئانامنىدەك پەرىنى ياد ئېتىپ، ناخشام.
پەخىرلەندىم گادايلىقتىن، ئۇچامدا تۇرسىمۇ جەندە،
ئۆزۈمنى چىن بەختلىكلەر قاتارىدا سېزىپ، ناخشام.
ئاتالدىم بۇلبۇلى شەرقىنىڭ جاھان گۈلزارىدا قانچە،
مۇقامىڭ شەۋكىتى تۆردىن ھەمىشە جاي بېرىپ ناخشام.
بېشىم يەتتى يەنە كۆككە، يېڭى دەۋران - باھارىمدا،
زامانىم دىلبىرى قايتا كى قەدرىڭگە يېتىپ، ناخشام.
تۇغۇلدۇم بىر سېنى ئويلاپ، ياشاپ كەلدىم سېنى توۋلاپ،
ئۆلۈپ كەتسەم نىمە ئارمان، ئۇنۇڭغا ئۈن قوشۇپ، ناخشام.
نەھاجەت كۆز يېشى ئەلنىڭ، نىيازى مىڭ تۈمەن رازى،
قويۇشسا قەبرىڭگە دوستلار مېنى بىر زەت ئوقۇپ، ناخشام.

5

بىر كېلىپ كۆرگىن يېزامنى، كەڭ دالا باغلار گۈزەل،
نۇر يېغىپ تۇرغان يۈزىدىن قىپ - قىزىل تاڭلار گۈزەل.

نكـە تەڭ بولۇپ نۇرتاق، ئەلەم كەلگەندە باشىمغا،
ڭنى بىر يولى ئۆرۈپ، قىيچىشنى قەستلىمە ئەندى.
ەببەت بىباھا نەرسە، بىرىپ ئالتۇن ئېلىپ بولماس،
ى «گاللاڭ بازارى» دا پۇلۇم دەپ خەجلىمە ئەندى.
م ئەلاكى ئاشققا ياشاشتىن ئالدىنىپ سەرسان،
ۇق ئىمزەكنى «مەممە» دەپ ياشاشنى كۆزلىمە ئەمدى.
لغاي ئوتقىلا كىرسە ھەقىقى مىس بىلەن ئالتۇن،
پ پەداز سىياقىڭغا كىشىنى پەللىمە ئەندى.
زى ئېيتىدۇ دىلدىن سۆزىگە چىن قۇلاپ سالغىن،
گالمايدۇ مېنىڭسىز» دەپ، كۆرەڭلەپ سۆزلىمە ئەندى.

8

ى ئېگىپ قىلادىڭ سالام، قىلغان سالامىڭ ساختىدۇر،
تىڭى ئاپتاپ كەبى كۆلگەن چىرايىڭ ساختىدۇر.
تونۇپ قەلبىڭ ھەسەتتىن ئىس تۈتەپ تۇرسا شۇدەم،
ىدى دەمسەن مېنى، سۆرگەن خىيالىڭ ساختىدۇر.
كۆكۆل ئىنسانغا ھۆرمەت ئەسلىدە قىلغان سالام،
لبكىن شۇ تاپتىكى جىلۋە، خۇمارىڭ ساختىدۇر.
زامان ئالدىڭدا گويا ئەرزىمەس بىر خەس ئىدىم،
دى زارلانما ئوشۇق ھەر بىر ئىپادەڭ ساختىدۇر.
ىتى كەلگەي كىشىنىڭ ھەر قاچان خەلقى بىلەن،
ن ئۈنىڭسىز تاجى ـ دۆلەت، گۈل سىياقىڭ ساختىدۇر.
ز ئۆيۈڭدىن باشقا ئۆيگە چۈشمىسە زەررە يورۇق،
بەخش ئەتتىم دىمە ياققان چىراغىڭ ساختىدۇر.

كىشىنىگەي قىرچاڭغۇ ئاتىمۇ، ئوت بېرىپ باقساڭ بىكار،
ماختىماي تۇلپارنى ئۆيدە، جەڭگە چىققاندا سىنا.
قىپ - قىزىل تۇرغانلار باغدا، ھەممىسى چوغلۇق ئەمەس،
لالىمۇ، ھەشقىپىچەكمۇ گۈل ئېچىلغاندا سىنا.
بالچىمەن دەپ ئالدىغايمىش بەزىدە گۈلنى چىۋىن،
ھەرىمۇ ياكى چىۋىنمۇ، نەگە ئۇچقاندا سىنا.
پەرق ئېتىش بەكمۇ قىيىندۇر ئادىمى ئەۋلادىنى،
سەن ئۇنى بىلمەكچى بولساڭ نامى چىققاندا سىنا.
ئامىتىڭ بار چاغدا ھەر كىم، مەي ئىچەر ئۈلپەت بولۇپ،
ئاقكۆڭۈل، سادىقلىغىنى كوزا سۇنغاندا سىنا.
بىل نىيازى بۇ ھەقىقەت، ئۆز سۆزۈڭنى قىل ساۋاق،
دوستنى دوستاندا ئەمەس، كېسەلدە ياتقاندا سىنا.

7

نىگارىم خەيرى - خوش سەندىن، مېنى كۆپ ئەسلىمە ئەندى،
"ياشالماس ئۇ مېنىڭسىز" دەپ، ئۆزۈڭنى بەزلىمە ئەندى.
ۋاپاسىزلىق يېغىپ تۇرغان كۆزۈڭگە مەن خېلى تويغان،
كۆيۈپ ئۆچكەن مۇھەببەتنىڭ كۈلىنى پۈ دىمە ئەندى.
پاك ۋىجدان گۈزەللىكنىڭ ئەمەستۇر ئۆلچىمى تىلدا،
"ئۆزۈم يۈكسەك ساداقەتنىڭ گۈلى" دەپ سۆزلىمە ئەندى.
جاھاندا قايسى بىر ئاشىق ۋاپاسىز يارغا قۇل بولغان؟
سېلىپ بۆكۈمگە جىگدەڭنى گۆھەر دەپ تەڭلىمە ئەندى.
"ئىشق باشقا، ھەۋەس باشقا" بۇنى ئىسپاتلىغان تارىخ،
قوشۇپ زىم - زىمگە ھىكمىرىڭنى سۇنۇشنى قەستلىمە ئەندى.

ەندىم «ئا»، بىلەن «ب»نى ئۇنىڭ يارقىن يۈزىدىن مەن،
ەندىم ھەق-ئادالەتنى، تونۇپ ئۆتكۈر تىلىدىن مەن،
ىگە كۈچ - قۇۋۋەت يىغدىم مېھرلىك ھەر سۆزىدىن مەن،
ۇپ يەتتىم كېلىچەكنى قۇياش يەڭلىغ كۆزىدىن مەن،
ەل ياشلىق ھاياتىمنىڭ يولىدا بولدى ئۇ سەرۋەر.

ىنىڭ نۇرىدا ئوت ئاچتىم، قارا زۇلمەت - جاھالەتكە،
ئاشتىم قىپ - قىزىل گۈلدەك يېڭى دەۋران - سائادەتكە،
اشتەك چاقنىدى قەلبىم، يېتىپ ئەقلىم كامالەتكە،
ۇپ ئاشنا گۈزەللىككە، قەدەم قويدۇم ھىدايەتكە،
ىل - ئىدرەك - پاراسەتتە ماڭا بولغاچقا ئۇ جەۋھەر.

اتىم ئۆتمىدى بىر كۈن، ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ يەككە،
ىمىز دۆت - نادانلاردىن يىسەممۇ قانچىلاپ دەككە،
تاپ مەستانىسى» - بۇ سۆز بەخش ئەتتى ماڭا كۈلكە،
اپ - تۆھمەت ھاقارەتكە، ئۇمىتنى ئۈزمىدىم چەككە،
شكە مۇشكۇلاتلارنى ئۇ بولدى ماڭا تىغ-شەمشەر.

ياتنىڭ قىممىتى نەدە؟»، ئۇنىڭدىن مەن سوراپ باقتىم،
كەن بىر كۈن ئۇچۇن ئون يىل»، دىدى ئۇ، چىن جاۋاپ تاپتىم،
شتىم - تىرىشىپ ھەر كۈن، بۇ يولدا كۆپ داۋان ئاشتىم،
ىلدى سېھرىلىك تىلسىم، زەپەر دەرياسىدا ئاقتىم،
ان - مەقسەتكە يەتمەككە ئۇ بولدى ماڭا ئەڭگۈشتەر.

ھاجەت زەر ئۇچۇن پەرداز، چىرايلىقتا گىرىم - زىننەت،
ۇ زىننەت، ئەشۇ بايلىق ئىدىڭ سەن مەن ئۇچۇن قىممەت،

ساختىدۇر ساختا كىشىنىڭ ھەر زامان قىلغان ئىشى،
كەينىدىن تۆككەن يېشىڭ، ھەسرەت پىراقىڭ ساختىدۇر.

9

بىر كۈنى ئۇن ئۆيگە كىردىم، مەقسىدىم: بىر جىمىك سوراپ،
ئاغزىدىن چىقتى جىمىنىڭ "يوق" دىگەن بىر خىل جاۋاپ.
"ئالتە يىل ئالدىدا كۆرسەم بار ئىدىغۇ ھەر ئۆيدە جىمىك؟"
جىلى بوپ كەتتىم ئىچىمدە ھەممىنى "پىخسىق" ساناپ.
كۈلدى شۇچاغ بۇ سۆزۈمدىن چوڭ ئانام "پىسىڭگىدە"
"بىزمۇ بەش يىل ئالدىدا ئالغان ئىدۇق بىرنى ياساپ.
ئۆتكۈزۈپ بولمايتى ئۇچاغ، راست دىدىڭ بىر كۈنىمۇ،
بولمىسا ھەر بىر كىشىدە جىمىك بىلەن پۇختاھىساپ."
بايقىدىم "يوق"نىڭ سىرىنى ئەمدى بۇ سۆزدىن كېيىن،
بىر بۇلۇڭدا تاشلىنىپ، تۇرغان پۇچۇق جىمىگە قاراپ.
ھە، دىدىم ئاشلىق كۆپەيگەچ ئەندى بىزنىڭ ئۆيدىمۇ،
تەگلە ئۆلچەم بوپتىكەندە، بۇ قاپاق جىمىگە تاۋاپ.

كىتاپ ھەققىدە مۇخەممەس

قاچانكى يەتتىمگە كىردىم ماڭا يار بولدى بىر دىبەر،
گۈزەللىك بابىدا كىرسىز، يۈزى نۇرلۇق، تىلى شېكەر.
شېكەر تىل لەۋزىدىن ئىچتىم ۋۇجۇدۇم قانغىچە كەۋسەر،
نەكەۋسەر خىسلىتى چەكسىز، تېگى يوق بىباھا گۆھەر،
ئۇنىڭ نۇرانە چېھرىدىن خىجىلدۇر كۆكتىكى ئەختەر.

3

...تا كىردىم گۈلچى قىز، گۈلنى ئۈزۈپ تۇتتى ماڭا،
...ۋچچىدە» گۈلنىڭ ئەمەس، قىزنىڭ ھىدى يەتتى ماڭا.
...تتىدى دەل نالىسىدىن باغرى قان بۇلبۇلمۇ تەڭ،
...ىدى بۇلبۇل خۇش تەبەسسۇم ئىشق ئوتى كۆچتى ماڭا.

4

...ال جامىدا سۇندۇڭ مەي ئۇنۇتتۇم داغى ھىجراننى،
...ۇل دەشتىمدە ياشناتتىڭ يېڭىچە باغۇ - بوستاننى.
...ىدە قىلچە غۇم ساقلاش يىگىتكە خاس ئەمەس خىسلەت،
...اي ئەندى ساڭا قوللاپ ۋاپادىن لالە - رەيھاننى.

5

...لمۇرۇپ نامەرت قولىغا، نان تىلەپ جان باقمىدىم،
...ەسەتتىن رىسقى ئىزلەپ، ئاينى كۈنگە چاقمىدىم،
...ى دىسە سەرراپ گۆھەرنى، مەن دىدىم "ياق بۇ گۆھەر"،
...سەۋەپ "ئاتەش" دىلىڭغا مۇزغا ئوخشاش ياقمىدىم.

6

...تمسا بۇلبۇل شېخىڭغا، گۈل نىھالىڭ نە كېرەك؟
...رمىسەڭ ئەلگە مېۋە، قەددى چىنارىڭ نە كېرەك؟
...رمىدىم شاتۇتىنى بۇلبۇلغا تەڭ قىلغاننى ھېچ،
...ۇسا «لاي - لاي» كۈندە ناخشاڭ بۇ ئىجادىڭ نە كېرەك؟

شۇڭا بىلدىم سېنى ھەر چاغ بېشىمغا تاجەئى – دۆلەت.
سېنىڭدىن نۇر لىنىپ قەلبىم، ۋۇجۇدۇم تاپتى كۈچ – قۇدرەت،
ئەجەپ خۇشبۇيىنى چاچتى يولۇمغا لالەئى – ئەنبەر.

جاھان چەكسىز، ئۆمۈر چەكلىك، نىيازى چىمك ئېسىڭدە تۇت،
بىلىمسىز بۇ جاھان ئىچرە ئەمەستۇر ھېچ ئىشىڭ مەۋجۇت،
ياشايدۇ تۆھپىسى مەڭگۈ، ئىجاتكار، قەھرىمان ئەرقۇت،
بۇ سۆزگە چىن گۇۋا – شاھىت ئۇلۇغ ئۇستاز بىۋۋام مەھمۇت،
كىتابىنى دوست تۇتۇپ سەنمۇ ئۆگەن ھارماي، بولۇپ كەمتەر.

رۇبائىلار

1

كۆڭۈل سۇلتانىدىن يۈكسەك جاھاندا كۆرمىدىم سۇلتان،
شاھانە تەختلىگە زىننەت بىرەركەن گۈل كەبى ۋىژدان،
ئەشۇ ۋىژدان قانات بولدى چىقمىشتا ئەرشى ئەلاغا،
غۇرۇرۇم ئالدىدا پەستەك بىلىندى يەتتە قات ئاسمان.

2

قىش كېتىپ كەلگەن باھارنىڭ شۇنچە راھەت پەيزى بار،
باغرى قان بۇلبۇلغا گۈلنىڭ باغدا چەندان مەيلى بار،
مىڭ جاپالار ئىچرە پەرھات تاغ كېسىپ يۈردى نېچۈك،
چۈنكى ھەر قازغان تېشىدا مەشۇغىنىڭ ۋەسلى بار.

ۋاھىتجان غوپۇر

ۋاھىتجان غوپۇر 1951- يىلى مارالۋېشى ناھىيىسىنىڭ ئاۋات
نتىدە خىزمەتچى ئائىلىسىدە تۇغۇلغان، ھازىر قەشقەر پېدا-
گوگكا ئىنستىتۇتى تىل - ئەدەبىيات پاكۇلتېتىدا ئىشلىمەكتە.

ئۇنىڭ تۇنجى شېئىرى - «ئاچقاندا ۋاراق» 1964- يىلى
تبۇئاتتا ئېلان قىلىنغان. شۇنىڭدىن ئېتىۋارەن ئۇ ھازىرغىچە -
ڭ نۇرغۇن شېئىر، داستان، مەسەللەرنى گېزىت - ژۇرناللاردا
لان قىلدى. بىر قىسىم شېئىرلىرى خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلىندى.
نىڭدىن باشقا «مەدەنىيەت تارىخىمىزدىكى ئۆچمەس نامايەندە»،

7

قانچە كۈن، قانچە كېچە ئۆتتى ئۇنى مەن بىلمىدىم،
ئويـقىدىن كەچتىم تەپەككۇر باغىدىن گۈل ئىزدىدىم.
گۈلنى دەپ چەككەن جاپا يەتكۈزدى شېرىن ۋەسلىگە،
مەنمۇ بۇ ئىشتا غېرىپتەك زەررە پۇشمان قىلمىدىم.

8

ئالىمنى ئاتتىم دىمە، ئاتقانىدىكىن تۇتماق قىيىن،
پۈۋلىمە شامۇچىراقنى ئۆچسە ئۇ ياقماق قىيىن.
ئالىمنى ئۆتكەن ئۆمۈرگە، ئوتنى جانغا قىل قىياس،
كەتسە ئۆمرۈڭ، چىقسا بۇ جان قايتىدىن تاپماق قىيىن.

9

...

ئىزدىدىم ئاسمان-زېمىندىن بۇ ئىجات ئىلھامىنى،
قويمىدىم ھەتتاكى كەزمەي شېئىرىيەت گۈلزارىنى.
"مەن"،- دىدى شۇ چاغدا ئىلھام، - ئاي بىلەن گۈلدەك نەمەس"
چىقتى راست ئۇ ئۆز ئېرىمىدىن كۆرسىتىپ رۇخسارىنى.

10

ئاشىغى بولغاچ، شېخىدا گۈل تىكەندىن نەتىۋا،
زەر خېرىدارى بازاردا كۆپلىگىدىن بىباھا.
مەن ئۈچۈن تۇققان ۋەتەن، ئۆسكەن ئىلىم جاندىن ئېزىز،
تۇپرىغى كىمىندىك قېنىم، تۆككەن تېرىمىدىن تۇتىيا.

11

سەن نەمەس بىر كۈندە سەندەك مەيلى ئۆلسۈن مىڭ كىشى،
تار تۇرالماس بۇ نەچەلگە بارچە نەلنىڭ كۆز يېشى.
ئويلىما: كەتسەم جاھاندىن چۈگىلمەس يەر شارى دەپ،
ئايلىنار سەنسىز يەنە، چەرخى پەلەكنىڭ گەردىشى.

ئاسرىسا كىم تىلىنى شۇ يەڭلىغ كامالەت تاپقۇزۇپ،
نامى ئۆچمەس ئۆلىمىۇ، خاستۇر ئاڭا ئەل ئالقىشى.
ئەكسىچە كۆندۈرسە غەيۇەت، پىتنىگە بۇ تىلنى كىم،
ياققۇسى ئۇنداق كىشىنىڭ بېشىغا لەنەت تېشى.
گەپ توشۇپ، تۆھمەت قىلىپ، ئەل ئىچرە سالسا زىددىيەت،
بۇ زەھەر يەڭلىغ يامان تىلنى تۇتار ئەل قارغىشى.
تىل مۇھىم ئەزا، ئۇنى قوغداڭ يامان سۆز خەۋپىدىن،
سۆزىڭىز بولسۇن گۈزەل، بولسۇن ھەقىقەت كىشمىشى.

2

بۇ ئۆمۈرنىڭ زىنىنىتىنى سىز گۈزەل ئەخلاق بىلىڭ،
ھەر كىشىنىڭ قىممىتىنى سىز گۈزەل ئەخلاق بىلىڭ.
ھېچىرى ئۇرناشقان كۆڭۈللەر توزىماس گۈلدەك كۆلەر،
ئارزۇ - ئارمان راھىتىنى سىز گۈزەل ئەخلاق بىلىڭ.
جىر گۆھەر ئۇ، لايىغا ئاتمايدۇ ئۇنى ئاقىل كىشى،
ئادىمىلىك ئىززىتىنى سىز گۈزەل ئەخلاق بىلىڭ.
باركى ئۇ، بولماس ئەدەپسىزلىك، يامانلىققا ئورۇن،
مەرت، چىۋەرلىك قۇۋۋىتىنى سىز گۈزەل ئەخلاق بىلىڭ.
تاپسا كىم ئابرۇي-ئىناۋەت تاپتى دائىم ئۇ بىلەن،
ياخشىلارنىڭ شۆھرىتىنى سىز گۈزەل ئەخلاق بىلىڭ.
ئۆمرىڭىز بولسا دەرەخ، شېرىن مېۋە ئۇ شېخىدا،
ئەجرىڭىزنىڭ بەركىتىنى سىز گۈزەل ئەخلاق بىلىڭ.
قالمىسىز ھەسرەت - نادامەتتە، ئۇنى خار كۆرسىڭىز،
بەختىيارلىق نېمىتىنى سىز گۈزەل ئەخلاق بىلىڭ.

«يۈسۈپ خاس ھاجىپ ۋە سۆزدە گۈزەل بولۇش» قاتارلىق كۆپلىگەن ئىلمىي ماقالىلارنى يېزىپ، بىر قىسمىنى كىتاپخانلار بىلەن يۈز كۆرۈشتۈردى. ئۇنىڭ يولداش ئەسقەر ھۆسەيىن بىلەن بىرلىشىپ يازغان «ئۇيغۇر كىلاسسىك ئەدەبىياتى تەزكىرىلىرى» ناملىق كىتاۋى ھازىر مەركىزىي مىللەتلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىنماقتا. بۇندىن باشقا ئۇ يەنە شېئىرلار، شېئىرىي مەسەللەر، ئىلمىي ماقالىلار توپلىمىدىن ئىبارەت 3 كىتاۋىنى نەشرگە تەييارلىدى.

ئۇ، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ، مەملىكەتلىك ئاز سانلىق مىللەتلەر ئەدەبىياتى ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى، قەشقەر ۋىلايەتلىك خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى جەمئىيىتىنىڭ ھەيئەت ئەزاسى.

پەزىلەت بۇلاقلىرى

1

دەيدۇ مەھمۇت قەشقەرى: "ئىلىمدۇر پەزىلەتنىڭ بېشى"
ئېھتىيات قىلماق شۇ ئىلىمغا مەرت، زىرەكلەرنىڭ ئىشى.
خۇددى گۈلشەندە ئېچىلغان لالىدەك تەبىئى، گۈزەل –
خۇشپۇراق بولسۇنكى ئۇ، بولسۇن ھالاللىق سىردىشى.
توغرۇلۇق، راستىلىق ۋە پاكلىق كۈيىنى ئۇ كۈيلىسۇن،
نۇر ۋە ئىللىقلىقنى سەزسۇن ئاڭلىغان ھەر بىر كىشى.
قىسسا، ئىخچاملىقتا كۆنسۇن، مەنىسى بولسۇن ئىرىدىن،
بۇ سۈپەت ئىلىمنىڭ بولالماس زەر، گۆھەر ھىچ تەڭدىشى.

4

بارچە گۈللەردىن ئېسىل بوستاندا كەمتەرلىك گۈلى.
بىباھادۇر كۆرسىڭىز ھەر ياندا كەمتەرلىك گۈلى.

مەيلى چوڭ، مەيلى كىچىك، مەيلى ئايال ھەم مەيلى ئەر،
سۆيمەنەر شىرىن پۇراق چاچقاندا كەمتەرلىك گۈلى.

كىم ئۆمۈر باغىدا ئۆستۈرسە تېرىپ، پەرۋىش قىلىپ.
ئۇنى قالدۇرمايدۇ ھېچ ئارماندا كەمتەرلىك گۈلى.

ئىززەتۇ، ئابرۇي، شەرەپ، ئالقىشقا مەنبە ئۇ ھامان،
بىر خەزىنە، تۈگىمەس قازغاندا كەمتەرلىك گۈلى.

كىم ئۇنى دوست تۇتمىسا ئەل ئىچرە بولماس ھۆرمىتى.
بى ئەدەپنى ئۆرتىگەي گۈلخاندا، كەمتەرلىك گۈلى.

دوستلۇق ھەممە ئىپتىخارلىق كۆۋرىكى ئۇ تائەبەت،
شۇڭا ئەڭگۈشتەر دېمەك ئىنساندا كەمتەرلىك گۈلى.

چېھرىدە مەرتىلىك، ۋاپادارلىق نۇرى جىلۋە قىلۇر،
توزىماس مەرغۇپ چېچەك ھەر ئاندا كەمتەرلىك گۈلى.

كۆيىنىپ پەرۋىش قىلايلى، كۆكلىسۇن، ئاچسۇن پۇرەك،
پۇرستى كەڭ بۇ گۈزەل دەۋراندا كەمتەرلىك گۈلى!

مەسەللەر

كىچىكسىپ كەلگەن ئەقىل

(1)

ئۇ پۇق لىۋى قىزارغاندا شەپەق يېتىپ،
ماڭدى ئارقار يايلاش ئۇچۇن تاققا چېپىپ.

بولسىڭىز تەشنا ئۆمۈرلۈك چىن ۋاپادار دوستقا گەر،
بۇ كۆڭۈلنىڭ ئۈلپىتىنى سىز گۈزەل ئەخلاق بىلىڭ.

3

ھەر كۆڭۈل باغدا گۈل ئۈندۈرگۈچىدۇر تەربىيەت،
ئۇنى يار تۇتقاننى شات كۈلدۈرگۈچىدۇر تەربىيەت.
تاپتى دانالار ئۇنى تۇتقاچقا دوست ھۆرمەت، شەرەپ،
ئەلنى ئىرپان مەۋجىدە ئۈزدۈرگۈچىدۇر تەربىيەت.
كاج، نادانلىق، ھەرىپەتسىزلىك كەبى ئىللەتلىنى،
يىلتىزىدىن ئۈرتەبان كۆيدۈرگۈچىدۇر تەربىيەت.
ياش، گۈدەكلەر قەلبىگە چاچسا بىلىم، ئەخلاق نۇرى،
بەد قىلىقتىن چوڭلىنى بەزدۈرگۈچىدۇر تەربىيەت.
بىۋاپالىق، بىھايالىق ھەم خىيانەتتەك رەزىل —
شۇم قۇرۇتلارنى تامام ئۆلتۈرگۈچىدۇر تەربىيەت.
بولسا ئىنسان قەلبى ئايسىز كېچىدەك زۇلمەت ئەگەر،
كۈن بولۇپ نۇرغا ئۇنى چۆمدۈرگۈچىدۇر تەربىيەت.
قايسى ھەق، قايسى خاتا، قايسى گۈزەل ھەم قايسى سەت؟
ھەر كۆڭۈلگە ھەممىنى بىلدۈرگۈچىدۇر تەربىيەت.
تۇتسا يار كىمكى ئۇنى، بولغاي يارامىق ئەزىمەت،
قايسى ھەق، قايسى خاتا، قايسى گۈزەل ھەم قايسى سەت؟
ھەر كۆڭۈلگە ھەممىنى بىلدۈرگۈچىدۇر تەربىيەت.
تۇتسا يار كىمكى ئۇنى بولغاي يارامىق ئەزىمەت،
ھەر كىشىنىڭ قەدرىنى ئۆستۈرگۈچىدۇر تەربىيەت.

مېنىڭغۇ جۇپ قانىتىم بار، يولنى توسۇپ –
ياتسىمۇ تاش يۈرەلەيمەن ئەركىن ئۇچۇپ.
لېكىن سەندەك تۆت ئاياقلىق دوستلار ئۈچۈن،
كەلتۈرىدۇ كاشىلىسىنى بۇ تاش نۇرغۇن.
ئىست! سەندە بولغان قۇدرەت بولسا مەندە،
يۆتكەپ تاشلار ئىدىم تاشنى مۇشۇ دەمدە!...»
تورغاينىڭ بۇ سۆزلىرىگە قىلماي پىسەن،
ئۆز يولىغا كەتتى ئارقار توڭلۇق بىلەن!

(2)

كەچقۇرۇندا شۇ يول بىلەن ئۆيگە قايتىپ –
كېلەر ئىدى ئارقار ئېغىر ئويغا پېتىپ.
تۇساتتىنلا ئۇلجا ئىزلەپ مۆكۈپ تۇرغان،
قارا ئېيىق توستى ئۇنى، سالدى چۇقان.
كۆردى ئارقار، قاچتى ئوقتەك بەرمەي تۇتۇق،
قوغلاپ كەلدى ئېيىقمۇ تېز ئىز باستۇرۇپ،
جەھلى بىلەن يۈگرەپ ئارقار يىراقلىشىپ،
قۇتۇلۇشقا ئاز قالغاندا بەلدىن ئېشىپ،
يولنى توسۇپ ياتقان تاشنى قالدى كۆرمەي،
يۈگرەك پۇتى تەگدى ئاڭا، سۇندى ھەي – ھەي!
«ۋايجان!...» دېدى، كۆپ يىقىلدى جايىغا ئۇ،
كۆز ئالدىغا كەلدى شۇ چاغ تورغاي دەررۇ.
دېدى: «ئىست! ھەق سۆزۈڭگە قىلماي پىسەن،
دانا تورغاي، تاكاللىشىپ سېنىڭ بىلەن؛
بىلىپ تۇرۇپ مەن يوقاتماي بۇ ئاپەتنى،

كۆردى يولدا پۈتلاش بولۇپ ياتقان تاشنى،
ئەگىپ ئۆتتى رەنجىگەندەك چايقاپ باشنى.
ئۇچۇپ يۈرگەن تورغاي شۇ چاغ ئۇنى كۆرۈپ،
دېدى ئاڭا يېقىنلىشىپ ئۇدۇل تۇرۇپ:
— ئارقار ئاكا، بۇ تاشنى سەن يولدىن ئېلىپ،
يۆتكىۋەتكىن بىر چەتكىرەك غەيرەت قىلىپ.
تار يولنى ئۇ توساپ ياتسا شۇ پېتىچە،
يەنە ھەرەج تارتىسەن، بىل سەن قايتقىچە.
باشقىلارمۇ بۇ ئىشىڭدىن مەنپەت كۆرسۇن،
قېنى كۆرسەت كۈچۈڭنى، يول راۋان بولسۇن!
بۇنى ئاڭلاپ دېدى ئارقار: «ئەي مەمەدان،
بىلەرمەنلىك قىلماقچۇ سەن ئويلاپ ئوبدان!؟
بىر-ئىككى رەت بۇ تار يولدىن ئۆتكۈننىگە،
تېخى مۇنداق يۈك ئارتامسەن گەدىنىمگە؟
ھەر كۈنلىگى بۇ يول بىلەن مېڭىۋاتقان —
ھايۋاناتلار ئاز ئەمەسقۇ، قىلسام بايان.
بۇ تەلەپنى كۈتۈپ تۇرۇپ شۇلارغا ئېيت،
گېڭىشىپ مۇنداق، سەن ئىچىمنى قىلما تىت-تىت.
ئېلىنىۋەتسۇن يولدىن شۇلار تاشنى چەتكە،
ئىشىم جىددى، تۇتما مېنى قۇرۇق گەپكە!»
بۇ بىمەنە سۆزنى ئاڭلاپ تورغاي شۇ ئان،
ئاچچىقلىنىپ دېدى: «ئاڭلاپ تۇر، ئەي نادان!
كەمكەن ئەقلىڭ، گەۋدەڭ يوغان بولغان بىلەن،
ئويلا، ئۆزۈم ئۇچۇن بۇنى دېدىممۇ مەن؟!

بۇ يەردىلا يەۋەتسەك، قايتىپ، ئۆيگە بارغىچە،
چۈشۈپ قالار قوساقتىن، بولماس لەززەت ئۈزگىچە...»
شۇ يوسۇندا يەتتە باش تۈزۈپ يەتتە خىل پىلان،
بىر - بىرىنى قىلالماي قايىل، سالدى راس چوقان.
ئۇخلاۋاتقان بۇغىچاق ئاڭلاپ ۋاراڭ - چۇرۇڭنى،
قاچتى چۆچۈپ ئويغىنىپ ئالدى چەتكە ئۆزىنى.
بىر تەندىكى يەتتە باش بىرلىككە ھېچ كېلەلمەي،
تەييار تۇرغان ئۆلجىنى قولدىن بەردى يېيەلمەي.
دېمەك، بىرلىك بولمىسا ھەر قانداق ئىش - ھەركەتتە،
ئۆتەر ھايات كۆڭۈلسىز، نەتىجىسىز — ئەلۋەتتە!

سۆۋەت بىلەن ئېيىق

كىشلەرنىڭ يوغان - يوغان سۆۋەتلەرگە —
مال قاچىلاپ، قاتراپ تەرەپ - تەرەپلەرگە:
سودا - سېتىق قىلغىنىنى ئېيىق كۆرۈپ،
ئۆزىچە بىر «ئەقىل» تاپتى خىيال سۈرۈپ.
دېدى: " بەللى! كۆرۈۋالدىم بۇنى ئوبدان،
سۆۋەت ئالاي بازارغا مەن بېرىپ، چاپسان.
سۇ ئىچكىلى ماڭغىنىمدا يۇدۇپ بېرىپ،
ئۇنىڭغا سۇ قاچىلاپ مەن كەلسەم يېنىپ؛
ئۇسسۇغاندا ئىچمەمدىمەن ئۆيدە يېتىپ،
كۆلگە نەچچە قاتراپ يۈرمەي، زوققا پېتىپ!؟»
شۇ خىيالدا بازارلارنى ئېيىق كېزىپ،
سېتىۋالدى چوڭ بىر سۆۋەت (ئىزلەپ، تېپىپ.)

ئۆز جېنىمغا تاپتىم مانا ھالاكەتنى!
دىمەك، توغرا دالالەتكە كۈنمىگەننىڭ -
ئۆمرى مەندەك كۆتەي ئىكەن (ئىبرەت ئېلىڭ)...»
شۇ سۆز بىلەن بېشى ئۇنىڭ تۆۋەن چۈشتى،
موك تۇتۇلدى ئاچ ئېيىققا، كۈنى توشتى.
«ئاخماقنىڭكى ئەقلى كېلەر چۈشتىن كېيىن»
دىگەن تەمسىل قالغان ئىمىش ئەشۇ ئىشتىن.

يەتتە باشلىق ئېيىق

يەتتە باشلىق، بىر تەنلىك ئېيىق ئۇۋۇغا ماڭغاندا،
ئۇخلاپ ياتقان بوغىچاق ئۇچراپ قالدى ئورماندا.
دىدى شۇئان بىر بېشى: - بۇنى دەرھال تۇتۇپ بىز،
مەشەدىلا ئۆلتۈرۈپ مەززە قىلىپ يەيلى تېز.»
« ياق بولمايدۇ! - دەپ سەكرەپ قوپتى يەنە بىر بېشى،-
بۇ يەردىلا يەۋەتسەك بولماس بەك كۆپ پايدىسى.
ھىلى ئىزلەپ كەپ قالار بەلكىم بۇنىڭ ئانىسى،
(ئانىسىغا ئەگىشىپ ئاچىسى يا ئاكىسى.)
شۇڭا دەرەخ كەينىگە مۆكۈپ تۇرۇپ بىز دەرھال؛
كەلگىنىدە بەرىنى تۇتۇپ يەيلى بىمالال»
« قوي بۇ ئاقماس گېپىڭنى! - دىدى قىلىپ رەتبىرباش،-
ھازىرقىسى غەنىمەت، ماڭا قولاق سال، ئاداش.
بۇ بوغىنى تىرىكلا تۇتۇپ ئۆيگە يانايلى،
كاۋاپ قىلىپ يەپ تازا تويۇپ ھوزۇر قىلايلى.

چىن كۆڭلىدىن تىلەپ ئاڭا مەلھەم ـ شىپا،
ياخشى تىلەك ـ ئارزۇسىنى قىلدى چاكا.
لېكىن قۇزغۇن ئاڭلىغاندا بۇ خەۋەرنى،
قالتىس خۇشال بولدى تاپقان كەبى زەرنى.
بىلمىدۇرمەي ئۇمۇ لاچىن تۇرغان يەرگە —
كەلدى، ئەتەي چۆككەن بولۇپ ئېغىر غەمگە
كۆرۈپ بىتاپ لاچىننى ئۇ مۇشكۇل ھالدا،
ئۆزۈن تۇرماي قايتتى دەرھال ئارقىسىغا.
سوغۇق كۈلكە چاقناپ قىيسىق كۆزلىرىدىن،
زەھەر خەندە نىيەت تامدى سۆزلىرىدىن،
دېدى: „ئاخىر مۇرادىغا يېتەر بولدۇم،
بۇ ئەبلەختىن قۇتۇلۇپ شات كۈلەر بولدۇم.
تورمانلىقتا ياشىغۇچى ھەممە قۇشلار،
مېنى كۆزگە ئىلماي ئاڭا قويۇپ باشلار:
لەختە ـ لەختە قان قىلغانتى يۈرىگىمنى،
ئاشۇرغىلى قويماي ئىشقا تىلىگىمنى.
دېمەك، لاچىن كېسەللىكتىن كەتسە ئۆلۈپ،
قارىمامدۇ ئامەت دېگەن ماڭا كۈلۈپ؟!
لاچىننىڭكى ئورنىغا مەن بولۇپ ئىگە،
قىلمامدىمەن پىشۋالىق ھەممىسىگە؟!“
شۇ سۆز بىلەن ئۆز — ئۆزىنى قۇزغۇن ئالداپ،
يېقىنلاشتى ئۆكسىغا كۆڭلى ياىراپ،
سەزمەي قالدى،
ئۇنى كۈتۈپ مۆكۈپ تۇرغان —
ئوۋچى ئۈزدى قوش ئاتاردىن ئوقنى شۇئان.

ئاغزى يېتىپ قۇلىقىغا، قايتىپلا ئۇ،
سۇ كەلتۈرۈرمەك بولۇپ چاپتى كۆلگە دەررۇ.
كۆلگە بېرىپ، سۆۋىتىنى چۆكۈرۈپلا،
قاشقا تارتتى سۇنى پەۋەس "تولدۇرۇپ" لا.
بىراق، كۆلدە سۇغا "تولغان"، ئەشۇ سۆۋەت،
قاشقا ئالسا چىقار ئىدى قۇرۇق پەقەت.
تەكرارلىدى نەچچە رەت ئۇ مۇشۇ ئىشنى،
توختۇتالماي سۆۋەتتە سۇ، قىلدى كەچنى.
تەلۋىلىكى تۇتۇپ،
ئاخىر غەزەپلىنىپ،
كىملەرنىدۇ تىللىغانچە كەلدى يېنىپ.
پاراسەت ھەم ئەقلىنىڭكى كەملىكىدىن،
ئالالمىدى ئېپىق ھوزۇر ئەمگىكىدىن.
قارىغۇلارچە دوراشتىن ئۇ تارتىپ زىيان،
چەكتى ھەسرەت،
بولدى ھالى بەتەر يامان...

لاچىن بىلەن قۇزغۇن

"ئېغىر كېسەل بولۇپ يېتىپ قاپتۇ لاچىن"
دىگەن خەۋەر كەڭ ئورمانغا تاراپ بىردىن؛
جەلپ ئەتتى ئۇچار قۇشلار دىققىتىنى،
كۆپلىرىنىڭ قوزغاپ ئەندىش - ھەسرىتىنى.
تاڭ سەھەردىن كۈن پاتقۇچە ئۇلار كېلىپ،
لاچىندىن ھال سوراشتى، كۆپ مەدەت بېرىپ.

توستى ئۇنى دەرھال يۈگرەپ بېرىپلا.
دېدى: „ تەگمە، ئۆلەر ھالدا ياتار ئۇ،
زەربەگەسىزمۇ قارا يەرگە پاتار ئۇ.
تىرىك قالدى دېگەندىمۇ بۇ پاسىق،
قىلالمايدۇ بۇرۇنقىدەك ئىپلاسلىق.
ئايرىلىپتۇ چۈنكى ئۇ بىر پۇتىدىن،
ئويلا، نە ئىش كېلەر ئۇنىڭ قولىدىن؟
يۈر، كېتەيلى، ئارامىغا قوي ئۇنى،
تۆكۈر بولۇپ كۆرسۇن غەمدە ئۆزىنى...“
بەرھەم بېرىپ ئەركىنىڭ پەيلىگە،
توسۇۋېلىپ، كۆندۈرۈپ ئۆز مەيلىگە؛
چىشى كېيىك جورىسىنى ئەپ كەتتى،
ئۆز پىكرىنى شۇ يوسۇندا دەپ كەتتى.

(2)

بۇ ئىش بولۇپ، بەش ئاي ئۆتۈپ ئارىدىن،
چىقتى بۆرە كېيىكلەرنىڭ يادىدىن.
مەلۇم كۈنى چىشى كېيىك سۇ ئېلىپ —
كەلمەك بولۇپ تاغ تەرەپكە يول سېلىپ؛
چىقىپ كەتتى، قالدى ساقلاپ ئەركىگى،
نىمشىكىدۇر تىت - تىت بولۇپ يۈرىكى.
ئۆتتى بىر چاغ، ھەمرىيىدىن يوق خەۋەر،
باقتى يولغا، تەشۋىشلىنىپ شۇ قەدەر.
يەتمىگەن ئۆي - يېتىپ ئۇنىڭ يادىغا،
يارماق بولدى ھەمرايىنىڭ ئالدىغا.

گۈپ يېقىلدى قوزغۇن، قانغا پېتىپ ئۆلدى.
شۇم خىيالى كۆپۈكتەكلا بەربات بولدى…

قانلىق ساۋاق

(1)

بىر جۈپ كىيىك ئورمانلىقنى ئارىلاپ —
كېتىۋاتقان مەزگىلدە ئالدىراپ؛
تاغ باغرىدا يېتىپ قالغان بۆرىگە،
دۈچ كەلدى - دە، تولدى ئەندىش كۆڭلىگە.
ئېھتىياتتا قاراپ تۇردى بىر نەپەس،
ھۇشسىز ياتار ئىدى بۆرى، بېشى پەس.
ئارقا پۇتى چورتلا ئۈزۈپ تاشلانغاچ،
ئازاپلىنىپ يىغلايتتى ئۇ بى ئىلاج.
لىۋى تىترەر، ئېتالمايتتى سۆزىنى،
ئىگرار ئىدى،
ئاچالمايتتى كۆزىنى.
زەخمىدىن قېنى ئۈزمەي ئاقاتتى،
ھالسىزلانغان پېتى لايدەك ياتاتتى.
بۇنى كۆرۈپ ئەركەك كىيىك غەزەپتە،
دەرھال ئېلىپ قولىغا تاش نەپرەتتە؛
مىجىپ تاشلاپ بۆرىنىڭكى بېشىنى،
تامام قىلماق بولدى ئۇنىڭ ئىشىنى.
چىشى كىيىك بۇ ھالەتنى كۆرۈپلا،

تامام قىلىپ كىيىك شۇنداق سۆزىنى،
ھەسرەت بىلەن ئالدى چەتكە ئۆزىنى.

تۈلكىنىڭ ھىلىسى

توزۇق ئىزلەپ كېتىۋاتقان تۈلكىگە،
كۆش ئۇچرىدى چىغىر يولنىڭ ئۈستىدە.
شولگەيلىرى ئاقتى، نەپسى تاقىلداپ،
يېتىنلاشتى كۆشكە شۇئان ئالدىراپ.
بىراق، بىر ئىش چۈشكەندەكلا ئېسىگە،
نەچچە قەدەم شوخشىدى ئۇ كەينىگە.
دېدى: " توختا، گەر بولمىسا بىرەر سىر،
كۆش تۇرامدۇ يول ئۈستىدە؟ (قىل پىكىر.)
ئۇۋچى قەستلەپ قاپقان قۇرغان بولمىسۇن،
ئالداش ئۈچۈن، كۆشنى قويغان بولمىسۇن.
شۇڭا ئالدىن بىلىپ ئىشنىڭ تەھتىنى،
ئاندىن كۆشنى يەيچۇ، تېتىپ تەمىنى..."
شۇ خىيالدا ئەككار تۈلكە ئارقىغا-
يېنىپ، يەنە نەزەر سالدى ئالدىغا.
كۆردى دالا مۈشۈكىنى يېراقتىن،
يۆگرەپ باردى قېشىغا ئۇ بۇياقتىن.
دېدى دالا مۈشۈكىگە: " ۋاي دوستۇم،
ۋاقتىدىلا تاپتىم سېنى، خوش بولدۇم.
بىر پاقلاننى يەپ بولالماي، مەن كۆتۈپ —
تۇرغان ئىدىم سېنى قالار دەپ ئۆتۈپ.

كەلگەندە يول بېسىپ تاغ تۈۋىگە،
بىر پاچىسى چۈشتى دەرھال كۆزىگە.
كۆز ئالدىدا تۆكۈر بۆرە يارىنى،
بېسىپ يەرگە، ئىچىپ ئىچى - باغرىنى؛
يەۋاتاتتى مەززە قىلىپ بەھوزۇر،
كۆزلىرىدىن ئۇچقۇندايتتى كۆكۈش نۇر.
تونۇپ كىيىك ئەشۇ توكۇر بۆرىنى،
يىغلىۋەتتى توختۇتالماي ئۆزىنى.
دېدى: " جۇرام، بولۇپ ئۆزۈڭ ئەقلى كەم،
ھەق - ناھەقنى، دوست - دۈشمەننى قىلماي پەم؛
تاشلاتقۇزۇپ تاشنى مېنىڭ قولۇمدىن،
ساقلىغانتىڭ بۇ توكۇرنى ئۆلۈمدىن.
شۇ قىلغىنىڭ بەدىلىگە سېنى ئۇ،
تۇتىۋېلىپ مۇشۇنداق يەپ كەتتىمۇ؟!
ۋا ھەسرەتتا! ياۋنى سەندەك كىمەرسە،
كۆرۈپ ئاجىز ، خار چېغىدا تەۋرەنسە؛
تېخى ئاڭا مېھرىۋانلىق بىلدۈرۈپ؛
ئىچ ئاغرىتسا ئۆلۈمىنى كەچۈرۈپ؛
ساڭا ئوخشاش دەھشەت بولۇر ماماتى،
قۇچار قانلىق ھالاكەتنى ھاياتى.
بولسىمۇ گەر دۈشمەن قانچە ئاجىز، خار،
ئەيلەش كېرەك ئىدى ئۇنى گۇم، تار مار..
چۈشەنمەي بۇ ھەقىقەتكە، بەرمەي تەن،
ئۆز جېنىڭغا زامىن بولدۇڭ جۇرام سەن!...»

دىلبەر قەييۇم

دىلبەر قەييۇم 1958 - يىلى قەشقەر شەھرىدە خىزمەتچى ئائىلىسىدە تۇغۇلغان، ھازىر «قەشقەر ئەدەبىياتى» نىڭ مۇھەررى- رى بولۇپ ئىشلەۋاتىدۇ.

ئۇنىڭ تۇنجى شېئىرى 1980 - يىلى «قەشقەر گېزىتى» دە ئېلان قىلىنغان. شۇندىن بۇيان شائىرەنىڭ بىر قىسىم لېرىك شېئىر، باللادا ۋە ھېكايىلىرى ھەر قايسى گېزىت - ژورناللاردا ئېلان قى- لىندى. ئۇنىڭ ئاپتونوم رايونىمىزدىكى ئايال ئاپتورلارنىڭ ئە-

رىسقىڭ باركەن ئۆلگۈرۈپلا كەلدىڭ دەل،
نېسۋەڭنى يەۋال بېرىپ، كەل، كەل، كەل!...»
سۆزلەپ شۇنداق، يالغان كۈلۈپ قۇۋ تۈلكە،
باشلاپ كەلدى مۈشۈكنى گۆش تۇۋىگە.
كۆرۈپ گۆشنى، چىشلەپ مۈشۈك سۆيىنىپ-
تارتىشىغا چىقتى قاپقان ئېتىلىپ؛
بوغدى دەرھال ئۇنى قاماپ كېلىدىن،
دەھشەت ئاغرىق ئۆتتى ئۇنىڭ جېنىدىن.
تۈلكە گۆشنى ئالدى چىشلەپ ئاغزىغا،
پەرۋا قىلماي كېلىپ قاپقان ئالدىغا.
زارلاپ ياتقان مۈشۈككە ئۇ قارىماي،
سالدى يانغا نەزەر، ئىزلەپ خىلۋەت جاي.
غورو چاتقال كەينىگە ئۇ بېكىنىپ،
يېدى گۆشنى ھوزۇرلىنىپ- شاتلىنىپ.
دىمەك دالا مۈشۈكىگە ھالاكەت
بېغىشلاشتىن كۆردى تۈلكە مەنپەئەت.
ئىشەنگەچكە سىنالمىغان تۈلكىگە،
يەتتى ئاپەت مۈشۈكنىڭكى ئۆمرىگە!

ئاڭلايمەن گويا زىمىندىن سادا:
"ئىنسان مېھنىتى ھەممىدىن ئەۋزەل!"

بىردىنلا ئەتراپ نۇرغا چۆمۈلدى،
ئۇندا بىر نۇرلۇق سىما كۆرۈندى.
ھاياجان ھىسسى ئويغۇنۇپ دىلدا،
دولقۇنلاپ يۈرەك، قەلبىم سۆيۈندى.

— لۇتپۇللاغا بۇ؟ — دەۋەتتىم شۇئان، —
مەرھابا ئۇستاز ئى ئېزىز مېھمان!...
— ياخشى تۇرامسىز بەختىيار سىڭلىم؟
مەنمۇ ساياھەت قىلىشچۇن چىققان.

يولىمىز بىر ئىكەن، ئارزۇيىمىز ھەم،
بولۇپتۇق بۈگۈن ساياھەتتە جەم.—
دىدى سۆز باشلاپ كەچۈرمىشلەردىن،
يانمۇ - يان بىرگە تاشلىدۇق قەدەم.

× ×

لۇتپۇللا دەيدۇ مېنىڭ ئىسمىمنى،
دۇنياغا كەلدىم ئىلى — نىلقىدا.
ئاتام بىلىملىك بىر دىخان ئىدى،
كۆيۈپ - پىشاتتى ئىلىم ئىشقىدا.

تىل تۇمار بىلىپ قىلاتتى زىكىر،
لۇتپى، ناۋايى، مەشرەپ... نامىنى.

سەرلىرىنى ئاساس قىلىپ تۈزگەن «سوت ئۈستىدە» ناملىق ھىكايىلار توپلىمى 1984 - يىلى مىللەتلەر نەشرىياتى تەرىپىدىن نەشر قىلىندى. «تامچە» ناملىق شېئىرلار توپلىمى پات ئارىدا كىتاپخانىلار بىلەن يۈز كۆرۈشىدۇ. ئۇ، ھازىر ئۆزىنىڭ «ئانا» ناملىق ھىكايىلەر توپلىمى ئۈستىدە جىددى ئىشلىمەكتە.

دىلبەر قەييۇم جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى، قەشقەر ۋىلايەتلىك ئەدىبىياتچىلار جەمئىيىتىنىڭ ھەيئەت ئەزاسى.

تاڭ ئالدىدىكى چولپان

(باللادا)

قانات بېغىشلاپ خىيال قۇشۇمغا،
چىققانتىم سەھەر ساياھەت قىلىپ.
چۈمۈلدى قەلبىم شېئىرىن بىر ھىسقا،
گۈزەل ھاياتتىن ئىلھاملار ئېلىپ.

گۈللەر يەلپۈنۈپ سالام بېرىدۇ،
سۇلار ۋىلىقلاپ تاتلىق كۈلىدۇ.
نەغمىچى قۇشلار ئەگىپ بېشىمدا،
يېقىملىق سايراپ چۇرۇقلىشىدۇ.

ئانا تەبىئەت نەقەدەر گۈزەل،
ئېيتقۇم كېلىدۇ شاتلىنىپ غەزەل.

كاللامنى دائىم چىرماپ ئالاتتى،
غەلىتە بىر خىل چىگىش خىياللار.
قىسمەت ئەزەلدىن تەتۈر باقامدۇ؟
يەنە يوقسۇلنى باسسا قىيانلار…

ئىشلەيدۇ ئۇلار ھالال تەر تۆكۈپ،
ئانا ئۇرۇقچى، قىزى سۆرەمدە.
توشۇپ بېرەتتىم مەندۇ سۈزۈك سۇ،
سۇغا ئۆتكۈزگەن ئەپكەش مۈرەمدە.

ئەنە شۇ چاغنىڭ يالدامىسى بوپ،
ئورنىدى دىلغا چىلىك "كۆكلەم ئىشقى".
ئۇنىڭدىن باشقا "دىخنىمىغا" دەپ،
باغلانغان ئىدى يۈرەكنىڭ رىشتى.

ئون بىر يېشىمدا ئىلىغا كەلدىم،
شېئىرىي ئىشتىياق ئۆزىگە تارتتى.
گۈزەل كېلىچەك - ئۇلۇغۋار غايە،
يەلكەمگە ئېغىر يۈكلەرنى ئارتتى.

ئابدۇللا توقاي، ھادى تاختاشلار،
ئىجادى يولدا ئۇستازىم بولدى.
پوشكىن ھەم بايرون شېئىرلىرىدىن،
قەلبىمگە شىرىن شەربەت قۇيۇلدى.

قانات چىقىرىپ ئۇچۇما بولدۇم،
كەزدىم ۋەتەننى تاغ- دالا ئارا.

دېيىتتى ئۇ ماڭا، «ئىنسانلار ئۈچۈن
گۇناھتۇر ئۇنتۇش نەسەپ-زاتىنى.»

ئائىلەمدە مەن چىقاردىم ساۋات،
ئاتام مۇڭدىشىم، سىردىشىم بولدى.
مومامدىن ئاڭلاپ ساماۋى چۆچەك،
بالىلىق قەلبىم ئۈمىتكە تولدى.

ھېلىمۇ ئېنىق ئېسىمدە، بىر كۈن،
«ئوغلۇم لۇتتۇن،-دەپ چاقىردى ئاتام،-
ئۇلۇغ لۇتپىنى ھۆرمەتتە ئەسلەپ،
‹لۇتپۇللا› قويدۇم ئىسمىڭنى بالام.

شۇڭا ئۈمىدىم: ئىسمىڭغا لايىق،
ئوغلانىم بولساڭ رازىدۇر ئاتاڭ.
ۋەتەننى ئەلنى جېنىڭدەك بىلسەڭ،
سۆيۈنۈپ كېتەر سۈت بەرگەن ئاناڭ.»

ئاتام سۆزلىرى قەلبىم تۆرىگە،
ئۆچمەس نەقىشتەك ئورنىشىپ كەتتى.
گۈزەل يېزامنىڭ قوينىدا ئۆسۈپ،
يېشىممۇ مانا يەتتىگە يەتتى.

دوستلىرىم بىلەن باشاق تېرەتتىم،
ئاڭلايتتىم دەرتلىك ناخشا- قوشاقلار.
ئاچلىق، يوقسۇزلۇق، كۈلپەت دەردىدىن،
تولۇپ كېتەتتى سەبى بوۋاقلار.

كاللامنى دائىم چىرماپ ئالاتتى،
غەلىتە بىر خىل چىگىش خىياللار.
قىسمەت ئەزەلدىن تەتۈر باقامدۇ؟
يەنە يوقسۇلنى باسسا قىيانلار...

ئىشلەيدۇ ئۇلار ھالال تەر تۆكۈپ،
ئانا ئۇرۇقچى، قىزى سۆرەمدە.
توشۇپ بىرەتتىم مەندۇ سۈزۈك سۇ،
سوغا ئۆتكۈزگەن ئەپكەش مۈرەمدە.

ئەنە شۇ چاغنىڭ يالدامىسى بوپ،
ئورنىدى دىلغا چىڭ «كۆكلەم ئىشقى».
ئۇنىڭدىن باشقا «دىخىنىمغا» دەپ،
باغلانغان ئىدى يۈرەكنىڭ رىشتى.

ئون بىر يىشىمدا ئىلىغا كەلدىم،
شېئىرىي ئىشتىياق ئۆزىگە تارتتى.
گۈزەل كىنلىچەك - ئۇلۇغۋار غايە،
يەلكەمگە ئېغىر يۈكلەرنى ئارتتى.

ئابدۇللا توقاي، ھادى تاختاشلار،
ئىجادى يولدا ئۇستازىم بولدى.
پوشكىن ھەم بايرون شېئىرلىرىدىن،
قەلبىمگە شىرىن شەربەت قۇيۇلدى.

قانات چىقىرىپ ئۇچۇما بولدۇم،
كەزدىم ۋەتەننى تاغ- دالا ئارا.

دەيتتى ئۇ ماڭا: «ئىنسانلار ئۈچۈن
گۇناھتۇر ئۇنتۇش نەسەپ-زاتىنى.»

ئائىلەمدە مەن چىقاردىم ساۋات،
ئاتام مۇئەللىمىم، سىردىشىم بولدى.
موماملىن ئاڭلاپ ساماۋى چۆچەك،
بالىلىق قەلبىم ئۈمىتكە تولدى.

ھېلىمۇ ئېنىق ئېسىمدە، بىر كۈن،
«ئوغلۇم لۇتۇن،-دەپ چاقىردى ئاتام.-
ئۇلۇغ لۇتپىنى ھۆرمەتتە ئەسلەپ،
«لۇتپۇللا» قويدۇم ئىسمىڭنى بالام.

شۇڭا ئۈمىدىم: ئىسمىڭغا لايىق،
ئوغلانىم بولساڭ رازىدۇر ئاتاڭ.
ۋەتەننى ئەلنى جېنىڭدەك بىلسەڭ،
سۆيۈنۈپ كېتەر سۈت بەرگەن ئاناڭ.»

ئاتام سۆزلىرى قەلبىم تۆرىگە،
ئۆچمەس نەقىشتەك ئورنۇشۇپ كەتتى.
گۈزەل يېزامنىڭ قوينىدا ئۆسۈپ،
يېشىممۇ مانا يەتتىگە يەتتى.

دوستلىرىم بىلەن باشاق تېرەتتىم،
ئاڭلايتتىم دەرتلىك ناخشا- قوشاقلار.
ئاچلىق، يوقسۇزلۇق، كۈلپەت دەردىدىن،
ئۆلۈپ كېتەتتى سەبى بوۋاقلار.

ئالغا باسماقتا دادىل قەدەمدە،
«كۈرەشچان جۇڭگو خوتۇن- قىزلىرى».

«جانان ئەيلەر» زەپ يېقىملىق نىگاھ،
«باتۇر يىللار» نىڭ كۈيچىلىرىدىگە.
«ماي ناخشىسى» قاپلىغان كۆكنى،
تەلمۈرەر ئانا پەرزەنتلىرىگە.

ۋەتەن سۈت بەرگەچ، ساپ هاۋا بەرگەچ،
تاپتى قويندا ھەر ئوغلان ئەقىل.
شۇڭا قەرزدار ئەمەسمۇ ھەممە،
ھالال ئاق سۈتكە ئەبەت- ئەبەدىل.

باپونغا قارشى ئارقا سەپ شىنجاڭ،
بولدى ۋەتەنگە مەزمۇت بىر قالقان.
"يانماس كۆكۈلۈك پارتىزانلار" مۇ
ئوت بولۇپ ياندى گوياكى ۋولقان.

"ياش ئەسكەرلەر" مۇ تووۋلاپ "ھۇررا!" نى،
غەلىبە تۇغىنى كۆتىرىپ ماڭدى.
ئىنسانىيەتنىڭ گۈزەل كەلگۈسى،
نۇرلىنىپ پارلاپ قەلبىمدە ياندى.

«ماي- كۈرەشچان ئاي» يېزىلىپ پۈتتى،
ئاققان ساپ قانلار بىكار كەتمىدى.
مۇقەددەس،ئېزىز بۇ ۋەتەن ئۈچۈن،
قايسى مەرت ئوغلان جاندىن كەچمىدى؟!

قايناق ئۇرۇمچى شەھرىگە كېلىپ،
زورىيىپ قالدى قەلبىمدە يارا.

چۈنكى، ياپوننىڭ ئىبلىس چاڭگىلى،
سوزۇلغان شۇ چاغ گۈزەل زېمىنغا.
قەھرۇ- غەزەپتىن ياڭرىغان سادا،
ئايلانغان ئىدى ئۇلۇغ ئېقىنغا.

چىن تيەنچۇ بىلەن ماۋزېمىنلارنىڭ
ئىشى مەدەتكار يۆلەكچى بولدى.
لىن جىلۇ كېلىپ ياپونغا قارشى
بىرلىكسەپ ئۇچۇن باشلامچى بولدى.

مانا شۇ يىللار مېنىڭ ئىجادىم،
"تۈنلەرنى يېرىپ ئىزلارنى باستى".
«يىللارغا جاۋاپ»، «مۇھەببەت نەپرەت»
ھەم «سامساق ئاكام قايناپ» مۇ تاشتى.

«لېنىن شۇنداق ئۆگەتكەن» بولغاچ،
«كۆرەش قىزى» مۇ يېتىلىپ قالدى.
«چىمەن بىلەن پالۋان» تەڭ تۇرۇپ،
كۆرەش تۇغىنى قولىغا ئالدى.

ئەنە! «چوڭ كۆرەش قوينىدا» سالام
ئۆسمەكتە «جۇڭگو پارتىزانلىرى».

فاشىستلار گۇمران بولسا جاھاندا،
شۇندا ئايىماي نۇرىنى تۆكەر كۈن.

"يانار تاغلار» مۇ ياندى غەزەپتىن،
ھىندى، ئىسپاندىن كەلگەچكە پەريات.
يوللاپ ئازاتلىق تويى چىن سالام،
دېدى: زالىملار بولغۇسى بەربات.

زۇلۇم تېغىنى ئاغدۇرۇش ئۈچۈن،
يالقۇنلۇق كۈرەش قاينار زېمىندا.
قان تامغان ھەر بىر ماكاندا چوڭقۇر،
قايناملار ھاسىل بولماقتا يەنە.

زىندان، دارلارغا قاراپ غەزەپتە،
يانار تاغلارمۇ ئوتلار ئاچىدۇ.
قارا داغلارغا قاراپ غەيرەتتە،
ئۇلۇغ ئوكيانمۇ دولقۇن ئاتىدۇ.

ئەشۇ چاغ مەنمۇ "ۋەتەن ئەلا» دەپ،
زۇلۇم، غەۋغاغا تۇردۇم تابىل.
ئېبلىس ياپونغا، ۋەھشى گېتلىرغا،
قارشى كۈرەشكە ئاتلىنىپ دادىل.

لېنىن ئاتىمىز ئۆگەتتى بىزگە:
"ئىزىلگۈچىلەر بىرلىشىڭلار!»دەپ؛
ئەركىن، مۇستەقىل ھۆر ھايات ئۈچۈن،
قەيسەرلىك بىلەن كۈرىشىڭلار دەپ.

هاۋا بۇلۇتلۇق، شۇۋرغان ـ سوغۇق،
دەريا شاۋقۇنى ئەلەملىك بوغۇق.
خۇددى گۆرستان خارابە يېزا،
ياتار جەسەتلەر كۆزلىرى ئوچۇق.

مۇنبەت ئېتىزلار، ۋەيرانە ئۆيلەر،
يېشىل جاڭگاللار، چېكى يوق سايلار.
ئېگىزدە تۇرۇپ تەلمۈرەر شۇنچە،
سىرداشلىرىغا ئوماق يۇلتۇزلار.

ھەر كىم كۆڭلىدە بىرلا ۋەتەن بار،
ئىس ـ تۈتەك ئىچرە باسماقتا ئالغا.
بوۋاي ـ مومايلار ھەتتا بالىلار،
نەپرەت ئوقىنى ئاتماقتا ياۋغا.

كۈرەشچان ئەللار تۇغدى باھادىر،
قايناق كۈرەشنىڭ پالۋانلىرىنى.
بېزىدى ئۇلار ئالتۇن ھەل بىلەن،
بۈيۈك تارىخنىڭ ۋاراقلىرىنى.

جەڭگىۋار بۇيرۇق چىقاردى رەيھان،
مارت شامىلىغا شۇنداق جاراڭلىق.
ئۇ دېدى: توختا! پۈتۈن دۇنياغا،
ئېلىپ بار ئۇيغۇر قىزىدىن يارلىق!

چېلىشسۇن دۇنيا خوتۇن ـ قىزلىرى،
ئەركىن، ئازاتلىق تاڭلىرى ئۈچۈن.

«تاھىر ـ زۆھرە» لەر بېيىتتى سەپنى.
قوشۇلدى يەنە «شىرىن ۋە پەرھات».

ئەزەلدىن ھېچ ئىش بولمىغان ئاسان،
سەپ ئىچرە پەيدا بولدى بىر خائىن.
باستى يەلكىنى قايغۇ تاغلىرى،
باغلار خازانغا تولدى كۈنسايىن.

تەگداشسىز ئېزىز ۋەتەن باغرىدا،
كۆرمىدى خەلقىم باھار ۋەسلىنى.
زىمىننى تۆگەل قاپلىغاچ يانتاق،
كۆرگىنى بولماس گۈلنىڭ ئەسلىنى.

شۇلار قاتارى مەنمۇ چىن ئاشىق،
بولدۇم باھارنىڭ شاماللىرىغا.
«قاينام ئۆركىشى» بولغۇم كېلىدۇ،
شاقىراپ چۈشكەن تاغ سۇلىرىغا.

"ياشىماق ئۈچۈن كۈرەشمەك لازىم"
خىتاپ قىلاتتىم ئۆزۈمگە دائىم.
كۆرەشسىز بەخت ـ سائادەت بولماس،
كۈرەشسەم بولۇر جەننەتتە جايىم.

چۈنكى پەرھاتمۇ شىرىن ئىشقىدا،
بىستۇن تېغىنى قازغانغۇ ھارماي.
ئادالەت ئۈچۈن ئاتىدىم جاننى،
شۇڭلاشقا ماڭدىم بۇ يولدا تايماي.

لېنىن تۇغىنى باشلامچى قىلىپ،
ماڭدۇق كۈنسېرى ئالغا ئىنتىلىپ.
«يىللارغا جاۋاپ» يوللىدى خەلقىم،
تارىخ بېتىگە ئۆچمەس ئىز سېلىپ.

بىراق، شىڭ شىسەي ھەددىدىن ئاشتى،
ئىلغار كۈچلەرنى قىردى تۇركۈملەپ.
قاپلىدى كۆكنى قاپ- قارا بۇلۇت،
بوغار نەپەسنى تۇمان تۆمەنلەپ.

يىللار بەزىدە كۆرەڭلەپ كېتەر،
قېرىنتىم كۆرمىڭ يىگىت- قىزنى دەپ.
بىراق باتۇرلار جاۋاپ بېرىدۇ:
«قىرىنتالمىغايسەن نەسلىمىزنى!» دەپ.

ئۇزاتتى مېنى ئەنە شۇ يىللار،
قايناق شەھەردىن ئاقسۇ دىيارغا.
سۆيدى يۈزۈمنى «جەنۇپ شامىلى»،
نۆۋەت يەتتى دەپ ئەندى باھارغا.

قىلدىم بۇ يەردە كۆرەش مۇنبىرى-
«ئاقسۇ گېزىتى» مەخسۇس بېتىنى.
«قاينام ئۆركىشى» ياسىدى دولقۇن،
ئاڭلاپ نىمشېھىت ئۇستاز ئېتىنى.

بىلال ئەزىزى، مۇنىرىدىن خوجا،
بىرلىكتە قۇردۇق يېڭى تەشكىلات.

كۆردۇم ئۆزۈمنى جەننەتۇل مەئۋا–
ئارا خۇشپۇراق گۈللەرنى پۇراپ.

بىلگۈم كېلىدۇ ئازات ۋەتەنىمىڭ،
بېسىپ ئۆتكەن شۇ مۇساپىسىنى.
يۈرگۈم كېلىدۇ ئېزىز ئەل بىلەن،
ئايلىنىپ ئېلىم تاغ – دالاسىنى.

شۇ مەقسەت بىلەن چىققانىتىم بۈگۈن،
ئۇچراپ قالدىڭىز بۇ يولدا سىڭلىم.
سەپەردە ھەمرا بولۇپ سىزگە مەن،
كەچمىشلىرىمدىن ھېكايەت قىلدىم...

× ×

ئاڭلاپ شائىرنىڭ ئوتلۇق سۆزىنى،
ھاياجان بىلەن تىكىلدىم ئاڭا.
جاۋاپ كۈتكەندەك سۆزىگە شائىر،
تەبەسسۇم بىلەن قارىدى ماڭا.

دېدىم ئۇنىڭغا جاۋابەن مۇنداق:
–سۆزىڭىز نەقىش بولدى دىلىمغا.
ھۆرمەت تۇيغۇسى ئىلكىگە ئېلىپ،
سۆزدىن ئۇنچىلەر تىزدىم تىلىمغا.

تاڭ ئالدىدىكى نۇرلۇق چولپاندەك،
چاقنىغانىتىڭىز شۇ چاغ سامادا.

«خىيالچان تىلەك» بولدى ھەمرايىم،
تىلىدىم ئالى ئىستەك- تىلەكلەر.
جەڭگىۋار، جۇشقۇن ھالەتتە تۇردى،
كۆرەش ئۈچۈن دەپ تۇرگەن بىلەكلەر.

لەززەتلىك خىيال قوينىدا باقسام،
كۆرۈندى ماڭا رۇشەن بۇجەكلەر.
جانان تولغىنار ئۇيقۇدا يېتىپ،
ئاشىغى ئۈچۈن ئوچۇق رۇجەكلەر.

ئىدىم ئەزەلدىن خىيالچان يىگىت،
ئۆرتىگەچ سۆيگۈ- ئىشقىم يۈرەكنى.
سۆيگۈ دېڭىزىدا مەن قاينام تۇرسام،
قانداقمۇ قاناي ئېچىپ كۆلچەكنى؟!

ئۈچ ۋىلايەتنىڭ زەپەر مارشىغا،
قوشۇلماقنى بەك ئارزۇ قىلاتتىم.
ۋەتەنگە باھار ئاچسا كەڭ قۇچاق،
لاچىندەك كۆكتە پەرۋاز قىلاتتىم.

ئاڭلىنار مانا ئۇلۇغ قوشۇننىڭ،
غەلىبە ساداسى سېپىل سىرتىدىن.
ئەسەبىلىشىپ جاللات گومىنداڭ،
چىقاردى قانلىق تىغنى قىنىدىن...

ياش غۇنچە گۈلۈم ئېچىلماي تۇرۇپ،
كەتتىم ئۇ ئالەم قوينىغا ئۇزاپ.

ـئىنتىزار ئىدى «قاينام ئۆركىشى»،
كەلسۇن بىزلەرنى كۆرۈشكە تىزدىن...

× ×

خىياللار ئارا كېلىپ قاپتىمەن،
دولقۇنلۇق دەريا تارىم بويىغا.
دەريادىن سادا كەلدى شاۋقۇنلۇق:
تەييارلىقتا ئەل لوتۇن تويىغا!

1982 - يىل،نويابىر.

غەزەللەر

1

جاسارەت تاشتى جىسمىمدىن، سەپەرگە ئىختىيار قىلدىم،
بۈيۈك مەنزىلگە يەتمەككە ئۇلۇغ ئارماننى يار قىلدىم،
ئىرادە تىكلىدىم تاغدەك، شامال بەرمەكچى سۇرئەتنى،
مەگەر باسسا جاپا تاغى، ئېگىلمەسكە قارار قىلدىم.
يېشىل مايسا مۇھەببەتنىڭ كۆچىدىن تاش يارار، بۇ ھەق،
بېگىلمەسلىككە تۇتقۇندىن بۇ ھەقنى تىل تۇمار قىلدىم.
سەپەر سەيلى ئەمەس، دائىم نىسىپ بولماس خۇشال كۆلكە،
چىدام ـ غەيرەتنى كۆڭلۈمگە پۈكۈپ دىلدا شۇئار قىلدىم.
مەدەت بەرگەچكە ئەجدادىم كېمىمگە كۈچ قوشۇپ دائىم،
دىلىمنىڭ ئەھدىنى جەزمەن نىشانغا يول ئاچار قىلدىم.
كۆرەلمەس شۇم ھۇقۇش، شەيتان سارىسىم ئىلكىدە قالدى،

تىلغا ئېلىنىپ كەلدى نامىڭىز،
خەلقىم قەلبىدىن چىققان سادادا.

ئانا تۇپراقتا بىخ سۈرۈپ ئۈنۈپ،
غۇنچە گۈلىڭىز تولۇق ئېچىلدى.
ئۈنىڭ ئىپاردەك خۇشپۇراقلىرى،
ساپ هاۋا بىلەن هەريان چېچىلدى.

قىزاردى يىللار تارىخ ئالدىدا،
چۈنكى بويىندا بولغاچقا ئىزلار.
سىزنى خەلقىمگە ئەسلىتىپ تۇردى،
ئالتۇن نۇر چاقناپ تۇرغان شېئىرلار.

ئىجات يىللارنى قېرىتتى، ئاخىر
باستى نەسىللەر سىز ماڭغان ئىزنى.
غەلبە-زەپەردىن قەۋرە ئۈستىگە،
قويدى گۈلدەستە ياد ئېتىپ سىزنى.

تۆت ياشىق مەمەت قىرىق ئىككىدە،
بولۇپ قالدى ئۇ چىۋەر پاسىبان.
بۈركۈتتەك تۇرار ئىگىز قىيادا،
سىلتىقنى مەھكەم كۆكسىگە تاڭغان.

شاقىراپ ئېقىپ باهار سۈلىرى،
سېغىنىپ سىزنى سورايدۇ بىزدىن:

4

ەن شېئىر يازسام، ۋەتەننىڭ ھورمىتىگە يازىمەن،
ۇ ماڭا بەرگەن ھاياتنىڭ قىممىتىگە يازىمەن.
ىۇ ۋەتەننىڭ سۆيگۈسىدىن ئاقىدۇ قايناپ قېنىم،
ىلغا بەرگەن راھىتى ھەم لەززىتىگە يازىمەن.
ۇ غەزەلخانلىق ماڭا ۋىجدانى بۇرچ، ئىنسانى قەرز،
ۇرچىنى چىن ئاقلىغانلار ھىممىتىگە يازىمەن.
ۇ مېنى باتۇر قىلىپ بەردى ھارارەتلىك يۈرەك،
ەسلى ئۇ باتۇر ئۆزى، شان-شەۋكىتىگە يازىمەن.
ەن كەبى پەرزەنتلىرى كۆپ باغرىغا گۈل تەرگۈچى،
ىۇ كۆرەشچانلارنى تۇققان قۇدرىتىگە يازىمەن.
ار ئۇنىڭ شۇم رەقىبى، باردۇر ئۇنىڭغا نەپرىتى،
ەن قوشۇپ غەزەپلىرىمنى نەپرىتىگە يازىمەن.
ازىمەن دىلبەركى ئىسمىم، تا ئەبەتكە توختىماي،
اڭا بەرگەن كۈچ - ئەقلىنىڭ ئىززىتىگە يازىمەن.

5

ەتىنىم باغىڭدا سايراپ، بۇلبۇلى شەيدا بولاي،
ەر دەمى يايراشقا گۈلزارلار ئارا ئاشنا بولاي.
ەن سېنىڭ قوينۇڭغا تامغان قەترە يامغۇر تامچىسى،
اڭا ئوخشاش تامچىلارغا قوشۇلۇپ دەريا بولاي.
ىۇ ئېزىز تۇپراقلىرىڭدىن كۈچ ئېلىپ جىسمىمغا مەن،
ۇر ئىمىپ مېھرىڭ بىلەن تاش يارغۇچى گىيا بولاي.
ىز بېسىپ ئەجداتلىرىم كارۋانىغا زىچ ئەگىشىپ،
تارىخىڭ داستانىغا ئۆچمەيدىغان سىيا بولاي.

تېخى تۇنجى قەدەم تاشلاپ رەقىپنى شەرمەسار قىلدىم.
ئەمەس سەن سەپتە يېگانە دىدىم، بۆس، ئۆرلىگەن دىلبەر،
زەپەرنىڭ ساھىلى ئۇززە يۈرەكنى ئىنتىزار قىلدىم.

2

داۋاملىق تاڭ قوياشىدەك جۇلالىق، ساپ-تازا كۆڭلۈم،
ياشامدۇ شوخلىنىپ جىسمىم ئەگەر بولسا قارا كۆڭلۈم.
قۇياش شولىسىنى كۈندۈز چېچىپلا، كېچىسى مۇككەي،
ۋەتەنگە مېھرى-ئىشقىمدىن چاچار شۇلا ۋاپا كۆڭلۈم.
ۋەتەن كۈلكىسى كۈلكەمدۇر، ئېلىم-يۇرتۇمغا مەشۇقمەن،
ۋەتەن-ئەل مىسلى بوستاندۇر، كۆيى بۇلبۇل ناۋا كۆڭلۈم.
دىگەي دىلبەر، ئەجىر قىلغىن ۋەتەنگە بولسامىڭ ئۆمرۈڭ،
ۋەتەن گەر بولمىسا رازى نىچۈك بولغاي رىزا كوڭلۈم.

3

ئەمەس بەختىم كىيىملەردە ۋە ياخشى يىمەكلەردە،
ئەمەس قەدرىم كۆز ئالدىمدا تۇرۇپ ياخشى دىمەكلەردە.
ھەقىقى چىن كىشى بولماق يىمەك-كەيمەك بىلەن بولماس،
تەرىڭ تۆكسەڭ ھوزۇر شۇدۇر، بىلەرخەلقىڭ يۈرەكلەردە.
ئەگەر كىم پارچە نان بەرسە، دىسەڭ بەختىڭنى شۇيەردە،
قاراي تەگلەشتۈرۈپ كۆرگىن، سىنىڭ دوستۇڭ كاتەكلەردە.
ھۇقۇش بەختىنى ئىزلەيدۇ باياۋان تۈن قۇچاغىدىن،
كۈلەركەن بىر قونۇپ ئالسا، چىرىك، چوقۇر كۆتەكلەرگە.
ئۆزۈڭنىڭ بەختىنى ئىزلە غۇرۇرىڭ بىرلە ئەي دىلبەر،
يېتەرسەن ئىجتىھات قىلساڭ چوقۇم كۆتكەن تىلەكلەرگە.

جاھاندا نەگىلا بارسا ۋەتەننى ياد ئېتىپ كەلدى.
يەكۈنلەپ سەلتەنەت شاھى ۋە خانلارنىڭ ساۋاغىنى،
بىلىمنىڭ ھەممىگە قادىرلىقىنى ھەم بىلىپ كەلدى.
بەختنىڭ ئاچقۇچىنى ئىزلەپ، بىلىمگە ئىشتىياق باغلاپ،
نەسىللەر كەلگۈسىن ئويلاپ ئۇلۇغ قامۇس يېزىپ كەلدى.
مۇشەققەتنى بىلىپ راھەت، ھالال تەر ئاققۇزۇپ ئەلگە،
جاھاننىڭ تۆرىدىن قىممەت ۋە ئورنىنى تېپىپ كەلدى.
بەختنىڭ پەيزىنى سۈرگەن نەسىللەر شات كۈلۈپ ئەندى،
ئۇلۇغ ئەجداتنى ياد ئەيلەپ جاراڭلىق كۈي قېتىپ كەلدى.

8

غۇنچە لەۋ ئاچتى كۈلۈپ مېھرى بىلەن باققاچ ھاۋا،
قىلدى باغرىن چاك ئېتىپ گۈل بەرگىدە بۇلبۇل ناۋا.
جۈت - زىمىستان دەھشىتىدىن باغرى قان ئەردى ئۈنىڭ،
خەستە كۆڭلىگە شىپالىق، دەردىگە تاپتى داۋا.
بەختىدىن مەمنۇن بولۇپ قونغاندا گۈلنىڭ شاخىغا،
بولسا گۈل بەرگى خازان كۆرگەيمۇ ئەل بۇنى راۋا.
چۈنكى گۈلنىڭ ئىشقىدا مىڭلارچە مەجنۇن دەردىنى،
چەككىنىگە بېھىساپ شامۇ - سەھەر بولغاي گۇۋا.
شۇ ۋاپانىڭ ئەكسىچە يانسا ئەگەر جەۋرۇ - جاپا،
ياغدۇرار شىددەت بىلەن ئۆز قەھرىدىن ئاپەت ساما.

ئاي ۋە مەن

بۇ كېچە ئاجايىپ گۈزەل پاك ئىدى،
مەن يالغۇز يۈرەتتىم دەريانى بويلاپ.
كۈمۈش نۇر ئىلكىدە ئۇرغۇپ زىلال سۇ،
ئاقاتتى ناز بىلەن خوشال ئويناقلاپ.

ۋەتىنىم كۈلسەڭ كۈلەي، قايغۇڭ بىلەن ئورتاقلىشاي،
دائىما بىر سەن ئۈچۈن جاننى تىكىپ پىدا بولاي.
شۇم رەقىبىڭ كۆكسىگە مەن سانجىلاي خەنجەر بولۇپ،
ساڭا ئاسىنىڭ كۆزىنى قۇيغۇچى ئوقيا بولاي.
دىلبىرىڭنىڭ بارلىقى بىر سەن ئۈچۈن مەنسۇپ ھامان،
شۇڭا ئاجرالماي سىنىڭدىن تا ئەبەت ھەمرا بولاي.

6

سۆيۈملۈك دوستلىرىمغا چىن يۈرەك — قەلبىم ئايان بولسا،
يۈرەكتىن ئۇرغىغان مېھرىم تېشىپ ئاقسا — قىيان بولسا.
تېرىم تۆكسەم ھېرىقماستىن ئىجات باغىمنى گۈللەشكە،
ھەسەلدەك مەھسۇلى ئەلگە نىمەتلىك داستىخان بولسا.
ئېغىز تەگسە شۇ نېمەتكە رىزالىق بىلدۈرۈپ دوستلار،
ئىجاتقا ئىنتىزار قەلبىم ھەقىقى شادىمان بولسا،
ئىلىم ئىشقىدا مەجنۇندەك باياۋان كەزسە يارانلار،
ئاياغىغا مادار بولسام، جاپالىق يول ئاسان بولسا.
بۈيۈك كارۋان ئىزى بويلاپ ئۈلار مەنزىلگە ئات سالسا،
تىلەكىم شۇ، سەپەرلەردە ئېزىز جانى ئامان بولسا.

7

تۈلۈغ ئەجدادىمىز ئەلگە كۆرەشتىن شان ئېلىپ كەلدى،
كۆرەش بىرلە رەقىپلەرنىڭ يۈرەك — باغرىن تىلىپ كەلدى.
تۆزىگە تىل تۇمار ئەيلەپ چىلىشتا قەھرىمانلىقنى،
جاھان ئەھلىنى بۇ ئىشتىن تامام قايىل قىلىپ كەلدى.
ئېزىز تۇپراغىنى دائىم مۇقەددەس قىبلىگاھ ئەيلەپ،

تاھىر تالىپ

تاھىر تالىپ 1945 - يىلى قەشقەر يېڭىشەھەر ناھىيىسىنىڭ يامانيار يېزىسىدا مەرىپەتپەرۋەر ئائىلىدە تۇغۇلغان. ئۇ ھازىر «قەشقەر گېزىتى» ئۇيغۇر تەھرىر بۆلۈمىدە مۇھەررىرلىك قىلىۋاتىدۇ.

ئۇنىڭ تۇنجى شېئىرلىرى 1960 - يىلى «قەشقەر گېزىتى» دە ئېلان قىلىنغان. شۇنىڭدىن ئېتىۋارەن ھازىرغىچىلىك ھەر خىل

كۆكتىكى نۇرلۇق ئاي دەريادا ئەكسى،
شۇ جىمجىت كېچىدە ھەمرايىم ئىدى.
قارايتتىم كۆكتىكى سۇدىكى ئايغا،
لەززەتلىك تۇيغۇلار دىلدارىم ئىدى.

ئاي چۈمەر سۈزۈك سۇ قوينىغا شۇڭغۇپ،
يۈرىكىم چۈمگەندەك تاتلىق خىيالغا.
ئارزۇلار قايىنىمى بولغان قەلبىمنىڭ،
يەتكەندەك بولاتتى سىرى ئاسمانغا.

قەلبىمنى ئىلكىگە ئالغان تۇيغۇنى،
بايقىدى ئېھتىمال ئەشۇ سەزگۈر ئاي.
سۇدىكى جامالى كۈلدى لەۋ ئاچتى،
قارايتتى كۈلكىدە ماڭا ھېچ تويماي.

دەيتى ئۇ ساڭا ئەي بەختلىك دىلبەر،
بىگانە خىياللار بولالماس سىرداش.
يارىڭنى كۈتمەسەن بىلمەمەن شۇ تاپ،
سەۋىر قىل ئۇ كېلەر ئەنە ئالدىراش.

سەن بىلەن كۆرۈشىش ئىستىكى ئاڭا،
بەرمەكتە ئەلگە كۈچ قوشۇشقا مەددەت.
ۋاپانىڭ گۈلىنى كەلمەكتە تاقاپ،
گۈل ئوخشاش كۈلسۇن دەپ ئېزىز مۇھەببەت-

مەڭگۈلۈك يار تۇتاي دىسەڭ سەن ئۇنى،
ۋەتىنىڭ باغىغا سەنمۇ گۈل ئۈندۈر.
جۇپ يۈرەك سۆيگۈسى ئاقسۇن دەريادەك،
ئېلىڭنىڭ بەختىنى سۆيگۈدەك كۈلدۈر.

يالقۇن

قېدىمى تەلۋىچۈك بويى - يۇرتۇمدا،
قان رەڭلىك چېچەككە پۈركەنگەن قەۋرە.
ئالدىدا تېز پۈكۈپ ياش تۆكەر دەم- دەم،
تارىخنىڭ ھەغداسى - ۋاپادار چەۋرە.

ياش تۆكەر ئەۋلاتلار، ياش تۆكەر شائىر،
ياش تۆكەر ھەتتاكى قەۋرىگە يۇلغۇن.
بىلىمەن: تۆكۈلگەن ياش ئەمەس،- چاچقۇ،
تامچىسى كۆڭلۈمدە بىر لاۋا - يالقۇن.

بىلىمەن: شۇ يالقۇن يۇرتۇمنى، مېنى،
داۋانلار ھالقىتتى بولۇپ جۇپ قانات.
دىمەككى، زەپەرگە ئاشنا سېپىمنىڭ-
ئىچىدە سەيدىن ۋە رابىيە ھايات.

جاھالەت چىتلىرى تۇسسا يولۇمنى،
قەۋرىدىن ئوت ئېلىپ چاچىمەن ھەر چاغ.
تېنىمدە مەرتلەرنىڭ قېنى جۇش ئۇرغاچ،
داڭگالچە بىلىنمەس ئالدىمدا چوڭ تاغ.

خاسىيەت

ئەجەپ - ھە، ياقامغاق، ياتوغراق ئەمەس،
نەق يۇلغۇن ئۆسكىنى قەۋرە يېنىدا!

گېزىت-ژۇرناللاردا ئۇنىڭ كۆپلىگەن شېئىر، ھېكايە، ئوچېركلىرى ئې-
لان قىلىندى، «يۇلغۇن چېچەكلىرى» قاتارلىق 3 پارچە شېئى-
رى خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلىنىپ «شىنجاڭ مىللەتلەر ئەدەبىياتى»
ژورنىلىدا ئېلان قىلىندى. ئۇ ھازىر «چوكانىيار» ناملىق تارىخى
داستان ۋە شېئىر توپلاملىرى ئۈستىدە ئىشلىمەكتە.

ئۇ، جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

ۋاپا چاچقۇسى

(چاتما شېئىر)

— رابىيە - سەئىدىن پاجىئەسىنىڭ 150 يىللىقىغا ئاتاپ

مۇقەددىمە

ئۆلسىمۇ نەپرەتتىن كۈندە مىڭ قېتىم،
"ھاياتمەن" دەيدىكەن نامەرتلەر تېخى.
يوتقاندەك بىلىنگەن ئوخشايدۇ ھەتتا،
ئۈستىگە يېقىلغان نەپرەتنىڭ تېغى.

مەرتلەرچۇ؟ ئۆمرىدە بىر ئۆلەر - بىرلا،
لېكىن، ئۇ - خورلۇققا ئوق بولغان ئۆلۈم-
قېنىدىن گۈل ئۈنۈپ شۇڭا بۆككىدە،
كۆرسىتەر ئەۋلاتقا ئۆلۈمنى "كۆرۈم".

قەۋرىدىن سادا

دەريادىن ئۆرۈلگەن مەيىن شامالدا،
ئىغاڭلار يۇلغۇننىڭ شاخ ـ چىچەكلىرى.
لالىرەڭ ھەل بىلەن پۈركەندى دەمدە،
تاۋاپچى ئەۋلاتنىڭ قول، ئۈتەكلىرى.

بىلىندى ئەشۇ چاغ قەۋرە ئاستىدا،
قوش يۈرەك يەنىلا سوقۇۋاتقاندەك.
بىر يىپرىم ئەسىرلىك قىسمىنى ئەسلەپ،
ھىكمەتلىك قوشاقلار توقۇۋاتقاندەك.

قەلبىمدە قىيان بوپ زەرپ بىلەن ئاقتى،
قەۋرىدىن ئاڭلانغان ئۇلۇغ مىسرالار:
" تۈن كەتتى، سەن ـ ئازات، مەدىنىي ئەۋلات،
ئاياندۇر ساڭا سىر، تەكتى ـ ئەسرالار.

ئەپسۇسكى، جاھالەت ھامىلىرىنىڭ،
ھەر يەردە بار تېخى توساق، تورلىرى.
ۋە يەنە دۈت قويار ئەركىڭگە سېنىڭ،
زامانىنىڭ بەدنىيەت ھەسەتخورلىرى.

شۇڭا، سەن ئىلمىنىڭ شام ـ چىراغىنى،
ياندۇرغىن جىمىكى بولۇڭ ـ پۇشقاقتا.
كۆز ئېچىپ بارالماس بولسۇن ھوقۇشلار،
نۇر بىلەن پۈركەنگەن شەھەر ـ قىشلاقتا.
"......................................

نە قىسمەت بارىكىن بىر جۈپ مەرھۇمنىڭ-
بىمەھەل خاك بولغان يۈرەك قىنىدا؟!

ھەيراندۇر يولۇچى، سەيلىچى - سەيياھ،
ئۆزگىچە گۈل ئاچقان يۈلغۇن بەستىگە.
قويۇلدى شۇ چېچەك قىلىپ تەۋەررۇك،
سەيياھلار تەرەپتىن ساراي، رەستىگە.

“سىر” ئىزدەپ ئۇنچىلا ئويلانما شائىر،
بىل: يۈلغۇن - قەيسەرلىك، مەرتلىك سىماسى.
نەگىمكەن بولسىمۇ باغلاردىن ئورۇن،
ئۇ ھامان زېمىننىڭ كۆركى - جۇلاسى.

چۈنكى، ئۇ تۆرەلگەن مەرتلەر قېنىدىن،
مەرت قېنى - يالقۇندۇر لاۋۇلداپ تۇرغان.
ئاشۇنداق قان بولغاچ، مەرتلەر يۈرىكى-
ئوق - قىلىچ ئالدىدا تىترىمەي تۇرغان.

قورقۇنچاق - نامەرتنىڭ قېنىمۇ رەڭسىز،
جېنىمۇ ھەتتاكى ئېغىز ئۇچىدا.
شۇڭا، ئۇ پاقىغا دەسسەپ سالسىمۇ.
يىقىلار جان قالماي ھەتتا پۇتىدا.

يۈلغۇن، ئۇ - قەيسەرلىك، مەرتلىك سىماسى،
ماكانداش بولالماس ئاڭا يۆگۈمەچ.
ھەم “ھاجى” بولالماس شۇم چىڭگىملىكلەر،
قىلسىمۇ يۈلغۇننى ئون مىڭ قېتىم “ھەج”.

يەلپۈنەر چىمەنزار قىرغاقلىرىدا،
رابىيە كىرپىكى كەبى قىياقلار.

سەن ـ سەھنە، سەن ـ ئىكران، گۈزەل سەيلىگاھ،
ۋە ياكى بىر ئەينەك ـ جاھاننامىسەن.
(ھەر بۇلاق ئىچىدە ئىككى جۈپتىن كۆز،
بويىدا ياندىشقان ئامراق ئىككى تەن).

بىر بۇلاق تۈۋىدە شوخ نەي ساداسى،
بىرىدە ئۈنئالغۇ تىنماي سايرايدۇ.
بىر بوستان ئىچىدە يۇرت «ئانسامبىلى»
ئۇسۇلغا چۈشكەندۇر، ـ كۆڭۈل يايرايدۇ.

ياڭرايدۇ رابىيە ناخشىلىرى ھەم،
بىدىشنىڭ ئاستىدىن، ئالتۇن دالادىن.
پۈتۈن يۇرت ھىس قىلار تاغدەك ئىپتىخار،
ئۆز قىزى ـ ئىسيانكار، مەرت دىلرەبادىن.

خاتىمە

قومۇشنى كۆزىگە سۈرتەر ئىكەن خەق،
«يۇرتۇمنىڭ شۆھرىتى، تەۋەررۈكى» دەپ.
تەلۋىچۈك بويىدا چوڭ بولغان يىگىت،
بۇلغۇنلۇق قەۋرىنى سۆيسە نە ئەجەپ!؟

شۇ ياڭراق سادادىن سەزدىم ھەقىقەت:
ياقۇپتەك تەلۋىلەر ھازىر بار تېخى.
(قاراڭغۇ بولۇڭدا نەپ، ئەمەل ئۈچۈن،
پەتىۋا توقۇشۇپ يۈرۈشكەن چېغى).

ئۇلار خوش، - تارتىلسا ئەۋلات كۆزىگە-
قاپ - قارا تېرىدىن پەردە - پەرەنجە.
ئۇلار خوش، - ئوغۇللار بوپ كەتسە سوپى،
قىز - چوكان "بۇۋاي" بوپ، كەيسە ئەرەنجە.

....

قولۇمغا ئوت - مەشئەل تۇتقازدى سادا،
جاھالەت قارىتىغا ئوتلار يېقىشقا.
ئاتلاندىم كىشەننى چېقىشقا، ياكى-
"جىبدىت" بوپ مەنمۇ ھەم سۇدا ئېقىشقا.

تەلۋىچۈكنىڭ ئىپتىخارى

تەلۋىچۈك، ئەتراپىڭ باغۇ - بوغدايزار،
يوللارغا سۇۋادان تاشلايدۇ سايە.
ھويلىدا، ئېتىزدا موتور ساداسى...
يۇرتنى دەس تۇرغۇزغان بىر ئۇلۇغ غايە.

تەلۋىچۈك، قوينۇڭدا سەيدىن كۆكلىمدەك،
بولدۇقلار سانىقسىز چەشمە بولاقلار.

بىلگەچ ئەشۇ قانۇنىيەتنى،
ئۆزگەرتىدۇ ئالەمنى ئادەم.

شۇنچە ئاددى ـ ناتاۋان سوپۇن،
كۆشەندىسى مەينەتچىلىكنىڭ.
"جان بېرىدۇ" پاكلىق يولىدا،
خىزمىتىنى قىلىپ تېرىكنىڭ.

بۇ كۈندىن سوك شېئىرلىرىمغا،
"خېمىر تۇرۇچ" سالدىم سوپۇندىن.
تىگەلمىسە ھېچيەرگە شېئىر،
پەرقى نىمە كۆيمەس ئوتۇندىن!؟

مەيلى دەيمەن سوپۇن پۇرىسا،
شېئىرلىرىم ئەترە پۇرىماي.
"سوپۇنچى" دەپ ئاتالسام مەيلى،
شاتۇتىدەك خەقنى دورىماي.

ئورمان بولسام

ئورمان بولسام دەيمەن ھامان،
گۈلباغلارنىڭ چۆرىسىدە؛
قاناتلىرىم دالدىسىدا،
بولسا گىيا ـ گۈل رىستىدە.

بىر چاغلار شۇ مۆكلۈق قەۋرە ئۈستىگە،
پەخىردىمىز نېزارى دۇر تۆككەن ئىدى.
بۆكۈنچۈ، زىيائىي: " تاۋاپ قىلىشنى،
ئۇزاقتىن زارىقىپ كۈتكەنمەن» دېدى.

رابىيە مۇرادى ياشلاندى سەندە،
تەلۋىچۈك، ھەرگىزمۇ "تەلۋە» ئەمەسسەن.
سىنىڭدە ئاقىنى ـ سۇ ئەمەس،ـ ۋاپا،
مۇھەببەت ئىشقىغا تولدۇق پەۋەس سەن.

رابىيە تېنىڭنى سەيدىن قەۋرىگە،
دەل ئۇدۇل توغرىلاپ توختاتقان سۆيۈك.
ۋە يەنە ياقۇپنىڭ تاشتەك كۆڭلىنى،
ئېرىتكەن غەزەپلىك، پەخانلىق كۆيۈك.

تاش ئېرىپ سۇ بولغان ئوتنىڭ تەپتىدە،
"لام» دېمەي تۇرسۇنمۇ شائىرنىڭ تىلى.
گوياكى تەسۋىدەك تىزىلىپ ئۆتتى،
ئالدىمىدىن قەۋرىنىڭ يۈز ئەللىك يىلى.

1984 - يىل ئۆكتەبىر، يامانيار ـ قەشقەر

سوپۇن ۋە ئىشىر

"ھەر نەرسىنىڭ كۆشەندىسى بار"،
بولغىنىدەك "ئالەم» گە "مالەم».

دېمەككى: «ئاق» خېلى بۇرۇندىن،
ماڭا ئېزىز - ئەتىۋا ئىدى.
پەزىلەتىنىڭ تاجىسى بولۇپ،
كۆڭلۈمگىمۇ جۈپ - ھەمرا ئىدى.
لېكىن، سەۋەبى ياشلىغىم مېنىڭ،
«ئاق» تىن قاتتىق بىر پەشۋا يېدى:

تۆكۈلۈپتۇ ئۇن كالىندارنىڭ،
ۋاراقلىرى ئاپپاق پېتىچە.
تېرىتۇلۇپ بىر - بىرلەپ ئۇنى،
تەكشۈرۈپتۇ دادام كېچىچە.
دېدى: «قېنى ئۇن يىللىق ئىزىڭ،
قۇمدا ماڭغانمىدىڭ، ھەي مىتە!؟...»

دېمەك، بىر «ئاق» ئاقىۋەت مېنى،
«مىتە» قىلدى - ھارام يەيدىغان.
(راست بولمىسا، ئاق كۆڭۈل دادا،
ئۆز ئوغلىنى شۇنداق دەمدىغان).
تارام - تارام تۆكۈلدى يېشىم،
بەكمۇ ئېغىر كەلدى ئىمتىھان.

«ئاق قەغەزدىن بىزارمەن! - دېدى،
تىترەپ دادام قەھرۇ - غەزەپتە،-
يەنە ساڭا ئون يىللىق مۆھلەت،
ھەر يىلىڭغا ئىككىدىن دەپتەر.

ئورمان بولسام دەيمەن ھامان،
كارۋان يولى بويلىرىغا؛
سايە سالسام سەپەردىكى
چەۋەندازلار تويلىرىغا.

ئورمان بولسام دەيمەن ھامان،
شامال ـ بوران ئېغىزىغا؛
كىرەلمىسۇن ئاپەت پەقەت،
ئەلنىڭ بېغى ـ ئېتىزىغا.
....

ئورمان بولسام دەيمەن ھامان،
ئەشۇ غەمنى يەيمەن ھامان.
"ئورمان بولسام... ئورمان بولسام"
دەپ سايرىغان نەيمەن ھامان

ئىمتىھاندىن ئۆتىمەن

يارنىڭ چېھرى گەرچە قارامتۇل-
بولسىمۇ، مەن "ئاپپىغىم" دەيتتىم.
قارا نىيەت ـ شۇملۇقتىن خالى،
ئاق كۆڭۈلنى "شاتلىغىم" دەيتتىم.
ماڭا ئاق يول تىلەپ تۇرغاچقا،
"ئۇ، ئۆمۈرلۈك تاتلىغىم" دەيتتىم.

بۇ قېتىم كەلگەندە سۆزلىدى يۇلغۇن:
"چوڭ دادادىڭ مەشەدە ئۆلگەن ئاچلىقتا؛
ئاتاڭ جەڭ ئوغلانى قىرىپ ياۋلارنى،
تەڭ ئورتاق بولغانتى بىزگە شاتلىقتا.

ئەپسۇسكى، مەرھۇمنىڭ قەۋرىسى ئاخىر،
دالىدا، ياق! مېنىڭ قوينۇمدا قالدى.
شۇڭمۇ يىلتىزىم، شېخىم، چېچەكىم،
شېھىتلار قېنىنىڭ رەڭگىنى ئالدى.

ئاتاڭ باغ قىلماقچى ئىدى مەشەدە،
سەن ئاشۇ ئارزۇنى ئادا قىل تۈگەل.
يۇمۇلسۇن دىسەڭ سەن شېھىتلار كۆزى،
ساپ قىزىل قانلاردىن يۇلغۇن بوپ تۆرەل...."

گويا كى بايراقتۇر قىزى يۇلغۇنلار،
چېچەكلەر - بايراقنىڭ نۇرى - يالقۇنى.
مەن دېدىم: "ئىشەنگىن، ئەي تەۋەررۇگۇم،
بىزمۇ ھەم چېچەكنىڭ، يۇرتنىڭ ئالتۇنى!"

× ×

ھەۋرىدىن مەن توپا ئالدىم بىر ئۇچۇم،
ھەسسىلەپ ئاشقاندەك بىلىندى كۈچۈم.

1981 - يىل.

تىرناقچىلىك «ئاق» قالسا ئۇندا،
قارىمايمەن!
قېنى جاۋاپ بەر!...»

ۋەدە بەردىم: «داغنى يۇيۇشقا،
ۋىجدان بىلەن كىيىملىمەن!» — دىدىم
يار ھەققىدە ئۆكۈنمىدىم ھېچ،
ئۇن يىلىمدىن پۇشايمان يېدىم.
ئىمتىھاندىن ئۆتۈمەن چوقۇم،
سۆرەلگىلى «ئۆلۈك جان» مىدىم!؟...

1978 — يىل

يۇلغۇن چېچەكلىرى

ئارىچى بوۋاملار سالغان يول بىلەن،
دادامۇ كەتكەنتى ئاتلىق غازاتقا.
شۇندىن سۇك شېھىتتۇر ئۇلار،
يۇلغۇنلۇق—
تاۋاپگاھ بوپ قالدى يېگى ئەۋلاتقا.

ھەر كەلسەم، ئوتقاشتەك قىزارغان دالا،
«كەل، ئوغلۇم» دېگەندەك قۇچاق ئاچىدۇ-
يۇلغۇننىڭ لالىرەك چېچىگى كۈلۈپ،
رەيھاندەك مەزىلىك پۇراق چاچىدۇ.

ھايات ئىشقى

تاشنى يېرىپ چىقتى بىر گىيا،
زور جاسارەت بۇ نېمە دېگەن!
سەن ھاياتنى سۆيۈشنى دوستۇم،
ئەنە ئەشۇ گىيادىن ئۆگەن.

„چىقماي-مەن“ دېدىم

كەيگەنلىرى ئۆز كۆڭلىدەك ئاق،
مەھرى ئىسسىق ھەمشىرە قىزچاق.
ئاغزى يېڭى ئېچىلغان غۇنچە،
كۆزى ئۇخچۇپ تۇرغان چەمبۇلاق.

شۇ مېھرىدىن مەزمۇت ساقايدىم،
شۇ بۇلاقتىن سۇ ئىچىپ قاندىم.
بالنىتسىدىن چىقار چېغىمدا،
شۇڭا قەۋەت تەڭلىكتە قالدىم:

چىقماي دېسەم، ساقايدىم — ساقمەن،
چىقاي دېسەم، چىقتىملا — تاقمەن.
مەن كۆكسۈمنى تۇتۇپ بېقىپلا،
دېدىم شۇڭا: "چىقمايمەن، ياق!» —مەن.
....

1980- يىل.

ئىشقى بارغا قىشمۇ ھەم باھار

ئىشقى بارغا قىشمۇ ھەم باھار،
كۆچ ۋە ئۈمىت كۆكلەيدۇ قىشتا.
ئەشۇ كۈچتىن ئىشقىۋاز زېمىن
قار پەسلىدە مەزىلىك ئىشتا:

ياستۇق قىلىپ قاشتەك ئۇيۇقنى،
ئاق يوتقاندا ئۇخلايدۇ دالا.
ياق - ياق! جەگدە - تەۋەللۇتتا ئۇ-
قوسىغىدا تەۋرەيدۇ بالا.

يالپۇز ئېيتىدۇ:

كىچىك ھەم ناتاۋان گىيامەن،
خۇش ھىدىم ئۈستەڭنىڭ بويىدا.
نى شېرىن سۆزلەرگە گۇۋامەن،
تۆھپەم بار قىز - يىگىت تويىدا.

ھېچ ھەسەت قىلمايمەن چوڭلارغا،
ھۆرپىيىپ يۈرمەيمەن كىچىككە.
ياماقىمەن چوڭ يېشىل يوپۇققا،
ۋە ياكى ئوخشايمەن چېكىتكە.

پەس كۆرسەمۇ "ئىگىزلەر" سىنى،
تەڭداشسىزدۇر خىسلىتىڭ ھامان.
ئىگىز - پاكار، يوغان - كىچىكلىك
بولالمايدۇ قىممەتكە مىزان.

كارامىتىڭ-بۈيۈك، ئەي گىيا،
مەن سۆيۈمەن ئېگىلىپ سېنى.
مەيلى دەيمەن سېنى سۆيگەندە
"پەس" دېيىشسۇن "ئىگىزلەر" مېنى.

1980 - يىلى

كۆڭۈل

كۆڭۈل دىگەن گويابىر بازار،
ئۇنىڭ لايىق خېرىدارى بار.
بەزىلەرنىڭ كۆڭلىدۇر مازار،
تىرىك ئادەم ئۇنىڭدىن بىزار.

بەزىلەرنىڭ كۆڭلى بەكمۇ تار،
تار كوچىدا قاراڭغۇ بازار.
ئاڭا پەقەت شەيتانلا بارار،
ئادەم كىرسە يولىدىن ئازار.

چىن ئاق كۆڭۈل - كىرسىز - بىغۇبار،
ئاق كۆڭۈلگە كۆرستەردىدار.

"كۆن "نى تۇققان "ئوپۇق" ئاشۇ - غۇ!

"جېنىم" ، "كۆنۈم" دەيسەن ئېرىڭگىنى ،
كاھى نازلاپ، كاھى ئەركىلەپ.
لېكىن، كۆزۈڭ كۆرمەسكە رازى،
قېينئاناڭنى ئايلاپ - ھەپتىلەپ.

كىمنى كۆرسەڭ داتلايسەن، جانان،
شۇ مومايىنى تىللاپ، يامانلاپ.
بەزدۇرمەكچى بولىسەن ھەتتا،
ئېرىڭنىمۇ گوللاپ-ئاماللاپ.

نىمە ئانچە قىلىسەن ئاڭا،
"جان"نىڭ جىنى-ئۇرۇق ئاشۇ - غۇ!
ساڭا كۆلۈپ نۇرلار چاچقۇچى -
"كۆن"نى تۇققان "ئۇپۇق" ئاشۇغۇ!

1981 - يىل.

مېھرىگىيا

ئۆزەڭ پاكار،
تۇپراق ئىچىدىن -
ئارانغىنە چىقىپ تۇرىسەن.
ھېچبىر سۆلەت - ھەيۋىتىڭمۇ يوق،
پاراغەتتىن كېچىپ تۇرىسەن.

ئابلىكىم روزى

ئابلىكىم روزى 1946 - يىلى ئۈستۈن ئاتۇشنىڭ دىخاللا كەنتىدە خىزمەتچى ئائىلىسىدە تۇغۇلغان. ئۇ ھازىر «قەشقەر گېزىتى» ئۇيغۇر تەھرىر بۆلۈمىدە مۇھەررىرلىك ۋە مۇخبىرلىك قىلماقتا.

شائىرنىڭ ئىجادىي پائالىيىتى ئوقۇغۇچىلىق دەۋرىدىلا باشلانغان، 1962 - يىلىدىن باشلاپ ئەسەرلىرى مەتبۇئاتتا ئېلان قىلىنىشقا باشلىغان. ئۇ يېقىنقى يىللاردىن بېرى ئاساسەن بالىلار

ئاشۇ كۆڭۈل بولسىلا كىمدە،
نۇر ھەم ئۇندا ئاشىيان قۇرار.

1980- يىل.

ئەجەپلەنمە

سوراپ قالدىڭ: "كوممۇنىست تۇرۇپ،
مۇھەببەتنى يازغىنىڭنى ھال؟
خۇمار كۆزلەر، ئانار يۈزلەردىن،
شېئىر كانى قازغىنىڭنى ھال؟

خىسلىتىنى جىڭ كوممۇنىستنىڭ
ئېيتىپ بىرەي قىلساڭ گەرھەۋەس.
ئۇ — "پەۋقۇلئاددە ماتېرىيال»، لېكىن
تېنى ياغاچ، باغرى تاش ئەمەس.

ئۇ — ياشايدۇ، مۇھەببەت بىلەن،
ئەڭ تېتىقسىز، زۇلمەت كۈندە ھەم.
مۇھەببەتسىز بولسا كوممۇنىست،
خەلق بىزار بولاتتى نىكەم.

1980 - يىل.

ئەجەم كۆركەم باھار كەلدى، تۇرۇپ دەس ئابلىكىم سەنمۇ،
ئۇكەنمەككە گۈزەل ياشلىق چېغىڭنى ياخشى پۇرسەت بىل.

ئىشچان قىزغا

مەن سۆيۈمەپقالدىم سېنى چىن، غۇنچە رەناسى بىلىپ،
گۈل يېزا ـ نۇرلۇق دىيارنىڭ ئىشتا دەناسى بىلىپ.

قىپ ـ قىزىل قەلبىڭ خۇمار ئىشقا ـ چېلىشقا دائىما،
ماختىشار سېنى يېگىتلەر ئۆلگە ـ ئەلاسى بىلىپ.

ئىشلىسەڭ قىردا ـ ئېتىزدا يەڭ تۇرۇپ غەيرەت بىلەن،
كىم سېنى ئالماس تىلىغا، مەڭگۈ ھەمراسى بىلىپ.

ناخشا ئېيتساڭ، باغدا بۇلبۇل زوقلىنىپ خۇشتار بولار،
جەڭگىۋار، ياڭراق كۈيۈڭنى ناخشا دەرياسى بىلىپ...

سېنى، جانان، كۈيگە قاتتى ياش غەزەلخان ئابلىكىم،
بەختى پارلاق، قەلبى قايناق سۆيگۈ ـ زوھراسى بىلىپ.

كەينىدىن

ئاڭلا دوستۇم، ماڭما ھەرگىز پەيلى شەيتان كەينىدىن،
ماڭمىغىنىڭ ـ ماڭغان بىلەن تەڭ خۇددى ھايۋان كەينىدىن.

ئەدەبىياتىغا دائىر ئەسەرلەرنى كۆپرەك ئىجات قىلدى. شائىرنىڭ تۇنجى شېئىرلار توپلىمى «قالىغاچ» شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى تەرىپىدىن 1984 - يىلى نەشر قىلىندى. «ئۆسمۈرلەر ئارزۇسى» ناملىق شېئىرلار توپلىمىنى نەشرىيات ئورۇنلىرىغا بەردى. ئۇ ھازىر جۇڭگو يازغۇچىلار جەمئىيىتى شىنجاڭ شۆبىسىنىڭ ئەزاسى.

بىل

ئىلىم - پەنگە بېرىلمەكنى شەرەپ بىل، شانۇ - شاۋكەت بىل.
ئىلىم - پەن باغىنى دوستۇم، گويا بوستانۇ - جەننەت بىل،

ئۆزۈڭنى ئىشقىۋاز بۇلبۇل ۋە ياكى ئۇت يۈرەك بىلسەڭ،
ئەشۇ بوستاننى سۆيمەكنى ئىسىل خىسلەت - پەزىلەت بىل.

ئىلىم - پەن ياشنىتار دىلنى، شۇڭا چىڭ باغلىغىن بەلنى،
بىلىمسىز ئارزۇيۇڭ كۈلمەس، ئىلىمنى مىسلى شەرۋەت بىل.

ئىلىم - پەن يولى پارلاق يول، بېغىشلا ھەممە ۋەسلىڭنى.
بۇ يولدا گەر جاپا تارتساڭ، ساياھەت بىل، ھالاۋەت بىل.

ئىلىم - پەن دېڭىزى ئىچرە ئىرادەڭ بولسا ئۈزمەككە،
پۇشايمان ئەيلىمەسلىكچۈن ۋاقىتنى شۇنچە قىممەت بىل.

ئۈگەن، ئۆرلە، ۋەتەن خەلقىم سېنى كۈتمەكتە مەيداندا،
ئىجات ۋە ئىختىرا قىلساڭ، بەخت - ئىقبال، سائادەت بىل.

پەن - بىلىمنىڭ گۈلباھارى قىلدى دىلدارنى خۇشال،
بۇ باھاردىن كۈلمىگەنلەر ئۇت يۈرەك ئادەم ئەمەس.

مېھرىم تەسەددۇق

بۇزداتونۇشقان ئىككىمىز، ئاچقاندا يەرلەر تەر تۆكۈپ،
شۇندىن بۇيان پاك سۆيگۈمىز چاقنايدۇ ئالتۇن نۇر تۆكۈپ.

كۆردۈم چىكەگدەغەلىبىدىن قىسقان گۈلۈڭنى مەن يەنە،
گۈلشەن ئېتىزدائاگلىدىم ياگراق ئۈنۈڭنى مەن يەنە.

كۆڭلۈم بېغىمنىڭ بۇلبۇلى، جانانە يار سەن مەن ئۈچۈن،
قايناق چىلىشنىڭ دۇلدۇلى، مېھرىم تەسەددۇق سەن ئەچۈن.

زەرەپشان دەرياسى

ئاقسەن كۆمۈش دەريا شاۋقۇنلۇنۇپ،
شاۋقۇنىڭ زەپ يېقىملىق ساداسى بار.
چاچراتقان ئۈنچىلىرىڭ مۇنچا - مۇنچاق،
مۇنچاقتا خۇشال ھايات ناۋاسى بار.

ئاقسەن گۈلشەن ئارا باغلار - ئارا،
باغلارنىڭ چىكىسىگە قىسىپ چېچەك.
بويلۇرۇڭ چۈمۈلگەندۇر يېشىللىققا،
يېشىللىق ۋادا بولۇپ ياپغان ئېتەك.

دوستمۇ ئۇ، دۈشمەنمۇ ئۇ، بىلمەك قىيىندۇر تۇرقىدىن،
يار خەتەر، ماڭما پەقەت كۆرگەنلا ئىنسان كەينىدىن.

جان پىدا قىل راست ئۈچۈن، سادىق سەمىمى دوست ئۈچۈن،
سەن ئەبەت ھىمداش بولۇپ ئەگەشمە يالغان كەينىدىن.

ئىككىلەنمەي ماڭ ھامان، بىرلىكتە ئاشقىن تاغ - داۋان،
سىنى چىن ھەمرا بىلىپ سۆيگەن قەدىردان كەينىدىن.

ئەمەس

پەننى قىزغىن سۆيمىگەننىڭ پاشلىقى كۆركەم ئەمەس،
رەڭگى كۆركەم بولسا بولغاي، قەلبى گۈل - كۆكلەم ئەمەس.

پەن - بىلىم ئىشقىدا كۆيگەنلەر غېرىپقا ئوخشىسا،
پەن ئۇلارغا گۈل سەنەمدۇر، باشقىسى سەنەم ئەمەس.

پەن - بىلىم دەرياسىدىن سۇ ئىچمىگەنلەرنى كۆرۈڭ،
ئاغزىدا شەنى ئالاردۇر، بېلى بوش، مەھكەم ئەمەس.

كىم ئۆگەنسە خۇددى قازغاندەك قۇدۇقنى يىڭنىدە،
ئۇ، كۆرەش قوينىدا ئۆزگەن قەھرىماندىن كەم ئەمەس.

كىم يۈرۈۋەرسە نادانلىق كوچىسىدا گاڭگىراپ،
ئۇ، ئۇزۇن سەپەردە بىزگە يار ئەمەس، ھەمدەم ئەمەس-

شۇڭا ياشنىڭ چوڭلىغىدىنمۇ،
ئىش ـ نەتىجە چوڭلىغى ئەلا.
يېڭى ياشنىڭ خوشاللىغىدىن،
يېڭى ئىشنىڭ خوشلۇغى ئەلا.

ياش قالاركەن ئىشنىڭ كەينىدە

يېڭى ياش ۋە يېڭى ئىشىمىز،
بۇ يىل يەنە ئۇچرىشالمىدى.
ئۇلار شۇڭا كونا يىل بىلەن،
بىرلا چاغدا خوشلىشالمىدى.

چۈنكى بىزدە يېڭى يىل ئىشى،
باشلانغانتى ئىككى ئاي بۇرۇن.
ياش قالاركەن ئىشنىڭ كەينىدە،
ئادەم ئەگەر بولمىسا ھورۇن.

چۈشەنسەڭلار ...

سوراپ قالدى بىركۈن مېنىڭدىن
يۇرتىمىزنىڭ قىزنىقچىلىرى:
" نەدىن كەلدى پېشانىڭىزنىڭ
چىمبەر قۇتتەك سىزىقچىلىرى؟ "

بويۇگدا بەختى پارلاق - ئازات يېزا،
يېزىنىڭ ھۆسنى ئاۋات، ھۆسنى كۆركەم،
چاچىلداپ سايرىشىدۇ خۇشال بۇلبۇل،
بۇلبۇللار نازاكەتلىك، قەلبى كۆكلەم.

ئىشلەيدۇ بويلىرىدا يىگىت - قىزلار،
يىگىت - قىزلار خوشال - خورام غۇلاچ ئاتقان.
سۈيۈگدە گۈللەمەكتە يېشىل يايلاق،
يايلاقنى قوشاقچىلار كۈيگە قاتقان.

يېڭى يىل چاچقۇلىرى

(چاتما شېئىر)

يېڭى ئىش خوشلۇغى ئەلا

شاتلان دوستۇم، يېڭى يىل كۈنى:
" مول نەتىجەڭ مۇبارەك! "دەيمەن.
رەنجىپ يۈرمە، "يېشىڭ مۇبارەك!"
دىگەن سۆزنى كېيىنرەك دەيمەن.

چۈنكى ساڭا بىرىلمەس باھا،
تەققى - تۇرقۇڭ، يېشىڭغا قاراپ.
ياغار پەقەت ھۆرمەت ئالقىشى،
ئەلگە قىلغان ئىشىڭغا قاراپ.

„ كونا „ دىمەگلار

يېڭى يىلنى تەبرىكلىگەندە،
خوشلۇشىمىز كونا يىل بىلەن.
لېكىن ئۇنىڭ غەلىبىلىرىنى،
ئىزھار قىلىپ بولماس تىل بىلەن.

ئۆتكەن يىلنى كونا دىمەگلار،
كونا پەقەت ئۇنىڭ رەقىمى.
ئوخشىمايدۇ باشقا يىللارغا،
چۈنكى، يېڭى مەزمۇن، قەددىمى.

جۇشقۇن، يېڭى غەيرەت بولسىلا،
ئادەم يولدا قالمايدۇ ھېرىپ.
بىزنىڭ يىللار تارىخ بېتىدە،
نۇر چاچىدۇ، كەتمەيدۇ قېرىپ.

تەنقىت توغرىسىدا پارچىلار

تەنقىت دىمەك توغرا قىل، دىمەك،
نۇقسانىڭنى تونۇ، بىل، دىمەك.
پاكىت - ئاساس تەنقىتنىڭ جېنى،
تەنقىت ئەمەس قىلنى پىل، دىمەك.

×

جاۋاپ بەردىم: "بۇ سىزىقچىلار،
قىرلىقتىن بەرمەس بىشارەت.
پىشانەمدىن ئورۇن ئالدى ئۇ،
يۇرتۇم ئۈچۈن چەككەچ رىيازەت.

چۈشەنسەڭلار بۇ سىزىقچىلار،
تەپەككۇرنىڭ دەرياسى ئەسلى.
ئۇندا ئاققان ھەربىر تامچە تەر،
چىن ھاياتنىڭ مەناسى ئەسلى».

كۆچۈكلار

بالىلىق، ياشلىق ۋە قېرىلىق،
كېلىدۇ ئادەمنىڭ بېشىغا.
ھەربىرى باشتىچە زەڭ بېرەر،
ئادەمنىڭ ئەقلى ۋە ئىشىغا.

شۇنداقمۇ ياش دوستلار بار بىزدە،
ياشلىقنىڭ قەدرىگە يەتمىگەن:
گۈدەكلىك ـ تەنتەكلىك تېخىچە،
سىيەدەك ئەگىشىپ كەتمىگەن.

ئۇلارغا سەمىمى ئەيتىمەن :
"بالىلىق دەۋرىدىن كۆچۈكلار.
ياشلىقنىڭ جامىغا تولدۇرۇپ،
ئىلىم ـ پەن شارابى ئىچىڭلار..."

سىنچاي قويۇپ ئىچكىلى بولماس

ناخشا ئېيتسام تونۇگۇن ئاخشام،
سۆيگۈنۈمنى گۈزەل قىزچاق دەپ.
بۇگۇن بىرسى تەگدى چىشىمغا،
يار توغرۇلۇق قىلاي چاقچاق دەپ.

سۆزلەدى ئۇ: „ يارىڭنى كۆردۈم،
ئەپسۇس، رەڭگى ئاپپاق ئەمەسكەن.
كۆڭلۈڭ سۇۋۇپ كەتمىسۇن يەنە،
ۋاي دىگەندەك قىزچاق ئەمەسكەن“.

دىدىم ئاڭا: „ يارىمنىڭ يۈزى،
ئىش قويندا ــ ئاپتاپتا كۆيگەن.
قارا قۇمچاق بولسىمۇ ئۆزى،
يۈرۈگۈمدىن ئارزۇلاپ سۆيگەن.

گۈزەل ئەخلاق ــ پەزىلەتلىك ئۇ،
شۇڭا ھەرگىز كەچكىلى بولماس.
چىرايىغا ئادەم دىگەننىڭ،
سىنچاي قويۇپ ئىچكىلى بولماس“.

ئىمىزگە

سىلىمنىغاندا قۇرۇق ئىمىزگە،
يىغىسىدىن توختايدۇ بوۋاق.

تەنقىت بىزگە مۇھىم ئەنگۈشتەر.
دوستۇم، ئۇنى دائىم قورال قىل.
تەنقىت بىلەن دىلىڭنى پاكلاپ،
ھەر ئىشىڭدا ئەلنى خۇشال قىل.

×

تەنقىت ئاچچىق بولغىنى بىلەن،
بېرىدىغان مېۋىسى تاتلىق.
كىم تەنقىتنى دوست تۇتالىسا،
يار بولىدۇ ئۇتۇق ۋە شاتلىق.

×

تەنقىت بەرسە ساڭا باشقىلار،
« ئىچى يامان، كىچىك كۆز » دېمە.
نۇقسانىڭنى يوشۇرغانلارنى،
« ماڭا ئامراق، كۆڭلى تۈز » دېمە.

×

قىياس قىلساڭ ئادەمنى سۇغا،
كەمچىلىكلەر ئۇندىكى مىكروپ.
شۇ مىكروپنى كۆرسىتەر رۇشەن،
ساڭا تەنقىت ئاتلىق مىكراسكوپ.

×

تەنقىت دېمە بېشىڭ ئاغرىسا،
خاتالىققا يېپىشقىنىڭ شۇ.
قۇلاق سېلىپ ئاڭلىساڭ ئۇنى،
ئىلگىرىلەشكە تىرىشقىنىڭ شۇ.

ناتونۇشلار كەلسە ئالدىغا،
جىڭلايدىكەن سۆزگەكنى ، لەشنى...

ئىشەنمەڭلار "قاسساپ دوستىمغا،
سۆزگەك بېرەر» دىگەن تەمسىلگە.
يەرلىگىمدە قويغان دۇرۇستۇر،
مۇنداق گەپنى سىلىپ زەمبىلگە.

يېزام

گۈل يېزام، ئۆتمۈش چېغى باغرىڭ سېنىڭ.
چۆل سۈپەت قۇملۇق ئىدى، يۇلغۇن ئىدى.
قەلبىڭنى چىرمىۋالغان ئاھۇ ـ پىغان،
چىرايىڭ مۇڭلۇق ئىدى، سۇلغۇن ئىدى.

ئېخ، بۈگۈن ئازات زامان چاچقاچقا نۇر،
رۇخسارىڭ باھار سۆيگەن غۇنچە بولدى.
ئۆم مېھنەت شەربىتىدىن كۆتەردىڭ جام،
تۇپرىغىڭ توز قانتىدەك زىلچە بولدى.

ئۈممەت كۈتكىن

(بىر ھەۋەسكارنىڭ خاتىرىسىدىن)

ھەر شېئىرنىڭ توزىماس بىر گۈل
ئەجەپ خۇشبۇي ئۇنىڭكى ھىدى.

ئانىسىغا بېرىدۇ ئارام،
دەماللىققا گول بولۇپ بىرۋاق.

لېكىن، ئەشۇ قۇرۇق ئىمىزگە،
چوڭ ئادەمنى ئالدىيالمايدۇ.
بوۋاق بىلەن چوڭنى بەزلەر،
شۇ كەمگىچە ئايرىيالمايدۇ.

ئايرىشىنىغۇ ئايرىسا كېرەك،
كۆرسەتكەندۇ شەيتىنى كىچىك.
ئەڭ ياخشىسى، شۇ ئىمىزگىنى،
بوۋاقلارغا ئىشلەتكەن تۈزۈك.

قاساپ دوستىغا سۆڭەك بېرەمدۇ؟

گۆش دۇككىنى ئىچىدە كۆردۇم،
شاپ بۇرۇتلۇق قاساپ دوستىنى.
سۆڭىگى يوق، پەش گۆشنى بېرىپ،
ئۇزاتتى ئۇ يېقىن دوستىنى.

چاقچاق قىلىپ دېدىم قاساپقا:
— دوستىڭىزغا سۆڭەك بەرمەمسىز؟
قاساپ دېدى: بەللى، قىزىق گەپ،
سىز دوستلارغا كۆڭۈل بۆلمەمسىز؟

چۈشەندىمكى، قاساپ دوستىغا
سۆڭەك ئەمەس، بېرەركەن پەشنى.

دېيىشىدۇ ھەممەيلەن شۇڭا:
"بىزنىڭ باشلىق ـ ئىچى بوش تاغار:
تىرىشمىسا، ئۆگەنمىسە ئۇ،
ھەرگىز ئۆرە بولالماي قالار…"

مۇشۇ باھا ـ ئاممىنىڭ پىكرى،
كەلمەس ئاڭا قىلچىمۇ ئارتۇق.
«ئۆرە تۇرماس بوش تاغار» دېگەن،
تەمسىل شۇڭا قىلىندى تارتۇق.

شۇنداق گۈلنى ئۆستۈرۈش مېنىڭ،
ئوتلۇق ئارزۇ - تىلىگىم ئىدى.

ئەپسۇس، ئىجات بېغىمدا تېخى،
سەرخىل گۈللەر كۆرۈنگىنى يوق؛
ئۇنى پۇراپ كىتاپخانلارنىڭ،
يۈرىگىدىن سۆيۈنگىنى يوق.

ئۆرلەش ئۈچۈن ئىجات كۆكىدە،
ئۈگىنىمەن سېنىڭدىن، شائىر.
ئىزدىنىمەن بۇ يولدا مەڭگۈ،
ئۈمىت كۈتكىن مېنىڭدىن، شائىر.

«ئۆرە تۇرماس بوش تاغار»

بىر باشلىق بار ئىدارىمىزدا،
قوسىقىدا ئۇ مىچىمۇ يوق.
ئۇچاي دەيدۇ ئاسماندا، لېكىن،
قانات تۈگۈل غۇلىچىمۇ يوق.

سۆلىتىنى ئەشۇ باشلىقنىڭ،
تارتالمايدۇ تۆت ئاتلىق هارۋا.
تەكلىپ - پىكىر بەرگەنلەر، ئۇنىڭ
نەزىرىدە سانىلار "كالۋا".

مۇقاۋىنى ئەبەيدۇللا مۇھەممەت لايىھىلىگەن
ھۆسنىخەتنى جۇمە ئابدۇللا يازغان

قەشقەر ۋىلايەتلىك ئەدەبىيات ـ سەنئەت ـ
چىلەر بىرلەشمىسى «قەشقەر ئەدەبىياتى»
ژورنىلى تەھرىر بۆلۈمى تۈزدى

«قەشقەر گېزىتى» مەتبەسىدە بېسىلدى